347
D26 vol. 3

UNIVERSUL JURIDIC

Francisc DEAK
Lucian MIHAI
Romeo POPESCU

Volumul al III-lea al ediției a V-a a fost actualizat de
Romeo POPESCU

VOL. III
Depozitul
Împrumutul de folosință
Împrumutul de consumație
Tranzacția
Donația

Tratat de drept civil

Contracte speciale

II 452 990
BCU IASI

UJ

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

II 452 990
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

D 26

Prof. univ. dr. **FRANCISC DEAK**

Prof. univ. dr.
LUCIAN MIHAI

Prof. univ. dr.
ROMEO POPESCU

Y 86057

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

Ediția a V-a
actualizată și completată

Y 86058
S

Volumul III
Prof. univ. dr. **ROMEO POPESCU**

Depozitul
Împrumutul de folosință
Împrumutul de consumație
Tranzacția
Donația

0 000010 73416 BCU IAȘI

ACU

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Universul Juridic
București
-2018-

Editat de **Universul Juridic SRL.**
Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2018, **Universul Juridic SRL.**
Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Universul Juridic SRL.**
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL.**

Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ștampila și semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noștri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate și încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor și convențiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forța și sub sancțiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 140 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acesteia cu mijloace electronice.

Editura își rezervă dreptul de a acționa, prin mijloace legale și prin implicarea autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DEAK, FRANCISC
Tratat de drept civil : contracte speciale / prof. univ. dr. Francisc Deak, prof. univ. dr. Lucian Mihai, prof. univ. dr. Romeo Popescu. - Ed. a 5-a, actualiz. și completată. - București : Universul Juridic, 2017-2018
4 vol.
ISBN 978-606-39-0107-2
Vol. 3. : Depozitul, împrumutul de folosință, împrumutul de consumație, tranzacția, donația. - 2018. - ISBN 978-606-39-0110-2

I. Mihai, Lucian
II. Popescu, Romeo

34

Redactor:	Cristina Nicolai
Tehnoredactor:	Flori Ivana
Coperta:	Aurelian Leahu

20 APR. 2018

Redacție:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuție:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro

editurauniversuljuridic.ro

Universul Juridic
nihil sine iure

Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro

universuljuridic.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro

ujmag.ro

Cuprins

Abrevieri 13

Capitolul VIII. Contractul de depozit 15
Secțiunea I. Noțiunea și caracterele juridice ale contractului de depozit 15
1. Noțiune 15
2. Caractere juridice 15
3. Planul expunerii 19
Secțiunea a II-a. Depozitul obișnuit (voluntar) 20
§1. Condiții de validitate. Dovada și natura juridică a contractului de depozit obișnuit 20
4. Obiectul contractului 20
5. Capacitatea părților 21
6. Dovada contractului 22
7. Natura juridică a depozitului obișnuit și delimitarea lui față de alte contracte 24
§2. Efectele contractului de depozit obișnuit (voluntar) 26
8. Precizări prealabile 26
A. Obligațiile depozitarului 28
9. Obligația de păstrare 28
10. Obligația de restituire 34
B. Obligațiile deponentului 42
11. Obligații extracontractuale 42
12. Plata remunerației 42
13. Ridicarea bunului 43
14. Dreptul de retenție al depozitarului 43
Secțiunea a III-a. Depozitul necesar 44
15. Noțiune, domeniu de aplicare și regim juridic 44
16. Dovada contractului 47
Secțiunea a IV-a. Depozitul hotelier 47
17. Considerații generale 47
Secțiunea a V-a. Depozitul neregulat 56
§1. Depozitul neregulat de drept comun 56

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

18. Noțiune, obiect și efecte 56
19. Dovada caracterului neregulat al depozitului 57
20. Delimitarea față de împrumutul de consumație 58
§2. Depunerile de sume de bani la bănci (depozitul bancar de fonduri) 59
21. Noțiune. Reguli generale 59
22. Problema raporturilor dintre deponentul pe numele altuia și titularul depozitului 63
23. Clauza de împuternicire 65
24. Clauza testamentară 70
25. Problema cumulului clauzelor 79
26. Răspunderea depozitarului 81
27. Confidențialitatea depunerilor 82
28. Dovada depunerilor 88
Secțiunea a VI-a. Sechestrul convențional 90
29. Noțiune 90
30. Efecte 90
31. Sechestrul judiciar 93

Capitolul IX. Contractul de împrumut 94

Subcapitolul I. Considerații generale 94
1. Felurile împrumutului. Promisiunea de împrumut 94

Subcapitolul II. Împrumutul de folosință (comodatul) 96
Secțiunea I. Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale împrumutului de folosință (comodatului) 96
2. Noțiune și caractere juridice 96
3. Obiectul 98
4. Dreptul transmis 100
5. Capacitatea părților 100
6. Dovada contractului de comodat 101
Secțiunea a II-a. Efectele contractului de comodat 102
§1. Obligațiile comodatarului 102
7. Conservarea bunului 102
8. Folosirea bunului potrivit destinației 103

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9. Suportarea cheltuielilor de folosință (de întreținere) 103
10. Restituirea bunului 104
11. Scadența obligației de restituire 106
12. Prescripția acțiunii *personale* în restituire 108
13. Răspunderea comodatarului 108
14. Suportarea riscurilor de către comodatar 110
15. Pluralitatea de comodatari 111
§2. Obligațiile comodantului 112
16. Regula 112
17. Restituirea cheltuielilor de conservare 112
18. Plata despăgubirilor 112
19. Inexistența dreptului de retenție al comodatarului 113
§3. Stingerea efectelor comodatului 113
20. Prin restituirea bunului 113
21. Prin reziliere şi denunțare unilaterală 114
22. Prin moartea comodatarului 115

Subcapitolul III. Împrumutul de consumație (propriu-zis) 115
*Secțiunea I. Noțiunea, caracterele juridice şi condițiile de validitate ale împrumutului de consumație (*mutuum*)* 115
23. Noțiune şi caractere juridice 115
24. Capacitatea părților 116
25. Dovada contractului 117
Secțiunea a II-a. Efectele împrumutului de consumație 122
§1. Obligațiile împrumutatului 122
A. Obligația de restituire 122
26. Restituirea împrumutului 122
27. Scadența obligației de restituire 123
28. Prescripția acțiunii în restituire 127
B. Obligația de plată a dobânzii 129
29. Noțiunea de dobândă 129
30. Cuantumul dobânzii remuneratorii 130
31. Dovada plății dobânzilor 134
32. Prescripția dreptului la acțiune pentru plata dobânzilor 135
C. Răspunderea împrumutatului 137
33. Răspunderea împrumutatului în cazul imposibilității restituirii în natură, la scadență, a bunului împrumutat 137

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

34. Răspunderea împrumutatului în cazul neexecutării la termen a obligației de restituire a bunului împrumutat 138
§2. Obligațiile împrumutătorului 144
35. Răspunderea împrumutătorului pentru vicii 144
Secțiunea a III-a. Stingerea împrumutului de consumație 145
36. Prin plată 145
37. Alte moduri de stingere 146

Capitolul X. Contractul de tranzacție 149
Secțiunea I. Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale contractului de tranzacție 149
1. Noțiune 149
2. Caractere juridice 151
3. Condiții de validitate 154
4. Nulitatea contractului de tranzacție 158
5. Interpretarea contractului 163
Secțiunea a II-a. Efectele contractului de tranzacție 164
6. Efecte extinctive 164
7. Efecte declarative 165
8. Efecte constitutive sau translative 167
9. Efecte relative 168
10. Probleme speciale privitoare la imobile 169

Capitolul XI. Contractul de donație 171

Subcapitolul I. Noțiunea și condițiile de validitate ale contractului de donație 171
Secțiunea I. Noțiunea contractului de donație 171
1. Definiție 171
2. Interpretarea contractului 173
Secțiunea a II-a. Condițiile de validitate ale contractului de donație 175
§1. Obiectul contractului 175
3. Condiții 175
§2. Condiții de formă 177
4. Încheierea contractului între persoane prezente 177
5. Încheierea contractului de donație între absenți 181

BCU ALEXANDRU IOAN CUZA LIBRARY

6. Actul (statul) estimativ 183
7. Probleme speciale privind donațiile în lumina art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 184
§3. Capacitatea părților 185
8. Regula 185
A. Incapacitățile de a dispune 186
9. Persoanele incapabile, potrivit legii, de a dispune prin donații 186
B. Incapacități de a primi 189
10. Persoanele fizice neconcepute și organizațiile care nu au dobândit personalitatea juridică 189
11. Cetățenii străini (persoanele juridice străine) și apatrizii 191
12. Incapacitatea medicilor, farmaciștilor și preoților de a primi donații de la cei cărora le acordau îngrijiri de specialitate, respectiv asistență religioasă 192
13. Minorii și interzișii judecătorești 194
14. Situația surdului, mutului sau surdomutului și a nevăzătorului 195
15. Persoanele juridice 195
C. Momentul la care capacitatea este cerută 198
16. Reguli aplicabile 198
D. Sancțiunea incapacităților speciale de a face și de a primi donații 199
17. Nulitatea contractului 199
§4. Promisiunea de donație 200
18. Promisiunea de donație în reglementarea noului Cod civil 200
§5. Principiul irevocabilității donațiilor 201
19. Noțiune 201
20. Clauze incompatibile cu principiul irevocabilității 203
21. Clauze permise 204
§6. Revocabilitatea donațiilor între soți 207
22. Reguli speciale 207

Subcapitolul II. Donațiile simulate, indirecte și darurile manuale 211
Secțiunea I. Donațiile simulate 211

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

23. Feluri 211
§1. Donațiile deghizate 212
24. Noțiune. Reguli aplicabile 212
25. Dovada 213
§2. Donațiile prin interpunere de persoane 215
26. Noțiune. Reguli aplicabile 215
Secțiunea a II-a. Donațiile indirecte 216
27. Noțiune. Condiții de fond și de formă 216
28. Renunțarea la un drept 218
29. Remiterea de datorie 219
30. Stipulația în favoarea unei terțe persoane 220
31. Alte cazuri de donații indirecte 222
Secțiunea a III-a. Darurile manuale 223
32. Noțiune 223
33. Reprezentarea în cazul darului manual 223
34. Reguli de fond aplicabile 224
35. Obiectul darului manual 224
36. Noțiunea de „tradițiune" 225
37. Problema darurilor de nuntă 230
38. Dovada darului manual 232

Subcapitolul III. Efectele contractului de donație 233
Secțiunea I. Efecte între părți 233
§1. Reguli generale 233
39. Efectul translativ al contractului 233
§2. Obligațiile donatorului 234
40. Preliminarii 234
41. Obligația de transmitere a proprietății ori a dreptului donat. Obligația de predare 234
42. Obligația de garanție. Cazuri în care există 234
§3. Obligațiile donatarului 236
43. Regula. Donația cu sarcini 236
Secțiunea a II-a. Opozabilitatea efectelor contractului față de terți 242
44. Reguli aplicabile 242

Subcapitolul IV. Cauzele legale de revocare a donațiilor 244
45. Precizări prealabile 244
Secțiunea I. Revocarea pentru ingratitudine 246
46. Cauze 246
47. Acțiunea în revocare 249
Secțiunea a II-a. Revocarea promisiunii de donație 253
48. Cazuri 253

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Abrevieri

alin.	– alineat
apud	– citat după
art.	– articol
C. Ap.	– Curtea de Apel
C. civ.	– Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)
C. civ. 1864	– Codul civil din 1864
C. com.	– Codul comercial (în prezent abrogat)
C. fisc.	– Codul fiscal
C. Jud.	– Revista „Curierul Judiciar"
C. pen.	– Codul penal
C. pr. civ.	– Codul de procedură civilă
C. pr. fisc.	– Codul de procedură fiscală
Cas.	– Curtea de Casație
CD	– Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul …
CEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
col. civ.	– colegiul civil
CSJ	– Curtea Supremă de Justiție
Culegere CC 1992-1993	– Curtea Constituțională, Culegere de decizii și hotărâri 1992-1993
Culegere TMB 199'	– Tribunalul Municipiului București, Culegere de practică judiciară civilă pe anul 199'
dec.	– decizia
Deciziile CSJ 1990-1992	– Probleme de drept din deciziile CSJ (1990-1992)
Dreptul	– Revista „Dreptul"
ed.	– ediția
Ed.	– Editura
H.G.	– Hotărârea Guvernului
ibidem	– în același loc
ICCJ	– Înalta Curte de Casație și Justiție
JN	– Revista „Justiția Nouă"
Jud.	– Judecătoria

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Jurisprudența	– *Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materie civilă, 1934-1943*, de F. Mihăilescu, S.C. Popescu, București, 1944
Jurisprudența CSJ 199'	– CSJ, Buletinul jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 199'
LP	– Revista „Legalitatea populară"
M. Of.	– Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n.	– nota noastră
nr.	– numărul
O.G.	– Ordonanța Guvernului
O.U.G.	– Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	– opera citată
p.	– pagina
pp.	– paginile
PR	– „Pandectele române" – Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație – serie nouă
Practica	– *Practica judiciară în materie comercială*, vol. I și II, Ed. Lumina, București, 1991
RDC	– „Revista de drept comercial"
Repertoriu	– *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952-1969*, de I. Mihuță, Al. Lesviodax, iar *pe anii 1969-1975, 1975-1980* și *1980-1985*, de I. Mihuță
RRD	– „Revista română de drept"
RRDP	– „Revista română de drept privat"
s. civ.	– secția civilă
SUBB	– Revista „Studia Universitatis Babeș-Bolyai" – Series Iurisprudentia
sent. civ.	– sentința civilă
T.	– Tribunalul
T. reg.	– Tribunalul regional
TJ	– Tribunalul județean
TMB	– Tribunalul Municipiului București
TS	– Tribunalul Suprem
urm.	– următoarele
vol.	– volumul

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul VIII
Contractul de depozit

Secțiunea I
Noțiunea și caracterele juridice ale contractului de depozit

1. Noțiune. Depozitul este contractul prin care o parte, numită deponent, încredințează un bun celeilalte părți, numită depozitar, care se obligă să-l păstreze pentru o perioadă determinată sau nedeterminată și să-l restituie în natură[1].

După cum rezultă din această definiție, dată, în esență, de însuși Codul civil [art. 2.103 alin. (1)][2], *scopul principal* urmărit prin încheierea contractului este *păstrarea (conservarea) bunului depozitat* în vederea restituirii lui în natură la cererea deponentului[3]. În ipoteza în care scopul principal al contractului nu este păstrarea bunului, chiar dacă deținătorul are o asemenea obligație, raporturile dintre părți nu mai pot fi calificate ca fiind raporturi de depozit, ci de vânzare, de antrepriză etc., eventual, chiar raporturi derivând dintr-un contract nenumit[4].

2. Caractere juridice. Depozitul este un contract real, cu titlu gratuit sau cu titlu oneros, unilateral sau sinalagmatic (bilateral), în principiu, netranslativ de proprietate și, în principiu, *intuitu personae* în privința depozitarului.

2.1. Depozitul este un contract *real*, care se formează (se perfectează) numai prin și din momentul remiterii (predării, tradițiunii) bunului care

---

[1] Din punct de vedere etimologic, cuvântul „depozit" provine din latinescul *depositum*, care înseamnă „un bun depus dintr-un loc în altul".

[2] La art. 2.103 alin. (1), Codul civil face referire numai la bunurile mobile, întrucât este avut în vedere depozitul obișnuit. Astfel cum se va arăta în continuare (a se vedea *infra*, nr. 29-31), sechestrul convențional, care reprezintă o varietate de depozit, poate avea ca obiect atât bunuri mobile, cât și bunuri imobile.

[3] De aceea în doctrină (a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *Drept civil. Contractele speciale*, tradusă de D. Dănișor, Ed. Wolters Kluwer, București, 2009, p. 461) depozitul este calificat ca fiind un *contract de restituire*.

[4] A se vedea *infra*, nr. 7.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

formează obiectul contractului de la deponent la depozitar[1], cu excepția cazului în care bunul se află deja, indiferent cu ce titlu, la depozitar [art. 2.103 alin. (2) C. civ.].

Pe de altă parte, predarea în sine nu este suficientă pentru încheierea contractului, fiind necesară, în acest scop, realizarea acordului de voințe în sensul încheierii contractului de depozit[2]. Astfel, dacă una dintre părți a avut în vedere încheierea unui contract de depozit, dar cealaltă parte a crezut că primește un împrumut sau un dar manual, regulile depozitului nu vor putea fi aplicate, raporturile dintre părți – în lipsa realizării acordului de voințe – fiind extracontractuale[3]. Aceeași soluție se impune și dacă o persoană lasă la domiciliul unei alte persoane un obiect fără acordul sau chiar fără știrea acesteia din urmă.

Contractul de depozit însă, ca și alte contracte reale, poate fi precedat de o *promisiune* (un *antecontract*) *de depozit*, care se poate perfecta prin simplul consimțământ al părților.

2.2. Depozitul poate fi cu *titlu gratuit*[4] sau cu *titlu oneros*. Depozitul este cu titlu gratuit dacă din convenția părților sau din uzanțe ori din alte împrejurări, precum profesia depozitarului, nu rezultă că trebuie să fie plătită o remunerație. Prin urmare, depozitul este gratuit numai *prin natura*, iar nu prin esența sa. Depozitarul care pretinde o anumită remunerație (sumă de bani sau alt avantaj patrimonial) pentru serviciile prestate trebuie

---

[1] „Remiterea trebuie să fie voluntară: nu este depozit atunci când o clientă își uită cerceii la un coafor, care nu este deci responsabil de furtul lor" (T. com. Seine, dec. din 5 martie 1952, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 470).

[2] Într-o speță s-a decis că, în lipsa consimțământului dat pentru încheierea contractului, simpla primire de către un barman, din pură complezență, a unui album al unui pictor pentru a fi consultat de către vizitatorii localului nu atrage răspunderea barmanului ca depozitar (Cass. fr., dec. com. din 25 septembrie 1984, în RTDciv. 1986, p. 143, citată de C. Toader, *Drept civil. Contracte speciale*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 263).

[3] În acest caz contractul este lovit de nulitate relativă pentru eroare esențială „asupra naturii sau obiectului contractului" [art. 1.207 alin. (2) pct. 1 C. civ.]. Pentru posibilitatea adaptării contractului, a se vedea art. 1.213 C. civ.

[4] Depozitul cu titlu gratuit este un *contract dezinteresat*, nefiindu-i aplicabile regulile specifice liberalităților (reducțiunea liberalităților excesive, raportul donațiilor, revocarea donațiilor sau a legatelor etc.).

să dovedească stipularea şi cuantumul remuneraţiei. Dacă depozitarul desfăşoară activitatea de păstrare cu caracter profesional (nu ocazional[1]), depozitul urmează să fie prezumat cu titlu oneros. Sechestrul judiciar este, de asemenea, cu titlu oneros [art. 976 alin. (3) C. pr. civ.].

Când cuantumul remuneraţiei nu este stabilit prin contract, instanţa judecătorească îl va stabili în raport cu valoarea serviciilor prestate [art. 2.106 alin. (2) C. civ.][2].

2.3. Depozitul cu titlu gratuit este un *contract unilateral*, întrucât, din momentul încheierii sale, dă naştere la obligaţii numai în sarcina depozitarului. Depozitul rămâne un contract unilateral chiar dacă – ulterior încheierii sale – se nasc anumite obligaţii şi în sarcina celeilalte părţi (obligaţii postcontractuale) ca urmare a unui fapt posterior şi accidental, care nu derivă din voinţa comună a părţilor (de exemplu, pierderile suferite de depozitar din cauza viciilor bunului depozitat), ci dintr-o cauză extracontractuală (delict civil sau gestiunea de afaceri[3]), aceste obligaţii nefiind nici interdependente cu obligaţiile depozitarului[4].

Dacă depozitul este cu titlu oneros, întrucât părţile îşi asumă – din momentul încheierii contractului – obligaţii reciproce şi interdependente,

---

[1] Într-o speţă, instanţa a constatat că societatea depozitară nu intră în categoria celor care prestează activităţi de păstrare a bunurilor cu caracter profesional şi nici nu a dovedit că la data semnării procesului-verbal de lăsare în custodie s-ar fi pus problema plăţii unui preţ al depozitului, asupra cărora părţile să fi convenit. Drept urmare, instanţa a apreciat că, în lipsa unei înţelegeri de acest fel încheiate între părţi la momentul semnării procesului-verbal de custodie, societatea depozitară nu poate condiţiona restituirea bunurilor depozitate de plata vreunui preţ (a se vedea T. com. Argeş, sent. nr. 67/2009, citată de V. Terzea, *Noul Cod civil adnotat cu doctrină şi jurisprudenţă*, vol. II, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 1037).

[2] Potrivit art. 143[1] din Legea nr. 71/2011 (introdus prin O.U.G. nr. 79/2011), dispoziţiile art. 2.010 alin. (3) din Codul civil (potrivit cărora „Dreptul la acţiunea pentru stabilirea cuantumului remuneraţiei se prescrie odată cu dreptul la acţiunea pentru plata acesteia.") se aplică şi în cazul stabilirii remuneraţiei depozitarului, potrivit art. 2.106 din Codul civil.

[3] A se vedea *infra*, nr. 11.

[4] Pentru amănunte privind categoria aşa-numitelor „contracte sinalagmatice imperfecte", a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Curs de drept civil. Obligaţiile*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 41.

raporturile dintre părți vor fi guvernate de regulile aplicabile contractelor sinalagmatice.

Precizăm că și *promisiunea de depozit* poate fi unilaterală sau sinalagmatică (bilaterală). Nici în acest din urmă caz însă, promitentul-deponent nu va putea fi obligat la încheierea contractului de depozit, dar va putea fi ținut să plătească daune-interese pentru nerespectarea obligației contractuale asumate. La fel, și promitentul-depozitar răspunde, în ambele cazuri (promisiune unilaterală sau sinalagmatică), inclusiv în ipoteza în care contractul proiectat este cu titlu gratuit, pentru nerespectarea obligației *de a face* asumate[1]. Niciuna dintre părțile promisiunii de depozit nu poate obține pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de depozit, întrucât instanța poate suplini doar consimțământul promitentului care refuză să încheie contractul, dar nu poate asigura și remiterea bunului[2].

2.4. Depozitul este un contract *creator de drepturi de creanță (de raporturi de obligații)* între părți. Prin încheierea acestui contract nu se transmite dreptul de proprietate și nici chiar posesia bunului asupra depozitarului[3]. El devine un simplu detentor precar [art. 918 alin. (1) lit. a) C. civ.], care, în principiu, nu are nici dreptul de a se folosi de bunul ce i-a fost încredințat[4]. În consecință, riscul pieirii fortuite a bunului este suportat de deponent (*res perit domino*[5]). Depozitarul suportă numai riscul contractului în calitate de debitor al obligației (de păstrare) imposibil de executat din cauza și din momentul pieirii bunului[6], neavând dreptul ca

[1] Potrivit art. 1.279 alin. (2) C. civ., „În caz de neexecutare a promisiunii, beneficiarul are dreptul la daune-interese".

[2] Art. 1.279 alin. (3) C. civ. prevede că instanța nu poate să pronunțe o hotărâre care să țină loc de contract „în cazul promisiunii de a încheia un contract real, dacă prin lege nu se prevede altfel". Or, legea nu prevede o astfel de posibilitate nici măcar pentru ipoteza în care bunul de află în deținerea promitentului-depozitar.

[3] Face excepție numai depozitul neregulat, care este translativ de proprietate. A se vedea *infra*, nr. 18.

[4] A se vedea *infra*, nr. 9, lit. c).

[5] Potrivit art. 558 C. civ., „Proprietarul suportă riscul pieirii bunului, dacă acesta n-a fost asumat de o altă persoană sau dacă prin lege nu se dispune altfel".

[6] A se vedea și art. 1.557 C. civ.

după pieire să mai primească remunerația stipulată (în ipoteza în care contractul a fost încheiat cu titlu oneros).

2.5. Depozitul este, în principiu, un contract cu caracter *intuitu personae* în privința depozitarului[1]. Acest caracter rezultă din prevederile art. 2.112 C. civ., potrivit cărora depozitarul nu poate încredința altuia păstrarea bunului, fără consimțământul deponentului, cu excepția cazului în care este silit de împrejurări să procedeze astfel[2]. Calitățile personale ale depozitarului, inclusiv atunci când este vorba despre un depozitar persoană fizică ori juridică ce acționează ca profesionist, nu îi sunt niciodată indiferente deponentului când încheie contractul cu un depozitar sau altul.

3. Planul expunerii. Noul Cod civil reglementează atât contractul de depozit obișnuit (propriu-zis), cât și anumite varietăți de depozit.

Urmează să analizăm, mai întâi, regulile aplicabile *depozitului obișnuit* (numit și „voluntar" – în opoziție cu depozitul „necesar"), aceste reguli reprezentând dreptul comun în materie de depozit, apoi regulile speciale aplicabile *depozitului necesar*, *depozitului hotelier*, *depozitului neregulat* și, în fine, *sechestrului convențional*. Întrucât dispozițiile prevăzute pentru varietățile de depozit sunt speciale, ele au aplicabilitate restrânsă la ipoteza vizată de legiuitor, completându-se cu regulile depozitului obișnuit (voluntar), care reprezintă dreptul comun în materie[3].

---

[1] Spunem „în principiu" pentru că este posibil ca depozitul necesar să nu aibă un caracter *intuitu personae* (pentru amănunte a se vedea *infra*, nr. 15).

[2] „La Roma, depozitul era un serviciu între prieteni, ceea ce-i caracteriza spiritul. De exemplu, călătorul, fugarul sau cel aflat pe moarte lăsau la un prieten sau la un vecin un lucru ce-i incomoda sau un mobil prețios", contractul bazându-se „pe încredere" (Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 470). Și în dreptul modern depozitul are la bază încrederea dintre părți, dar sfera lui de aplicare este mult mai vastă, existând multe situații în care contractul se încheie în folosul ambelor părți, depozitarul fiind un profesionist remunerat.

[3] Codul civil din 1864 distingea două feluri de depozit: *depozitul propriu-zis* și *sechestrul* (art. 1592). Depozitul propriu-zis avea trei variante: *depozitul obișnuit*, *depozitul necesar* și *depozitul neregulat*. Deși acesta din urmă nu apărea în cadrul titlurilor secțiunilor Codului civil din 1864 referitoare la contractul de depozit, existența lui, ca o varietate specială de depozit, a fost și în trecut incontestabilă.

Secțiunea a II-a
Depozitul obișnuit (voluntar)

§1. Condiții de validitate. Dovada și natura juridică a contractului de depozit obișnuit

4. Obiectul contractului. Potrivit Codului civil, depozitul obișnuit nu poate avea ca obiect decât bunuri *mobile* [art. 2.103 alin. (1)], inclusiv animale (lăsate, de exemplu, în „pensiuni" pentru animale)[1]. Dată fiind necesitatea tradițiunii, aceste bunuri mobile trebuie să fie *corporale*. Totuși, pot forma obiectul contractului și creanțele (bunuri incorporale) constatate printr-un titlu la purtător, asimilate bunurilor mobile corporale[2]. Sunt bunuri mobile corporale, evident, și documentele materiale (de exemplu, înscrisuri care reprezintă amintiri de familie[3], acțiuni, testament)[4], indiferent de drepturile (fie și nominative) pe care le constată.

Întrucât depozitarul este obligat să restituie însuși bunul depozitat [art. 2.103 alin. (1), art. 2.116 C. civ.], obiectul contractului trebuie să fie un bun *individual determinat și neconsumptibil (fie după natura lui, fie potrivit voinței părților)*, chiar dacă, după natura lui, ar fi un bun consumptibil și fungibil[5].

---

[1] În schimb, încredințarea unei persoane în viață (de exemplu, un copil) în grija unei alte persoane constituie un contract de antrepriză. A se vedea A. Bénabent, *Droit civil. Les contrats spéciaux*, ed. a 2-a, Ed. Montchrestien, Paris, 1995, pp. 417-418, nr. 711.

[2] Titlurile la purtător și biletele de bancă sunt asimilate cu bunurile corporale, pentru că se pot transmite de la mână la mână. TS, s. civ., dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, p. 113. A se vedea și C. Toader, *op. cit.*, p. 265.

[3] A se vedea art. 1.142 C. civ.

[4] Art. 12 lit. g) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale (republicată în M. Of. nr. 444 din 18 iunie 2014) dispune că „Notarul public îndeplinește următoarele acte și proceduri notariale: [...] g) *primirea în depozit* a bunurilor, a înscrisurilor și a documentelor prezentate de părți, precum și a sumelor de bani, a altor bunuri, înscrisuri sau documente găsite cu ocazia inventarului succesoral, în limita spațiului și utilităților de care dispune biroul notarial; [...]". A se vedea și art. 1.116 alin. (5) și art. 1.118 alin. (1) C. civ.

[5] De exemplu, atunci când obiectul contractului de depozit îl constituie 100 t de grâu, contractul poate fi un *depozit obișnuit* (atunci când depozitarul are obligația să restituie exact acel grâu, pe care îl păstrează într-un siloz, fără a fi „amestecat" cu alt grâu) sau un *depozit neregulat* (atunci când depozitarul devine proprietar și nu are

5. Capacitatea părților. Pentru validitatea contractului se cere ca deponentul să aibă capacitatea, respectiv să fie îndeplinite condițiile legale pentru a încheia acte de conservare[1] sau de administrare[2], iar depozitarul trebuie să aibă capacitatea de a face acte de dispoziție (capacitate deplină de exercițiu)[3]. *Nulitatea relativă* a contractului pentru incapacitate poate fi invocată – potrivit regulilor generale [art. 46 alin. (1) C. civ.] – *numai de către partea incapabilă*. Astfel, de exemplu, deponentul incapabil poate cere depozitarului executarea contractului, iar acesta din urmă nu poate solicita anularea contractului.

Întrucât contractul de depozit dă naștere la obligații, de regulă, numai în sarcina depozitarului, art. 2.109 C. civ. reglementează în mod special ipoteza depozitului făcut de o persoană capabilă către una incapabilă (depozitarul este minor sau persoană pusă sub interdicție), și anume: deponentul poate cere restituirea bunului remis cât timp se află în mâinile depozitarului incapabil[4]. În cazul în care restituirea în natură nu mai este posibilă (întrucât bunul a pierit ori i s-a furat sau depozitarul l-a înstrăinat ori l-a pierdut)[5],

---

obligația să restituie grâul în individualitatea lui, ci 100 t de grâu de aceeași calitate). Precizăm că, potrivit art. 543 alin. (3) C. civ., „Prin act juridic, un bun fungibil prin natura sa poate fi considerat ca nefungibil". Așadar, pentru a încheia un depozit obișnuit, părțile trebuie să prevadă faptul că depozitarul are obligația de a restitui exact bunul fungibil (prin natura sa) încredințat, care devine astfel nefungibil.

[1] De exemplu, deponentul încredințează depozitarului anumite animale pentru a le salva de la pieire sau de la sustragere. Nu are importanță dacă depozitul este cu titlu gratuit sau cu titlu oneros.

[2] De pildă, deponentul încredințează depozitarului 100 t de floarea-soarelui, urmând ca în decurs de un an acele cereale să fie restituite deponentului pentru obținerea uleiului sau pentru vânzare la un preț superior celui existent la data depozitului.

[3] Soluția se explică prin aceea că depozitarul își asumă anumite obligații (păstrarea bunului, care uneori presupune efectuarea unor cheltuieli, restituirea acestuia) care îl pot afecta din punct de vedere patrimonial.

[4] Acțiunea prin care se cere restituirea bunului de la depozitarul incapabil poate fi o *acțiune în revendicare* sau o *acțiune personală în restituire*, derivând din principiul *restitutio in integrum*, potrivit căruia tot ce s-a prestat în temeiul unui act anulat trebuie să fie restituit [art. 1.254 alin. (3) C. civ.]. De altfel, în cazul depozitului făcut de un neproprietar poate fi intentată numai această din urmă acțiune.

[5] În caz de înstrăinare, deponentul poate acționa și împotriva dobânditorului, în măsura în care acesta nu poate invoca dobândirea dreptului de proprietate prin faptul posesiei de bună-credință [art. 937 alin. (1) C. civ.]. Cu respectarea prevederilor art. 937 alin. (2) C. civ., deponentul-proprietar poate acționa și împotriva găsitorului bunului sau a hoțului, aceștia neputând invoca în apărare posesia de bună-credință.

deponentul are dreptul de a cere să i se plătească o sumă de bani egală cu valoarea bunului, dar numai până la concurența sumei cu care s-a îmbogățit depozitarul incapabil (de exemplu, prețul realizat în urma vânzării bunului sau suma încasată drept indemnizație de asigurare – dacă bunul a fost asigurat şi a pierit – ori despăgubirea obținută de la persoana responsabilă pentru pieire).

Poate avea calitatea de deponent nu numai proprietarul bunului depozitat. Codul civil prevede (art. 2.110 teza I) că, dacă nu se prevede altfel prin lege, depozitarul nu poate solicita deponentului să facă dovada că este proprietar al bunului depozitat. Rezultă că este valabil depozitul al cărui obiect îl formează bunul altuia. De exemplu, uzufructuarul poate depozita bunul asupra căruia poartă uzufructul sau creditorul gajist lucrul gajat, fără violarea vreunui principiu juridic; tot astfel – locatarul sau comodatarul unui bun mobil ori transportatorul [în condițiile art. 1.972 alin. (1) C. civ.][1]. Dacă depozitul a fost făcut de un neproprietar sau fără consimțământul proprietarului, un astfel de contract nu îi este opozabil proprietarului bunului care nu a consimțit la încheierea contractului. De exemplu, în caz de revendicare a bunului, proprietarul nu poate fi obligat la plata remunerației prevăzute în contractul de depozit. Întrucât el nu a consimțit, depozitul nu îl leagă; contractul produce însă efecte în raporturile dintre deponentul neproprietar şi depozitar.

6. Dovada contractului. Potrivit art. 2.104 C. civ., pentru a putea fi dovedit, contractul de depozit trebuie încheiat *în scris*. Aşadar, forma scrisă se cere *ad probationem*, şi nu *ad validitatem*, dar indiferent de valoarea contractului. Înseamnă că înscrisul doveditor este necesar chiar dacă bunul depozitat are o valoare care nu depăşeşte suma de 250 de lei[2].

Întrucât existența înscrisului nu afectează validitatea contractului şi din art. 2.104 C. civ. rezultă numai extinderea cerinței formei scrise la depozitul obişnuit indiferent de valoare, potrivit art. 309 alin. (4) C. pr. civ., proba

[1] Dacă a fost împuternicit în acest sens sau a fost silit de împrejurări să procedeze astfel, chiar şi depozitarul poate încredința bunul altui depozitar (subdepozitar) (art. 2.112-2.113 C. civ.).

[2] „În situația în care actul juridic de depozit nu a fost întocmit în scris, deponentul se află în imposibilitatea de a dovedi actul juridic prin alte mijloace de probă, aspect care conduce la respingerea acțiunii în restituirea bunului, ca nefondată" (C. Ap. Bucureşti, s. a IV-a civ., dec. nr. 393/1995, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. II, p. 1.035, nr. 4).

contractului poate fi făcută şi cu martori în următoarele situaţii: 1. partea s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-şi întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic; 2. există un început de dovadă scrisă, potrivit prevederilor art. 310[1]; 3. partea a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forţă majoră; 4. părţile convin, fie şi tacit, să folosească această probă, însă numai privitor la drepturile de care ele pot să dispună; 5. actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violenţă ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz; 6. se cere lămurirea clauzelor actului juridic[2].

Recunoaşterea părţii (mărturisirea judiciară) (art. 348-349 C. pr. civ.) face inutilă administrarea altor probe[3], întrucât mărturisirea judiciară face deplină dovadă împotriva aceluia care a făcut-o, fie personal, fie prin mandatar cu procură specială[4]. Dacă însă depozitarul, recunoscând depozitul, pretinde că a restituit bunul, acţiunea deponentului – în lipsă de alte probe – urmează să fie respinsă, întrucât mărturisirea este indivizibilă [art. 349 alin. (2) C. pr. civ.[5]].

---

[1] Potrivit art. 310 C. pr. civ., „(1) Se socoteşte început de dovadă scrisă orice scriere, chiar nesemnată şi nedatată, care provine de la o persoană căreia acea scriere i se opune ori de la cel al cărui succesor în drepturi este acea persoană, dacă scrierea face credibil faptul pretins. (2) Constituie început de dovadă scrisă şi înscrisul, chiar nesemnat de persoana căreia acesta i se opune, dacă a fost întocmit în faţa unui funcţionar competent care atestă că declaraţiile cuprinse în înscris sunt conforme celor făcute de acea persoană. (3) Începutul de dovadă scrisă poate face dovada între părţi numai dacă este completat prin alte mijloace de probă, inclusiv prin proba cu martori ori prin prezumţii".

[2] Pentru amănunte, a se vedea: M. Fodor, în *Noul Cod de procedură civilă comentat şi adnotat* (coordonatori V.M. Ciobanu, M. Nicolae), vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016, pp. 966-978; G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a 3-a, revizuită şi adăugită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, pp. 471-475.

[3] A se vedea L. Mihai, *Notă II* la dec. pen. nr. 504/1983 a TJ Caraş-Severin, în RRD nr. 7/1984, pp. 44-46 şi lucrările citate de autor, inclusiv dec. pen. nr. 11/1964 a T. Capitalei, col. II, în JN nr. 11/1964, p. 173.

[4] În privinţa mărturisirii extrajudiciare, art. 350 C. pr. civ. dispune că „(1) Mărturisirea făcută în afara procesului este un fapt supus aprecierii judecătorului, potrivit regulilor generale de probaţiune. (2) Mărturisirea extrajudiciară verbală nu poate fi invocată în cazurile în care proba cu martori nu este admisă".

[5] Art. 349 alin. (2) C. pr. civ.: „Mărturisirea judiciară nu poate fi divizată împotriva autorului decât în cazurile când cuprinde fapte distincte şi care nu au legătură între ele".

Cerința formei scrise, în condițiile arătate, vizează numai proba contractului de depozit, adică a remiterii și deținerii bunului *cu acest titlu*. Se admite, în schimb, că remiterea bunului – fiind un fapt juridic *stricto sensu* – poate fi dovedită cu orice mijloc de probă[1].

7. Natura juridică a depozitului obișnuit și delimitarea lui față de alte contracte. Ceea ce caracterizează, în esență, depozitul obișnuit este *scopul principal* urmărit de părți: *păstrarea și conservarea bunului de către depozitar*.

Prin acest element se deosebește depozitul de obligația de păstrare și conservare ce incumbă vânzătorului atunci când bunul vândut, transmis în proprietatea cumpărătorului, nu se predă cu ocazia încheierii contractului [art. 1.690 alin. (1) coroborat cu art. 1.485 C. civ.][2] sau de obligația de păstrare și conservare a cumpărătorului în cazul vânzării pe încercate (art. 1.681 C. civ.)[3], când bunul i se predă în vederea încercării, deși proprietatea nu se transmite cu ocazia încheierii contractului. În aceste cazuri, obligația de conservare este o *obligație accesorie*, fiind reglementată prin dispozițiile prevăzute pentru vânzare. Nu excludem totuși aplicarea normelor prevăzute pentru depozit, dar numai în lipsă de alte reglementări aplicabile vânzării.

În mod identic se rezolvă problema și în cazul în care depozitarul este autorizat să folosească bunul depozitat, existând asemănare cu împrumutul de folosință (comodat): dacă această folosință este accesorie conservării bunului[4], contractul este un depozit, iar în caz contrar un împrumut de folosință[5].

Depozitul cu titlu oneros[6] se aseamănă și cu contractul de antrepriză în cazul în care depozitarul efectuează anumite lucrări în vederea conservării

---

[1] A se vedea M. Fodor, *op. cit.*, p. 968.

[2] A se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Vol. I. Vânzarea. Schimbul*, ed. a 5-a, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 135-136.

[3] *Ibidem*, pp. 212-214.

[4] De exemplu, depozitarul folosește periodic autoturismul pentru încărcarea acumulatorului.

[5] Pentru delimitarea depozitului neregulat față de împrumutul de consumație, a se vedea *infra*, nr. 20.

[6] Depozitul cu titlu gratuit nu poate fi confundat cu antrepriza, aceasta din urmă fiind un contract cu titlu oneros (art. 1.851 C. civ.).

bunului. Şi în acest caz, natura juridică a contractului urmează să fie determinată după conținutul lui principal: păstrarea bunului, respectiv efectuarea lucrării. În orice caz, raporturile dintre părți nu trebuie să fie descompuse în două contracte distincte[1]; numai în cazul depozitului hotelier legiuitorul a disociat obligația de conservare aparținând hotelierului de obligațiile rezultând din contractul hotelier[2], pentru a supune obligația de pază şi conservare a hotelierului unor reguli mai severe de răspundere.

Mai dificilă este, în unele cazuri, delimitarea depozitului față de contractul de locațiune: de exemplu, lăsarea unui autovehicul într-un garaj sau a unor bunuri într-un dulap metalic. Şi în aceste cazuri calificarea se face în funcție de *scopul principal al contractului*. Astfel, de exemplu, predarea folosinței unui garaj sau a unui dulap metalic însoțită de predarea cheilor este, neîndoielnic, o locațiune, dacă locatorul nu-şi asumă obligația păstrării şi conservării bunului[3]. În schimb, plasarea unui autovehicul într-un garaj aflat sub supravegherea deținătorului garajului este, evident, un depozit. Tot astfel, lăsarea autovehiculului într-un loc de parcare cu pază şi plată[4]. Dacă

---

[1] Uneori există o succesiune a contractelor de antrepriză şi de depozit. De exemplu, un obiect vestimentar este predat unei curățătorii chimice (contract de antrepriză), dar, după termenul fixat pentru ridicarea bunului, societatea acceptă să îl păstreze un anumit interval de timp; în acest caz, contractul de depozit succedă contractului de antrepriză (Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 406 şi nota de subsol 21).

[2] A se vedea H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, *Leçons de droit civil*, vol. III, Paris, 1963, p. 1189 (în continuare Mazeaud, *op. cit.*), precum şi *infra*, nr. 17.

[3] Într-o speță soluționată de instanța supremă (a se vedea ICCJ, s. a II-a civ., dec. civ. nr. 2058/2016, publicată pe *www.scj.ro*) s-a reținut că raporturile juridice dintre părți sunt specifice unui contract de locațiune întrucât „nu au existat procese-verbale de predare-primire a mărfurilor în depozit, reclamanta a avut acces la marfa depozitată în spațiul pus la dispoziție de pârâtă necondiționat de prezența acesteia din urmă, pârâta doar a procurat folosința unui spațiu reclamantei, contractul în sine neavând ca obiect depozitarea unor bunuri, ci procurarea folosinței unui spațiu pe care reclamanta urma să îl utilizeze în vederea depozitării mărfurilor". S-a mai reținut că pentru a ne afla în prezența unui contract de depozit era necesară existența unui proces-verbal care să constate remiterea bunurilor şi că, în condițiile în care reclamantă avea cheile de la spațiul închiriat, iar scopul închirierii a fost dat de lipsa unui spațiu de păstrare a mărfurilor, instanța de apel în mod legal a constatat că părțile nu au avut reprezentarea perfectării unui contract de depozit, ci a unui contract de locațiune.

[4] Dacă întreprinderea hotelieră a încasat taxă de parcare şi de pază a autovehiculului, răspunde pentru lucrurile furate de autori necunoscuți din autovehicul (a se vedea TJ Caraş-Severin, dec. civ. nr. 607/1985, în RRD nr. 2/1986, p. 77).

taxa este stabilită numai pentru folosința locului de parcare, raporturile sunt de locațiune. Iar dacă folosința este gratuită (de exemplu, parcare în curtea unui prieten), contractul este de comodat.

§2. Efectele contractului de depozit obișnuit (voluntar)

8. Precizări prealabile. Așa cum am arătat anterior, depozitul obișnuit este un contract care creează între părți, din momentul încheierii sale, numai raporturi de obligații[1].

Astfel, depozitarul este obligat – contractual – să păstreze (să conserve) bunul depozitat și să-l restituie la cererea deponentului, afară de cazurile în care, potrivit legii, el este obligat – extracontractual – să păstreze bunul și să-l restituie altei persoane[2]. Depozitarul nu are nicio obligație dacă descoperă și dovedește că el este proprietarul bunului depozitat sau dacă devine proprietar în cursul depozitului, când obligațiile se sting prin confuziune (art. 1.624 C. civ.).

În cazul în care contractul este cu titlu oneros, deponentul este și el obligat – contractual – să plătească remunerația convenită. Indiferent de natura contractului (cu titlu gratuit sau cu titlu oneros), deponentul mai poate avea două obligații extracontractuale: restituirea cheltuielilor făcute pentru păstrarea bunului depozitat și plata despăgubirilor pentru pagubele cauzate depozitarului de acel bun.

Înainte de a trece la analiza obligațiilor depozitarului și deponentului, precizăm că – pornindu-se de la clasificarea obligațiilor în *obligații de rezultat* (numite și obligații determinate) și *obligații de mijloace* (numite și obligații de prudență și diligență)[3] – se consideră că obligația depozitarului

---

În ipoteza în care autovehiculul a fost asigurat (de exemplu, contra furtului) și asigurătorul a plătit indemnizația (despăgubirea) de asigurare, el se subrogă în toate drepturile asiguratului, având acțiunea în regres nu numai împotriva persoanei care a cauzat paguba, dar și împotriva depozitarului, întrucât și acesta este „răspunzător" [art. 2.210 alin. (1) C. civ.] de producerea pagubei.

[1] A se vedea *supra*, nr. 2.4.

[2] A se vedea *infra*, nr. 10.1.

[3] Obligațiile de mijloace și obligațiile de rezultat sunt reglementate în art. 1.481 C. civ. Pentru amănunte, a se vedea: L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 18-20; C. Zamșa, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole* (coordonatori Fl.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei), ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp. 1662-1664.

de a păstra bunul depozitat este o obligație de mijloace, iar obligația de restituire o obligație de rezultat[1]. Fiind de acord cu această calificare, precizăm că cea mai importantă concluzie, dar inexactă, după părerea noastră, ce se trage din această clasificare vizează repartizarea sarcinii probei: în cazul obligațiilor de rezultat, creditorul trebuie să dovedească numai neobținerea rezultatului, iar debitorul – pentru a nu răspunde – cauza străină exoneratoare; în cazul obligațiilor de mijloace, pentru angajarea răspunderii debitorului (în ipoteza noastră, a depozitarului), sarcina probei revine în întregime creditorului (deponentului), care trebuie să dovedească faptul că debitorul nu s-a comportat cu prudența și diligența de care era ținut, fiind, astfel, responsabil[2].

În realitate, potrivit Codului civil (art. 1.548), culpa debitorului unei obligații contractuale se prezumă prin simplul fapt al neexecutării (prezumție *iuris tantum*), el fiind ținut să dovedească – pentru a fi exonerat de răspundere – intervenția unei cauze străine care nu-i poate fi imputată (art. 1.351 și urm. C. civ.). Această regulă privitoare la repartizarea sarcinii probei se aplică, cu precizările legale impuse de natura depozitului, și în privința obligațiilor și a exonerării de răspundere a depozitarului, indiferent că este vorba despre obligația de păstrare sau de restituire a bunului depozitat. În plus, nici nu se înțelege cum ar putea deponentul – care nu este obligat (și nici chiar îndreptățit) să supravegheze modul în care depozitarul se îngrijește de păstrarea bunului depozitat, neexistând între ei raporturi de prepușenie – să dovedească faptul că depozitarul nu s-a comportat cu diligența și prudența la care era ținut[3]. De altfel, chiar dacă depozitarul nu a depus diligența și prudența necesare, el poate dovedi că acest mod de a proceda s-a datorat unei cauze străine.

---

[1] A se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, vol. III, p. 1184; R. Dincă, *Contracte civile speciale în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 282.

[2] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, vol. II, pp. 15-16.

[3] Astfel se explică și faptul că, în materia antreprizei, potrivit doctrinei și jurisprudenței, în caz de pieire a materialelor procurate de client și predate antreprenorului, sarcina probei cauzelor de exonerare revine, „uneori", antreprenorului (a se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, vol. III, pp. 1087-1088, nr. 1350; A. Bénabent, *op. cit.*, pp. 433-434, nr. 737).

A. Obligațiile depozitarului

9. Obligația de păstrare. Obligația de păstrare, de conservare a bunului reprezintă scopul principal al contractului de depozit. După cum s-a spus[1], întinderea acestei obligații „depinde de natura bunului: nu se păzește în același fel o casetă cu bijuterii, un cal de curse, un cadavru sau niște valori mobiliare".

În legătură cu această obligație, se impun câteva *observații*:

a) Având în vedere faptul că, de regulă, depozitul este un contract cu titlu gratuit, art. 2.107 alin. (1) C. civ. prevede că, dacă nu s-a convenit altfel, depozitarul răspunde numai în cazul în care nu a depus diligența dovedită pentru păstrarea propriilor sale bunuri. Prin urmare, dacă depozitarul nu a păstrat (conservat) bunul, pentru a răsturna prezumția de culpă (și, în consecință, pentru a înlătura răspunderea) ce apasă asupra lui, acesta trebuie să facă dovada că a depus aceeași grijă în păstrarea bunului depozitat (inclusiv avansarea cheltuielilor necesare în acest scop) ca și în privința bunurilor proprii și că – deci – cauza străină (care a dus la pieirea, pierderea sau deteriorarea bunului) nu îi este imputabilă – de exemplu, dacă aceleași cauze (moliile care au afectat haina de blană, umezeala care a determinat alterarea cerealelor, furtul autoturismului) au pricinuit deteriorarea sau dispariția nu numai a bunului primit în depozit, ci și a propriilor bunuri.

Culpa debitorului – prin derogare de la regulile generale ale răspunderii contractuale – se apreciază, așadar, *în concret*, în funcție de grija depusă în conservarea propriilor bunuri (*culpa levis in concreto*)[2], iar nu după tipul abstract al omului prudent și diligent (*bonus pater familias*). Contractul cu titlu gratuit fiind încheiat în interesul și din inițiativa deponentului, nu i se poate pretinde depozitarului să păstreze bunul depozitat cu mai mare grijă decât propriile bunuri. De aceea, dacă deponentul se aștepta ca lucrul să fie păstrat în condiții mai bune, trebuia să aleagă un depozitar mai diligent.

b) În mod excepțional, dacă părțile nu au convenit altfel, culpa depozitarului se apreciază cu mai mare rigoare, după tipul *abstract* al omului

---

[1] Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 480.

[2] Grija cerută depozitarului cu titlu gratuit este identică în raport cu grija cerut mandatarului neremunerat [art. 2.018 alin. (1) teza a II-a C. civ.]. În schimb, răspunderea locatarului [art. 1.796 lit. c), art. 1.799-1.801, art. 1.821 C. civ.] și a comodatarului (art. 2.148-2.150 C. civ.) se apreciază mai sever, contractul fiind încheiat și în interesul, respectiv numai în interesul lor.

prudent şi diligent, adică după regula generală aplicabilă răspunderii contractuale (*culpa levis in abstracto*)[1], în următoarele cazuri [art. 2.107 alin. (2) C. civ.]:

– când depozitarul este remunerat;

– când depozitarul este un profesionist (chiar dacă depozitul este cu titlu gratuit)[2];

– când i s-a permis depozitarului să se folosească de bunul depozitat (chiar dacă depozitul este cu titlu gratuit);

– dacă s-a stipulat în contract ca depozitarul să răspundă pentru orice culpă[3].

Această din urmă dispoziţie (care rezultă din modul în care sunt redactate alineatele art. 2.107 C. civ., care conţin sintagmele „dacă nu s-a convenit altfel", respectiv „în lipsă de stipulaţie contrară") se explică prin faptul că regulile privitoare la răspunderea depozitarului sunt reguli *supletive*. Astfel fiind, părţile pot stipula şi o clauză de neresponsabilitate, caz în care depozitarul răspunde numai pentru fapta săvârşită cu intenţie sau din culpă gravă [art. 1.355 alin. (1) C. civ.][4]. O asemenea clauză de neresponsabilitate,

---

[1] Potrivit art. 1.480 alin. (1) C. civ., debitorul este ţinut să îşi execute obligaţiile cu diligenţa pe care un bun proprietar o depune în administrarea bunurilor sale, afară de cazul în care prin lege sau prin contract s-ar dispune altfel.

[2] În practică s-a decis că, „într-un contract de depozit pentru marfă perisabilă, neexecutarea obligaţiilor asumate, prin neasigurarea temperaturii optime de conservare, printr-o ventilaţie defectuoasă şi folosirea unui sistem de decongelare neperformant, atrage culpa depozitarului pentru prejudiciul produs deponentului ca urmare a alterării produsului aflat în depozit" (C. Ap. Constanţa, s. com., dec. nr. 358/2000, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. II, p. 1.038, nr. 3).

[3] „Este angajată răspunderea depozitarului pentru deteriorarea mărfurilor deponentului, în condiţiile în care prin contractul de depozit încheiat între părţi, obligatoriu cu putere de lege între acestea în temeiul principiului forţei obligatorii a oricărui contract, s-a stipulat că depozitarea mărfurilor se face pe răspunderea depozitarului, acesta fiind răspunzător pentru toate pagubele/pierderile provocate, singurele cauze exoneratoare de răspundere prevăzute fiind forţa majoră şi existenţa unei intenţii directe/indirecte ori a unei culpe a deponentului în executarea contractului, în cauză nefăcându-se dovada existenţei vreunei cauze exoneratoare de răspundere" (TMB, s. a VI-a com., dec. nr. 7012/2007, în C. Cucu, M. Gavriş, *Contractele comerciale. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 179).

[4] Art. 1.355 alin. (2) C. civ. dispune că sunt valabile clauzele care exclud răspunderea pentru prejudiciile cauzate, printr-o simplă imprudenţă sau neglijenţă, bunurilor victimei.

precum şi clauza de atenuare a răspunderii produc efecte dacă depozitarul face dovada că deponentul cunoştea, la momentul încheierii contractului, existenţa anunţului care excludea sau limita răspunderea contractuală. [art. 1.356 alin. (1) C. civ.]. Clauza de neresponsabilitate afişată pe perete sau menţionată pe versoul recipisei de primire în depozit (acte unilaterale prin care anunţul este adus la cunoştinţa publicului, dar care pot fi ignorate de deponent) nu are ca efect atenuarea sau exonerarea de răspundere a depozitarului, dacă acesta nu face dovada că deponentul cunoştea, la momentul încheierii contractului, existenţa anunţului[1]. În plus, o asemenea clauză de neresponsabilitate trebuie să nu fie abuzivă[2,3].

c) Obligaţia de păstrare asumată de către depozitar în condiţiile arătate, fie şi cu titlu gratuit, nu îl îndreptăţeşte să se servească de bunul încredinţat lui fără învoirea expresă sau prezumată[4] a deponentului (art. 2.108 C. civ.). În caz de nerespectare a acestei prohibiţii, depozitarul va fi expus la plata daunelor-interese şi va răspunde şi pentru caz fortuit, cu excepţia situaţiei în care dovedeşte că bunul ar fi pierit chiar şi dacă nu l-ar fi folosit[5]. Neputându-se folosi de bunul depozitat, depozitarul nu poate consuma nici fructele pe care bunul le produce (art. 2.118 C. civ.)[6].

---

[1] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, vol. III, p. 1185.

[2] De exemplu, potrivit alin. (1) lit. h) din Anexa la Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesionişti şi consumatori (republicată în M. Of. nr. 543 din 3 august 2012), „Sunt considerate clauze abuzive acele prevederi contractuale care: [...] h) restrâng sau anulează dreptul consumatorului să pretindă despăgubiri în cazurile în care profesionistul nu îşi îndeplineşte obligaţiile contractuale".

[3] A se vedea şi C. Toader, *op. cit.*, p. 269 (precum şi lucrările acolo citate).

[4] De exemplu, contractul are ca obiect o combină frigorifică în care urmează să se păstreze în bune condiţiuni produsele (îngheţată, băuturi răcoritoare etc.) ce poartă marca deponentului şi care se vor vinde cu amănuntul de către depozitar; este evident că acesta din urmă are dreptul de a folosi combina frigorifică, chiar dacă în contract nu s-a prevăzut în mod expres acest lucru.

[5] A se vedea şi *infra*, nr. 9, lit. f).

[6] Art. 1603 C. civ. 1864 prevedea că depozitarul nu poate căuta a vedea lucrurile depozitate în condiţii secrete. Această dispoziţie nu a putut fi aplicată întocmai, întrucât prin acte normative speciale s-a interzis (şi se interzice) primirea în depozit a unor anumite categorii de bunuri (de exemplu, arme şi muniţii, produse şi substanţe stupefiante etc.), ceea ce presupune cunoaşterea de către depozitar a obiectului contractului. Secretul depozitului trebuie să fie păstrat numai faţă de terţe persoane necompetente. A se vedea şi C. Macovei, *Contracte civile*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2006, p. 249.

d) În privința modului de executare a obligației de păstrare, art. 2.111 C. civ. prevede că depozitarul este obligat să schimbe locul şi felul păstrării stabilite prin contract, dacă această schimbare este necesară pentru a feri bunul de pieire, pierdere, sustragere sau stricăciune şi este atât de urgentă încât consimțământul deponentului nu ar putea fi aşteptat. Câteva *precizări* se impun:

i) de regulă, locul şi felul păstrării sunt stabilite prin contract sau subînțelese la momentul încheierii acestuia; regula este aceea că depozitarul are obligația să mențină locul şi felul păstrării pe toată durata contractului;

ii) dacă la un moment dat apar anumite împrejurări care ar expune bunul unor pericole (cum ar fi inundațiile, incendiile, furturile, bolile etc.), depozitarul trebuie să obțină acordul deponentului pentru a schimba locul şi felul păstrării. Acest demers este firesc, pentru că deponentul poate aprecia că temerile sunt nejustificate sau că potențialele pericole pot fi combătute prin alte metode; în plus, schimbările propuse de către depozitar pot genera anumite cheltuieli (de exemplu, transportul cerealelor sau al animalelor într-o altă localitate);

iii) uneori, situația este atât de urgentă încât consimțământul deponentului nu poate fi aşteptat, orice întârziere putând conduce la pieirea, pierderea, sustragerea sau alterarea bunului. În astfel de cazuri, depozitarul are *obligația* să schimbe felul şi locul păstrării bunului, sub sancțiunea daunelor-interese; legiuitorul a acordat deplină libertate de acțiune depozitarului pentru că măsura este în interesul deponentului. Desigur, depozitarul trebuie să acționeze cu bună-credință, iar dacă decizia pe care a luat-o a fost „la limită", apreciem că depozitarului trebuie să i se acorde „credit". Dimpotrivă, dacă schimbarea locului şi felului păstrării a fost făcută fără ca depozitarul să aibă acest drept, el răspunde şi pentru caz fortuit, cu excepția situației în care dovedeşte că bunul ar fi pierit chiar şi dacă nu ar fi schimbat locul şi felul păstrării (art. 2.114 C. civ.);

iv) atunci când consimțământul deponentului nu a putut fi aşteptat şi au fost schimbate locul şi felul păstrării, depozitarul are obligația ca, de îndată ce va fi posibil, să îl informeze pe deponent. Această obligație rezultă în mod implicit din prevederile art. 2.116 alin. (1) C. civ., potrivit cărora, dacă nu s-a convenit altfel, restituirea bunului primit trebuie să se facă la locul unde acesta trebuia păstrat. Aceasta înseamnă că, „dacă acest loc se schimbă pe parcursul contractului, deponentul este îndreptățit să cunoască locul

situării bunului pe toată durata aflării sale în deținerea depozitarului"[1]. Dacă schimbarea felului și locului păstrării a fost făcută cu respectarea legii, deponentul va suporta cheltuielile restituirii, chiar dacă acestea sunt mai mari decât cele avute inițial în vedere (de exemplu, animalele urmează să fie preluate dintr-o altă localitate cu mijloace de transport adecvate).

e) Astfel cum am arătat în cele ce precedă[2], depozitul este, de regulă, un contract care se încheie *intuitu personae* în privința depozitarului. Aceasta înseamnă că depozitarul trebuie să execute personal obligația de păstrare a bunului, însușirile sale fiind foarte importante pentru deponent. Codul civil prevede expres, cu caracter de principiu, că depozitarul nu poate încredința altuia păstrarea bunului (art. 2.112 teza I).

De la această regulă există *două excepții*: i) deponentul și-a dat acordul ca bunul să fie încredințat altei persoane; ii) deși nu există consimțământul deponentului, depozitarul este silit de împrejurări să încredințeze bunul altuia.

În prima ipoteză, consimțământul deponentului poate fi exprimat fie la data încheierii contractului, fie ulterior, situație în care ne aflăm în prezența unei modificări a contractului.

Cea de-a doua ipoteză se referă la acele situații în care circumstanțe deosebite îl împiedică pe depozitar să obțină acordul deponentului pentru încredințarea bunului unei alte persoane, dar măsura este în folosul deponentului (de exemplu, depozitarul se află în imposibilitate de a păstra bunul din cauza unor probleme personale sau bunul nu se mai află în siguranță).

Dacă depozitarul *era îndreptățit* – fie prin exprimarea consimțământului deponentului, fie ca urmare a ivirii împrejurărilor deosebite – să încredințeze păstrarea bunului unei alte persoane, el va răspunde numai în trei cazuri: i) pentru alegerea subdepozitarului (*culpa in eligendo*); ii) pentru instrucțiunile pe care i le-a dat subdepozitarului; iii) pentru că nu a adus de îndată la cunoștința deponentului locul depozitului și numele persoanei care a primit bunul [art. 2.113 alin. (1) C. civ.].

În schimb, dacă depozitarul *nu era îndreptățit* să încredințeze bunul altei persoane, el va răspunde pentru fapta subdepozitarului ca pentru fapta sa proprie [art. 2.113 alin. (2) C. civ.].

---

[1] R. Dincă, *op. cit.*, p. 284.

[2] A se vedea *supra*, nr. 2.5.

Potrivit art. 2.113 alin. (3) C. civ., în toate cazurile, subdepozitarul răspunde față de deponent pentru fapta sa. Aceasta înseamnă că deponentul poate intenta o *acțiune în răspundere civilă delictuală* împotriva subdepozitarului indiferent dacă depozitarul a fost îndreptățit sau nu să își substituie o altă persoană. Atunci când sunt îndeplinite condițiile pentru angajarea răspunderii atât a depozitarului, cât și a subdepozitarului (de exemplu, depozitarul nu era îndreptățit să încredințeze bunul altei persoane, iar subdepozitarul nu și-a îndeplinit obligațiile asumate și din această cauză bunul a pierit ori s-a deteriorat), deponentul va intenta acțiunea în răspundere civilă, contractuală sau delictuală, după caz, care îi va asigura o mai bună protecție a drepturilor sale.

f) *Riscul pieirii fortuite – totale sau parțiale – a bunului depozitat* este suportat, de regulă, de către deponent. Aceasta înseamnă că, dacă bunul a pierit din caz fortuit sau din forță majoră, depozitarul nu este ținut să răspundă.

Prin excepție, depozitarul care, *fără a avea acest drept*, i) a schimbat locul sau felul păstrării ori ii) s-a folosit de bunul depozitat sau iii) l-a încredințat unei terțe persoane *răspunde și pentru caz fortuit*[1], cu excepția situației în care dovedește că bunul ar fi pierit chiar și dacă nu și-ar fi depășit drepturile (art. 2.114 C. civ.). De exemplu, dacă – în ciuda măsurilor de siguranță luate – autoturismul depozitat a fost furat împreună cu celelalte autoturisme situate în aceeași incintă (caz fortuit)[2], depozitarul va răspunde, dacă a schimbat locul păstrării fără a fi îndrituit în acest sens; în schimb, depozitarul nu va răspunde atunci când – deși au fost luate aceleași măsuri de siguranță – au fost furate și autoturismele depozitate în locul inițial (de unde depozitarul l-a mutat fără a avea dreptul).

După cum se observă, depozitarul nu suportă riscul pieirii bunului din cauza forței majore, în accepțiunea sa de „eveniment extern, imprevizibil, absolut invincibil și inevitabil" [art. 1.351 alin. (2) C. civ.][3]. De exemplu,

---

[1] Potrivit art. 1.351 alin. (3) C. civ., cazul fortuit este un eveniment care nu poate fi prevăzut și nici împiedicat de către cel care ar fi fost chemat să răspundă dacă evenimentul nu s-ar fi produs.

[2] Pentru o situație în care instanța a reținut că furtul autoturismului din depozitul pârâtei îndeplinește condițiile cazului fortuit, a se vedea Jud. Sector 1 București, sent. civ. nr. 12260/2016, publicată pe *www.rolii.ro*.

[3] Pentru amănunte privind forța majoră și cazul fortuit, a se vedea: L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 348-350; L.R. Boilă, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, pp. 1490-1493.

dacă cerealele depozitate în silozurile depozitarului au pierit din cauza unor inundații catastrofale, depozitarul nu va răspunde.

În lumina art. 1.351 alin. (1) C. civ.[1], apreciem că depozitarul își poate asuma riscul pentru cazuri fortuite și forță majoră, situație în care va fi ținut să îl despăgubească pe deponent în cazul pieirii sau deteriorării bunului indiferent de cauză.

10. Obligația de restituire. Depozitarul trebuie să restituie însuși bunul depozitat, în natură [art. 2.103 alin. (1) C. civ.], împreună cu fructele pe care le-a perceput [art. 2.118 alin. (1) C. civ.], nu însă și fructele pe care putea să le perceapă, dar nu le-a perceput[2].

Restituirea în natură se face în starea în care se află bunul în momentul restituirii, deteriorarea ce nu a fost pricinuită de fapta depozitarului rămânând în sarcina deponentului [art. 2.116 alin. (2) C. civ.][3]. În caz de pieire fortuită – totală sau parțială – a bunului, inclusiv pieirea pentru care se poate angaja răspunderea unei terțe persoane, depozitarul este însă obligat să predea deponentului suma de bani, de exemplu, indemnizația de asigurare primită de la asigurător sau orice alt bun primit drept despăgubiri [art. 2.120 alin. (2) C. civ.], sau să-i cedeze acțiunea împotriva terțului care a comis fapta ilicită.

În ipoteza neexecutării obligației de restituire, depozitarul datorează daune-interese pentru repararea tuturor prejudiciilor suferite de deponent. Pentru stabilirea daunelor-interese, reprezentând echivalentul bunului depozitat, se are în vedere valoarea lui din momentul restituirii prin echivalent (*valoarea din momentul pronunțării hotărârii*[4]), iar nu aceea din momentul

---

[1] „Dacă legea nu prevede altfel *sau părțile nu convin contrariul*, răspunderea este înlăturată atunci când prejudiciul este cauzat de forță majoră sau de caz fortuit."

[2] Într-o speță, depozitarul a fost obligat să-i restituie deponentului 11 oi (bunuri care au format obiectul contractului de depozit remunerat) și 11 miei [fructe naturale, conform art. 548 alin. (2) C. civ.] sau contravaloarea acestora în cuantum de 5.500 de lei (Jud. Sibiu, sent. civ. nr. 6870/2015, publicată pe *www.rolii.ro*).

[3] Depozitarul nu răspunde pentru degradarea bunurilor perisabile (în speță, piei de ovine), în condițiile în care în contractul de depozit nu s-a prevăzut nicio clauză cu privire la termenul de restituire sau la condițiile în care bunurile trebuie să fie restituite, iar la momentul depozitării bunurile nu au fost identificate sub aspectul calității. A se vedea CSJ, s. com., dec. nr. 9/1999, în RDC nr. 9/2000, pp. 133-134.

[4] „Atunci când o bijuterie depozitată a fost furată, valoarea de restituire la care va fi condamnat depozitarul este nu aceea care fusese fixată convențional, ci aceea pe care o

constituirii depozitului[1]. Astfel se face evaluarea, de exemplu, în caz de pieire a bunului din cauze imputabile depozitarului sau în caz de înstrăinare fără drept a bunului de către depozitar şi când bunul nu poate fi revendicat de către deponent întrucât acesta este deţinut de un posesor de bună-credinţă [art. 937 alin. (1) C. civ.] sau fiindcă deponentul nu este proprietar. Iar dacă depozitarul a dat în locaţiune ori a împrumutat bunul unei terţe persoane, deponentul îl poate revendica, depozitarul răspunzând faţă de deponent (şi – dacă este cazul – faţă de terţul contractant) pentru pagubele cauzate. Depozitarul poate fi obligat la plata daunelor-interese şi în cazul nerestituirii la termen a bunului, fiind aplicabile şi prevederile din materia clauzei penale[2].

Atunci când depozitarul refuză, fără temei, să restituie bunul, deşi acesta se află în detenţia sa, deponentul poate obţine executarea silită, potrivit regulilor aplicabile obligaţiei (*de a face*) de predare a unui bun individual determinat.

Dacă sunt mai mulţi depozitari, obligaţia de restituire revine aceluia sau acelora în deţinerea cărora se află bunul, cu notificarea către ceilalţi depozitari a efectuării restituirii [art. 2.119 alin. (2) C. civ.].

În caz de moarte a depozitarului, obligaţia de restituire (şi de păstrare până la restituire) se transmite, în cadrul patrimoniului succesoral, asupra moştenitorilor. De la această regulă legea prevede însă *o derogare*: dacă

---

are în ziua sentinţei" (a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 482, nota 27).

[1] În practica judiciară stabilirea valorii bunului din momentul restituirii se face, de regulă, printr-o expertiză tehnică. Pentru o speţă în care obiectul contractului de depozit l-au constituit 105 bucăţi fotolii cu şezut rabatabil, iar deponentul a solicitat plata de despăgubiri al căror cuantum s-a determinat prin raportare la valoarea de înlocuire a bunului, a se vedea Jud. Sector 5 Bucureşti, sent. civ. nr. 7338/2016, publicată pe *www.rolii.ro*.

[2] Într-un contract de depozit având ca obiect echipamente pentru furnizarea de servicii de comunicaţii electronice, părţile au prevăzut o clauză penală, în sensul că, în caz de nereturnare a acestor echipamente în cel mult 5 zile de la încetarea contractului şi/sau de la desfiinţarea serviciului furnizat în respectiva locaţie sau de la data solicitării emise de către deponent, depozitarul va fi obligat la plata de despăgubiri către deponent în cuantum de 0,25% pe zi de întârziere, calculate la valoarea totală a echipamentelor nereturnate. Acţiunea a fost admisă, iar depozitarul-pârât a fost obligat să restituie echipamentele şi să plătească despăgubiri pentru nerestituirea la termen a acestora. A se vedea Jud. Sector 4 Bucureşti, sent. civ. nr. 2203/2015, publicată pe *www.rolii.ro*.

moştenitorii depozitarului au vândut cu bună-credinţă bunul, fără să fi ştiut că este depozitat, ei sunt ţinuţi să înapoieze numai preţul primit sau să cedeze deponentului acţiunea lor împotriva cumpărătorului, dacă preţul nu le-a fost plătit[1] (art. 2.121 C. civ.). Apreciem judicioasă opinia potrivit căreia „pentru identitate de raţiune textul se va aplica în mod corespunzător oricărei înstrăinări cu titlu oneros consimţite de moştenitorul de bună-credinţă, el fiind dator să transmită deponentului bunul sau valoarea prestaţiei pe care a primit-o în schimbul bunului depozitat"[2]. De asemenea, dacă moştenitorul depozitarului a consumat bunul crezând că îi aparţine, el va fi ţinut să restituie contravaloarea bunului de la data la care a fost consumat (iar nu de la data restituirii), pentru că el s-a îmbogăţit doar cu această valoare[3].

10.1. Creditorul obligaţiei de restituire. Depozitarul este obligat să restituie bunul deponentului, respectiv mandantului (atunci când depozitarea s-a făcut în numele său de către mandatar)[4], sau persoanei desemnate de către deponent (art. 2.110 teza a II-a C. civ.). Dacă nu se prevede altfel prin lege, depozitarul nu poate solicita deponentului să facă dovada că este proprietar al bunului depozitat (art. 2.110 teza I C. civ.)[5].

---

[1] Dispoziţia legală urmăreşte să îl protejeze pe moştenitorul de bună-credinţă, ţinându-se seama de faptul că sunt situaţii în practică în care moştenitorii vând bunurile mobile moştenite în schimbul unor preţuri mai mici decât cele normale.

[2] R. Dincă, *op. cit.*, p. 288.

[3] D. Alexandresco, *Explicaţiunea teoretică şi practică a dreptului civil român*, tomul X, Ed. Atelierele Grafice Socec & Co., Bucureşti, 1911, p. 30 (citată în continuare *Explicaţiunea...*).

[4] Avem în vedere ipoteza în care împuternicirea mandatarului se mărgineşte la depozitarea bunului. Dacă el are împuternicire şi pentru (sau numai pentru) luarea în primire a bunului depozitat, depozitarul este liberat prin restituirea bunului mandatarului („persoana desemnată de către deponent în vederea restituirii bunului" – art. 2.110 C. civ.).

[5] A se vedea, în acest sens, şi TS, s. civ., dec. nr. 570/1973, în CD 1973, p. 100. A se vedea şi Cass. civ. 1ère, 20 iunie 1995, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 483, nota 29 – în speţă, depozitarul a restituit o operă de artă ex-soţului deponentei; el a comis o greşeală şi a fost condamnat la daune-interese faţă de deponentă. În considerentele hotărârii s-a reţinut că „lucrul depus nu putea fi restituit decât deponentei, independent de problema, în litigiu, a drepturilor de proprietate asupra operei depuse".

Dacă suma de bani s-a depus în numele unei persoane juridice care nu avea existenţă legală în momentul depunerii, restituirea se face depunătorului personal – Cas. I, dec.

Potrivit art. 2.120 alin. (1) C. civ., depozitarul este apărat de obligația de a restitui bunul:

i) dacă acesta i-a fost cerut de către proprietar sau de o altă persoană îndreptățită (de exemplu, de către locatarul care a încheiat un contract de locațiune cu proprietarul);

ii) dacă a fost rechiziționat de autoritatea publică[1];

iii) dacă i-a fost în alt mod ridicat potrivit legii (de exemplu, de către organele de poliție) ori a pierit prin caz fortuit.

Atunci când în locul bunului care i-a fost ridicat sau care a pierit depozitarul a primit o sumă de bani sau un alt bun, el este obligat să le predea deponentului.

Dacă depozitarul descoperă că bunul depozitat fusese furat ori pierdut, precum și pe adevăratul proprietar al bunului, el trebuie să îl informeze pe acesta din urmă despre depozitul ce i s-a făcut și să îl someze să își exercite drepturile într-un termen determinat și îndestulător, fără încălcarea dispozițiilor penale aplicabile. Bunul rămâne mai departe în păstrarea depozitarului până la limpezirea drepturilor adevăratului proprietar, el fiind obligat față de acesta, pe teren extracontractual, să păstreze bunul. Numai după expirarea termenului „determinat și îndestulător" depozitarul se poate libera prin restituirea bunului către deponent. În această perioadă, depozitarul este îndreptățit să primească aceeași remunerație ca și în cursul depozitului. Chiar și atunci când contractul de depozit fusese încheiat cu titlu gratuit, deponentul datorează, pentru această perioadă, remunerație, al cărei cuantum se stabilește de către instanța de judecată în raport cu valoarea serviciilor prestate [art. 2.120 alin. (3) C. civ.]. Aceste dispoziții nu vor fi aplicate în cazul în care deponentul este un detentor precar, care a depozitat bunul abuzând de încrederea proprietarului. Iar creditorii deponentului pot

---

nr. 194/1902 și nr. 354, 354 bis, 355 din 1914, în C. Hamangiu, N. Georgean, *Codul civil adnotat*, vol. IV, Ed. Librăriei „Universala" Alcalay & Co., București, 1926 (citat în continuare *C. civ. adnotat*, vol. IV), p. 72, nr. 1 și 2.

[1] A se vedea Legea nr. 132/1997 privind rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public (republicată în M. Of. nr. 261 din 10 aprilie 2014). Se pot rechiziționa, printre altele, mijloace de transport cu tracțiune animală, auto, feroviare, aeriene și navale, tehnică de calcul, utilaje și materiale pentru dotarea atelierelor de reparații, animale, furaje. Art. 5 alin. (3) dispune că „bunurile sunt rechiziționate de la proprietarii sau deținătorii lor legali" (adică și de la depozitari).

urmări bunul depozitat potrivit dreptului comun în materie de executare silită[1].

Evident, depozitarul poate refuza restituirea bunului dacă a fost înştiinţat pe cale legală că asupra acelui bun s-au făcut forme de urmărire, fie prin luarea unor măsuri asigurătorii (sechestru asigurător, poprire asigurătorie sau sechestru judiciar – art. 952 şi urm. C. pr. civ.), fie prin dispunerea unor măsuri în cadrul procedurii executării silite asupra bunurilor deponentului (art. 731 şi urm. C. pr. civ.). Depozitarul mai poate refuza restituirea dacă dovedeşte că el este proprietarul bunului[2], caz în care se sting prin confuziune (art. 1.624 C. civ.) toate obligaţiile lui.

În toate cazurile, depozitarul este ţinut, sub sancţiunea obligării la plata de despăgubiri, să denunţe deponentului procesul care i-a fost intentat de către revendicant, intervenirea rechiziţiei sau a altei măsuri de ridicare ori faptul care îl împiedică să restituie bunul [art. 2.120 alin. (4) C. civ.].

În caz de deces al deponentului, bunul se restituie moştenitorului, la cererea acestuia, chiar dacă prin contract fusese desemnată o altă persoană în acest scop [art. 2.117 alin. (1) teza I C. civ.]. Clauza prin care deponentul, pentru ipoteza morţii sale, l-a autorizat pe depozitar să restituie bunul unei alte persoane este lovită de *nulitate absolută*, fiind contrară dispoziţiilor imperative ale legii. Prin această dispoziţie se apără interesele moştenitorilor rezervatari[3], care ar putea fi fraudaţi prin restituirea bunurilor de valoare unei terţe persoane, aceasta beneficiind, în fapt, de o liberalitate pentru cauză de moarte, cu depăşirea cotităţii disponibile sau în limita ei, dar fără respectarea regulilor prevăzute de lege pentru testament (act

[1] A se vedea art. 731 şi urm. C. pr. civ. Precizăm că, potrivit art. 733 C. pr. civ., sechestrul se va putea aplica şi asupra bunurilor aparţinând debitorului (deponent), dar deţinute de un terţ (depozitar), afară numai dacă acesta din urmă nu recunoaşte că bunurile aparţin debitorului urmărit. Dacă terţul recunoaşte că bunurile aparţin debitorului, este obligat să declare dacă le deţine în temeiul vreunui titlu şi să înmâneze executorului o copie certificată a acestuia, dacă este cazul. Dacă terţul deţinător nu recunoaşte că bunurile aparţin debitorului, dar creditorul pretinde şi face dovada că bunurile respective sunt ale acestuia, instanţa de executare va putea, prin încheiere definitivă, dată cu citarea în termen scurt a părţilor, să îl autorizeze pe executor să continue aplicarea sechestrului.

[2] De exemplu, înainte de împlinirea termenului la care trebuia să restituie bunul, depozitarul devine proprietarul bunului prin legatul lăsat de către deponent.

[3] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1186.

unilateral, solemn, guvernat de reguli speciale privind capacitatea) şi legate (capacitatea de a primi, revocarea judecătorească etc.)[1].

Atunci când există mai mulţi moştenitori, restituirea făcută unuia sau unora dintre aceştia nu le conferă alte drepturi decât cele rezultate din aplicarea prevederilor legale referitoare la moştenire. Aceasta înseamnă că bunul restituit va face parte din masa succesorală şi va fi supus regulilor ce guvernează indiviziunea succesorală.

Regulile privitoare la restituirea către moştenitorul deponentului a bunului care a format obiectul contractului se vor aplica, *în mod corespunzător*, atunci când deponentul este persoană juridică (de exemplu, în cazul transformării persoanei juridice – art. 241 C. civ.).

Dacă există mai mulţi deponenţi, iar obligaţia este indivizibilă (indivizibilitate naturală sau convenţională) sau solidară între aceştia, depozitarul este liberat prin restituirea bunului oricăruia dintre ei, dacă nu s-a stabilit altfel prin contractul de depozit [art. 2.119 alin. (1) C. civ.].

În ipoteza în care deponentul a devenit incapabil (de exemplu, a fost pus sub interdicţie judecătorească) după încheierea contractului de depozit, restituirea bunului nu se poate face, în mod valabil, decât reprezentantului său legal (art. 171 C. civ.). Iar dacă depozitul a fost făcut de reprezentantul legal, dar în momentul restituirii funcţia sa a încetat, restituirea se face către persoana reprezentată (de exemplu, către fostul minor devenit major) sau către noul ei reprezentant.

10.2. Locul şi cheltuielile restituirii. Dacă nu s-a convenit altfel, restituirea bunului primit trebuie să se facă *la locul unde acesta trebuia păstrat*, iar cheltuielile ocazionate de restituire sunt în sarcina deponentului. Totuşi, atunci când depozitarul, fără să se fi aflat în ipoteza avută în vedere la art. 2.111 C. civ. (adică atunci când a fost obligat să schimbe locul şi felul păstrării stabilite prin contract, dacă această schimbare a fost necesară pentru a feri bunul de pieire, pierdere, sustragere sau stricăciune şi a fost atât de urgentă încât consimţământul deponentului nu a putut fi aşteptat), a schimbat unilateral locul păstrării bunului, deponentul poate cere depozitarului fie să aducă bunul în acel loc în vederea restituirii, fie să suporte

[1] A se vedea şi Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. II. Moştenirea testamentară*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, pp. 21-26, 42-49, 163-169.

diferența dintre cheltuielile prilejuite de restituire și acelea care s-ar fi făcut în lipsa acestei schimbări [art. 2.116 alin. (1) C. civ.].

Dacă părțile nu au convenit un loc la care bunul trebuia păstrat, iar locul restituirii nu se poate stabili potrivit naturii prestației sau în temeiul practicilor statornicite între părți ori al uzanțelor, obligația de a restitui un bun individual determinat trebuie executată în locul în care bunul se afla la data încheierii contractului [art. 1.494 alin. (1) lit. b) C. civ.].

10.3. Termenul restituirii. Art. 2.115 C. civ. prevede că deponentul poate să solicite *oricând* restituirea bunului depozitat, chiar înăuntrul termenului convenit. Aceasta deoarece termenul se presupune stipulat în interesul deponentului. El este însă obligat să ramburseze depozitarului cheltuielile pe care acesta le-a făcut în considerarea acestui termen[1].

Atunci când depozitarul a emis un înscris care face dovada depozitului ori care conferă deținătorului său dreptul de a retrage bunul depozitat, depozitarul poate cere să îi fie înapoiat acel înscris. De exemplu, atunci când se depozitează cereale, depozitarul emite un înscris care atestă tipul și cantitatea de cereale predate, dar și alte caracteristici ale acestora (umiditate, impurități etc.).

Depozitarul îl poate constrânge pe deponent să reia bunul, dacă există motive grave pentru aceasta, chiar înaintea expirării termenului convenit: de exemplu, depozitarul se îmbolnăvește grav și trebuie să urmeze un tratament care îl împiedică să-și execute obligațiile sau urmează să se stabilească în străinătate ori își schimbă profesia și devine incompatibil să execute în continuare contractul de depozit.

În cazul în care nu s-a convenit un termen, depozitarul poate restitui oricând bunul, dar poate fi obligat la plata de despăgubiri, dacă restituirea este intempestivă sau are loc inoportun.

10.4. Acțiuni în restituire. Dacă depozitarul refuză, fără temei, să restituie bunul depozitat, deponentul poate intenta, la alegere, fie *o acțiune*

[1] După cum s-a spus, „Dacă depozitarul are un interes în contract, în special datorită salariului convenit, deponentul poate și atunci să ceară restituirea lucrului înainte de expirarea termenului prevăzut, dar el trebuie să-l indemnizeze pe depozitar de pierderea suferită, în măsura în care acesta suferă un prejudiciu" (a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 482).

personală, care derivă din contractul de depozit, fie *o acțiune în revendicare*, în calitate de proprietar[1].

Acțiunea personală, *ex contractu*, este supusă prescripției extinctive, și anume în cadrul termenului general de prescripție, care începe să curgă de la data împlinirii termenului de depozitare prevăzut în contract[2], iar dacă un asemenea termen nu a fost stabilit, prescripția începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune, care coincide cu momentul încheierii contractului [art. 2.524 alin. (1) C. civ.] (iar nu de la data refuzului de restituire a bunului depozitat[3]).

Dreptul la acțiunea în revendicare este *imprescriptibil*, iar hotărârea judecătorească prin care s-a admis acțiunea în revendicare este opozabilă și poate fi executată și împotriva terțului dobânditor, în condițiile Codului de procedură civilă (art. 563 C. civ.).

---

[1] A se vedea și: TS, s. civ., dec. nr. 1369/1969, în CD 1969, p. 93; C. Ap. Timișoara, s. civ., dec. nr. 84 din 31 ianuarie 2008, publicată pe *Indaco Lege 4*. Acțiunea în revendicare poate fi intentată și de către proprietarul bunului care nu are calitatea de deponent, depozitarul (sau succesorul său în drepturi) neputând paraliza această acțiune prin invocarea art. 937 alin. (1) C. civ., fiind un simplu detentor precar, iar contractul de depozit este, pentru terțul proprietar, *res inter alios acta*.

[2] Cu toate că deponentul poate cere restituirea înainte de împlinirea termenului [art. 2.115 alin. (1) C. civ.], având deci dreptul la acțiunea în restituirea bunului din momentul încheierii contractului, considerăm că termenul prescripției începe să curgă numai de la data expirării termenului de depozitare prevăzut în contract [art. 2.524 alin. (2) C. civ.]. Obligația de restituire care rezultă din contractul de depozit cu termen de executare stabilit (fie și în interesul exclusiv al deponentului) nu poate fi încadrată în rândul obligațiilor „devenite exigibile" și pe care debitorul trebuia astfel să le execute [art. 2.524 alin. (1) C. civ.], cu consecința calculării termenului de prescripție de la data încheierii contractului, deoarece – dacă termenul de depozitare convenit depășește termenul general de prescripție – o asemenea încadrare ar duce, contrar voinței părților, la anihilarea dreptului la acțiune (în sens material) al deponentului, transformând obligația de restituire a depozitarului (mai ales dacă nu poate intenta nici acțiunea în revendicare, întrucât nu este proprietar sau nu poate dovedi dreptul de proprietate) într-o obligație imperfectă, naturală), de exemplu, în cazul contractului de depozit cu titlu gratuit încheiat de persoana plecată cu misiune în străinătate pe termen de 4 ani.

[3] A se vedea: TMB, dec. nr. 1172/1969, la care se face referire în dec. nr. 1369/1969 a s. civ. a TS, mai sus citată; C. Ap. București, dec. civ. nr. 1158/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

B. Obligațiile deponentului

11. Obligații extracontractuale. Depozitul cu titlu gratuit, fiind un contract unilateral, nu dă naştere la obligații decât în sarcina depozitarului. Însă în cursul executării se pot naşte anumite obligații extracontractuale (din gestiunea de afaceri sau din îmbogățirea fără justă cauză, respectiv dintr-un delict civil) şi în sarcina deponentului.

Astfel, potrivit art. 2.122 alin. (1) C. civ., deponentul este obligat să ramburseze depozitarului cheltuielile pe care acesta le-a făcut pentru păstrarea (conservarea) bunului[1], chiar dacă depozitul este cu titlu gratuit.

De asemenea, art. 2.122 alin. (2) C. civ. dispune că deponentul trebuie, de asemenea, să îl despăgubească pe depozitar pentru toate pierderile suferite ca urmare a depozitării bunului, cu excepția cazului în care depozitarul a primit bunul cunoscând sau trebuind să cunoască natura sa periculoasă[2]. De exemplu, viciile ascunse ale bunului depozitat au creat prejudicii lucrurilor depozitarului (afectarea instalației electrice) sau depozitarului însuşi (electrocutare) ori boala contagioasă a animalului ce i-a fost încredințat depozitarului a determinat îmbolnăvirea animalelor depozitarului.

12. Plata remunerației. În afară de cele două obligații extracontractuale, care se pot întâlni atât la depozitul cu titlu gratuit, cât şi la cel cu titlu

---

[1] Potrivit art. 2.122 alin. (1) C. civ., numai cheltuielile necesare (de conservare) sunt supuse restituirii. Cheltuielile utile pot fi reclamate numai în limita sporului de valoare, indiferent că sunt reclamate pe calea unei acțiuni *de in rem verso* sau printr-o acțiune din gestiunea de afaceri. Întrucât aceste acțiuni sunt extracontractuale, ele pot fi exercitate şi împotriva proprietarului bunului care nu a participat la încheierea contractului de depozit, dar beneficiază de aceste cheltuieli. Precizăm, de asemenea, că deponentul nu datorează cheltuielile de păstrare dacă acestea au fost incluse în remunerația stipulată sau dacă depozitarul a fost autorizat să se servească de bunul depozitat în scopuri personale (a se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1187). Cheltuielile voluptuare nu sunt supuse restituirii, dar depozitarul poate ridica adăugirile aduse bunului, cu condiția să nu-l vatăme.

[2] Întrucât depozitul se face în (sau şi în) interesul deponentului, răspunderea lui delictuală nu este limitată la ipoteza în care a avut cunoştință de viciile bunului care au cauzat pagube depozitarului, spre deosebire de contractul de comodat (încheiat în interesul exclusiv al comodatarului), în cazul căruia comodantul răspunde numai de prejudiciile cauzate de viciile ascunse cunoscute ale bunului şi neaduse la cunoştința comodatarului (art. 2.152 C. civ.; a se vedea *infra*, Cap. IX, nr. 18).

oneros, în cazul în care părțile au convenit ca depozitarul să fie remunerat, când deci s-a încheiat un contract sinalagmatic, deponentul are obligația de a plăti depozitarului remunerația stipulată [sau stabilită de instanță în raport cu valoarea serviciilor prestate – art. 2.106 alin. (2) C. civ.].

Potrivit art. 2.123 C. civ., dacă nu s-a convenit altfel, plata remunerației către depozitar se face la data restituirii bunului. În lipsă de stipulație contrară, dacă restituirea are loc înainte de termen, depozitarul nu are dreptul decât la partea din remunerație convenită, corespunzătoare timpului cât a păstrat bunul.

13. Ridicarea bunului. Deponentul este obligat să ridice bunul depozitat de la locul restituirii la termenul convenit sau, în lipsă, la cel stabilit de instanță la cererea depozitarului, sub sancțiunea plății daunelor-interese. Precizăm că, în caz de nerespectare a acestei obligații, depozitarul nu este îndreptățit să vândă bunul.

Considerăm însă că, pentru a fi liberat de obligația de păstrare, depozitarul poate face ofertă reală urmată de consemnațiune, potrivit dreptului comun (art. 1.006-1.013 C. pr. civ.)[1]. Dacă natura bunului face imposibilă consemnarea, dacă bunul este perisabil sau dacă depozitarea lui necesită costuri de întreținere ori cheltuieli considerabile, depozitarul poate porni vânzarea publică a bunului şi poate consemna prețul, notificând în prealabil deponentului şi primind încuviințarea instanței judecătoreşti. Dacă bunul este cotat la bursă sau pe o altă piață reglementată, dacă are un preț curent sau are o valoare prea mică față de cheltuielile unei vânzări publice, instanța poate încuviința vânzarea bunului fără notificarea deponentului (art. 1.514 C. civ.).

14. Dreptul de retenție al depozitarului. Executarea obligațiilor deponentului (rambursarea cheltuielilor pentru păstrarea bunului, plata despăgubirilor, plata remunerației) este garantată prin dreptul de retenție pe care depozitarul îl are asupra bunului depozitat. Fiind vorba de un *debitum cum re iunctum*, el poate refuza restituirea bunului până la plata integrală a

[1] Cu privire la procedura ofertei de plată şi consemnațiunii, a se vedea, de exemplu, C. Irimia, în *Noul Cod de procedură civilă comentat şi adnotat*, *op. cit.*, vol. II, pp. 1475-1491.

sumelor la care are dreptul în temeiul contractului de depozit[1]. Dreptul de retenție al depozitarului nu este reglementat în cadrul contractului de depozit, dar poate fi exercitat în condițiile dreptului comun (art. 2.495 și urm. C. civ.)[2].

Precizăm că depozitarul nu poate reține bunul depozitat în compensație, întrucât – astfel cum prevede în mod expres art. 1.618 lit. b) C. civ. – compensația nu are loc atunci când datoria are ca obiect restituirea bunului dat în depozit.

Secțiunea a III-a
Depozitul necesar

15. Noțiune, domeniu de aplicare și regim juridic. Depozitul este necesar dacă deponentul, aflându-se sub constrângerea unei întâmplări neprevăzute (chiar dacă nu era imprevizibilă) și care reprezintă un pericol real (nu imaginar), este nevoit să încredințeze bunul său spre păstrare unei alte persoane, fiind cu neputință să aleagă liber persoana depozitarului și să întocmească un înscris constatator al contractului[3].

Prin „întâmplări neprevăzute" caracteristice depozitului necesar se înțelege: i) cazuri de forță majoră (incendiu, cutremur, inundații catastrofale)[4];

---

[1] Precizăm că obligația de plată a remunerației este o obligație contractuală și, ca atare, neopozabilă proprietarului bunului dacă acesta nu are calitatea de parte contractantă. În consecință, nici dreptul de retenție nu-i poate fi opus pentru neplata remunerației de către deponentul neproprietar. În schimb, pentru cheltuielile de care profită adevăratul proprietar (necesare și utile, acestea din urmă în limita sporului de valoare), dreptul de retenție este opozabil. A se vedea D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, pp. 229-230.

[2] Pentru amănunte privind dreptul de retenție, a se vedea: L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 648-658; A.A. Moise, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, pp. 2662-2670.

[3] În dreptul roman depozitul necesar mai era numit și „mizerabil", iar în cazul refuzului de a restitui bunul dat în păstrare, depozitarul era condamnat să plătească dublul valorii bunului (a se vedea E. Molcuț, *Drept privat roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 285).

[4] Art. 1620 C. civ. 1864 prevedea că depozitul necesar este acela ce se face sub sila unei întâmplări, precum: un foc, o ruină, o prădare, un naufragiu sau alt eveniment neprevăzut de forță majoră. În doctrină și în jurisprudență s-a considerat că acele

ii) alte situații care fac cu neputință alegerea persoanei depozitarului (de exemplu, o îmbolnăvire subită, depozitarea făcută în momentul reținerii sau arestării neprevăzute[1], încredințarea către o asistentă medicală a unei bijuterii de către o pacientă pentru a i se face o radiografie la torace[2])[3].

În doctrină[4] s-a arătat că depozitul nu devine necesar „prin faptul că deponentul a găsit cu dificultate un depozitar sau că pericolul a putut fi prevăzut sau că deponentul nu a avut timpul de a cere o chitanță. Pentru ca depozitul să poată fi considerat ca necesar trebuie, în genere, un pericol real, care să silească pe deponent a face depozitul şi să-l împiedice în acelaşi timp de a găsi un depozitar".

Depozitul necesar, având la bază consimțământul părților, este un depozit convențional[5]. Nu ne aflăm în prezența unei violențe, ca viciu de

---

evenimente la care făcea referire textul de lege nu erau limitative, ci erau prevăzute numai *exempli gratia*.

[1] A se vedea T. Capitalei, col. II pen., dec. nr. 2893/1956, în LP nr. 4/1957, p. 436.

[2] Cass. fr., dec. civ. din 22 noiembrie 1988, în Bull. civ. I, nr. 330, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 488, nota 2.

[3] Într-o speță, reclamantul a primit un transport de tiruri neprogramat şi, neavând unde să depoziteze bunurile, l-a rugat pe pârât, acesta fiind de acord cu depozitarea bunurilor. Instanța a reținut că primirea mărfurilor prin transporturi de tir face parte din activitatea curentă a reclamantului, iar transporturile neprogramate nu sunt evenimente imprevizibile, ci sunt doar neconcordanțe în activitatea comercială a reclamantului, cu care reclamantul s-a mai întâlnit şi pentru care, în considerarea comportamentului previzibil al unui comerciant diligent, trebuia să îşi fi dezvoltat în avans metode de răspuns adecvat. În plus, nu este îndeplinită cealaltă condiție, respectiv aceea ca evenimentul imprevizibil să fi făcut cu neputință alegerea persoanei depozitarului. Din acest punct de vedere, instanța a reținut declarația reclamantului potrivit căreia a contactat pe reprezentantul pârâtului, iar acesta a fost de acord să primească marfa. Aceasta înseamnă că, pe de o parte, reclamantul a putut alege persoana depozitarului, din moment ce a contactat-o şi a convenit cu aceasta să primească marfa, iar, pe de altă parte, evenimentul a permis o discuție şi o convenție între părți, astfel încât acestea puteau încheia un act scris, aşa cum prevede art. 2.104 C. civ. În consecință, s-a apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile depozitului necesar (Jud. Sector 4, sent. civ. nr. 12608/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

[4] D. Alexandresco, *Explicațiunea...*, tomul X, p. 44.

[5] În măsura în care starea de necesitate în care se află deponentul se încadrează în conceptul de violență-viciu de consimțământ, ea poate determina şi nulitatea relativă a contractului. În cazul depozitului necesar însă, deponentul (indiferent că este minor cu capacitate de exercițiu restrânsă sau persoană majoră) nu are interesul să invoce această nulitate decât, eventual, pentru a fi exonerat de plata remunerației (lezionare) convenite.

consimțământ, deoarece, așa cu pe bună dreptate s-a spus[1], „constrângerea nu provine de la o persoană, ci de la un eveniment: *coacta voluntas sed tamen voluntas* – oricât de constrânsă ar fi, o voință rămâne o voință". Art. 2.125 C. civ. prevede că depozitarul nu poate refuza primirea bunului decât în cazul în care are un motiv serios pentru aceasta. Apreciem că, în situația în care sunt îndeplinite condițiile depozitului necesar, iar depozitarul refuză primirea bunului fără a exista un motiv serios, deponentul poate cere daune-interese intentând o acțiune în răspundere civilă delictuală (o acțiunea în răspundere civilă contractuală nu este admisibilă, pentru că nu s-a încheiat un contract de depozit valabil). De exemplu, depozitarul refuză să primească un animal al deponentului, iar animalul moare; depozitarul poate fi obligat la despăgubiri reprezentând contravaloarea animalului. Legiuitorul a avut în vedere starea de constrângere în care se află deponentul și comportamentul total inadecvat al depozitarului, care și-a încălcat *o obligație prevăzută de lege*[2].

Raporturile dintre părțile contractului de depozit necesar sunt guvernate – cu excepția dispozițiilor cuprinse în prezenta secțiune – de regulile comune privind contractul de depozit [art. 2.126 alin. (1) C. civ.], bunăoară, aspectele privitoare la obligația depozitarului de restituire a bunului sau la obligațiile deponentului.

În caz de pieire a bunului, depozitarul răspunde conform regulilor aplicabile depozitului neremunerat (gratuit) [art. 2.126 alin. (2) C. civ.]. Aceasta înseamnă că, dacă bunul a pierit, pentru a înlătura răspunderea depozitarul trebuie să facă dovada că a depus aceeași grijă în păstrarea bunului depozitat (inclusiv avansarea cheltuielilor necesare în acest scop) ca și în privința

---

[1] Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 488.

[2] După cum s-a spus, „libertatea contractuală în astfel de împrejurări este limitată, putându-se vorbi chiar de o obligație socială de a primi un anumit bun într-un depozit necesar" (T. Prescure, *Curs de contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 274).

Menționăm și faptul că, reglementând problema proprietății bunului găsit, art. 942 C. civ. prevede că „(1) Bunul mobil pierdut continuă să aparțină proprietarului său. (2) Găsitorul bunului este obligat ca, în termen de 10 zile, să îl restituie proprietarului ori, dacă acesta nu poate fi cunoscut, *să îl predea organului de poliție din localitatea în care a fost găsit. Acesta are obligația de a păstra bunul timp de 6 luni, **fiind aplicabile în acest sens dispozițiile privitoare la depozitul necesar.*** (3) Organul de poliție va afișa la sediul său și pe pagina de internet un anunț privitor la pierderea bunului, cu menționarea tuturor elementelor de descriere a acestuia".

bunurilor proprii şi că acea cauză străină care a dus la pieirea sau deteriorarea bunului nu îi este imputabilă. Soluţia este logică dacă luăm în considerare circumstanţele încheierii contractului.

16. Dovada contractului. Având în vedere caracterul necesar al contractului, depozitul se poate dovedi *prin martori şi orice alt mijloc de probă admis de lege*, indiferent de valoarea bunurilor depozitate, căci, din cauza întâmplării neprevăzute, deponentul nu avea posibilitatea preconstituirii unei probe scrise. Precizăm că nu numai dovada predării şi a contractului propriu-zis este liberă, dar şi dovada naturii, stării şi valorii bunurilor depozitate.

Secţiunea a IV-a
Depozitul hotelier

17. Consideraţii generale. O altă varietate de depozit (asimilată, sub imperiul Codului civil din 1864, depozitului necesar) este depozitul bunurilor aduse de călători în hoteluri[1]. Călătorul îşi alege liber hotelul, însă este nevoit să aducă bunurile sale la acel hotel şi deci depozitul are în acest caz un caracter oarecum obligatoriu.

Depozitul hotelier este, de fapt, *un accesoriu* al contractului hotelier, al contractului de turism ori al altor raporturi juridice. Reglementarea acestui depozit, separat de raportul juridic al cărui accesoriu este, se impune totuşi, cel puţin pentru următoarele *motive*:

– interese generale reclamă, în acest domeniu, un regim juridic unitar, spre deosebire de regimul contractului principal, care poate fi diferit de la caz la caz şi guvernat de convenţia părţilor;

---

[1] Prin „hotel" se înţelege nu numai hoteluri propriu-zise, ci şi alte „structuri de primire turistice cu funcţiuni de cazare turistică" (de exemplu, hoteluri-apartament, moteluri, vile turistice, cabane, bungalow-uri, sate de vacanţă, campinguri, camere de închiriat în locuinţe familiale, nave fluviale şi maritime, pensiuni turistice şi pensiuni agroturistice şi alte unităţi cu funcţiuni de cazare turistică). Cu privire la conceptul şi categoriile de „structură de primire turistică", a se vedea prevederile art. 2 lit. d) din O.G. nr. 58/1998 privind organizarea şi desfăşurarea activităţii de turism în România (publicată în M. Of. nr. 309 din 26 august 1998), astfel cum au fost modificate prin art. I pct. 1 din Legea nr. 755/2001 pentru aprobarea O.G. nr. 58/1998 (publicată în M. Of. nr. 7 din 9 ianuarie 2002).

– regulile de dovadă aplicabile contractului principal nu pot fi extinse la dovada depozitului hotelier, călătorul fiind lipsit, prin natura lucrurilor, de posibilitatea preconstituirii unei probe scrise referitoare la depozitarea în hotel a bunurilor sale;

– responsabilitatea hotelierului în cadrul acestui depozit se impune să fie guvernată de reguli mai severe decât regulile generale ale responsabilității contractuale sau ale hotelierului ori unității de turism în cadrul acestor contracte hoteliere[1].

17.1. Domeniu de aplicare. Potrivit art. 2.137 C. civ., dispozițiile secțiunii relative la depozitul hotelier se aplică în mod corespunzător și bunurilor aduse în sanatorii[2], spitale, pensiuni, vagoane de dormit și altele asemănătoare. Așadar, enumerarea este *exemplificativă.*

După cum s-a precizat în practica judiciară referitor la camerele din stațiuni balneoclimaterice, condițiile în care sunt folosite aceste camere sunt asimilate cu acelea în care sunt folosite camerele de hotel, întrucât beneficiarii biletelor de trimitere în stațiune sunt nevoiți să-și păstreze obiectele personale în camerele în care sunt cazați, administrația având în depozit bunurile acestor beneficiari când ei lipsesc din cameră și nu pot asigura personal paza acestor bunuri[3, 4].

În raporturile dintre bolnavi și spitalul în care se află internați, dispozițiile de la depozitul hotelier sunt aplicabile în ceea ce privește îmbrăcămintea pe care au trebuit să o depună la magazia spitalului în momentul internării lor[5].

---

[1] Reglementarea din noul Cod civil este inspirată din Codul civil italian, care a fost modificat în anul 1978 în lumina prevederilor Convenției europene privind răspunderea hotelierilor pentru obiectele aduse de călători (STE 41/1962). Pentru amănunte privind această convenție, a se vedea și C. Toader, *op. cit.*, pp. 275-276.

[2] Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „sanatoriu" înseamnă „instituție medicală pentru tratamentul bolilor cronice, afecțiuni ale aparatului respirator, afecțiuni neuropsihice, tuberculoză; (în trecut) spital particular; casă de sănătate".

[3] TS, s. civ., dec. nr. 1760/1975, în CD 1975, p. 77.

[4] De altfel, art. 2 lit. d) din O.G. nr. 58/1998 include în enumerarea sa și categoria „structurilor de primire turistice cu funcțiuni de tratament balnear: unități de prestări de servicii pentru tratament balnear, componente integrate sau arondate complexurilor de turism balnear".

[5] A se vedea TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 409/1968, în RRD nr. 1/1969, p. 155. În cazul vestiarelor pentru personalul muncitor, obligația asigurării pazei revine unității în

Dispozițiile privitoare la depozitul hotelier pot fi aplicate și în cazul restaurantelor sau altor unități de alimentație publică[1], cluburilor, cazinourilor, localurilor de spectacole, unor unități pentru prestări de servicii (de exemplu, de frizerie-coafură, fitness – aparținând unităților cooperației meșteșugărești sau altor unități comerciale), ștrandurilor, piscinelor, bibliotecilor și altora asemenea[2], dar numai în privința bunurilor depuse la garderobă, vestiare sau alte locuri destinate în mod special pentru paza bunurilor[3]. Aceste dispoziții sunt aplicabile întrucât deponentul este nevoit să-și lase anumite bunuri (palton, haină de blană, umbrelă etc.) în aceste locuri de depozitare.

În cazul închirierilor sau subînchirierilor de locuințe, fie și sub forma unor camere mobilate și pe termen scurt, dispozițiile privitoare la depozit nu sunt aplicabile. Raporturile dintre părți sunt guvernate, în aceste cazuri, de dispozițiile prevăzute pentru închiriere (locațiune). În cazul în care locatarul ar lăsa în mod special în grija locatorului anumite bunuri, s-ar aplica dispozițiile prevăzute pentru depozitul obișnuit.

*17.2. **Dovada depozitului hotelier.*** Potrivit art. 2.133 C. civ., dovada introducerii bunurilor în hotel poate fi făcută prin martori, indiferent de

---

baza contractului de muncă (TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 517/1981, în RRD nr. 12/1981, p. 101), dar litigiile se soluționează potrivit regulilor depozitului hotelier, întrucât legislația muncii nu conține norme în această privință.

[1] Nu este vorba numai despre acelea enumerate în art. 2 lit. d) din O.G. nr. 58/1998 printre „structurile de primire *turistice* cu funcțiuni de alimentație publică", respectiv „unități de alimentație din incinta structurilor de primire cu funcțiuni de cazare, unități de alimentație publică situate în stațiuni turistice, precum și cele administrate de societăți de turism, restaurante, baruri, unități de fast food, cofetării, patiserii și care sunt atestate conform legii", ci despre orice fel de asemenea unități, *chiar dacă nu au destinație turistică.*

[2] Inclusiv „structurile de primire turistice cu funcțiuni de transport": autocare, trenulețe, ambarcațiuni cu scop turistic etc. [art. 2 lit. d) din O.G. nr. 58/1998].

[3] Faptul unui muzicant de a-și lăsa instrumentul la plecarea din restaurant nu este de natură să atragă răspunderea unității în caz de furt, atât timp cât nu s-a constatat o culpă a organelor sau prepușilor ei, iar muzicanții nu erau obligați să-și lase instrumentele, la plecare, în restaurant (TS, col. civ., dec. nr. 67/1959, în *Repertoriu 1952-1969*, p. 386).

În caz de pierdere a fișei (bonului), depozitarul „nu răspunde față de cel care și-a pierdut fișa, decât în situația în care pierderea este anunțată din timp, mai înainte ca bunurile să fi fost ridicate de la garderoba hotelului de alte persoane" (TS, s. pen., dec. nr. 673/1977, în RRD nr. 11/1977, p. 62).

valoarea acestor bunuri. Călătorul cazat la hotel[1], indiferent de durata mai scurtă sau mai lungă a cazării[2], trebuie să dovedească, în condițiile arătate, că bunurile au fost aduse – de el însuși sau de altul pentru el – în hotel (inclusiv dependințele hotelului unde se lasă în mod obișnuit anumite bunuri ale celor cazați – de exemplu, schiurile, bicicleta), că au fost degradate sau furate de acolo și care era valoarea lor.

17.3. Bunurile pentru care poate fi angajată răspunderea hotelierului. Hotelierul este răspunzător pentru prejudiciul cauzat prin furtul, distrugerea sau deteriorarea bunurilor aduse de client în hotel. După cum se observă, responsabilitatea este limitată doar la prejudiciul produs de cele trei cauze, nu și pentru ipoteza în care, de exemplu, clientul a pierdut bunul.

Potrivit art. 2.127 alin. (2)-(4) C. civ., sunt considerate ca fiind aduse în hotel:

a) bunurile aflate în hotel pe perioada cazării clientului (de exemplu, valize, îmbrăcăminte, încălțăminte, telefon mobil, computer, acte de identitate, sume de bani, documente etc.);

b) bunurile aflate în afara hotelului, pentru care hotelierul, un membru al familiei sale ori un prepus al hotelierului își asumă obligația de supraveghere pe perioada cazării clientului (de exemplu, bunurile depozitate la vestiarul aferent piscinei exterioare a hotelului sau terenului de sport, anexa în care se depozitează biciclete, ambarcațiuni, schiuri etc.);

c) bunurile aflate în hotel sau în afara acestuia, pentru care hotelierul, un membru al familiei sale ori un prepus al hotelierului își asumă obligația de supraveghere pentru un interval de timp rezonabil, anterior sau ulterior cazării clientului. Textul de lege se referă la acele situații în care, de exemplu, grupul de excursioniști ajunge cu 2-3 ore înainte de ora la care se face cazarea și – conform înțelegerii cu hotelierul – depozitează bagajele într-o încăpere pusă la dispoziție de către acesta, de regulă, în vecinătatea recepției; tot astfel, bagajele pot fi lăsate în incinta hotelului ulterior cazării, dacă excursioniștii au program de vizitare a unor obiective turistice, iar deplasarea spre aeroport se face după câteva ore. Deși perioada pentru care și-a asumat obligația de a

[1] Persoana care, fără a fi cazată, depozitează în hotel anumite bunuri nu beneficiază de dispozițiile Codului civil referitoare la depozitul hotelier.

[2] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, pp. 1191-1192.

asigura cazarea nu a început să curgă, respectiv a expirat, hotelierul își asumă obligația supravegherii bunurilor, ceea ce îi poate atrage răspunderea;

d) vehiculele clienților lăsate în garajul sau în parcarea hotelului (autoturisme, rulote, motociclete, remorci etc.)[1], precum și bunurile care, în mod obișnuit, se găsesc în acestea (roata de rezervă, trusa medicală, trusa de chei, radiocasetofonul etc.);

e) animalele de companie, dar numai dacă există stipulație în acest sens.

17.4. Răspunderea hotelierului. Deoarece depozitul hotelier este cu plată, răspunderea hotelierului este apreciată cu mai multă severitate, și anume el răspunde de orice culpă (*culpa levis in abstracto*), ca și în cazul depozitului obișnuit cu plată [art. 2.107 alin. (2) C. civ.]. Pe de altă parte, hotelierul răspunde pentru furtul, distrugerea ori deteriorarea bunurilor clientului săvârșite nu numai de prepușii săi, dar și de străinii care frecventează hotelul[2], indiferent dacă au fost ori nu cazați acolo sau dacă au fost identificați ori nu, deoarece legea nu distinge în această privință[3].

Date fiind raporturile dintre hotelier și client, în noul Cod civil răspunderea hotelierilor a fost nuanțată, în funcție de diversele situații în care bunurile clientului pot să fie distruse, deteriorate sau furate. Astfel:

17.4.1. Potrivit art. 2.130 C. civ., *hotelierul nu răspunde* atunci când deteriorarea, distrugerea ori furtul bunurilor clientului este cauzată:

a) de client[4], de persoana care îl însoțește sau care se află sub supravegherea sa ori de vizitatorii săi. În caz de culpă comună, hotelierul urmează să fie exonerat parțial;

---

[1] Hotelierul nu este responsabil în privința autovehiculului parcat în apropierea hotelului, chiar în locuri special amenajate, pentru că acestea nu reprezintă „garajul sau parcarea hotelului".

[2] Astfel, de exemplu, unitățile spitalicești răspund nu numai pentru furtul săvârșit de un prepus, ci și chiar de către o persoană dintre cele internate în spital (TJ Hunedoara, dec. nr. 409/1968, mai sus citată).

[3] Răspunderea hotelierului trebuie să fie angajată potrivit Codului civil (așadar, și pentru furtul săvârșit de către străini, inclusiv furtul săvârșit de o persoană neidentificată, astfel cum corect a decis TS, s. civ., prin dec. nr. 1760/1975, mai sus citată). A se vedea și *Nota redacției* la dec. nr. 311/1978 a TJ Maramureș, în RRD nr. 4/1979, p. 57.

[4] De exemplu, clientului i se fură din cameră, unde lăsase cheia în broască, pe exterior (Cass. civ. 1ère, 10 mai 1954, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 489, nota 9).

b) de un caz de forță majoră. De exemplu, furtul bunului a fost comis cu ocazia cutremurului, a unei inundații catastrofale etc. Noțiunea de forță majoră este folosită aici în sensul propriu-zis al cuvântului [*vis maior*, nu și *casus*, deci „orice eveniment extern, imprevizibil, absolut invincibil și inevitabil" – art. 1.351 alin. (2) C. civ.][1], ceea ce rezultă din regimul sever al responsabilității aplicat hotelierului[2];

c) de natura bunului.

17.4.2. Răspunderea hotelierului este *limitată* până la concurența unei valori de o sută de ori mai mari decât prețul pentru o zi afișat pentru camera oferită spre închiriere clientului (art. 2.128 C. civ.). De exemplu, dacă prețul pentru o zi pentru camera oferită este de 50 de euro, atunci răspunderea hotelierului este limitată la suma de 5.000 de euro. Nu are importanță care este valoarea bunurilor furate, distruse sau deteriorate. Acest mod de plafonare a răspunderii prezintă avantajul că se adaptează la situația fiecărui hotel: în cazul în care prețul unei camere este mai mare, atunci și plafonul răspunderii este mai ridicat. Se are în vedere realitatea potrivit căreia hotelierul are mijloace sporite pentru a proteja mai bine bunurile clienților.

Răspunderea hotelierului este *obiectivă*, clientul nu trebuie să probeze culpa hotelierului. Cu toate acestea, clientul trebuie să justifice, chiar și prin prezumții, materialitatea depozitului efectuat[3].

---

[1] Pentru decizii recente ale instanței supreme cu privire la sfera noțiunii de forță majoră, a se vedea, de exemplu, dec. nr. 518/2015 a s. I civ., dec. nr. 730/2016 a s. a II-a civ., ambele publicate pe *www.scj.ro*.

[2] Într-o speță soluționată de instanța supremă franceză s-a reținut că, „dacă irezistibilitatea evenimentului este, ea singură, constitutivă a forței majore, atunci când prevederea sa n-ar putea permite să i se împiedice efectele, mai trebuie și ca debitorul să fi luat toate măsurile cerute pentru evitarea realizării acestui eveniment; constatând, în speță, că hotelierul sau prepușii săi nu efectuaseră un control strict al intrărilor, supraveghetorul de noapte deschizând el însuși ușa de la intrare unuia dintre răufăcători care pretindea că are o întâlnire cu o clientă a hotelului, Curtea de apel a putut să estimeze că furtul cu mână armată nu constituia un caz de forță majoră, din moment ce nu fuseseră luate toate precauțiile posibile pe care prevederea le făcea necesare" (Cass. civ. 1ère, 9 martie 1994, în Bull. civ. I, nr. 91, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 489, nota 9).

[3] Cass. civ. 1ère, 4 noiembrie 1986, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 490, nota 12.

17.4.3. Există anumite cazuri, consacrate de art. 2.129 C. civ., în care răspunderea hotelierului *nu este limitată*, ci acesta va trebui să acopere *întreg prejudiciul*:

a) dacă prejudiciul este cauzat din culpa hotelierului[1] sau a unei persoane pentru care acesta răspunde[2];

b) dacă bunurile au fost încredințate spre păstrare hotelierului[3]. Cazul clasic este acela în care bunurile au fost depozitate de către hotelier în case de valori sau în seifuri speciale, în care se păstrează, de regulă, sume mari de bani, bijuterii, opere de artă, documente importante etc.[4];

c) dacă hotelierul a refuzat primirea în depozit a bunurilor clientului pe care, potrivit legii, era obligat să le primească. Legat de acest caz de răspundere neplafonată, art. 2.131 C. civ. prevede că hotelierul este obligat să primească în depozit documente, bani sau alte obiecte de valoare aparținând clienților săi. Hotelierul nu poate refuza depozitul acestor bunuri decât în cazul în care, ținând seama de importanța și condițiile de exploatare ale hotelului, acestea sunt excesiv de valoroase ori sunt incomode sau periculoase. Hotelierul poate să examineze bunurile care îi sunt predate spre depozitare și să ceară depozitarea acestora într-un loc închis sau sigilat.

---

[1] Într-o speță a fost angajată răspunderea hotelierului, reținându-se că, drept urmare a defectării aparatului de aer condiționat din camera de hotel din cauza faptului că „traseul de drenaj a fost înfundat cu praf și ouă de insecte, datorat montajului defectuos și fără acces pentru desfundare", a survenit o inundație care a dus la deteriorarea laptopului clientului (reclamantului) cazat în camera respectivă (Jud. Sector 1 București, sent. civ. nr. 7635/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

[2] Această reglementare este calificată în literatura juridică de specialitate ca o formă a răspunderii contractuale pentru fapta altuia. A se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 234-237. A se vedea și I. Lulă, I. Sferdian, *Discuții cu privire la răspunderea contractuală pentru fapta altuia*, în Dreptul nr. 8/2005, p. 81.

[3] De regulă, hotelierii aduc la cunoștință clienților prin afișe, pliante sau pe alte căi că beneficiază gratuit de păstrarea obiectelor de valoare prin depozitare în dulapuri metalice, individuale sau încredințarea acestora administrației. Această dispoziție nu are însă semnificația de a califica acest depozit ca fiind neremunerat, deoarece contravaloarea acestui serviciu este inclusă în prețul total al cazării.

[4] În practica franceză s-a decis că, în caz de furt, răspunderea hotelierului este nelimitată în cazul unui depozit de bijuterii în seiful hotelierului la care clientul nu putea accede decât însoțit de un angajat al hotelului (Cass. civ. 1ère, 14 februarie 1990, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 490, nota 13).

Potrivit art. 2.132 C. civ., hotelierul care pune la dispoziția clienților săi, în camerele de hotel, o casă de valori nu este presupus a fi primit în depozit bunurile care vor fi depuse de clienții săi în casa de valori. În acest caz, răspunderea hotelierului este *limitată* până la concurența unei valori de o sută de ori mai mari decât prețul pentru o zi afișat pentru camera oferită spre închiriere clientului. Diferența de tratament juridic decurge din modul diferit în care hotelierul asigură păstrarea și paza bunurilor clientului în cele două situații.

Pentru bunurile uitate în hotel, răspunderea hotelierului se apreciază cu mai puțină rigoare (nefiind exclusă aplicarea principiului culpei comune). Iar dacă, după ce a părăsit hotelul, clientul a lăsat anumite bunuri în grija administrației hotelului (care le-a primit), răspunderea hotelierului va fi angajată conform regulilor de la depozitul obișnuit.

Reamintim că toate clauzele prin care s-ar înlătura ori s-ar limita răspunderea hotelierului față de regulile prevăzute de lege produc efecte numai dacă acesta face dovada că deponentul (clientul) cunoștea, la momentul încheierii contractului, existența anunțului care excludea sau limita răspunderea contractuală[1].

---

[1] A se vedea *supra*, nr. 9, lit. b). Sub acest aspect, în jurisprudența franceză s-a statuat că nu este suficientă existența unei formule de excludere a răspunderii hotelierului într-un pliant de bun venit și un afiș așezate în camera de hotel, dacă nu s-a făcut dovada că această exonerare a și fost cunoscută și acceptată de către client (a se vedea T. Paris, dec. civ. din 5 ianuarie 1996, citată în *Méga Code Civil*, ed. a 6-a, Dalloz, Paris, 2005, p. 2248).

Menționăm că art. 1.663 din Proiectul noului Cod civil adoptat de Senatul României în anul 2004 prevedea că „Răspunderea hotelierului nu va putea fi suprimată sau micșorată pe cale de afiș sau prin alte clauze imprimate", dispoziția fiind preluată din art. 1726 C. civ. 1940. Comisia constituită la nivelul Ministerului Justiției pentru elaborarea amendamentelor la Proiectul noului Cod civil adoptat de Senatul României în anul 2004 a propus înlăturarea acelui text de lege, cu următoarea motivare: „Este însă preferabilă soluția înlăturării acestei interdicții, după modelul art. 1.953 C. civ. francez, ceea ce, pe de o parte, permite hotelierului afișarea ori inserarea în materiale informative a unor clauze de suprimare ori limitare a răspunderii sale, iar pe de altă parte, conform jurisprudenței constante în materie, nu recunoaște efecte juridice acestor clauze decât dacă hotelierul face dovada că ele au fost cunoscute și acceptate de client". Această propunere a fost însușită de Parlamentul României.

BCU CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Potrivit art. 2.134 C. civ., clientul este *decăzut din dreptul la repararea prejudiciului* suferit prin furtul, distrugerea sau deteriorarea bunurilor pe care le-a adus el însuşi ori care au fost aduse pentru el în hotel dacă: a) în cel mult 24 de ore de la data la care a cunoscut prejudiciul nu a înştiinţat administraţia hotelului[1]; b) nu a exercitat dreptul la acţiunea în repararea prejudiciului în termen de 6 luni de la data producerii acestuia[2]. Aceste dispoziţii nu sunt aplicabile în privinţa bunurilor care au fost încredinţate spre păstrare hotelierului şi nici în privinţa bunurilor clientului pe care hotelierul a refuzat să le primească în depozit deşi, potrivit legii, era obligat să le primească. În aceste ultime două cazuri se vor aplica prevederile dreptului comun (de exemplu, dreptul la acţiune poate fi exercitat în cadrul termenului general de prescripţie).

*17.5. **Drepturi ale hotelierului.*** Noul Cod civil reglementează două drepturi ale hotelierului care pot fi exercitate împotriva clientului: dreptul de retenţie şi dreptul de a valorifica bunurile aduse de client. Le vom examina pe rând:

a) Potrivit art. 2.135 C. civ., în cazul neplăţii de către client a preţului camerei şi a serviciilor hoteliere prestate (cum ar fi neplata preţului alimentelor şi băuturilor consumate de către client din frigiderul aflat în cameră sau de la restaurantul hotelului, neplata serviciilor de spălătorie-curăţătorie etc.), hotelierul are un drept de retenţie asupra bunurilor aduse de client, cu excepţia documentelor şi a efectelor personale fără valoare comercială. După cum se observă, dreptul de retenţie nu poate fi exercitat în cazul în care hotelierul pretinde că i-au fost cauzate de către client prejudicii de altă natură (de exemplu, deteriorarea mobilierului, mochetei, televizorului, instalaţiilor sanitare etc.) pentru a nu se crea condiţiile ca hotelierul să-şi exercite în mod abuziv dreptul de retenţie.

---

[1] Stabilirea unui termen atât de scurt a fost impusă, pe de o parte, de necesitatea de a se crea condiţiile pentru a se putea descoperi cauza furtului sau distrugerii bunurilor (de exemplu, care au fost persoanele care au avut acces în ziua respectivă în camera în care a fost cazat clientul), iar pe de altă parte, pentru a nu lăsa loc unor eventuale abuzuri ale clientului. În plus, dacă urmele sunt proaspete, organele de urmărire penală îi pot identifica mult mai uşor pe cei care au comis faptele ilicite.

[2] Se urmăreşte mobilizarea clientului pentru a-şi valorifica drepturile conferite de lege, iar probele (martori, expertiză etc.) pot fi administrate în mai bune condiţiuni.

b) Art. 2.136 C. civ. dispune că hotelierul poate cere valorificarea bunurilor asupra cărora şi-a exercitat dreptul de retenţie, potrivit regulilor prevăzute de Codul de procedură civilă în materia urmăririi silite mobiliare (art. 727-780 C. pr. civ.). Aceasta înseamnă că valorificarea bunurilor se va realiza de către executorul judecătoresc, prin vânzare la licitaţie publică, vânzare directă sau prin alte modalităţi admise de lege (cum ar fi vânzarea amiabilă).

Precizăm şi faptul că dreptul la acţiune în cazul hotelierilor, pentru serviciile pe care le prestează, se prescrie în termen de *un an* [art. 2.520 alin. (1) pct. 1 C. civ.].

Secţiunea a V-a
Depozitul neregulat

§1. Depozitul neregulat de drept comun

18. Noţiune, obiect şi efecte. Depozitul neregulat se caracterizează prin faptul că are ca obiect fonduri băneşti sau alte asemenea bunuri fungibile şi consumptibile prin natura lor, care nu trebuie să fie restituite în individualitatea lor, ci prin alte bunuri asemănătoare [art. 2.105 alin. (1) C. civ.].

Subliniem că bunurile care constituie obiectul depozitului neregulat trebuie să fie nu numai *fungibile* (adică determinabile după număr, măsură sau greutate, astfel încât pot fi înlocuite unele prin altele în executarea obligaţiei de restituire), dar, totodată, şi *consumptibile după natura lor* (adică bunuri mobile a căror întrebuinţare obişnuită implică înstrăinarea sau consumarea substanţei), întrucât bunurile neconsumptibile (certe) după natura lor nu pot constitui obiectul unui depozit neregulat. Dacă, de exemplu, bicicleta predată se înlocuieşte – în executarea obligaţiei „de restituire" – cu alta sau cu un bun de altă natură (bani sau alt bun), contractul dintre părţi nu mai poate fi calificat ca depozit neregulat, ci este un alt contract (vânzare sau schimb). Rezultă că, asemănător împrumutului de consumaţie, depozitul neregulat poate avea ca obiect numai bunuri care sunt fungibile şi consumptibile după natura lor, spre deosebire de împrumutul de folosinţă (comodat) şi depozitul regulat, care pot avea ca obiect şi bunuri consumptibile după natura lor, dar privite de părţi ca nefungibile.

Întrucât bunurile depozitate nu trebuie să fie păstrate şi restituite în individualitatea lor, ci prin alte bunuri, depozitarul devine proprietarul lor, putând folosi, culege fructele şi dispune de ele, dar, *în calitate de proprietar*, suportă şi riscul pieirii ori degradării fortuite. La cerere[1], depozitarul este obligat să restituie bunuri de acelaşi gen, de aceeaşi calitate şi cantitate, inclusiv fructele percepute[2], deponentul fiind titularul unei creanţe.

Faţă de acţiunea în restituire a deponentului, depozitarul nu poate invoca în compensaţie creanţa pe care o are împotriva deponentului, chiar dacă aceasta ar avea ca obiect bunuri fungibile de aceeaşi specie [art. 1.618 lit. b) C. civ.]. Nici dreptul de retenţie, de care se bucură depozitarul dintr-un depozit regulat, nu este aplicabil depozitului neregulat, căci depozitarul, în calitate de proprietar, suportă eventualele cheltuieli de conservare. Teoretic, s-ar putea recunoaşte acest drept în privinţa pagubelor suferite de depozitar din cauza depozitului [art. 2.122 alin. (2) C. civ.], dar bunurile consumptibile, de regulă, nu sunt susceptibile de a cauza o pagubă.

Deoarece depozitul neregulat este translativ de proprietate, deponentul trebuie să fie proprietarul bunurilor depozitate sau să fi acţionat cu împuternicire din partea proprietarului. În caz contrar, proprietarul poate revendica bunurile depozitate dacă reuşeşte să le individualizeze şi dacă au fost furate sau pierdute. Însă depozitarul de bună-credinţă se poate apăra prin invocarea prevederilor art. 937 alin. (1) C. civ., întrucât – spre deosebire de depozitarul dintr-un depozit regulat, care devine un simplu detentor precar – el este, prin definiţie, în calitatea lui de proprietar, şi posesorul bunurilor depozitate.

19. Dovada caracterului neregulat al depozitului. Având în vedere efectele speciale ale depozitului neregulat şi faptul că bunurile fungibile şi consumptibile după natura lor pot forma şi obiectul depozitului obişnuit [iar în cadrul acestuia depozitarul este obligat să restituie însuşi bunul depozitat,

---

[1] Depozitarul este obligat să-şi execute obligaţia de restituire la cerere chiar dacă s-a stipulat un termen (a se vedea *supra*, nr.10.3), afară de cazul când contractul dintre părţi se califică, anume din cauza termenului stipulat, drept un împrumut de consumaţie (a se vedea *infra*, nr. 20).

[2] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1194.

în natură – art. 2.103 alin. (1) C. civ. –, nefiind îndreptățit, de regulă, să se servească de el – art. 2.108 C. civ.], cel care susține caracterul neregulat al depozitului este obligat, în caz de îndoială, să-l dovedească. Precizăm că nu este vorba despre dovada depozitului însuși, care se poate face numai prin înscrisuri (art. 2.104 C. civ.), afară dacă depozitul este necesar [art. 2.124 alin. (2) C. civ.][1], ci de *dovada faptului* că bunurile fungibile și consumptibile după natura lor nu au fost considerate de părți nefungibile (individualizate, de exemplu, prin împachetare) pentru a constitui un depozit obișnuit (regulat). Prin urmare, se admit orice mijloace de probă, inclusiv prezumția rezultând din profesia depozitarului.

20. Delimitarea față de împrumutul de consumație. Puternice asemănări există între depozitul neregulat (mai ales dacă are ca obiect o sumă de bani) și împrumutul de consumație; în ambele cazuri primitorul devine proprietar (cu toate consecințele ce decurg de aici) și nu este obligat să restituie bunurile primite în individualitatea lor.

În principiu, delimitarea se face în funcție de *scopul principal urmărit de părți*: păstrarea bunurilor în interesul deponentului (dreptul de folosință al depozitarului având caracter accesoriu) sau facerea unui serviciu pentru cel împrumutat, care are nevoie să folosească bunurile în cauză, în interes propriu. Drept criteriu suplimentar, ajutător, urmează să fie avută în vedere stipularea în contract sau lipsa stipulării termenului la expirarea căruia se poate cere restituirea. Dacă s-a stipulat un termen de restituire (cu caracter obligatoriu pentru predător), se prezumă (*iuris tantum*) că părțile au avut în vedere un împrumut de consumație; dimpotrivă, dacă predătorul poate cere restituirea anterior expirării termenului pentru care bunurile au fost predate-primite, prezumția (tot *iuris tantum*) este că părțile au convenit un contract de depozit, pentru care caracteristic este dreptul deponentului de a cere restituirea înainte de termen, chiar dacă depozitul s-a făcut pentru o perioadă timp determinată.

În general, fiind vorba de o chestiune de fapt (contractul dintre părți fiind probat), pentru dovedirea intenției părților se pot administra *orice fel de probe admise de lege*, lăsate la aprecierea instanței.

[1] Nu excludem ipoteza ca depozitul neregulat să fie un depozit necesar.

§2. Depunerile de sume de bani la bănci (depozitul bancar de fonduri)[1]

21. Noțiune. Reguli generale. Contractul de depunere de sume de bani la bănci (de depozit bancar de fonduri)[2] constituie o varietate a contractului

---

[1] Particularitățile contractului de depozit asupra sumelor de bani la bănci (depozitul bancar de fonduri) ar trebui analizate în cadrul altor discipline decât dreptul civil (cu excepția, de exemplu, a clauzei de împuternicire și a clauzei testamentare). Din punct de vedere didactic însă, a fost și a rămas preferabilă studierea în ansamblu a acestei problematici în cadrul materiei dreptului civil, împreună cu analiza efectuată asupra depozitului neregulat de drept comun.

În plus, a devenit actualmente necesar să se renunțe la analizarea contractului de depunere de sume de bani cu raportare exclusivă la situația Casei de Economii și Consemnațiuni (C.E.C.), așa cum – ținându-se seama de realitățile unei economii caracterizate prin absența băncilor comerciale, când populația avea acces numai la C.E.C. (instituție/organ de stat) – a trebuit să se procedeze anterior în literatura juridică de specialitate (inclusiv în edițiile anterioare ale acestei lucrări). Într-adevăr, Legea nr. 66/1996 (republicată în M. Of. nr. 28 din 26 ianuarie 1999) a reorganizat Casa de Economii și Consemnațiuni în societate bancară pe acțiuni, iar conform art. 1 din O.U.G. nr. 42/2005 privind instituirea unor măsuri de reorganizare a Casei de Economii și Consemnațiuni C.E.C. - S.A. în vederea privatizării (publicată în M. Of. nr. 463 din 1 iunie 2005) (aprobată prin Legea nr. 285/2005, publicată în M. Of. nr. 917 din 13 octombrie 2005), „Casa de Economii și Consemnațiuni C.E.C. - S.A. [...], persoană juridică română de drept privat, este organizată și funcționează ca bancă în conformitate cu prevederile Legii nr. 58/1998 privind activitatea bancară, republicată, fiindu-i aplicabilă legislația în domeniul bancar, cu excepțiile prevăzute de prezenta ordonanță de urgență". Între timp, Legea nr. 58/1998 privind activitatea bancară a fost înlocuită prin O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (publicată în M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006), care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007 și constituie principalul act normativ în materie bancară.

Cu toate acestea, soluțiile reținute în decursul timpului cu privire la depozitul de sume de bani la C.E.C. pot și trebuie să fie valorificate în continuare – pentru identitate de rațiune – în cadrul unei analize generalizate, în măsura în care aceste soluții nu au avut în vedere reglementări aplicabile exclusiv C.E.C.

[2] *Mutatis mutandis*, regulile aplicabile depozitului de sume de bani la bănci funcționează și în cazul altor instituții de credit la care, potrivit O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, este permisă efectuarea de depuneri de sume de bani.

de depozit[1] neregulat[2] încheiat între bancă, în calitate de depozitar, şi o persoană fizică sau juridică, în calitate de deponent, prin care depozitarul se obligă să păstreze sumele de bani depuse şi să le restituie, la cerere[3], cu dobânzile aferente, dintr-odată sau fracţionat, deponentului sau reprezentantului său, cu respectarea termenului de preaviz stabilit de părţi sau, în lipsă, de uzanţe[4].

---

[1] În sensul că depunerile la C.E.C. constituie o varietate a contractului de depozit, a se vedea, de exemplu: TS, dec. nr. 1298/1977, în CD 1977, p. 43; s. civ., dec. nr. 1466/1982, în CD 1982, p. 135; dec. nr. 2264/1984, în CD 1984, p. 95; dec. nr. 483/1986, în CD 1986, p. 43; TJ Timiş, dec. civ. nr. 1096/1978, în RRD nr. 2/1979, p. 61. Casa de depuneri trebuie asimilată unui depozitar ordinar (forţat) căruia nu-i este îngăduit să invoce prescripţia – Cas., SU, nr. 13/1915, în *Practica*, vol. II, pp. 78-79. Toate aceste soluţii sunt deopotrivă valabile şi în privinţa depunerilor de sume de bani la alte bănci decât C.E.C.

[2] A se vedea şi: J. Manoliu, Şt. Răuschi, *Drept civil. Vol. II. Contracte. Dreptul de autor*, Universitatea „A.I. Cuza", Iaşi, 1985, p. 61; C. Uscătescu, M. Opriţă (I), Fl. Baias (II), *În legătură cu depunerea unei sume de bani în cont curent personal la CEC în vederea cumpărării unui autoturism*, în Dreptul nr. 3/1990, pp. 12-13 şi p. 18; D. Chirică, *Notă critică* la dec. civ. nr. 423/1990 a TJ Cluj, în Dreptul nr. 1/1991, pp. 49 şi 52; *idem*, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, pp. 237-238; E. Safta-Romano, *Contracte civile*, vol. II, Ed. Graphix, Iaşi, 1993, p. 77.

S-a afirmat, în cadrul analizării contractului încheiat cu C.E.C. pentru depunerea de bani, că acest contract ar reprezenta „o specie distinctă de contract", că ar fi „special, autonom şi distinct de celelalte contracte, cu care s-ar asemăna în parte". A se vedea N. Galaşiu, O. Reindl, *Reglementarea juridică a depunerilor la CEC*, în JN nr. 6/1965, p. 84, şi I. Zinveliu, *Dreptul la moştenire în RSR*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 254. În sens, contrar, a se vedea: D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, pp. 237-238; C. Toader, *op. cit.*, pp. 278-279; T. Prescure, *Despre condiţiile în care poate fi inserată o clauză testamentară într-un contract de cont de depozit de fonduri băneşti încheiat de Casa de Economii şi Consemnaţiuni (C.E.C. - S.A.) şi de alte bănci comerciale cu persoane fizice rezidente ori nerezidente*, în RRDA nr. 1/2004, p. 20.

Menţionăm că băncile pot încheia şi contracte de depozit obişnuit (regulat), de exemplu, primirea spre păstrare de obligaţiuni, caz în care banca devine un simplu detentor precar, iar riscul pieirii este suportat de deponent, banca având obligaţia să dovedească lipsa culpei în condiţiile depozitului cu titlu oneros.

[3] Fiind vorba despre un contract de depozit, banca se obligă să restituie sumele la cerere chiar dacă depozitul s-a făcut pe termen (iar nu „la vedere"); sub acest aspect, reglementările în materie nu fac distincţie.

[4] Potrivit art. 2.191 alin. (2) C. civ., „În lipsă de stipulaţie contrară, depunerile şi retragerile se efectuează la sediul unităţii operative a instituţiei de credit unde a fost constituit depozitul". De regulă, părţile convin ca depunerile şi retragerile să fie realizate la oricare dintre unităţile operative ale instituţiei de credit.

În caz de deces al titularului persoană fizică restituirea se va face moştenitorilor acestuia, iar în cazul încetării existenţei titularului persoană juridică restituirea va fi făcută succesorilor patrimoniului acestuia.

Depunerile se pot efectua şi instrumentul bancar corespunzător se eliberează pe numele persoanei care efectuează depunerea sau pe numele altei persoane[1] (aceste categorii de persoane devenind titulari de depozit şi titulari exclusivi ai dreptului de dispoziţie asupra sumei depuse) ori la purtător, inclusiv pe obligaţiuni, care sunt instrumente de economisire „la purtător" (titluri la purtător)[2], spre deosebire de instrumentele de depozit în care se specifică numele titularului (care sunt titluri nominative).

În toate cazurile, banca se obligă să păstreze şi să restituie sumele de bani titularului de depozit, respectiv deţinătorului titlului la purtător. În cazul titlurilor nominative, depozitarul este obligat, după caz, să restituie sumele şi reprezentantului (împuternicitului) titularului de depozit sau, în caz de deces, moştenitorilor acestuia. Raporturile dintre depunătorul pe numele altuia şi titularul depozitului (şi anume raporturi de donaţie, plata unei datorii, simulaţie prin interpunere de persoane, ofertă reală de plată urmată de consemnaţiune etc.) sau dintre titularul de depozit şi reprezentantul său împuternicit să dispună de sumele depozitate (şi anume raporturi de mandat ori reprezentare legală, donaţie, ofertă de plată a unei datorii etc.) nu influenţează raporturile dintre titular şi bancă născute ca urmare a depozitului.

După cum se subliniază în practica judecătorească, depunerile la bancă pe numele altei persoane dau naştere la două categorii de raporturi juridice distincte[3]: un raport juridic între bancă, pe de o parte, şi titularul de depozit (inclusiv moştenitorii lui, în caz de deces) sau împuternicitul său, pe de altă parte (raport cârmuit de legislaţia specială privitoare la depunerile la bănci)[4], şi un alt raport juridic între deponent, titularul depozitului şi

---

[1] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1298/1977, în CD 1977, p. 46.

[2] În cazul unui instrument bancar „la purtător", titularul este persoana care prezintă acel instrument bancar. În consecinţă, deţinătorul instrumentului bancar se consideră a fi proprietarul sumelor înscrise în acesta. A se vedea TJ Hunedoara, încheierea nr. 1/1982, în RRD nr. 5/1982, p. 58.

[3] A se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 2264/1984 şi nr. 483/1986, *cit. supra.*

[4] Între deponentul pe numele altuia şi bancă nu se nasc raporturi juridice. A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1298/1977, în CD 1977, p. 46.

împuternicitul său (raport reglementat de Codul civil)[1]. Aceste din urmă raporturi juridice, precum și hotărârile obținute în cadrul litigiilor dintre părți (de exemplu, plata făcută pe calea depunerii la bancă era nedatorată) sau dintre ele și alte persoane nu sunt opozabile față de bancă atâta vreme cât opozabilitatea nu rezultă din actele efectuate în condițiile prevăzute de reglementările speciale în materie (de exemplu, urmărirea depunerilor pentru creanțe născute din infracțiuni).

Dreptul de dispoziție al titularului de depozit se întinde și asupra dobânzilor acordate, inclusiv în cazul în care depunătorul este o altă persoană (care – eventual – a păstrat și instrumentul bancar de depozit în posesia sa)[2], înscriindu-se și la clauza de împuternicire[3], și indiferent de modalitatea acordării dobânzilor: anuități sub formă de numerar (dobânzi propriu-zise), câștiguri (în numerar, în obiecte ori anumite prestații, de exemplu, excursii) sau în parte anuități în numerar și în parte câștiguri.

Depunerile se restituie, la cerere, titularilor depunerilor sau reprezentanților legali ai acestora, iar în caz de deces al titularului – moștenitorilor.

Prin „reprezentanți legali" trebuie să înțelegem nu numai pe reprezentanții legali propriu-ziși (părinți, tutori sau curatori), dar și pe cei care, potrivit legii, îl reprezintă pe titular, cum este și mandatarul împuternicit prin procură specială autentică sau sub semnătură privată legalizată de notar (în limitele stabilite prin actul de împuternicire) ori prin clauză de împuternicire[4].

---

[1] În cazul depunerii de sume de bani pe numele unuia dintre soți, sumele își vor păstra natura juridică avută în momentul depunerii, adică – după caz – de bun comun sau de bun propriu (pentru amănunte, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a 7-a, Ed. All Beck, București, 2002, p. 1100; M. Avram, *Drept civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 255). În schimb, în raporturile cu banca se aplică reglementarea specială referitoare la depunerile de sume de bani la bănci, astfel încât titularul de depozit devine și titularul dreptului de dispoziție asupra sumelor depuse. În acest sens, art. 317 alin. (3) C. civ. prevede că, „În raport cu instituția de credit, soțul titular al contului are, chiar și după desfacerea sau încetarea căsătoriei, dreptul de a dispune de fondurile depuse, dacă prin hotărâre judecătorească executorie nu s-a decis altfel" (pentru dobânzi, inclusiv sub formă de câștiguri, a se vedea *infra*, nr. 23).

[2] A se vedea, în acest sens, TS, s. civ., dec. nr. 1298/1977, *loc. cit.*, p. 48.

[3] A se vedea *infra*, nr. 23.

[4] A se vedea *infra*, nr. 23.

Iar prin „moştenitori" trebuie să fie avuţi în vedere, deopotrivă, moştenitorii legali şi cei testamentari, adică rudele defunctului în grad succesibil şi soţul supravieţuitor, precum şi legatarii (universali, cu titlu universal ori cu titlu particular) desemnaţi prin testamentul (ordinar sau privilegiat) lăsat de către titularul de depozit (singurul care poate dispune *mortis causa* de sumele depuse), iar în caz de moştenire vacantă – comuna, oraşul, municipiul sau statul, după caz. Moştenitorii îşi dovedesc calitatea lor potrivit dreptului comun[1].

22. Problema raporturilor dintre deponentul pe numele altuia şi titularul depozitului. În cazul în care deponentul efectuează depunerea pe numele unei alte persoane, în raporturile cu banca titularul de depozit devine, aşa cum am văzut, şi titularul dreptului de dispoziţie asupra sumei depuse, inclusiv asupra dobânzilor acordate indiferent sub ce formă.

Se pune însă problema raporturilor dintre deponent şi titularul de depozit (raporturi inopozabile băncii), care „dublează" raporturile de depozit, fundamentând efectuarea depunerii pe numele unei alte persoane. Aceste raporturi pot deriva dintr-o donaţie[2], din plata sau oferta de plată a unei datorii, din acordarea unui împrumut de consumaţie, din simulaţia prin interpunere de persoane ori poate să fie vorba despre sume provenite dintr-o moştenire dobândită de titularul depozitului sau alte asemenea situaţii. În practică, problema se pune mai ales în cazul depunerilor făcute de părinţi (soţi) pe numele copiilor (minori sau majori), şi anume în cadrul partajului bunurilor comune dintre foştii soţi: sumele depuse pe numele copiilor se includ ori nu în masa de împărţit? Reducerea analizei la această ipoteză se explică, pe de o parte, prin frecvenţa relativ mare a depunerilor efectuate de părinţi în favoarea copiilor şi, pe de altă parte, prin faptul că, în cazul depunerii efectuate de o persoană pe numele alteia – cu care nu se găseşte în raporturi de filiaţie –, probarea raporturilor dintre ele se face relativ uşor, de exemplu, prin dovada datoriei pe care deponentul o are faţă de titularul de

[1] Cu privire la o deosebire faţă de dreptul comun (constând într-o formă specială de testament, numită „clauză testamentară" sau „dispoziţie testamentară"), a se vedea *infra*, nr. 24.

[2] A se vedea, în acest sens, T. Ménesi (I), M. Georgescu, A. Oproiu (II), *Cu privire la depunerea unor sume de bani pe librete de economii CEC pe numele altei persoane decât depunătorul*, în RRD nr. 5/1985, pp. 38-43.

depozit sau prin chitanța eliberată de acesta din urmă prin care se obligă la restituirea împrumutului etc. Chiar și în cazul simulației, părțile redactează, de obicei, un contraînscris prin care se dovedește între părți natura adevărată a raporturilor dintre ele. În schimb, în cazul depunerilor făcute de părinți pe numele copiilor asemenea dovezi, de regulă, nu există.

Pornind de la ideea că, de regulă, părinții efectuează depunerea pe numele copiilor cu intenția de a-i gratifica și că aceste sume intră, din momentul depunerii, în patrimoniul copilului titular de depozit, problema s-a soluționat în practica judecătorească în sensul că asemenea depuneri reprezintă donații[1] sub forma darului manual (dacă valoarea este de până la 25.000 de lei, pentru cele consimțite începând cu data de 1 octombrie 2011[2]), pentru validitatea căruia nu se cere respectarea formei solemne [art. 1.011 alin. (2) C. civ.][3]. În consecință, sumele astfel depuse nu se includ în masa bunurilor comune supuse partajului dintre foștii soți[4].

---

[1] Dacă liberalitatea (donația) prin depunerea pe numele copilului s-a făcut de unul dintre soți, fără consimțământul celuilalt, contravaloarea sumei se include în masa bunurilor comune supuse împărțelii. A se vedea TJ Cluj, dec. civ. nr. 282/1989, în RRD nr. 7/1989, p. 67.

[2] În privința donațiilor sub forma darului manual încheiate anterior intrării în vigoare a noului Cod civil nu exista o limită de valoare.

[3] În sensul că darul manual se poate realiza sub forma depunerii pe numele altei persoane sau a transferării sumei de bani din contul bancar al unei persoane în contul bancar al altei persoane, a se vedea, de exemplu: TS, s. civ., dec. nr. 647/1969, cu *Notă* de O. Gheorghiu, în RRD nr. 4/1973, p. 150 și urm.; dec. nr. 757/1979, în CD 1979, pp. 67-68; dec. nr. 2022/1981, în CD 1981, pp. 156-159; dec. nr. 2264/1984, în CD 1984, pp. 94-96; dec. nr. 1515/1986, în CD 1986, pp. 93-98. În sensul că depunerea unei sume de bani sau transferarea ei pe numele altuia nu poate fi analizată (nici măcar cu titlu de prezumție) ca dar manual, deoarece nu sunt întrunite elementele tradițiunii, și anume predarea-primirea materială a banilor, a se vedea V. Pătulea, *Natura și efectele juridice ale actelor de depunere de sume de bani pe librete de economii CEC întocmite pe numele altor persoane decât depunătorul*, în RRD nr. 5/1982, pp. 13-14. Fără a intra în amănunte, problema depășind cadrul lucrării de față, menționăm că instanța supremă are în vedere o accepțiune largă a noțiunilor de bun corporal și de tradițiune. A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 647/1969, cu *Notă* de O. Gheorghiu, mai sus citată; dec. nr. 1515/1986, *loc. cit.*, p. 95, precum și *infra*, Cap. XI, nr. 36.

[4] A se vedea, de exemplu: TS, s. civ., dec. nr. 757/1979 și dec. nr. 2022/1981, *cit. supra*; TJ Vaslui, dec. civ. nr. 73/1977, în RRD nr. 1/1978, p. 64; TJ Suceava, dec. civ. nr. 1024/1979, în RRD nr. 6/1980, p. 59; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 595/1981, în RRD nr. 2/1982, p. 59; TJ Brașov, dec. civ. nr. 1578/1981, în RRD nr. 11/1982, p. 61.

Pe măsura evoluției practicii judiciare, s-a simțit nevoia accentuării necesității administrării de probe spre a se stabili „intenția și scopul urmărit de depunători", „voința reală a soților"[1] (donație sub forma darului manual sau alt scop). De altfel, nici în practica anterioară nu fuseseră contestate posibilitatea și necesitatea administrării de probe în sensul dovedirii altui scop decât donația, depunerea pe numele altuia nefiind considerată ca făcând dovada absolută (prezumție absolută) în sensul darului manual.

Se pune însă întrebarea ce se întâmplă în situația în care, cu toate eforturile depuse de partea interesată, nu se pot prezenta probe din care să rezulte intenția și scopul urmărit, în special în cazul depunerilor făcute de părinți pe numele copiilor. De exemplu, unul dintre soți susține că depunerea s-a făcut cu intenția de a-l gratifica pe copil, iar celălalt afirmă contrariul, însă niciunul nu poate prezenta vreo dovadă în sprijinul afirmațiilor făcute.

Pornind de la ideea că, în raporturile cu banca și cu alte persoane străine de raportul de depozit dintre părți, aceste sume au intrat în patrimoniul copilului, iar persoana interesată (părinte) nu poate înfățișa probe în sensul că la temeiul depunerii se află alte raporturi (plata unei datorii, simulație sub forma trecerii fictive a sumei în patrimoniul titularului de depozit etc.), se impune concluzia că suma face parte din patrimoniul titularului de depozit și că, deci, aceasta nu intră în masa bunurilor supuse partajului dintre foștii soți. În asemenea situații, înclinăm să calificăm depunerea ca fiind un dar manual, așadar, o liberalitate (supusă revocării, reducțiunii, raportului – dacă este cazul), calificare de natură a ocroti interesele altor persoane, ce ar putea fi lezate printr-o altă calificare insuficient dovedită sau nedovedită[2].

23. Clauza de împuternicire. Această clauză a fost calificată drept un mandat pe care titularul depozitului nominativ îl dă unei persoane de a

---

Precizăm că, potrivit art. 358 alin. (1) C. civ., „În timpul regimului comunității, bunurile comune pot fi împărțite, în tot sau în parte, prin act încheiat în formă autentică notarială, în caz de bună învoială, ori pe cale judecătorească, în caz de neînțelegere". Așadar, noua reglementare nu mai condiționează „admisibilitatea acțiunii de partaj de dovada unor motive temeinice" (M. Avram, *op. cit.*, p. 295).

[1] CSJ, compl. 7 jud., dec. nr. 132/1991, în Dreptul nr. 6/1992, p. 84. A se vedea și TS, s. civ., dec. nr. 483/1986, *loc. cit.*, pp. 43-44; dec. nr. 1466/1982, *loc. cit.*, p. 136; dec. nr. 2264/1984, *loc. cit.*, p. 96.

[2] În sensul că auto-împuternicirea deponentului nu constituie, în sine, dovada unor alte raporturi juridice (de exemplu, simulație), a se vedea *infra*, nr. 23.

ridica suma de bani depusă[1]. Mai exact, clauza de împuternicire este o *procură specială (act unilateral)*, care are la bază raporturile de mandat dintre părți și servește, în relația cu depozitarul, pentru dovada puterilor conferite mandatarului. Tot astfel urmează a fi analizate și împuternicirile conferite de titularul depozitului nominativ prin procură autentică sau sub semnătură privată, vizată de organele competente. În toate cazurile, pentru securitatea depunerilor la bancă, împuternicirea trebuie să fie dată în scris și vizată de organul competent, chiar dacă ar fi vorba despre o valoare de sub 250 de lei, deoarece în această materie, datorită normelor speciale, dovada cu martori a împuternicirii nu este admisibilă.

Întrucât mandatul se stinge la moartea mandantului [art. 2.030 lit. c) C. civ.], mandatarul poate ridica – în tot sau în parte – suma existentă în depozitul nominativ numai în timpul vieții titularului de depozit sau, dacă este cazul, numai până la revocarea împuternicirii de către titular comunicată băncii. La data morții titularului, mandatul încetează, iar suma existentă în depozit la acea dată face parte din activul succesoral lăsat de titular, nemaiputând fi retrasă de persoana împuternicită[2].

Fiind vorba despre mandat, sumele ridicate aparțin mandantului și deci persoana împuternicită trebuie să dea socoteală, la cerere, mandantului – iar în caz de moarte, moștenitorilor săi – de operațiile efectuate și să le remită sumele încasate, dacă nu au fost întrebuințate în interesul celui căruia îi aparțineau[3].

Bineînțeles, obligația de a da socoteală și de a remite sumele încasate în puterea mandatului (art. 2.019 C. civ.), cu dobânzi din ziua întrebuințării lor de către mandatar în folosul său, respectiv de la data punerii în întârziere,

---

[1] A se vedea, de exemplu: TS, s. civ., dec. nr. 1347/1972, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 203; dec. nr. 1629/1976, în RRD nr. 3/1977, p. 59; dec. nr. 1298/1977, în CD 1977, pp. 46-47; dec. nr. 461/1987, nepublicată; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 508/1981, în RRD nr. 12/1981, p. 101. A se vedea și: J. Manoliu, Șt. Răuschi, *op. cit.*, p. 63; T. Ménesi, *loc. cit.*, p. 40; M. Georgescu, A. Oproiu, *loc. cit.*, p. 43; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, p. 239.

[2] A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 461/1987, mai sus citată; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 508/1981, *loc. cit.*

[3] A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 1629/1976, mai sus citată; dec. nr. 1635/1978, în RRD nr. 3/1979, p. 53; dec. nr. 757/1979, în RRD nr. 11/1979, p. 65; dec. nr. 1309/1989, în Dreptul nr. 4/1990, p. 66; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 771/1978, în RRD nr. 12/1978, p. 60.

dacă nu le-a folosit (art. 2.020 C. civ.)[1], vizează exclusiv raporturile dintre mandant şi mandatar, pentru bancă prezentând importanţă numai existenţa procurii nerevocate.

Dar – în afara raportului de mandat dintre părţi şi de efectele mandatului faţă de depozitarul sumelor, în conformitate cu voinţa reală a părţilor şi condiţiile concrete sub imperiul cărora s-a dat împuternicirea – clauza de împuternicire poate fi *dublată* şi de o donaţie (care se poate realiza în acest caz sub forma darului manual, prin încasarea de către mandatar a sumei de bani de la bancă sau prin virarea ei în contul său propriu), împrumut, ofertă de plată a unei datorii sau alt act juridic[2] – la fel ca şi în cazul depunerii pe numele unei alte persoane[3]. Deosebirea constă în aceea că în această ipoteză raporturile de mandat sunt incontestabile şi operează atât faţă de bancă, cât şi între părţi, fiind în discuţie numai „dublarea" acestui raport juridic printr-un altul, acesta din urmă anihilând anumite efecte ale mandatului (de exemplu, plata datoriei anihilează obligaţia de a remite sumele ridicate de la bancă în limita datoriei plătite) şi trebuind să fie dovedit de partea ce îl invocă.

Cu alte cuvinte, raportul de mandat dintre părţi – care fundamentează clauza de împuternicire sau procura dată sub altă formă – poate fi dublat de o donaţie (împuternicire dată *donandi causa*), de un antecontract de împrumut (*credendi causa*), de o ofertă de plată a datoriei mandantului faţă de mandatar (*solvendi causa*) sau de alt act juridic. Aceste raporturi nu sunt reglementate prin normele speciale care vizează depunerile de sume de bani la bănci, ci prin normele dreptului comun. Iar litigiile care s-ar ivi între părţi

---

[1] Dreptul la acţiune al mandantului împotriva mandatarului pentru reclamarea sumelor cuvenite lui în temeiul contractului de mandat se prescrie în termenul general de prescripţie (art. 2.517 C. civ.), care începe să curgă de la data când mandantul-titular de depozit a cunoscut sau trebuia să cunoască ridicarea sumelor de către mandatar (art. 2.528 C. civ.). A se vedea TJ Constanţa, dec. civ. nr. 206/1987, cu *Notă explicativă* de Gh. Beleiu, în RRD nr. 2/1988, pp. 38-42.

[2] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 461/1987, *cit. supra.*

[3] A se vedea *supra*, nr. 22. După cum rezultă din decizia CSJ, SU, nr. I/1998, numai „succesorii" beneficiază de repunerea în termen (a se vedea în Dreptul nr. 6/1998, pp. 128-130, sau în *Buletinul CSJ 1998*, pp. 21-24), iar nu şi renunţătorii, care sunt străini de moştenire [a se vedea şi M. Nicolae, *Moştenitorii îndreptăţiţi să beneficieze de repunerea în termen în temeiul art. IV din Legea nr. 169/1997 pentru modificarea şi completarea Legii fondului funciar* (II), în Dreptul nr. 6/1998, p. 11, nota 15].

în legătură cu aceste raporturi urmează să fie soluționate fără participarea băncii, deoarece pentru aceasta convenția care dublează mandatul este o *res inter alios acta*... Pentru bancă prezintă importanță numai existența procurii nerevocate, ea fiind obligată să execute dispozițiile persoanei împuternicite.

Indiferent de raporturile care, eventual, dublează mandatul, considerăm că – așa cum s-a stabilit în practica judecătorească – împuternicitul trebuie să fie calificat ca mandatar și în cazul în care el este depunătorul sumei inițiale și se înscrie pe sine la clauza de împuternicire. Nu excludem însă posibilitatea ca între mandant și mandatar să se dovedească – și în acest caz – existența altor raporturi juridice, cum s-a susținut în literatura juridică[1], dar calitatea de mandatar a persoanei împuternicite este indiscutabilă față de bancă. Faptul că mandatarul se auto-împuternicește nu influențează raporturile dintre părți, atâta vreme cât titularul nu a revocat împuternicirea – revocare ce este în puterea sa ca titular –, până în acest moment prezumându-se consimțământul său. Iar părintele care depune bani pe numele minorului sub 14 ani și se auto-împuternicește va avea, de asemenea, calitatea de reprezentant, pe care oricum o avea în virtutea legii. Este adevărat că în acest caz el întrunește mai multe calități[2] (depunător, acceptant al depunerii în numele minorului, mandatar în raport cu banca), dar pentru acest simplu motiv nu trebuie să punem la îndoială[3] faptul că sumele depuse pe numele minorului fac parte din patrimoniul acestuia. Nu credem că auto-împuternicirea constituie „o prezumție că, în realitate, deponentul n-a voit să facă o liberalitate"[4]. În majoritatea cazurilor soluționate în practica judecătorească deponentul pe numele copilului s-a auto-împuternicit[5] și, cu toate acestea, depunerea a fost calificată ca fiind dar manual[6] sau s-a dispus administrarea de probe din care să rezulte o eventuală altă calificare a raporturilor dintre părți, instanțele

[1] A se vedea V. Pătulea, *loc. cit.*, p. 15 și urm.

[2] *Ibidem*, pp. 15-16.

[3] În acest sens, *ibidem*, p. 20.

[4] *Ibidem*, p. 21. „Clauza nu poate fi interpretată, credem, în sensul unei prezumții că depunerea nu e o donație" (M. Georgescu, A. Oproiu, *loc. cit.*, p. 43).

[5] Până la împlinirea vârstei de 14 ani, părinții pot ridica sume de bani și fără auto-împuternicire, deoarece sumele depuse la bancă de părinți sau de tutori pe numele minorilor se restituie părintelui sau tutorelui, până la împlinirea vârstei de 14 ani a minorului, iar peste această vârstă, minorului însuși cu acordul părintelui sau tutorelui.

[6] A se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 1298/1977, *loc. cit.*, p. 45; dec. nr. 2264/1984, *loc. cit.*, pp. 95-96.

neacordând nicio semnificație – sub acest aspect – auto-împuternicirii[1]. Așadar, pentru dovada unui alt raport juridic sunt necesare alte dovezi (în orice caz, și alte dovezi) decât auto-împuternicirea.

În legătură cu clauza de împuternicire mai precizăm că mandatarul poate dispune nu numai de sumele depuse, dar și de *dobânzile* acordate de bancă sub forma *anuităților*, ele fiind fructe civile. În schimb, în privința dobânzilor acordate de unele bănci, potrivit regulilor proprii, sub formă de *câștiguri* (în numerar, în obiecte sau în anumite prestații), clauza de împuternicire nu produce efecte, chiar dacă titularul clauzei este depunătorul sumei și a păstrat instrumentul bancar de depozitare asupra sa[2]. Într-adevăr, câștigurile nu urmează regimul depunerilor și al dobânzilor acordate sub forma anuităților, pentru că:

– nu sunt fructe (civile) care se produc în mod periodic și fără scăderea sau consumarea sumelor depuse; câștigurile sunt întâmplătoare și – asemănător productelor – consumă substanța bunului depozitat (de exemplu, potrivit regulilor proprii ale unor bănci, bunul câștigat poate să absoarbă și suma depusă la bancă);

– câștigurile sunt un efect al contractului aleatoriu (de loterie) care se adaugă contractului de depozit, împuternicirea limitându-și efectele la acest din urmă contract.

Din cele arătate rezultă că, în cazul depozitelor pentru care se acordă dobândă și câștiguri, titularul clauzei de împuternicire poate dispune de dobânzile acordate sub forma anuităților (fructe), dar nu are drept de dispoziție asupra câștigurilor (indiferent dacă sunt în numerar, în obiecte ori în anumite prestații).

Câștigul poate să urmeze regimul depunerii înseși numai ca urmare a voinței titularului de depozit[3], și anume prin depunerea (virarea) în propriul depozit a sumei câștigate în numerar (sau a contravalorii în bani a câștigului în obiecte), fără revocarea clauzei de împuternicire[4].

---

[1] A se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 1466/1982, *loc. cit.*, p. 136; dec. nr. 483/1986, *loc. cit.*, p. 44.

[2] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1298/1977, *loc. cit.*, p. 48, precum și dec. nr. 2135/1979, în CD 1979, pp. 143-145.

[3] A se vedea I. Mihuță, *Probleme de drept din practica pe anul 1977 a Tribunalului Suprem în materie civilă*, în RRD nr. 6/1978, pp. 32-34.

[4] În raporturile dintre soți, atât dobânzile sub formă de anuități, cât și câștigurile, deopotrivă, urmează regimul sumelor depuse, adică au natura juridică de bun comun sau

În sfârşit, precizăm că, datorită specificului materiei, la moartea împuternicitului-mandatar încetează efectele clauzei de împuternicire, nefiind aplicabile dispoziţiile art. 2.035 alin. (2) C. civ., care permit moştenitorilor sau reprezentanţilor lui să continue executarea mandatului dacă întârzierea acesteia riscă să pună în pericol interesele mandantului ori ale moştenitorilor săi. Acest text poate fi aplicat numai în privinţa obligaţiei moştenitorilor mandatarului de a-l înştiinţa pe mandant despre moartea survenită, pentru ca acesta din urmă să poată lua măsurile necesare apărării intereselor (de exemplu, plata chiriei şi a cheltuielilor de întreţinere etc.), în funcţie de scopul urmărit prin stipularea clauzei de împuternicire.

24. Clauza testamentară. Este posibil ca în privinţa sumei de bani depuse la bancă titularul depozitului să instituie legate cuprinse în testament, care, desigur, fiind acte juridice *mortis causa*, urmează să producă efecte după moartea acestuia.

24.1. Reglementarea anterioară adoptării noului Cod civil[1]. Clauza sau dispoziţia testamentară a fost reglementată prin art. 19 din Statutul C.E.C. aprobat prin Decretul nr. 371/1958 privind organizarea şi funcţionarea C.E.C.[2], Statut care – prin efectul art. 9 din Legea nr. 66/1996 (devenit art. 12 după republicarea acesteia) – a ieşit din vigoare ca urmare a adoptării Statutului C.E.C. aprobat prin H.G. nr. 888/1996[3]. Potrivit acestui text din Statutul aprobat în anul 1958, titularul depunerii[4] avea dreptul să indice

---

de bun propriu, după cum suma depusă era bun comun sau propriu (pentru amănunte, a se vedea: I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, pp. 127-130; V. Pătulea, *loc. cit.*, pp. 16-18).

[1] Pentru amănunte, a se vedea: Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2002, pp. 201-205; Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, vol. III, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007, pp. 106-111.

[2] Publicat în B. Of. nr. 32 din 19 august 1958 şi abrogat prin art. 9 al Legii nr. 66/1996 privind reorganizarea C.E.C. din România în societate bancară pe acţiuni.

[3] Publicat în M. Of. nr. 255 din 22 octombrie 1996 şi ulterior abrogat prin H.G. nr. 1602/2002 pentru aprobarea Statutului C.E.C. (publicată în M. Of. nr. 49 din 29 ianuarie 2003).

[4] Se subînţelege, pe instrumente de economisire nominative. A se vedea şi T. Prescure, *loc. cit.*, p. 23.

C.E.C.-ului persoanele[1] cărora urma să li se elibereze sumele depuse în caz de moarte a sa[2]. În mod concret, aceasta însemna că, pe baza solicitării exprese a titularului libretului C.E.C., o asemenea clauză era înscrisă de către funcționarul C.E.C. în libret și în documentele interne aferente libretului (fișa de cont), iar titularul depozitului doar o semna.

Atât jurisprudența, cât și doctrina au fost unanime în sensul că această clauză testamentară constituia o liberalitate pentru cauză de moarte, adică un *legat cu titlu particular făcut prin testament* (un *testament olograf simplificat*[3])[4]. Aceasta fiind situația în privința formei *ad validitatem* a testamentului, s-a decis că în rest sunt aplicabile normele de drept comun privind condițiile de fond (capacitatea[5], viciile voinței, reducțiunea[6] etc.) prevăzute pentru liberalitățile testamentare.

---

[1] În cazul în care titularul a indicat în clauza testamentară mai multe persoane, „fiecare din ele va avea drept la o parte egală dacă dispunătorul nu a prevăzut anume altfel" (M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul RSR*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 229).

[2] Numai titularul libretului avea acest drept, chiar dacă o altă persoană făcuse depunerea pe numele său. Aceasta deoarece deponentul pe numele altuia, nefiind titularul sumei depuse, nu poate dispune de ea *mortis causa* sub nicio formă.

[3] A se vedea: M. Eliescu, *op. cit.*, pp. 226-229 și 235; C. Stătescu, *Drept civil. Contractul de transport. Drepturile de creație intelectuală. Succesiunile*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 169; I. Zinveliu, *op. cit.*, p. 59; St. Cărpenaru, *Dreptul de moștenire*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 48. Fiind un legat cu titlu particular, suma de bani testată nu se include în masa bunurilor partajabile (a se vedea TS, s. civ., dec. nr. 2252/1975, în CD 1975, pp. 135-136) între succesorii universali sau cu titlu universal.

[4] Clauza testamentară nu este o stipulație pentru altul.

[5] Dacă testatorul nu a avut capacitatea de a dispune prin testament (fiind lipsit de discernământ), instanța este datoare să anuleze actul (clauza testamentară) (a se vedea TS, s. civ., dec. nr. 438/1989, în Dreptul nr. 1-2/1990, pp. 127-128). Potrivit dreptului comun, aplicabil și clauzei testamentare, minorul care a împlinit 16 ani putea dispune prin testament, însă numai pentru o sumă care, împreună cu celelalte bunuri testate, să nu depășească jumătate din ceea ce ar fi putut testa dacă ar fi fost major, adică jumătate din cotitatea disponibilă a averii (art. 807 C. civ. 1864); în caz contrar, toate legatele, inclusiv cel executat de C.E.C. în baza clauzei testamentare, erau supuse – în raporturile dintre moștenitori – reducțiunii proporționale.

[6] Fiind vorba despre un legat, problema raportului – aplicabil donațiilor – nu se pune. Cu referire la aplicabilitatea reducțiunii în privința sumelor lăsate prin clauză testamentară, a se vedea și: M. Eliescu, *op. cit.*, pp. 229-231; Gh. Brenciu,

Deşi aceste prevederi din Statutul C.E.C. aprobat prin Decretul nr. 371/1958 (act normativ cu putere de lege) au fost reluate în cuprinsul variantelor ulterioare ale Statutului C.E.C. aprobate succesiv prin H.G. nr. 888/1996 (în art. 22) şi H.G. nr. 1602/2002 (în art. 27 alin. 2)[1], clauzele testamentare instituite după ieşirea din vigoare a prevederilor Statutului C.E.C. din anul 1958 nu au mai putut produce efectele unui testament valabil, ci – cel mult – efectele limitate ale unui testament inform (obligaţie civilă imperfectă, naturală, care putea fi confirmată de bunăvoie de către succesorii universali sau cu titlu universal ai testatorului, în condiţiile art. 1167 alin. 3 C. civ. 1864). Într-adevăr, astfel cum s-a arătat în literatura juridică de specialitate[2], spre deosebire de Statutul C.E.C. aprobat în anul 1958 printr-un act normativ cu putere de lege, prevederile referitoare la clauza testamentară cuprinse în Statutele C.E.C. aprobate în anii 1996, 2002, 2005 şi 2008 pe cale de hotărâre de Guvern sau de ordin al ministrului nu au mai putut deroga de la dispoziţiile art. 859 C. civ. 1864 referitoare la condiţiile cumulative de formă necesare pentru valabilitatea

---

V. Panţurescu, *Reductibilitatea legatelor al căror obiect este constituit de depunerile pe librete CEC asupra cărora defunctul titular a prevăzut o clauză testamentară*, în RRD nr. 1/1984, pp. 16-17.

[1] În prezent, se află în vigoare Statutul C.E.C. aprobat prin Ordinul nr. 425/2008 al ministrului economiei şi finanţelor (publicat în M. Of. nr. 164 din 4 martie 2008), ordin emis în baza art. 5 alin. (1) din O.U.G. nr. 42/2005 privind instituirea unor măsuri de reorganizare a Casei de Economii şi Consemnaţiuni C.E.C. - S.A. în vederea privatizării (publicată în M. Of. nr. 463 din 1 iunie 2005 şi aprobată prin Legea nr. 285/2005, publicată în M. Of. nr. 917 din 13 octombrie 2005). Acest Statut a înlocuit Statutul C.E.C. aprobat prin Ordinul nr. 979/2005 al ministrului finanţelor publice (publicat în M. Of. nr. 635 din 19 iulie 2005). De la data intrării sale în vigoare (19 iulie 2005), Statutul aprobat prin Ordinul nr. 979/2005 a înlocuit Statutul C.E.C. aprobat prin H.G. nr. 1602/2002, şi anume în baza prevederilor art. 5 alin. (2) din O.U.G. nr. 42/2005, potrivit cărora, „Până la data îndeplinirii formalităţilor cerute de lege pentru intrarea în vigoare a statutului aprobat potrivit alin. (1), C.E.C. - S.A. îşi va desfăşura activitatea în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1602/2002 pentru aprobarea Statutului Casei de Economii şi Consemnaţiuni C.E.C. - S.A., republicată".

Nici Statutul aprobat prin Ordinul nr. 979/2005 şi nici Statutul aprobat prin Ordinul nr. 425/2008 nu mai conţin în cuprinsul lor nicio prevedere referitoare la clauza testamentară.

[2] A se vedea T. Prescure, *loc. cit.*, pp. 22-23.

testamentului olograf (respectiv testamentul să fie „scris în tot, datat şi subsemnat de mâna testatorului")[1].

24.2. Testamentul sumelor şi valorilor depozitate în sistemul noului Cod civil. În cadrul procesului de elaborare a noului Cod civil, legiuitorul a manifestat o atenţie deosebită cu privire la reglementarea dispoziţiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse la instituţii specializate. S-au urmărit mai multe deziderate: *i)* crearea posibilităţii legale ca deponentul să poată să dispună de sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse la instituţii specializate şi prin forme simplificate de testament, similare „clauzei testamentare" reglementate în fostul Statut C.E.C.; *ii)* luarea măsurilor adecvate pentru ca aceste dispoziţii testamentare să nu afecteze rezerva moştenitorilor rezervatari ori pe alţi moştenitori sau pe creditori; *iii)* înscrierea acestor dispoziţii testamentare în Registrul naţional notarial ţinut în format electronic pentru a putea fi cunoscute după decesul celui care lasă moştenirea; *iv)* crearea condiţiilor ca, în cadrul procedurii succesorale notariale, notarul public să aibă acces la informaţii de natura secretului bancar; *v)* eliberarea către persoanele îndreptăţite a sumelor de bani, valorilor sau titlurilor de valoare depuse la instituţii specializate numai dacă în prealabil valabilitatea dispoziţiei testamentare a fost constatată printr-o hotărâre judecătorească sau prin eliberarea unui certificat de moştenitor.

Art. 1.049 alin. (1) C. civ. prevede că dispoziţiile testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse la instituţii specializate sunt valabile cu respectarea condiţiilor de formă prevăzute de legile speciale aplicabile acestor instituţii.

Prin *instituţii specializate* se înţelege instituţiile de credit[2] şi orice alte entităţi care, potrivit legii, pot primi în depozit sume de bani, valori sau titluri de valoare.

---

[1] Nefiind întrunite – adăugăm noi – nici condiţiile de formă *ad validitatem* pentru alte forme de testament decât cel olograf.

[2] Potrivit art. 3 din O.U.G. nr. 99/2006 *privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului*, „Instituţiile de credit, persoane juridice române, se pot constitui şi funcţiona cu respectarea dispoziţiilor generale aplicabile instituţiilor de credit şi a cerinţelor specifice prevăzute în Partea a II-a a prezentei ordonanţe de urgenţă, în una din următoarele categorii: a) bănci; b) organizaţii cooperatiste de credit; c) bănci de economisire şi creditare în domeniul locativ; d) bănci de credit ipotecar".

După cum se observă, obiectul dispoziției testamentare nu se mai reduce la sumele de bani, ci include și valori, precum și titluri de valoare[1].

Art. 117[1] din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, introdus prin art. 100 pct. 2 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, prevede că, în vederea aplicării prevederilor art. 1.049 din Codul civil, condițiile de formă necesare pentru valabilitatea dispozițiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de clienții instituțiilor de credit se vor stabili prin ordin al ministrului justiției, după consultarea Băncii Naționale a României.

În acest sens, Ministerul Justiției a adoptat Ordinul nr. 1903 din 20 septembrie 2011 *privind condițiile de formă necesare pentru valabilitatea dispozițiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de clienții instituțiilor de credit*[2]. Cele mai importante dispoziții din acest ordin sunt următoarele:

i) Deponentul unor sume de bani, valori sau titluri de valoare la o instituție de credit poate dispune de acestea, pentru cauză de moarte, printr-o dispoziție testamentară cuprinsă în cadrul convenției încheiate cu instituția de credit, obiectul dispoziției testamentare limitându-se numai la bunurile depuse de testator la acea instituție de credit. Așadar, nu se poate dispune cu privire la alte sume de bani, valori sau titluri de valoare aflate în depozit la o altă instituție de credit. Pentru acestea trebuie să se întocmească o dispoziție testamentară distinctă sau să utilizeze una dintre formele obișnuite de testament (olograf sau autentic).

ii) Sub sancțiunea nulității absolute, testatorul va completa prin scriere olografă clauza cuprinzând dispoziția testamentară, prevăzută în anexa care face parte integrantă din acest ordin, care este un formular tipizat. Cel care nu poate sau nu știe să scrie ori să citească nu va putea dispune în această modalitate, ci se va putea adresa unui notar public pentru întocmirea unui testament autentic.

---

[1] *Valorile* avute în vedere de această normă juridică sunt toate bunurile care pot forma obiectul unui contract de închiriere a unei casete de valori, contract care se încheie, potrivit art. 2.196-2.198 C. civ., între un client și o instituție de credit sau o altă entitate care prestează în condițiile legii astfel de servicii.

Cele mai reprezentative *titluri de valoare* sunt acțiunile și obligațiunile, nominative sau la purtător.

[2] Publicat în M. Of. nr. 684 din 27 septembrie 2011.

iii) Dispoziția testamentară cuprinde desemnarea directă sau indirectă a beneficiarului acesteia, obiectul, semnătura testatorului, precum și data întocmirii. Desemnarea beneficiarului clauzei testamentare trebuie să conțină suficiente elemente de identificare, astfel încât acesta să poată fi determinat sau determinabil la momentul deschiderii moștenirii (iar nu neapărat la data întocmirii testamentului).

iv) Dispoziția testamentară se completează, se semnează și se datează de către testator numai în prezența a 2 funcționari ai instituției de credit, special împuterniciți în acest scop, care semnează convenția alături de testator.

v) Instituția de credit are obligația de a comunica de îndată Uniunii Naționale a Notarilor Publici datele necesare înscrierii dispoziției testamentare în Registrul național notarial, ținut în format electronic. Această obligație există și în cazul modificării, revocării sau al retractării revocării dispoziției testamentare de către testator, precum și în cazul în care, până la data decesului testatorului, contul curent, depozitul sau alt instrument bancar în care au fost depuse de către acesta sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare a fost lichidat. Așadar, în timpul vieții testatorul are dreptul deplin de a dispune cu privire la sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare, putându-le majora, micșora sau retrage de la depozitar, fără a exista vreo restricție.

Este evident că informații cu privire la existența unei astfel de dispoziții testamentare se pot da numai după decesul testatorului, la fel ca și în cazul testamentului autentic (art. 1.046 teza a II-a C. civ.).

vi) Instituția de credit are obligația de a furniza de îndată, la solicitarea instanței de judecată sau a notarului public, în cadrul dezbaterii procedurii succesorale, toate informațiile cu privire la sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de către defunct.

Din prevederile mai sus enunțate rezultă că ne aflăm în prezența unui *testament olograf simplificat*, pentru că dispoziția testamentară trebuie doar datată și semnată de către testator, *nu și scrisă în întregime* (scrierea se limitează la completarea unor rubrici din formularul tipizat). Legatul sumelor de bani, valorilor sau titlurilor de valoare are natura juridică a unui *legat cu titlu particular*, deci este o liberalitate *mortis causa*, cuprinsă într-un testament olograf simplificat.

Art. 1.049 alin. (2) C. civ. prevede că instituțiile specializate nu vor putea proceda la predarea legatului având ca obiect sume de bani, valori sau titluri de valoare decât în baza hotărârii judecătorești ori a certificatului de

moştenitor care constată valabilitatea dispoziţiei testamentare şi calitatea de legatar[1], prevederile referitoare la raport[2] şi reducţiune fiind aplicabile.

Potrivit art. 252 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 36/1995, în aplicarea art. 1.049 din Codul civil, coroborat cu art. 106 alin. (2) din Legea nr. 36/1995 [actualul art. 105 alin. (2) – n.n.][3], în cazul dispoziţiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de testator la instituţiile de credit, notarul public va proceda la întocmirea procesului-verbal de constatare a stării materiale a înscrisului, respectiv la întocmirea procesului-verbal de validare a dispoziţiei testamentare, în baza înscrisului original care cuprinde *clauza testamentară*, prezentat notarului public de către instituţia de credit. Aşadar, notarul are dreptul şi obligaţia să solicite originalul înscrisului care cuprinde dispoziţia testamentară, iar instituţia de credit are obligaţia să îl înainteze de îndată. Cu atât mai mult, originalul acestui înscris trebuie comunicat instanţei de judecată, la cererea acesteia.

După soluţionarea problemelor succesorale – fie prin eliberarea certificatului de moştenitor, fie prin hotărâre judecătorească – instituţia specializată poate elibera sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare celui menţionat în certificatul de moştenitor sau în hotărârea judecătorească.

---

[1] Este posibil ca acest legat cu titlu particular să fie revocat – în mod expres sau tacit – printr-un alt testament, olograf sau autentic, întocmit de către deponent, fără ca instituţia specializată să fie informată. Cu prilejul rezolvării problemelor succesorale, pe cale amiabilă sau pe cale judecătorească, se va lua în considerare şi faptul că dispoziţia (clauza) testamentară a fost revocată printr-un testament ulterior şi a devenit astfel ineficace.

[2] Cum în dreptul nostru succesoral raportul nu este aplicabil decât donaţiilor, în cazul legatelor s-a avut în vedere ipoteza în care testatorul l-a supus pe moştenitorul său de orice categorie, fie şi descendent sau soţ supravieţuitor, la raportul legatului ce i l-a lăsat, caz în care valoarea bunului legat va fi imputată asupra cotei de moştenire a legatarului (de exemplu, suma de bani depusă la bancă şi care a format obiectul dispoziţiei testamentare urmează să se impute asupra cotei din moştenire ce se cuvine copilului căruia i s-a lăsat această sumă de bani). Acest tip de „raport" este unul *atipic*, iar nu unul propriu-zis, care să opereze în puterea legii.

[3] Art. 105 alin. (2) din Legea nr. 36/1995 prevede că, „În cazul existenţei unui testament olograf, mistic sau privilegiat prezentat notarului public sau găsit la inventar, acesta procedează la deschiderea şi vizarea lui spre neschimbare. La termenul fixat pentru dezbatere se constată starea lui materială întocmindu-se un proces-verbal, urmat de procedura validării".

Acesta poate fi legatarul desemnat în cuprinsul dispoziției testamentare (atunci când nu există vreo cauză de ineficacitate a legatului), dar poate fi și o altă persoană (de exemplu, moștenitorul rezervatar, în cazul în care legatul este redus în totalitate pentru că a încălcat rezerva)[1]. Așadar, titularul clauzei testamentare nu poate obține aceste bunuri nici doar pe baza certificatului de deces al deponentului și nici pe baza unui certificat *de calitate* de moștenitor[2]. În acest mod se asigură o protecție corespunzătoare, în primul rând, a intereselor moștenitorilor rezervatari și creditorilor, iar în al doilea rând, a intereselor altor moștenitori legali sau testamentari, care au posibilitatea să atace acest testament (pentru absența discernământului, incapacitate, dol etc.).

În legătură cu clauza testamentară s-a decis că, deoarece aceasta este o liberalitate pentru cauză de moarte[3] (cu consecința că produce efecte numai la data decesului titularului depunerii[4], spre deosebire de clauza de împuternicire, care, la data decesului titularului, încetează să-și producă efectele), legatarul dobândește sumele de bani depuse numai din momentul morții titularului și în cuantumul existent la acea dată (iar nu la data stipulării clauzei testamentare)[5], titularul contului având dreptul în timpul

---

[1] Există posibilitatea ca suma de bani, valorile sau titlurile de valoare să se elibereze *parțial* legatarului și *parțial* moștenitorului rezervatar (atunci când se constată ineficacitatea parțială a legatului, care a încălcat doar în parte rezerva) sau – constatându-se ineficacitatea totală a legatului din cauza nulității, revocării, caducității – eliberarea bunurilor să se facă moștenitorilor legali, legatarului universal, cu titlu universal sau altui legatar cu titlu particular.

[2] C. Macovei, M.-C. Dobrilă, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 1086; M.D. Bob, *Probleme de moșteniri în vechiul și în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 182.

[3] Întrucât este vorba, prin definiție, despre o liberalitate, moștenitorul interesat (rezervatar) nu trebuie să facă dovada titlului gratuit al dispoziției (a se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, p. 227).

[4] A se vedea și TS, s. civ., dec. nr. 1629/1976, în RRD nr. 3/1977, p. 59.

[5] Spre deosebire de titularul clauzei de împuternicire, legatarul beneficiază nu numai de dobânzile, dar și de câștigurile titularului; prin clauza testamentară se transmit toate drepturile, inclusiv cele aleatorii, rezultând din raportul de depozit. Dacă însă câștigul s-a realizat până la data deschiderii moștenirii, moștenitorii rezervatari vor putea cere includerea lui în masa de calcul al rezervei și al cotității disponibile, așa cum pot cere și includerea sumei depuse (și a dobânzilor) testate sub forma clauzei testamentare. Dacă instrumentul de economisire a ieșit câștigător după deschiderea moștenirii, numai suma

vieții să micșoreze (ceea ce echivalează cu o revocare voluntară tacită) sau să adauge alte sume ori să revoce legatul prin anularea clauzei testamentare sau printr-un alt testament (ordinar sau privilegiat)[1] și fără a fi necesară respectarea unei simetrii a formelor testamentare. Bineînțeles, față de bancă revocarea produce efecte numai din momentul înștiințării sale de către titularul contului[2].

Existența unei clauze testamentare cu privire la depunerile la bănci nu înlătură dreptul titularului de a dispune de acele sume printr-un testament de drept comun (ordinar sau privilegiat). În acest din urmă caz, legatarul (universal, cu titlu universal sau cu titlu particular) își dovedește calitatea prin certificatul de moștenitor eliberat de notarul public sau prin hotărârea judecătorească definitivă. Tot astfel se dovedește calitatea de moștenitor (legal) și dacă titularul depunerii nu a făcut testament, iar dacă moștenirea este vacantă, suma fiind moștenită de comună, oraș, municipiu sau stat, cu certificatul de vacanță a moștenirii.

În legătură cu drepturile dobândite prin clauză testamentară, se mai pune problema prescripției extinctive. Considerăm că, deoarece beneficiarul clauzei dobândește dreptul asupra sumei la data morții testatorului, iar instituția de credit are obligația ca, la cererea deponentului, să restituie suma de bani „oricând" [art. 2.191 alin. (1) C. civ.], dreptul asupra sumei de bani este imprescriptibil[3].

---

depusă (soldul) și dobânzile cuvenite până la data morții titularului se includ în masa de calcul. Câștigul (și dobânzile) cu dată ulterioară aparțin legatarului în virtutea drepturilor proprii dobândite la data deschiderii moștenirii.

[1] Revocarea poate fi și tacită, rezultând din incompatibilitatea sau contrarietatea clauzei testamentare cu dispozițiile dintr-un testament ulterior. A se vedea: M. Eliescu, *op. cit.*, p. 237; Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 146-152, nr. 161.1.

[2] Este posibil ca, după ce legatarului i s-au eliberat, în condițiile legii, sumele de bani depuse la bancă, să intervină ineficacitatea legatului (de exemplu, să se descopere că a fost revocat ori să intervină nulitatea, caducitatea, reducțiunea). Câtă vreme nu a fost înștiințată, banca (depozitarul) face o plată valabilă prin eliberarea sumei către beneficiarul clauzei testamentare care înfățișează certificatul de moștenitor sau hotărârea judecătorească care îi recunoaște dreptul asupra sumei de bani depuse la bancă, urmând ca persoanele îndreptățite să ceară restituirea sumei – în tot sau în parte, după caz – de la legatar. A se vedea și M. Eliescu, *op. cit.*, pp. 239-240.

[3] Aceeași soluție urmează să fie aplicată și în cazul dobândirii sumei de către alți moștenitori ai titularului depozitului care au acceptat moștenirea potrivit art. 1.103

25. Problema cumulului clauzelor. În cazul depunerilor la bănci, este posibil ca o persoană să fi fost desemnată ca titular atât al clauzei de împuternicire, cât şi al clauzei testamentare, deci să cumuleze calitatea de mandatar cu aceea de legatar cu titlu particular pentru sumele depuse la bancă. Un asemenea cumul de calităţi poate să fie avut în vedere de către instanţe – ca un element de fapt, de exemplu – pentru stabilirea naturii juridice a raporturilor care „dublează" raporturile de mandat dintre titularul contului şi persoana împuternicită (donaţie, ofertă de plată a unei datorii etc.). Dar această interferenţă de fapt nu atrage după sine confundarea celor două clauze. După cum s-a subliniat în practica judecătorească, cele două clauze trecute în instrumentul de economisire „reprezintă două acte juridice de natură şi cu efecte diferite"[1].

Rezultă că împuternicitul nu poate fi exonerat de obligaţia de a da socoteală moştenitorilor (fie şi nerezervatari) ai titularului de cont pentru sumele de bani ridicate în timpul vieţii acestuia numai în considerarea simplului motiv că este şi beneficiar al clauzei testamentare. Odată ce a ridicat sumele în timpul vieţii titularului, el a acţionat în calitate de mandatar şi datorează socoteală mandantului, cât timp acesta din urmă este în viaţă, şi moştenitorilor acestuia după moarte. Ca urmare a faptului că sumele de bani au fost ridicate în timpul vieţii titularului, legatul rămâne fără obiect în privinţa sumelor ridicate, el producând efecte numai asupra soldului existent în depozit la data morţii testatorului titular de cont.

Dacă beneficiarul clauzei de împuternicire nu se poate prevala de clauza testamentară pentru a fi exonerat de obligaţia de a da socoteală moştenitorilor, cu atât mai mult el nu poate fi exonerat de această obligaţie în cazul în care, în baza clauzei de împuternicire (dar fără ca el să fie înscris la

---

C. civ.; în caz contrar, ei devin străini de moştenire, stingându-se titlul lor de moştenitor. Cu privire la dreptul de opţiune succesorală, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. III. Transmisiunea şi partajul moştenirii*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, pp. 44-71, nr. 263-270.

Dacă suma a fost testată cu titlu particular printr-un testament de drept comun (de care banca nu avea cunoştinţă) şi a fost predată moştenitorilor universali sau cu titlu universal, legatarul poate cere predarea, în baza dreptului său de creanţă, în cadrul termenului general de prescripţie, potrivit dreptului comun. A se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 875/1969, în CD 1969, pp. 157-158. A se vedea şi Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. III, 2014, p. 144.

[1] TS, s. civ., dec. nr. 1629/1976, *loc. cit.*

clauza testamentară), ridică sumele depuse după moartea titularului de cont neadusă la cunoştinţa băncii[1].

Cu toate că principiul încetării efectelor clauzei de împuternicire la moartea titularului de cont a fost şi este recunoscut în literatura de specialitate şi aplicat în practică, în jurisprudenţă au existat şi unele inconsecvenţe. Astfel, într-o speţă pârâta înscrisă la clauza de împuternicire (iar nu şi la clauza testamentară) a încasat suma aflată în depozit după două zile de la decesul titularului de cont. Primele două instanţe au respins acţiunea moştenitorului prin care s-a solicitat restituirea sumei, cu motivarea că pârâta a cheltuit suma încasată de la bancă pentru înmormântarea defunctului. Pe bună dreptate, s-a cerut casarea hotărârilor, întrucât calitatea de mandatară a pârâtei a încetat la moartea titularului de cont, cheltuielile suportate cu înmormântarea lui (care reprezintă „sarcini ale moştenirii" şi fac parte din pasivul succesoral) urmând a fi valorificate în cadrul cererii reconvenţionale. Instanţa supremă a respins însă recursul extraordinar[2] cu motivarea că raporturile dintre titularul de cont şi beneficiarul clauzei de împuternicire sunt reglementate de dreptul comun, iar în cadrul procesului pârâta a dovedit că a folosit întreaga sumă de bani, potrivit înţelegerii cu titularul de cont, pentru înmormântare şi pomeniri, potrivit obiceiului[3].

Chiar dacă această soluţie este – în fond – justă, pentru că suma încasată a fost folosită în întregime în scopul arătat, motivarea soluţiei nu este la adăpost de critică. Astfel, încetarea mandatului la moartea mandantului şi obligaţia mandatarului de a da socoteală mandantului, respectiv moştenitorilor săi reprezintă o regulă de drept comun, aplicabilă în raporturile dintre mandatar şi moştenitorii mandantului[4]. În interesul securităţii depunerilor la bănci, această regulă urmează să fie aplicată consecvent şi deci acţiunea moştenitorului trebuia să fie admisă, aşa cum s-a cerut prin recursul extraordinar. Pe de altă parte, întrucât s-a dovedit folosirea integrală a sumei încasate de la bancă în scopul arătat, trebuia să fie admisă şi cererea

[1] Nefiind înştiinţat, depozitarul nu răspunde pentru eliberarea sumelor.

[2] Într-o perioadă în care era reglementată această cale extraordinară de atac, care putea fi declarată numai de procurorul general, iar litigiul se soluţiona de instanţa supremă.

[3] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 461/1987, mai sus citată.

[4] După cum se subliniază în literatura de specialitate, titularul de cont nu poate dispune *mortis causa* prin împuternicit (a se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, p. 237). Aşadar, ridicarea după moartea titularului contului a sumei depuse nu poate avea loc, în mod legal, decât în temeiul moştenirii legale sau testamentare, inclusiv al clauzei testamentare.

reconvențională, deoarece cheltuielile de înmormântare reprezintă o sarcină a moștenirii care, potrivit dreptului comun, se suportă de moștenitori, ei realizând o îmbogățire fără justă cauză prin suportarea lor de către o altă persoană. Prin urmare, în speță recursul extraordinar ar fi trebuit să fie admis așa cum a fost formulat, constatându-se compensarea judecătorească a sumei cerute prin acțiune cu cea pretinsă în cadrul cererii reconvenționale.

26. Răspunderea depozitarului. Potrivit dreptului comun, din momentul depunerii banilor, banca suportă riscul pieirii fortuite (calamități, furt etc.) și răspunde de prejudiciile cauzate titularilor de depozit (în calitate de comitentă) în cazul *eliberării sau înregistrării greșite*, din culpa personalului său, a sumelor depuse. Astfel, de exemplu, banca urmează să răspundă în cazul în care suma depusă este eliberată – în cunoștință de cauză – mamei vitrege a titularului de depozit (fără ca ea să fi fost trecută la clauză de împuternicire)[1], soțului titularului de depozit sau oricărei alte persoane care, potrivit reglementărilor în materie, nu are dreptul să dispună de sumele depuse.

Potrivit art. 2.191 alin. (3) C. civ., instituția de credit este obligată să asigure, în mod gratuit, informarea clientului (titularului de cont) cu privire la operațiunile efectuate în conturile sale. În cazul în care clientul nu solicită altfel, această informare se realizează lunar, în condițiile și în modalitățile convenite de părți.

Deponentului i se vor pune la dispoziție extrase de cont, iar acesta poate contesta extrasul de cont în termenul prevăzut în contract sau, în lipsa unui termen, într-un termen rezonabil după practicile dintre părți sau potrivit uzanțelor locului ori, în lipsa acestora, în funcție de natura operațiunilor și situația părților. Dacă extrasul de cont nu este contestat în termen, se prezumă aprobat. Aprobarea contului nu exclude dreptul deponentului de a contesta ulterior contul pentru erori de înregistrare sau de calcul, pentru omisiuni sau dublă înregistrare, în termen de o lună de la data aprobării extrasului sau raportului de cont ori de la încheierea contului, sub sancțiunea decăderii. Contestarea contului se face prin scrisoare recomandată trimisă instituției de credit în termenul de o lună (art. 2.191 coroborat cu art. 2.180 C. civ.).

---

[1] A se vedea D. Chirică, *Notă critică* la dec. civ. nr. 423/1990 a TJ Cluj, *cit. supra*, pp. 47-53.

27. Confidențialitatea depunerilor. Operațiunile efectuate de bănci sunt confidențiale. Astfel, potrivit art. 111 alin. (1) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, „Instituția de credit este obligată să păstreze confidențialitatea asupra tuturor faptelor, datelor și informațiilor referitoare la activitatea desfășurată, precum și asupra oricărui fapt, dată sau informație, aflate la dispoziția sa, care privesc persoana, proprietatea, activitatea, afacerea, relațiile personale sau de afaceri ale clienților[1] ori informații referitoare la conturile clienților – solduri, rulaje, operațiuni derulate –, la serviciile prestate sau la contractele încheiate cu clienții"[2].

27.1. În principiu, date informative privind depunerile și operațiile efectuate se dau – în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute și furnizate – numai la solicitarea titularului depunerii[3] sau a moștenitorilor acestuia, inclusiv a reprezentanților legali și/sau statutari, ori cu acordul expres al acestora [art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006]. Pentru identitate de rațiune, considerăm că se află în aceeași situație și persoanele indicate prin clauza de împuternicire pentru operațiunile efectuate de acestea.

27.2. De la această regulă[4] se poate deroga numai în cazurile și condițiile prevăzute expres de lege. Subliniem că, deși – așa cum se va arăta în cele ce

---

[1] Prin „client al unei instituții de credit" se înțelege orice persoană cu care, în desfășurarea activităților permise de lege pentru aceasta, instituția de credit a negociat o tranzacție, chiar dacă respectiva tranzacție nu s-a finalizat, precum și orice persoană care beneficiază sau a beneficiat în trecut de serviciile unei instituții de credit. A se vedea alin. (2) al art. 111 din O.U.G. nr. 99/2006.

[2] Confidențialitatea se aplică și în privința dobânzilor, inclusiv a celor plătite sub formă de câștiguri, și a oricăror alte operațiuni efectuate pe numele depunătorilor, titularilor sau reprezentanților lor.

[3] Informații de la bancă pot fi obținute și de către depunătorul pe numele altuia, dar numai pentru operațiunile efectuate de el. Asemenea informații pot fi necesare pentru dovedirea raporturilor cu titularul de cont, de exemplu, pentru dovada plății sau a ofertei de plată făcute, prin depunerea pe numele altuia.

[4] Astfel cum rezultă din art. 112 al O.U.G. nr. 99/2006, obligația de confidențialitate îi este opozabilă nu numai instituției de credit în calitatea sa de persoană juridică de drept privat, ci și oricărei persoane care exercită responsabilități de administrare și/sau

urmează – prin acte normative relativ recente au fost stabilite din ce în ce mai multe asemenea derogări, confidențialitatea rămâne principiul juridic în această materie, iar derogările (oricât de numeroase ar fi) constituie excepții supuse interpretării restrictive.

27.2.1. Astfel, în primul rând, instituțiile de credit sunt obligate să furnizeze informații de natura secretului bancar procurorului sau instanței de judecată, la solicitarea acestora, dispozițiile privind metodele speciale de supraveghere sau cercetare din Codul de procedură penală[1] aplicându-se în mod corespunzător (art. 114 din O.U.G. nr. 99/2006)[2].

27.2.2. În al doilea rând, conform art. 113 alin. (2) lit. b), d), e), f) și g) din O.U.G. nr. 99/2006, informații de natura secretului bancar pot fi furnizate și în următoarele situații:

---

conducere ori care participă la activitatea instituției de credit, inclusiv persoanelor care obțin informații din rapoarte (de exemplu, rapoarte de auditare) ori alte documente ale instituției de credit. Această obligație subzistă și după încetarea activității acestor persoane la ori în legătură cu acea bancă.

[1] Potrivit art. 138 alin. (1) C. pr. pen., „(1) Constituie metode speciale de supraveghere sau cercetare următoarele: a) interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță; b) accesul la un sistem informatic; c) supravegherea video, audio sau prin fotografiere; d) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice; e) obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane; f) reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale; g) utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor; h) participarea autorizată la anumite activități; i) livrarea supravegheată; j) obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului", iar alin. (9) dispune că „Prin obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane se înțelege operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare și al altor operațiuni efectuate sau care urmează să fie efectuate prin intermediul unei instituții de credit ori al altei entități financiare, precum și obținerea de la o instituție de credit sau de la altă entitate financiară de înscrisuri ori informații aflate în posesia acesteia referitoare la tranzacțiile sau operațiunile unei persoane".

[2] Pentru identitate de rațiune, aceste dispoziții legale referitoare la cauze penale sunt aplicabile și în privința pretențiilor civile derivând din infracțiuni, chiar dacă aceste pretenții nu sunt valorificate în cadrul procesului penal, ci – printr-o acțiune separată – în fața instanței civile.

„b) în cazurile în care instituția de credit justifică un interes legitim[1]; [...]

d) la solicitarea scrisă a soțului titularului de cont, atunci când face dovada că a introdus în instanță o cerere de împărțire a bunurilor comune, sau la solicitarea instanței;

e) la solicitarea instanței, în scopul soluționării diferitelor cauze deduse judecății[2];

f) la solicitarea executorului judecătoresc, în scopul realizării executării silite, pentru existența conturilor debitorilor urmăriți[3];

g) la solicitarea notarului, în cadrul procedurii succesorale notariale".

Ceea ce caracterizează acest grup de situații este că, de această dată, informațiile pot fi furnizate de către bancă numai în măsura în care acestea „sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute ori furnizate".

Observăm că reglementările citate răspund unor nevoi evidențiate în decursul timpului de realitățile cu care s-a confruntat jurisprudența, facilitând dovada depozitului în raporturile dintre titularul acestuia și terți. Într-adevăr, sub imperiul unor reglementări mai riguroase în privința asigurării confidențialității bancare decât cele cuprinse în art. 113 alin. (2) lit. b), d), e), f) și g) din O.U.G. nr. 99/2006, a fost necesar ca, pe baza principiilor juridice și a corelării diverselor prevederi legale, să fie pronunțate soluții și exprimate opinii menite să atenueze această rigurozitate. Prezentarea succintă, în cele ce urmează, a acestor soluții și opinii poate să faciliteze aplicarea actualelor reglementări [îndeosebi a acelora stabilite prin lit. e) din textul legal citat] referitoare la excepțiile de la confidențialitatea depunerilor de sume de bani la bănci[4].

---

[1] Bunăoară, atunci când banca se află în situația de a se adresa organelor de stat competente pentru investigarea unor fapte care au produs prejudicii acesteia.

[2] Este vorba, de această dată, despre celelalte cauze, cu excepția celor penale, la care face referire art. 114 din O.U.G. nr. 99/2006.

[3] Potrivit art. 660 alin. (2) C. pr. civ., la cererea executorului judecătoresc, *instituțiile de credit* sunt obligate să îi comunice, de îndată, în copie, documentele, precum și, în scris, datele și informațiile apreciate de executorul judecătoresc ca fiind necesare realizării executării silite, inclusiv codul numeric personal al persoanei supuse executării silite, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel. Alin. (4) dispune că „Executorul judecătoresc este obligat să asigure secretul informațiilor primite, dacă legea nu prevede altfel. Aceste informații nu pot fi utilizate decât în scopul pentru care au fost cerute, fiind interzisă cu desăvârșire, sub sancțiunile prevăzute de lege, divulgarea lor către terțe persoane sau utilizarea lor pentru crearea unei baze de date personale".

[4] A se vedea și *infra*, nr. 27.

Astfel, s-a statuat că în cauzele referitoare la moştenire, faţă de drepturile recunoscute de lege moştenitorilor asupra sumelor depuse la bănci, ei pot obţine informaţii fără ca prin aceasta să fie violat secretul depunerilor, întrucât obţinerea acestor informaţii este în interesul persoanelor care, pe această cale, devin titularii sumelor depuse de defunct, fiind însă obligaţi să-şi dovedească calitatea de moştenitori pe baza atestării acestei calităţi de către notar sau instanţele judecătoreşti. „Caracterul secret al operaţiilor C.E.C.[1] nu poate constitui piedică pentru titularul libretului şi nici pentru moştenitorii săi de a-şi valorifica drepturile lor asupra sumelor depuse."[2]

Însă, în ipoteza specială a existenţei valabile a unei clauze (dispoziţii) testamentare, ceilalţi moştenitori decât beneficiarul clauzei testamentare nu îl mai reprezintă pe defunct în privinţa acestui legat cu titlu particular (care va trebui să fie plătit de către instituţia de credit beneficiarului clauzei). Cu toate acestea, aceşti alţi moştenitori pot dovedi, potrivit dreptului comun, ineficacitatea – totală sau parţială – a legatului (nulitate, revocare printr-un testament ulterior – ordinar sau privilegiat –, caducitate ori reducţiune pentru depăşirea cotităţii disponibile)[3]. În acest scop (de exemplu, pentru dovedirea depăşirii cotităţii disponibile), moştenitorii ar putea cere informaţii referitoare la cuantumul depunerii care formează obiectul clauzei testamentare (legatului cu titlu particular).

În toate cazurile, după moartea titularului de depozit se pot da informaţii numai cu privire la soldul existent la data încetării sale din viaţă, precum şi pentru operaţiunile ulterioare decesului. Însă asupra operaţiunilor efectuate de titularul depozitului în timpul vieţii acestuia nu se pot da informaţii[4]. Soluţia se justifică prin ideea apărării memoriei titularului de depozit

---

[1] Afirmaţia este, desigur, valabilă şi pentru alte bănci decât C.E.C.

[2] TS, s. civ., dec. nr. 1298/1972, în CD 1972, p. 192. Potrivit acestei decizii, şi „instanţa poate să ceară asemenea relaţii sau să desemneze ca expert un funcţionar din aparatul acestei instituţii, care are şi calitatea de expert contabil, spre a asigura păstrarea secretului fără a se prejudicia drepturile părţilor".

[3] Pentru ineficacitatea legatelor, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 141-185, nr. 156-176.

[4] Refuzul băncii de a da informaţii asupra operaţiilor făcute de titular în timpul vieţii (sau asupra altor operaţiuni) nu ar putea fi cenzurat de instanţele judecătoreşti pe calea contenciosului administrativ, banca fiind persoană juridică de drept privat, iar operaţiunile de depunere contracte de depozit. A se vedea şi TJ Timiş, dec. civ. nr. 1096/1978, în RRD nr. 2/1979, p. 61.

decedat şi care nu avea obligaţia să dea socoteală faţă de „viitorii moştenitori" nici în timpul vieţii sale[1].

Alta trebuie să fie soluţia în privinţa operaţiunilor efectuate de mandatarul titularului de depozit (desemnat prin clauză de împuternicire sau prin procură autentică ori sub semnătură privată, legalizată de notar)[2]. Întrucât titularul de depozit are dreptul, *potrivit legii* (Codul civil sau alte acte normative cu caracter de lege), să-l oblige pe reprezentant să dea socoteală[3] – putând cere şi informaţii de la bancă în privinţa operaţiunilor efectuate de acesta –, iar acest drept al titularului se transmite la moartea sa moştenitorilor săi, aceştia trebuie să aibă şi ei posibilitatea obţinerii informaţiilor necesare cu privire la operaţiunile efectuate. Prin urmare, dacă reprezentantul convenţional (mandatar) sau legal (părinte, tutore sau curator) refuză să ceară informaţii de la bancă, deşi are acest drept (în limitele operaţiunilor efectuate în baza împuternicirii, în primul caz, şi pentru toate operaţiunile din contul bancar de depozit al celui ocrotit, în cel de-al doilea caz), moştenitorii titularului de depozit trebuie să aibă şi ei acest drept, fiindcă au devenit, prin moştenire, titulari ai depozitului. Prin adoptarea acestei soluţii, nu se subminează, ci, dimpotrivă, se întăreşte încrederea clienţilor în privinţa depunerilor la bănci, depunătorii având, astfel, siguranţa soluţionării legale a neînţelegerilor pe care ei sau moştenitorii lor le-ar putea avea cu persoanele indicate prin clauza de împuternicire ori cu alţi reprezentanţi convenţionali ori legali.

Bineînţeles, în raporturile dintre moştenitorii titularului de depozit, pe de o parte, şi reprezentanţii lui (din timpul vieţii), pe de altă parte, pot fi aplicate şi soluţiile din jurisprudenţă cu privire la dovada depunerilor de către persoanele care nu sunt titulare de depozit, dar care pretind anumite drepturi asupra sumelor depuse[4]. Se impune însă luarea în considerare a unei deosebiri esenţiale între cele două categorii de persoane: moştenitorii sunt succesorii în drepturi ai titularului de cont şi, ca atare, sunt părţi în

[1] Donaţiile excesive care depăşesc cotitatea disponibilă şi donaţiile supuse raportului se dovedesc potrivit dreptului comun.

[2] Soluţia nu poate fi diferită nici în privinţa ocrotitorilor legali (părinţi, tutore sau curator), care răspund delictual, respectiv potrivit regulilor mandatului pentru operaţiunile efectuate în numele şi pe seama titularului de depozit reprezentat sau pentru operaţiunile încuviinţate.

[3] A se vedea *supra*, nr. 23.

[4] A se vedea *infra*, nr. 27.

contractul de depozit, cu toate consecințele ce decurg de aici; în schimb, persoanele care pretind – în raporturile cu titularul de cont – anumite drepturi asupra sumelor depuse nu sunt titulari de depozit și nici nu vor dobândi vreun drept față de bancă (exceptând creanțele rezultând din infracțiuni).

27.2.3. În al treilea rând, conform prevederilor lit. c) din alin. (2) al art. 113 din O.U.G. nr. 99/2006, informații de natura secretului bancar pot fi furnizate – de asemenea, numai în măsura în care sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute – „la solicitarea scrisă a altor autorități sau instituții ori din oficiu, dacă prin lege specială aceste autorități sau instituții sunt îndrituite, în scopul îndeplinirii atribuțiilor lor specifice, să solicite și/sau să primească astfel de informații și sunt identificate clar informațiile care pot fi furnizate de către instituțiile de credit în acest scop". Iar în cererea scrisă adresată băncii trebuie să se precizeze temeiul legal al solicitării de informații, identitatea clientului la care se referă informațiile confidențiale ce se solicită, categoria informațiilor solicitate și scopul pentru care acestea se solicită.

În domeniul de aplicare a acestor prevederi ale lit. c) din textul legal citat pot fi identificate, cu titlu de exemplu, următoarele situații reglementate prin legi speciale:

i) Potrivit Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție[1], lege aplicabilă persoanelor prevăzute în art. 1 din acel act normativ (și anume persoane care exercită o funcție publică, atribuții de control, acordă asistență de specialitate cu privire la operațiuni care antrenează circulația de capital, operațiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operațiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare și cele asimilate acestora, tranzacții comerciale interne și internaționale etc.), „Secretul bancar și cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului exercitat în condițiile legii, nu sunt opozabile procurorului, după începerea urmăririi penale, și nici instanței de judecată" (art. 26)[2].

---

[1] Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000 și modificată de mai multe ori.

[2] Prevederile art. 26 sunt reproduse astfel cum au fost modificate (începând cu 1 februarie 2014) prin art. 41 pct. 2 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 *privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și*

ii) Potrivit art. 7 alin. (1) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, precum şi pentru instituirea unor măsuri de prevenire şi combatere a finanţării terorismului[1], Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor poate cere anumitor persoane juridice şi fizice, printre care figurează şi instituţiile de credit, datele şi informaţiile necesare îndeplinirii atribuţiilor acestui Oficiu, inclusiv, aşadar, date şi informaţii referitoare la depozitele bancare. Secretul profesional şi bancar la care sunt ţinute instituţiile de credit nu sunt opozabile Oficiului.

iii) Art. 61 din Codul de procedură fiscală[2] dispune că instituţiile de credit au obligaţia ca, la solicitarea organului fiscal central, să comunice, pentru fiecare titular care face subiectul solicitării, toate rulajele şi/sau soldurile conturilor deschise la acestea, precum şi informaţiile şi documentele privind operaţiunile derulate prin respectivele conturi. Instituţiile de credit sunt obligate să comunice organului fiscal central, zilnic, lista titularilor persoane fizice, juridice sau orice alte entităţi fără personalitate juridică ce deschid ori închid conturi, precum şi datele de identificare ale persoanelor care deţin dreptul de semnătură pentru conturile deschise la acestea.

Potrivit art. 11 alin. (4), autoritatea care primeşte informaţii fiscale este obligată să păstreze secretul asupra informaţiilor primite.

28. Dovada depunerilor. În raporturile cu instituţia de credit, dovada depunerilor trebuie să fie făcută prin prezentarea instrumentului bancar (de exemplu, contractul de deschidere a contului de depozit) sau prin indicarea numărului acestuia ori a altor elemente strict necesare identificării deposedatului[3].

În raporturile dintre titularul de depozit şi alte persoane interesate problema este şi mai dificilă în practică, întrucât informaţii în legătură cu

---

completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale (publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013). Pentru amănunte, a se vedea şi art. 23-25 din Legea nr. 78/2000, cu modificările şi completările ulterioare.

[1] Republicată în M. Of. nr. 702 din 12 octombrie 2012.

[2] Publicat în M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015.

[3] „În consecinţă, în măsura în care se face dovada că partea vătămată căreia i s-au furat libretele C.E.C. nu mai are posibilitatea să-şi recupereze sumele pe care le-a depus, neputând prezenta niciun element de identificare a libretului, inculpatul trebuie obligat la despăgubiri echivalente sumelor depuse şi care nu mai pot fi recuperate" – TJ Suceava, dec. pen. nr. 488/1987, în RRD nr. 6/1988, p. 71.

depunerile pot fi cerute numai cu titlu de excepție, de către anumite persoane ori organe, în condiții restrictive. Se pune deci problema dovedirii depunerilor de către aceste persoane (terți în raport cu contractul de depozit) care solicită recunoașterea anumitor drepturi asupra sumelor depuse (de exemplu, soțul sau concubinul titularului de depozit).

Este evident că, în caz de litigiu, proba certă a depunerilor la bancă se poate face numai cu înscrisuri emanând de la aceasta (extras de cont, relații date de bancă la solicitarea titularului etc.). Reamintim că în procesele de partaj al bunurilor comune ale soților banca trebuie să furnizeze informații de natura secretului bancar, „în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute", la solicitarea scrisă a soțului titularului de depozit (sau la cererea instanței), atunci când se face dovada că s-a introdus în justiție o acțiune pentru partajul bunurilor comune [art. 113 alin. (2) lit. d) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului][1]. Iar în alte categorii de cauze (penale ori civile), dacă titularul de depozit (sau alte persoane îndreptățite a obține informații de la bancă) refuză să administreze aceste dovezi, instanța se va putea adresa direct băncii în temeiul prevederilor lit. e) din textul menționat[2]. În acest context, precizăm că, în lipsa acestor reglementări de exceptare de la principiul confidențialității depunerilor de sume de bani, instanțele judecătorești, atunci când în speță era necesară identificarea unor eventuale depuneri la bancă, soluționau litigiul pe baza probelor propuse de părți[3], inclusiv proba cu martori[4], a căror apreciere se făcea ținând seama și de refuzul nejustificat al pârâtului de a prezenta probele scrise certe (extras de cont, relații date de bancă la solicitarea sa etc.) a căror administrare nu putea avea loc decât cu acordul lui[5].

---

[1] A se vedea *supra*, nr. 27.2.2.

[2] *Ibidem*. Și în această ipoteză informațiile vor fi furnizate numai „în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute".

[3] Refuzul titularului de depozit nu poate fi socotit ca o dovadă deplină asupra existenței depunerii la bancă și asupra cuantumului acesteia, urmând să fie completat și cu alte probe. A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 945/1972, în CD 1972, pp. 202-204.

[4] A se vedea E. Kiraly, *Notă critică* la dec. civ. nr. 798/1972 a TJ Bihor, în RRD nr. 7/1973, pp. 151-152.

[5] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 322/1979, în CD 1979, p. 264; dec. nr. 330/1981, în CD 1981, p. 154.

Secțiunea a VI-a
Sechestrul convențional

29. Noțiune. Sechestrul convențional este depozitul prin care două sau mai multe persoane încredințează unui terț, denumit administrator-sechestru, unul sau mai multe bunuri mobile ori imobile în privința cărora există o contestație sau incertitudine juridică, cu obligația pentru acesta de a le păstra și a le restitui celui recunoscut ca titular al dreptului (art. 2.138 C. civ.).

În legătură cu această definiție, câteva *observații* sunt necesare: i) spre deosebire de depozitul obișnuit, unde deponentul poate fi și o singură persoană, în cazul sechestrului convențional este absolut necesar să existe *cel puțin doi deponenți*, care își dispută dreptul asupra bunului depozitat; ii) depozitarul, care se numește aici *administrator-sechestru*, are calitatea de parte a sechestrului convențional, dar este terț față de deponenții care își dispută dreptul; iii) depozitul obișnuit poate avea ca obiect numai bunuri mobile, în timp ce obiectul sechestrului convențional îl pot constitui *bunuri mobile sau imobile*; iv) condiția *sine qua non* pentru a ne afla în prezența unui sechestru convențional este aceea ca în privința bunului ce formează obiectul contractului să existe fie *o contestație juridică* (un proces început și neterminat), fie *o incertitudine juridică* (adică o situație îndoielnică, neclară, discutabilă, fără însă a exista un proces pe rol) referitoare la calitatea de titular al dreptului; v) depozitarul își asumă obligația de a restitui bunul sau bunurile *numai unuia dintre deponenți*, și anume celui care va fi recunoscut ca titular al dreptului.

30. Efecte. De regulă, se recurge la sechestrul convențional pentru ca pe perioada derulării litigiului sau a existenței stării de incertitudine juridică bunurile să nu fie folosite sau înstrăinate de către unul dintre deponenți, situație care l-ar putea afecta pe cel al cărui drept va fi recunoscut (bunul se uzează sau se deteriorează, se încheie acte juridice păgubitoare etc.).

Întrucât obiectul sechestrului poate fi extrem de divers (terenuri, construcții, animale, păsări, utilaje, autoturisme, acțiuni etc.), obligațiile, drepturile și puterile administratorului-sechestru sunt determinate prin convenția părților. În lipsa unor clauze contractuale, Codul civil consacră câteva reguli pe care le vom examina în cele ce urmează.

30.1. Obligațiile administratorului-sechestru. Art. 2.140-2.141 C. civ. reglementează următoarele obligații ale administratorului-sechestru:

a) Administratorul-sechestru este ținut *să păzească și să conserve* obiectul sechestrului cu diligența unui depozitar. Aceasta înseamnă că, dacă nu s-a convenit altfel, administratorul-sechestru răspunde numai în cazul în care nu a depus diligența dovedită pentru păstrarea propriilor sale bunuri, iar atunci când acesta este remunerat sau este un profesionist ori i s-a permis să se folosească de bunul depozitat, în lipsă de stipulație contrară, el are obligația de a păstra bunul cu prudență și diligență (art. 2.107 C. civ.)[1].

b) Dacă natura bunului o cere, administratorul-sechestru este ținut să îndeplinească *acte de administrare*, regulile din materia mandatului fiind aplicabile în mod corespunzător. De exemplu, administratorul-sechestru va putea încheia contracte de închiriere sau de arendare pe o durată de cel mult 5 ani [art. 1.784 alin. (3) C. civ.], va încasa veniturile produse de bun, va plăti datorii cu caracter curent (impozite, cheltuieli de întreținere etc.), va vota în cadrul adunărilor generale ale acționarilor (în limitele unui act de administrare) etc. Atunci când încheie acte de administrare, administratorul-sechestru acționează ca un mandatar al deponenților, fiind aplicabile prevederile art. 2.017 și urm. C. civ.

c) Cu autorizarea instanței judecătorești, administratorul-sechestru poate *să înstrăineze* bunul, în cazul în care acesta nu poate fi conservat sau dacă, pentru un alt motiv, măsura înstrăinării este vădit necesară. Din aceste prevederi legale rezultă că măsura înstrăinării bunului este una *excepțională* și este necesară autorizarea instanței. Textul s-ar putea aplica, de exemplu, atunci când bunurile care formează obiectul sechestrului sunt o mulțime de animale și păsări ce fac parte dintr-o moștenire, iar defunctul intenționa și el să le înstrăineze (cel puțin în parte) din pricina lipsei hranei necesare și/sau a adăposturilor corespunzătoare. Tot astfel, se poate lua măsura înstrăinării acțiunilor deținute la o societate atunci când în cursul litigiului valoarea acestora a scăzut în mod constant, iar tendința este în continuare de descreștere.

d) Administratorul-sechestru trebuie să predea bunul celui desemnat de instanța judecătorească sau, după caz, celui indicat prin acordul tuturor părților care l-au numit. De cele mai multe ori, la finalizarea procesului bunul va fi restituit celui care a fost recunoscut de către instanță ca titular al

[1] A se vedea *supra*, nr. 9.

dreptului. Atunci când există doar o incertitudine juridică (de exemplu, unul dintre deponenți a solicitat un termen de 6 luni pentru a studia, împreună cu avocații săi, înscrisurile puse la dispoziție de un alt deponent și care i-ar proba acestuia din urmă drepturile asupra bunului), bunul va fi restituit celui pe care îl desemnează toți deponenții. În cazul în care unul dintre deponenți se opune restituirii bunului, apreciem că administratorul-sechestru va trebui să își execute obligațiile până la finalizarea procesului declanșat de cel interesat, afară numai dacă nu a fost liberat în condițiile legii.

*30.2. **Drepturile administratorului-sechestru*** sunt reglementate de art. 2.142 C. civ.:

a) Dacă nu s-a convenit altfel, administratorul-sechestru are dreptul la *o remunerație*. Caracterul oneros este *de natura* sechestrului convențional (iar nu de esența sa), legiuitorul luând în considerare obligațiile și responsabilitățile administratorului-sechestru și împrejurarea că, în multe cazuri, îndeplinirea îndatoririlor presupune un anumit nivel de pregătire și experiență. Prin excepție, sechestrul convențional poate fi cu titlu gratuit.

b) Chiar și în cazul sechestrului cu titlu gratuit, administratorul-sechestru are dreptul la restituirea tuturor cheltuielilor făcute pentru conservarea și administrarea bunului sechestrat (de exemplu, cheltuielile cu reparațiile și paza bunului, plata utilităților, hrana animalelor, plata impozitelor etc.), precum și la plata despăgubirilor pentru pierderile suferite în legătură cu acesta, la fel ca și în cazul depozitului obișnuit[1].

*30.3. **Liberarea administratorului-sechestru.*** Potrivit art. 2.141 alin. (2) C. civ., până la finalizarea contestației sau până la încetarea stării de incertitudine juridică, administratorul-sechestru nu va putea fi liberat decât prin acordul *tuturor* părților care l-au numit sau, pentru motive temeinice, prin hotărâre judecătorească. Dacă la proces participă și o altă persoană decât deponenții[2], pentru liberarea administratorului-sechestru nu este nevoie și de acordul acesteia. Apreciem că „motivele temeinice" pot fi invocate fie de către administratorul-sechestru (starea de boală, părăsirea

[1] A se vedea *supra*, nr. 11.

[2] De exemplu, se formulează o cerere de intervenție voluntară principală sau accesorie, în condițiile art. 61 și urm. C. pr. civ.

localității, conflictul de interese etc.), fie de oricare dintre deponenți (executarea necorespunzătoare a obligațiilor, conflictul de interese etc.)[1].

31. Sechestrul judiciar. Art. 2.143 C. civ. dispune că „Sechestrul poate fi dispus *de instanța de judecată*, cu aplicarea prevederilor Codului de procedură civilă și, după caz, a dispozițiilor prezentei secțiuni". Așadar, prevederile art. 2.138-2.142 C. civ. se aplică *în completarea* art. 972-977 C. pr. civ., care reglementează sechestrul judiciar.

Sechestrul judiciar constă în indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredințarea pazei acestora unui administrator-sechestru.

Potrivit art. 973 C. pr. civ., „(1) Ori de câte ori există un proces asupra proprietății sau altui drept real principal, asupra posesiei unui bun mobil sau imobil ori asupra folosinței sau administrării unui bun proprietate comună, instanța de judecată va putea să încuviințeze, la cererea celui interesat, punerea sub sechestru judiciar a bunului, dacă această măsură este necesară pentru conservarea dreptului respectiv. (2) Se va putea, de asemenea, încuviința sechestrul judiciar, chiar fără a exista proces: a) asupra unui bun pe care debitorul îl oferă pentru liberarea sa; b) asupra unui bun cu privire la care cel interesat are motive temeinice să se teamă că va fi sustras, distrus ori alterat de posesorul său actual; c) asupra unor bunuri mobile care alcătuiesc garanția creditorului, când acesta învederează insolvabilitatea debitorului său ori când are motive temeinice de bănuială că debitorul se va sustrage de la eventuala urmărire silită ori să se teamă de sustrageri sau deteriorări".

Administratorul-sechestru poate fi o persoană desemnată de părțile litigante de comun acord, iar în caz de neînțelegere, de către instanță, și va putea fi *chiar deținătorul bunului*[2].

---

[1] Pentru o speță în care instanța a respins cererea de înlocuire a administratorului-sechestru, reținând că acesta și-a îndeplinit în mod corespunzător obligațiile prevăzute de art. 2.140 alin. (1) și (2) C. civ., a se vedea Jud. Cluj-Napoca, sent. civ. nr. 685/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

[2] Pentru amănunte privind sechestrul judiciar, a se vedea, de exemplu: Tr.C. Briciu, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, *op. cit.*, vol. II, pp. 1313-1341; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 382-385.

Capitolul IX
Contractul de împrumut

Subcapitolul I
Considerații generale

1. Felurile împrumutului. Promisiunea de împrumut. În temeiul contractului de împrumut, o parte, numită împrumutător, remite unul sau mai multe bunuri celeilalte părți, numite împrumutat, pentru ca aceasta din urmă să se servească de bunuri un timp, apoi să le restituie în natură sau prin echivalent[1].

Împrumutul este de două feluri: împrumutul de folosință, numit și comodat, și împrumutul de consumație, numit și *mutuum*.

Împrumutul este un *contract real*, pentru încheierea lui valabilă fiind necesare atât realizarea acordului de voință, cât și predarea (remiterea) bunului care formează obiectul contractului [art. 1.174 alin. (4) C. civ.]. La încetarea împrumutului, împrumutatul trebuie să restituie bunul și, de aceea, este catalogat drept un *contract de restituire*[2].

Chiar dacă este un contract real, împrumutul poate fi precedat de o promisiune (antecontract) de împrumut (de comodat[3], de împrumut de consumație[4]), care se poate perfecta prin simplul consimțământ al părților și

---

[1] Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 495.

[2] *Ibidem*.

[3] Pentru amănunte în legătură cu antecontractul de comodat, a se vedea: L. Mihai, C. Turianu, *Notă* la dec. nr. 2705/1983 a TMB, în RRD nr. 5/1985, pp. 52-58; A.A. Moise, *Câteva observații referitoare la comodat*, în RRDP nr. 1/2012, pp. 162-165.

[4] În raporturile cu instituțiile de credit, noțiunea de „contract de credit" desemnează atât *antecontractul de împrumut de consumație*, cât și împrumutul de consumație. Astfel, potrivit art. 7 pct. 2 din O.U.G. nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (publicată în M. Of. nr. 389 din 11 iunie 2010 și aprobată, cu modificări, prin Legea nr. 288/2010, publicată în M. Of. nr. 888 din 30 decembrie 2010), prin contract de credit se înțelege acel contract prin care un creditor acordă, *promite* sau stipulează posibilitatea de a acorda unui consumator un credit sub formă de amânare la plată, *împrumut* sau alte facilități financiare similare. Contractul de credit este un con-

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

creează obligația (*de a face*) de a încheia în viitor, în condițiile stabilite, contractul real de împrumut[1]. Fiind un antecontract, deci un contract nenumit, acesta va fi guvernat nu de regulile aplicabile contractului real, ci de regulile generale, de exemplu, art. 1.530 şi urm. C. civ., în ceea ce priveşte răspunderea debitorului pentru neexecutare.

Art. 1.279 alin. (2) C. civ. prevede că, în caz de neexecutare a promisiunii, beneficiarul are dreptul la daune-interese. În privința posibilității instanței de a pronunța o hotărâre care să țină loc de contract, alin. (3) dispune că acest lucru **nu** este posibil „în cazul promisiunii de a încheia un contract real, dacă prin lege nu se prevede altfel". Soluția este rațională, pentru că hotărârea instanței poate suplini doar consimțământul promitentului, dar nu poate asigura şi remiterea bunului, care reprezintă, de asemenea, o condiție pentru încheierea valabilă a contractului.

Potrivit art. 2.145 C. civ., atunci când bunul se află în deținerea beneficiarului promisiunii de împrumut (de exemplu, locatorul şi locatarul au convenit să încheie un contract de comodat la încetarea contractului de locațiune prin expirarea termenului, iar bunul este deținut de locatar, care este şi beneficiarul promisiunii de comodat), iar promitentul refuză să încheie contractul, instanța, la cererea celeilalte părți, poate să pronunțe o hotărâre care să țină loc de contract de împrumut, dacă cerințele legii pentru validitatea acestuia sunt îndeplinite. În acest caz, de vreme ce bunul se află deja la beneficiarul promisiunii, hotărârea instanței care suplineşte consimțământul promitentului este suficientă pentru încheierea valabilă a contractului.

---

tract de drept privat, litigiile dintre părți (neacordarea împrumutului, sistarea creditului, verificarea legalității clauzelor etc.) nefiind de competența instanțelor de contencios administrativ, ci de competența instanțelor de drept comun (TS, s. civ., dec. nr. 1020/1979, în CD 1979, p. 75; dec. nr. 1090/1979, în RRD nr. 12/1979, p. 52; CSJ, s. cont. adm., dec. nr. 30/1991, în Dreptul nr. 5/1992, p. 84).

[1] Dintre contractele reale, numai darul manual nu este susceptibil de un antecontract (promisiune de dar manual). Dacă bunul, care urmează să facă obiectul contractului, nu se predă efectiv, donația (oferta şi acceptarea) urmează să se realizeze în formă autentică [art. 1.011 alin. (1) C. civ.], nemaifiind contract real (sub forma darului manual).

Subcapitolul II
Împrumutul de folosință (comodatul)

Secțiunea I
Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale împrumutului de folosință (comodatului)[1]

2. Noțiune și caractere juridice. Împrumutul de folosință este contractul cu titlu gratuit prin care o parte, numită comodant, remite un bun mobil sau imobil celeilalte părți, numite comodatar, pentru a se folosi de acest bun, cu obligația de a-l restitui după un anumit timp în natură, în individualitatea sa (art. 2.146 C. civ.).

2.1. Comodatul face parte din categoria *contractelor reale*, pentru încheierea lui fiind necesare atât realizarea acordului de voință (cu intenția de a împrumuta)[2], cât și predarea (remiterea) bunului care formează obiectul contractului. Obligația de restituire nu se poate naște câtă vreme bunul nu a fost efectiv predat. Numai în acele cazuri în care bunul se află (indiferent cu ce titlu) în posesiunea sau în detențiunea comodatarului, contractul real se poate încheia *solo consensu*. De exemplu, dacă după încheierea contractului de vânzare, bunul este lăsat în folosința gratuită a vânzătorului (*traditio brevi manu* – „tradițiunea de mână scurtă"[3]).

Subliniem că, în materia contractelor reale, predarea[4] este necesară *pentru însăși formarea contractului*, ea nefiind o obligație izvorâtă din

---

[1] De la *commodum datum* (folos, interes, avantaj dat).

[2] Astfel fiind, încheierea contractului nu se poate realiza prin lăsarea animalului la pârât fără acordul acestuia. În consecință, în caz de ucidere a animalului de către un urs pârâtul nu poate fi obligat (contractual) la plata de daune (TJ Suceava, dec. civ. nr. 141/1987, în RRD nr. 7/1987, p. 66).

[3] Expresia era folosită în dreptul roman în acele cazuri în care, de exemplu, un chiriaș cumpăra casa în care locuia și nu mai era necesară predarea acesteia (E. Molcuț, *op. cit.*, p. 505).

[4] Predarea bunului, necesară în vederea încheierii contractului real (precedată, eventual, de un antecontract), se efectuează, în lipsa altor dispoziții cuprinse în contract, potrivit regulilor prevăzute pentru executarea obligației de predare a vânzătorului (art. 1.686 și urm. C. civ.). Această soluție se impune întrucât nici pentru contractul de

contract, cum se întâmplă în materia contractelor consensuale sau solemne (de exemplu, vânzare, donație etc.)[1].

2.2. Comodatul este un contract *esențialmente cu titlu gratuit*. Dacă s-ar stipula o contravaloare pentru folosința bunului împrumutat, contractul s-ar transforma într-un contract de locațiune[2]. Din caracterul esențialmente gratuit al contractului mai rezultă o consecință: comodatarul nu este obligat să plătească nici contravaloarea uzurii bunului rezultate din folosirea acestuia pentru destinația convenită. Gratuitatea contractului nu se opune însă stipulării în contract a unei sume de bani, care să reprezinte echivalentul uzurii suferite de bun din cauza folosinței[3]. Suportarea contravalorii uzurii de către comodatar (în cazul bunurilor susceptibile de uzură prin folosință) nu transformă comodatul într-un contract cu titlu oneros, ci reprezintă o concretizare a obligației de restituire a bunului în starea în care a fost predat.

Comodatul este un *contract dezinteresat* (ca specie a contractelor cu titlu gratuit), deoarece comodantul nu își diminuează patrimoniul, dar scapă prilejul de a și-l mări (de exemplu, prin încheierea unui contract de locațiune, care i-ar fi permis încasarea chiriei aferente).

2.3. Comodatul este un *contract unilateral*, deoarece – din momentul încheierii – naște obligații numai pentru comodatar. Contractul rămâne unilateral chiar dacă, ulterior încheierii, se nasc anumite obligații și în sarcina comodantului (obligații postcontractuale) datorită unui fapt posterior și accidental, care nu derivă din voința comună a părților (de exemplu,

---

comodat și nici în cadrul teoriei generale a obligațiilor nu există vreo reglementare, situație în care devine necesară aplicarea, în mod corespunzător, a normelor existente, deși aceste norme sunt speciale pentru un anumit contract. De exemplu, potrivit art. 1.686 alin. (1) C. civ., obligația de a preda bunul se întinde și la accesoriile sale, precum și la tot ce este destinat folosinței sale.

[1] Pentru comparații între contractul de comodat, pe de o parte, și contractele de donație, împrumut de consumație, depozit și locațiune, pe de altă parte, a se vedea și C. Toader, *op. cit.*, pp. 242-243.

[2] În practica instanței supreme s-a decis că „tacita relocațiune este o instituție juridică specifică contractului de locațiune, contract cu titlu oneros, neputând fi invocată în cadrul unui contract de comodat" (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 1490/2016, publicată pe *www.scj.ro*).

[3] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1149.

cheltuieli de conservare a bunului), ci dintr-o cauză extracontractuală: gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză, delictul civil[1].

2.4. Comodatul este un contract *intuitu personae în privința comodatarului* și, de aceea, acesta din urmă nu poate permite unui terț să folosească bunul decât cu aprobarea prealabilă a comodantului, iar în situația în care comodatarul decedează, comodantul poate cere restituirea bunului înainte de împlinirea termenului convenit[2].

3. Obiectul. Comodatul poate avea ca obiect numai *bunuri nefungibile* (individual determinate), întrucât urmează să fie restituite în natură, în individualitatea lor. Astfel fiind, pot constitui obiectul contractului bunurile neconsumptibile, a căror folosire nu implică, la prima întrebuințare, consumarea substanței ori înstrăinarea lor. În mod excepțional, și bunurile consumptibile potrivit naturii lor pot fi considerate, prin voința părților (prin act juridic), nefungibile și individual determinate. În aceste cazuri, bunurile nu sunt folosite potrivit destinației obișnuite, ci la o altă destinație (de exemplu, fructele sunt împrumutate pentru aranjarea unei expoziții: *ad pompam et ostentationem* – „spre fală și fast").

În ipoteza în care contractul nu conține clauze cu privire la folosirea de către împrumutat a bunurilor consumptibile contrar destinației obișnuite, se prezumă că ele sunt fungibile, deci împrumutul este de consumație. Dimpotrivă, dacă s-au predat cu titlu de împrumut bunuri neconsumptibile, contractul nu poate fi decât comodat; bunurile neconsumptibile și care sunt nefungibile (certe) potrivit naturii lor nu pot fi considerate de părți ca fungibile și consumptibile (generice), căci în acest caz s-ar schimba natura contractului. De exemplu, dacă bicicleta nu trebuie să fie restituită, ci se înlocuiește cu alta sau cu un alt bun, contractul nu mai este comodat, fiind aplicabile regulile specifice contractului de schimb[3].

---

[1] A se vedea *infra*, nr. 17 și 18. De altfel, art. 1.171 C. civ. dispune că, atunci când obligațiile născute din contract nu sunt reciproce și interdependente, contractul este unilateral chiar dacă executarea lui presupune obligații în sarcina ambelor părți. A se vedea și L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 40-41.

[2] A se vedea și A.A. Moise, *op. cit.*, pp. 150-153.

[3] Potrivit art. 543 alin. (3) C. civ., „Prin act juridic, un bun fungibil prin natura sa poate fi considerat ca nefungibil", iar art. 544 alin. (3) C. civ. prevede că „Un bun

Obiectul contractului de comodat îl poate forma orice bun – *mobil sau imobil*[1] –, în măsura în care împrumutarea nu este interzisă prin norme speciale ori permisă numai în anumite condiții[2]. Chiar și *drepturile incorporale* pot forma obiectul contractului (de exemplu, dreptul de proprietate industrială asupra invenției, mărcii, desenului/modelului etc.[3]), în măsura în care legea specială nu prevede altfel.

În privința bunurilor proprietate publică, art. 136 alin. (4) din Constituție prevede că „Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică"[4]. Tot astfel, împrumutarea cărților din biblioteci publice se face cu titlu gratuit[5].

În temeiul art. 874 C. civ., dreptul *real* de folosință asupra bunurilor proprietate publică se acordă, cu titlu gratuit, pe termen limitat, în favoarea

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

consumptibil prin natura sa poate deveni neconsumptibil dacă, prin act juridic, i se schimbă întrebuințarea", nu și invers.

[1] În mod frecvent se încheie contracte de comodat având ca obiect un imobil între un proprietar persoană fizică și o întreprindere a acestuia (societate, cabinet de avocatură, cabinet medical etc.) pentru stabilirea sediului întreprinderii respective și, eventual, pentru desfășurarea activității.

[2] A se vedea, de exemplu, art. 57 alin. (1) și (7) din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor (republicată în M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014 și modificată ulterior).

[3] În privința reglementărilor speciale în materie, a se vedea – de exemplu – Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție; Legea nr. 129/1992 privind protecția desenelor și modelelor; Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice. Potrivit opiniei majoritare, în materia proprietății industriale, contractul de licență cu titlu gratuit este un contract de comodat, întrucât întrunește toate elementele esențiale ale acestuia. Pentru invenții, a se vedea A. Petrescu, L. Mihai, *Drept de proprietate industrială. Introducere în dreptul de proprietate industrială. Invenția. Inovația*, Universitatea din București, 1987, p. 209.

[4] Uneori, darea în folosință gratuită se face printr-un act normativ (a se vedea, de exemplu, H.G. nr. 597/1991 privind transmiterea unui imobil proprietate de stat în folosința gratuită a Societății „Caritas" - Solidaritate Catolică - filiala Tulcea pe o durată de 10 ani; H.G. nr. 1544/2006 privind darea în folosință gratuită Asociației Criminaliștilor din România a unui imobil din domeniul privat al statului și din administrarea Regiei Autonome „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat").

[5] A se vedea Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile, republicată în M. Of. nr. 132 din 11 februarie 2005 și modificată de mai multe ori.

instituțiilor de utilitate publică. Acest drept de folosință **nu** se conferă în baza unui contract de comodat, ci printr-un *act administrativ cu caracter unilateral*. După cum s-a spus[1], „chiar dacă există o solicitare inițială din partea instituției de utilitate publică, constituirea dreptului real de folosință asupra bunurilor proprietate publică nu are caracter contractual"[2].

Menționăm că locuințele pot forma obiectul contractului de comodat în măsura în care, în lumina legislației aplicabile locuințelor, locatarul are dreptul să subînchirieze, respectiv proprietarul să închirieze, și sunt în drept să renunțe la chirie[3], caz în care contractul capătă caracterul unui comodat.

4. Dreptul transmis. Comodatul nu transmite dreptul de proprietate, ci *numai dreptul de folosință temporară* a bunului care formează obiectul contractului. Comodatarul devine un *simplu detentor precar* [art. 918 alin. (1) lit. a) C. civ.], obligat la înapoierea bunului[4]. Deși este doar detentor precar, comodatarul poate exercita *acțiunile posesorii* [art. 949 alin. (2) C. civ.], dar nu împotriva comodantului [care este persoana „față de care există obligația de restituire a bunului" – art. 950 alin. (2) C. civ.][5].

5. Capacitatea părților. Pentru încheierea contractului, atât comodantul, cât și comodatarul trebuie să aibă capacitatea (respectiv să îndeplinească toate condițiile legale) pentru a încheia *acte de administrare*[6].

---

[1] V. Stoica, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 220.

[2] Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale (republicată în M. Of. nr. 123 din 20 februarie 2007 și modificată de mai multe ori) permite darea în folosință gratuită pe termen limitat, de către consiliile locale și consiliile județene, a bunurilor mobile și imobile proprietate publică sau privată locală ori județeană, după caz, persoanelor juridice fără scop lucrativ, care desfășoară activitate de binefacere sau de utilitate publică, ori serviciilor publice (art. 124).

[3] A se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 2282/1979, în *Repertoriu 1975-1980*, p. 118.

[4] A se vedea și R. Dincă, *Natura juridică a folosinței exercitate de către comodatar*, în RRDP nr. 5/2012, p. 85 și urm.

[5] Pentru amănunte privind acțiunile posesorii, a se vedea: C. Bîrsan, *Drept civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod civil*, ed. a 3-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2017, pp. 350-352; V. Stoica, *op. cit.*, pp. 79-84.

[6] A se vedea, în acest sens: A.A. Moise, *op. cit.*, pp. 160-162; D. Ungureanu, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole, op. cit.*, p. 2269; D. Florescu, *Contractele civile în*

Dacă bunul care formează obiectul comodatului se află în *coproprietate*, art. 641 alin. (4) C. civ. prevede că actul juridic nu se poate încheia decât cu acordul tuturor coproprietarilor (*regula unanimității*). Sancțiunea care intervine în cazul nerespectării acestei reguli este *inopozabilitatea* contractului față de coproprietarul care nu a consimțit, expres ori tacit, la încheierea actului [art. 642 alin. (1) C. civ.].

Potrivit art. 2.147 C. civ. („Calitatea de comodant"), „dacă nu i s-a interzis prin lege sau contract, orice persoană care are dreptul de a folosi bunul poate fi comodant". Deoarece contractul nu este translativ de proprietate, comodantul poate să nu aibă calitatea de proprietar. Astfel, de exemplu, comodantul poate fi un uzufructuar sau locatar, dacă, potrivit legii sau convenției, transmiterea folosinței nu este interzisă. În mod excepțional, chiar și comodatarul poate împrumuta bunul, *dar numai cu aprobarea prealabilă a comodantului* [art. 2.148 alin. (2) teza a II-a C. civ.].

6. Dovada contractului de comodat se face conform regulilor generale [art. 309 alin. (2) și urm. C. pr. civ.], fiind suficient ca înscrisul sub semnătură privată, cerut *ad probationem* dacă valoarea bunului depășește 250 de lei[1], să fie redactat într-un singur exemplar (pentru comodant), cerința multiplului exemplar fiind prevăzută numai pentru contractele sinalagmatice [art. 274 alin. (1) C. pr. civ.]. Întrucât bunul împrumutat este individual determinat, nu se aplică nici dispozițiile din art. 275 C. pr. civ. referitoare la formalitatea „bun și aprobat", textul vizând numai înscrisurile sub semnătură privată care au ca obiect sume de bani sau o cantitate de bunuri fungibile.

---

noul Cod civil, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, p. 283; Fl. Moțiu, *Contractele speciale*, ed. a 5-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 272. Pentru o opinie potrivit căreia comodatul ar trebui supus, din punctul de vedere al comodantului, exigențelor actelor de dispoziție, mai ales dacă este pe durată mare și, în special, când se pune problema contractului încheiat de tutore, minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă, soț pentru un bun comun, a se vedea C. Toader, *op. cit.*, p. 243, precum și lucrarea acolo citată.

[1] Art. 309 alin. (2) C. pr. civ. prevede că „Niciun act juridic nu poate fi dovedit cu martori, dacă valoarea obiectului său este mai mare de 250 lei. Cu toate acestea, se poate face dovada cu martori, contra unui profesionist, a oricărui act juridic, indiferent de valoarea lui, dacă a fost făcut de acesta în exercițiul activității sale profesionale, în afară de cazul în care legea specială cere probă scrisă".

Faptul material al predării lucrului (nu şi *negotium iuris*) poate fi dovedit prin orice mijloc de probă, indiferent de valoare[1].

Secţiunea a II-a
Efectele contractului de comodat[2]

§1. Obligaţiile comodatarului

7. Conservarea bunului. Potrivit art. 2.148 alin. (1) C. civ., comodatarul este ţinut să păzească şi să conserve bunul împrumutat cu prudenţa şi diligenţa unui bun proprietar[3]. Aşadar, standardul cerut comodatarului este cel al unui bun proprietar (*bonus pater familias*), fiind răspunzător pentru *culpa levis in abstracto*[4].

Mai mult decât atât, întrucât contractul este încheiat în interesul său, comodatarul este ţinut să se îngrijească de bunul împrumutat *chiar mai bine decât de bunul său*. În acest sens, art. 2.150 C. civ. prevede: „Comodatarul răspunde pentru pieirea bunului împrumutat când aceasta este cauzată de forţa majoră de care comodatarul l-ar fi putut feri întrebuinţând un bun propriu sau când, neputând salva decât unul dintre cele două bunuri, l-a

---

[1] A se vedea şi L. Mihai, C. Turianu, *loc. cit.*, p. 54.

[2] Potrivit art. 9 din Legea nr. 307/2006 privind apărarea împotriva incendiilor (publicată în M. Of. nr. 633 din 21 iulie 2006 şi modificată de mai multe ori), la încheierea oricăror acte de transmitere temporară a dreptului de folosinţă asupra *bunurilor imobile*, părţile sunt obligate [sub sancţiunea amenzii contravenţionale de la 500 la 1.000 de lei – art. 44 pct. I lit. c)] să prevadă expres în actele respective răspunderile ce le revin în ceea ce priveşte apărarea împotriva incendiilor.

[3] În practică s-a decis că, „având în vedere obligaţia comodatarului de a se îngriji ca un bun proprietar, de conservarea lucrului împrumutat, acesta are posibilitatea de a exercita acţiunea în evacuare a terţelor persoane care folosesc imobilul. Printr-un contract de comodat, comodatarul devine titularul unui drept de folosinţă, calitate care îi conferă dreptul de a exercita acţiunea în evacuare, această acţiune vizând protejarea dreptului de folosinţă, iar nu a dreptului de proprietate" (C. Ap. Braşov, s. civ., dec. nr. 130/2006, citată de L.C. Stoica, *Împrumutul, comodatul şi creditul bancar*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2010, pp. 117-118).

[4] Dacă bunul (electromotorul) a devenit inutilizabil din cauza culpei comodatarului, care l-a manevrat greşit, comodantul are dreptul la contravaloarea bunului (a se vedea C. Ap. Craiova, dec. nr. 12496/2000, citată de L.C. Stoica, *op. cit.*, pp. 107-109).

preferat pe al său". Trebuie menționat faptul că se va angaja răspunderea comodatarului și în situația în care bunul său, care a fost salvat, era mai puțin valoros decât cel împrumutat.

8. Folosirea bunului potrivit destinației. Comodatarul este obligat să întrebuințeze bunul numai în conformitate cu destinația acestuia determinată prin contract ori, în lipsă, după natura bunului [art. 2.148 alin. (2) teza I C. civ.].

În ipoteza în care comodatarul folosește bunul cu altă destinație decât aceea pentru care i-a fost împrumutat, comodantul poate solicita obligarea comodatarului la plata de *daune-interese* (art. 1.530 C. civ.) și poate *cere imediat înapoierea bunului*, chiar dacă nu s-a împlinit termenul convenit sau, în lipsă de termen, chiar dacă comodatarul nu s-a folosit de bun potrivit convenției [art. 2.156 teza finală C. civ.]. În plus, comodatarul suportă și *riscul pieirii fortuite a bunului* [art. 2.149 alin. (2) C. civ.].

Evident, comodatarul nu răspunde pentru pierderea ori deteriorarea bunului rezultată numai din folosința în scopul căreia bunul i-a fost împrumutat [art. 2.149 alin. (1) C. civ.].

Întrucât comodatul este un contract unilateral, comodatarul nu este obligat să folosească bunul; dacă s-a obligat în acest sens ori și-a asumat alte obligații (reciprocitate de obligații), contractul urmează să fie calificat ca antrepriză, locațiune sau alt contact.

Reamintim că folosința nu poate fi transmisă asupra unei alte persoane, indiferent dacă este cu titlu oneros (locațiune) sau cu titlu gratuit (comodat), decât cu aprobarea prealabilă a comodantului. Comodatarul răspunde dacă a încredințat bunul unei terțe persoane fără ca aceasta să fie parte în contract (pluralitate de comodatari) ori fără să fi obținut aprobarea prealabilă a comodantului.

În schimb, la nevoie, bunul împrumutat poate fi dat în depozit, căci depozitarul nu se poate folosi de bun fără învoirea expresă sau prezumată a deponentului (care în acest caz este comodatarul), iar păstrarea bunului în depozit nu contravine intereselor comodantului.

9. Suportarea cheltuielilor de folosință (de întreținere). Potrivit art. 2.151 alin. (1) C. civ., comodatarul suportă cheltuielile pe care le-a făcut

pentru a folosi bunul (de exemplu, hrana calului împrumutat[1], combustibilul autoturismului, reparațiile locative ale casei etc.), neavând dreptul să ceară restituirea acestor cheltuieli, care sunt un accesoriu al folosinței (dacă nu s-a stipulat contrariul), iar nu echivalentul ei, pentru a transforma comodatul în locațiune.

Prin excepție, art. 2.151 alin. (2) C. civ. prevede: „Cu toate acestea, comodatarul are dreptul să îi fie rambursate cheltuielile pentru lucrările necesare asupra bunului care nu puteau fi prevăzute la încheierea contractului, atunci când comodantul, înștiințat în prealabil, nu s-a opus efectuării lor ori când, din cauza urgenței lucrărilor, acesta nu a putut fi înștiințat în timp util".

În lumina art. 578 alin. (3) lit. a) C. civ., lucrările sunt *necesare* atunci când în lipsa acestora bunul ar pieri sau s-ar deteriora. De exemplu, din cauza unei furtuni însoțite de grindină, acoperișul casei este deteriorat și trebuie imediat reparat; animalul împrumutat trebuie să fie vaccinat împotriva unei boli neprevăzute care i-ar putea cauza moartea; autoturismului trebuie să i se înlocuiască o piesă care s-a deteriorat din cauza uzurii și care ar putea afecta alte mecanisme.

Comodatarul nu are dreptul de a i se restitui cheltuielile pentru lucrările utile sau voluptuare.

10. Restituirea bunului. Principala obligație a comodatarului este de a restitui la scadență bunul împrumutat în natura sa specifică (art. 2.146 C. civ.).

În lumina acestei dispoziții – conformă cu principiul executării în natură a obligațiilor (art. 1.527-1.528 C. civ.) –, cât timp părțile nu se înțeleg altfel (transformând comodatul într-un alt contract prin novare de obiect), comodatarul nu poate oferi, iar comodantul nu poate cere un alt bun sau echivalentul în bani al bunului împrumutat, dacă restituirea în natură este posibilă[2]. După cum s-a arătat, obligația de a face nu este o obligație

[1] A se vedea Jud. Drobeta-Turnu Severin, sent. civ. nr. 559/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

[2] Uneori, la cererea comodantului, instanțele îl obligă pe comodatar în subsidiar, în măsura în care restituirea nu este posibilă, la plata contravalorii bunului, „această măsură fiind de natură să evite alte procese între părți" (Jud. Miercurea Ciuc, sent. civ. nr. 4073/2015, publicată pe *www.rolii.ro*). Soluția se impune mai ales atunci când

alternativă[1]. Chiar dacă bunul împrumutat a fost deteriorat din culpa comodatarului, el este obligat să-l repare şi să-l restituie în natură[2] [art. 1.527 alin. (2) C. civ.], putându-se recurge la plata echivalentului numai dacă executarea în natură este imposibilă [art. 1.527 alin. (1) C. civ.][3] sau dacă ambele părţi optează în acest sens ori atunci când comodantul dovedeşte că executarea în natură nu-i mai foloseşte.

Dacă bunul împrumutat este producător de fructe şi părţile nu au convenit altfel, odată cu bunul, comodatarul este obligat să restituie şi fructele (de exemplu, sporul natural al animalelor). El are însă dreptul la restituirea cheltuielilor necesare pentru producerea şi perceperea fructelor [art. 550 alin. (4) C. civ.].

Art. 1.618 C. civ. prevede că nu poate avea loc compensaţia atunci când datoria are ca obiect restituirea bunului dat cu titlu de comodat. Soluţia este firească, deoarece compensaţia operează de drept de îndată ce există două datorii certe, lichide şi exigibile, oricare ar fi izvorul lor, şi care au ca obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeaşi natură, iar comodatul are ca obiect bunuri nefungibile.

În privinţa *locului restituirii bunului împrumutat*, potrivit art. 1.494 alin. (1) lit. b) C. civ., în lipsa unei stipulaţii contrare ori dacă locul plăţii nu se poate stabili potrivit naturii prestaţiei sau în temeiul contractului, al practicilor statornicite între părţi ori al uzanţelor, obligaţia de a preda bunul trebuie executată *în locul în care bunul se afla la data încheierii contractului*.

Atunci când comodatarul refuză fără temei restituirea bunului, comodantul are drept de opţiune între *două acţiuni*:

– *o acţiune reală în revendicare*[4], prin care apără dreptul său de proprietate şi care prezintă avantajul că este imprescriptibilă şi poate fi intentată

---

pârâtul nu se prezintă la proces şi este incertă existenţa bunului mobil (de exemplu, vitrină frigorifică, electropompă, motor etc.).

[1] A se vedea D.M. Fruth-Oprişan, *Executarea în natură a obligaţiei de a face*, în RRD nr. 8/1986, p. 11.

[2] A se vedea şi: CSJ, s. com., dec. nr. 3568/2002, în RRDA nr. 5/2003, pp. 73-75; Jud. Sibiu, sent. civ. nr. 148/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

[3] TJ Suceava, dec. civ. nr. 475/1987, în RRD nr. 4/1988, p. 68. A se vedea şi: TJ Timiş, dec. civ. nr. 1573/1978, în RRD nr. 5/1979, p. 50; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 585/1982, în RRD nr. 2/1983, p. 59.

[4] Acţiunea în revendicare poate fi intentată numai de către comodantul-*proprietar*. Dacă bunul împrumutat a fost deţinut fără temei de comodant, acţiunea în revendicare

şi împotriva terţelor persoane[1], cum ar fi cumpărătorul, depozitarul etc. (care o pot paraliza, dacă este cazul, prin invocarea uzucapiunii, în ipoteza imobilelor, sau a dobândirii proprietăţii prin posesia de bună-credinţă, în cazul mobilelor)[2], dar implică dovada, uneori dificilă, a dreptului de proprietate;

– *o acţiune personală*, care derivă din contract (*ex contractu*). Această acţiune prezintă avantajul pentru comodant că îl scuteşte de a mai face dovada dreptului său de proprietate. Simpla dovadă a contractului este suficientă pentru a justifica cererea de restituire. Ea poate fi şi este, de regulă, folosită în cazul în care comodantul nu este proprietarul bunului împrumutat[3] (de exemplu, este un locatar). Dar această acţiune este supusă prescripţiei extinctive şi nu poate fi intentată împotriva terţilor care ar deţine bunul împrumutat[4].

11. Scadenţa obligaţiei de restituire. În lumina art. 2.155 C. civ., comodatarul este obligat să înapoieze bunul:

i) *la împlinirea termenului convenit*. Comodantul nu poate cere restituirea bunului înainte de împlinirea termenului stipulat[5];

ii) în lipsa stipulării unui termen, *după ce comodatarul s-a folosit de bun potrivit convenţiei* (după ce s-a îndestulat trebuinţa comodatarului ce s-a avut în vedere la încheierea contractului)[6];

---

poate fi intentată de către adevăratul proprietar. Iar în cazul în care comodantul-proprietar a transmis bunul în proprietatea unei alte persoane (prin vânzare, donaţie etc.), acţiunea în revendicare poate fi intentată de noul proprietar (art. 563 şi urm. C. civ.). Pentru regimul juridic al acţiunii în revendicare, a se vedea: C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 308-323; V. Stoica, *op. cit.*, pp. 473-501.

[1] A se vedea şi C. Ap. Bucureşti, s. a IX-a, dec. civ. nr. 172/2009, citată de L.C. Stoica, *op. cit.*, pp. 99-107.

[2] Comodatarul, fiind un simplu detentor precar, nu va putea invoca nici uzucapiunea, nici posesia de bună-credinţă. Aceeaşi situaţie o au şi succesorii lui universali sau cu titlu universal.

[3] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 2300/1989, în RRD nr. 8/1990, p. 78.

[4] A se vedea, în acest sens, pentru contractul de depozit, TS, s. civ., dec. nr. 1369/1969, în CD 1969, p. 93.

[5] Cu excepţia ipotezei reglementate de art. 2.156 C. civ. A se vedea şi: Jud. Ploieşti, sent. civ. nr. 6933/2011; Jud. Oltenita, sent. civ. nr. 1055/2013; T. Neamţ, s. I civ., dec. civ. nr. 409/2014, toate publicate pe *www.rolii.ro*.

[6] Într-o speţă s-a decis că „s-a îndestulat trebuinţa comodatarului" în condiţiile în care acesta a folosit terenul comodantului 5 ani, perioadă în care şi-a desfăşurat

iii) dacă termenul nu este convenit şi fie contractul nu prevede întrebuinţarea pentru care s-a împrumutat bunul, fie întrebuinţarea are un caracter permanent (de exemplu, obiectul îl reprezintă un spaţiu comercial, apartament, autoturism, utilaj etc.), *la cererea comodantului*[1].

Potrivit art. 2.156 C. civ., comodantul poate cere restituirea bunului înainte de împlinirea termenului sau, în lipsă de termen, înainte de momentul la care comodatarul s-ar fi folosit de bun potrivit convenţiei: i) atunci când comodantul însuşi are o nevoie urgentă şi neprevăzută de bun[2], ii) atunci când comodatarul decedează sau iii) atunci când comodatarul îşi încalcă obligaţiile. Aceste reguli se explică prin caracterul gratuit şi *intuitu personae* al comodatului.

În ceea ce priveşte *obligaţia de restituire*, contractul de comodat încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată *cu dată certă*[3]

---

activitatea comercială şi a obţinut profit (C. Ap. Bucureşti, s. a IV-a civ., dec. nr. 1322/2006, citată de L.C. Stoica, *op. cit.*, pp. 109-113).

[1] A se vedea Jud. Arad, sent. civ. nr. 10405/2012, publicată pe *www.rolii.ro*. Cererea poate fi o notificare sau o cerere de chemare în judecată, aşa cum s-a decis în practică (C. Ap. Braşov, dec. nr. 862/2013, publicată pe *www.rolii.ro*).

[2] Într-o speţă, comodantul persoană fizică a solicitat să i se restituie spaţiul care a format obiectul contractului (două camere dintr-o casă de locuit, folosite de o societate pentru a se desfăşura activitate de comerţ) întrucât soţia sa a fost diagnosticată cu o boală gravă, iar spaţiul îi era necesar pentru crearea unor condiţii adecvate de îngrijire a bolnavei (Jud. Moineşti, sent. civ. nr. 190/2014, publicată pe *www.rolii.ro*). Într-o altă cauză, instanţa a reţinut că reclamanta avea nevoie de locuinţă proprietatea sa (care forma obiectul contractului de comodat) întrucât, în urma divorţului, locuia într-un apartament cu chirie (C. Ap. Braşov, dec. nr. 862/2013, citată *supra*).

[3] Potrivit art. 278 alin. (1) C. pr. civ., „Data înscrisurilor sub semnătură privată este opozabilă altor persoane decât celor care le-au întocmit, numai din ziua în care a devenit certă, prin una dintre modalităţile prevăzute de lege, respectiv: 1. din ziua în care au fost prezentate spre a se conferi dată certă de către notarul public, executorul judecătoresc sau alt funcţionar competent în această privinţă; 2. din ziua când au fost înfăţişate la o autoritate sau instituţie publică, făcându-se despre aceasta menţiune pe înscrisuri; 3. din ziua când au fost înregistrate într-un registru sau alt document public; 4. din ziua morţii ori din ziua când a survenit neputinţa fizică de a scrie a celui care l-a întocmit sau a unuia dintre cei care l-au subscris, după caz; 5. din ziua în care cuprinsul lor este reprodus, chiar şi pe scurt, în înscrisuri autentice întocmite în condiţiile art. 269, precum încheieri, procese-verbale pentru punerea de sigilii sau pentru facere de inventar; 6. din ziua în care s-a petrecut un alt fapt de aceeaşi natură care dovedeşte în chip neîndoielnic anterioritatea înscrisului".

constituie *titlu executoriu*, în condițiile legii, în cazul încetării prin decesul comodatarului sau prin expirarea termenului [art. 2.157 alin. (1) C. civ.]. Aşadar, contractul nu constituie titlu executoriu în toate cazurile, ci doar atunci când se pune problema restituirii bunului în cele două situații (expirarea termenului şi decesul comodatarului). De exemplu, atunci când comodantul solicită daune-interese pentru deteriorarea bunului, el va trebui să se adreseze instanței de judecată pentru a obține o hotărâre judecătorească, contractul de comodat nefiind în acest caz titlu executoriu.

Dacă nu s-a stipulat un termen pentru restituire, contractul de comodat constituie titlu executoriu numai în cazul în care nu se prevede întrebuințarea pentru care s-a împrumutat bunul ori întrebuințarea prevăzută are un caracter permanent [art. 2.157 alin. (2) C. civ.].

12. Prescripția acțiunii *personale* în restituire. În funcție de scadența obligației de restituire se rezolvă şi problema privind începutul cursului prescripției extinctive. Astfel, termenul general de prescripție începe să curgă *de la expirarea termenului convenit* sau *de la data la care comodatarul s-a folosit de bun potrivit convenției* [art. 2.524 alin. (2) C. civ.]. Dacă bunul este de folosință permanentă şi părțile nu au convenit un termen, prescripția începe să curgă de la data naşterii dreptului la acțiune, care coincide cu *momentul încheierii contractului* [art. 2.524 alin. (1) C. civ.][1].

În cazul în care bunul este de folosință permanentă, iar părțile nu au stipulat termenul restituirii, atunci când comodantul solicită restituirea printr-o cerere de chemare în judecată (introdusă înainte de împlinirea prescripției calculate de la încheierea contractului), prescripția dreptului de a obține *executarea silită* începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii [art. 706 alin. (2) C. pr. civ.].

13. Răspunderea comodatarului. a) Comodatarul răspunde pentru deteriorarea sau pieirea – în tot sau în parte – a bunului, dacă nu dovedeşte că deteriorarea[2] ori pieirea s-a produs fortuit sau că deteriorarea este consecința folosirii potrivit destinației şi fără culpă din partea sa [art. 2.149

[1] A se vedea I.M. Anghel, *Notă critică* la dec. civ. nr. 29/1963 a T. reg. Suceava, în JN nr. 1/1965, p. 108.

[2] Cu privire la obligația reparării în natură, a se vedea *supra*, nr. 10.

alin. (1) şi art. 1.547 C. civ.]. Prin urmare, *sarcina probei incumbă comodatarului*[1], iar nu comodantului, cum susţin adepţii diviziunii obligaţiilor în obligaţii de mijloace (de diligenţă şi prudenţă) şi obligaţii de rezultat (determinate)[2], care consideră că obligaţia comodatarului de a conserva bunul este o obligaţie de mijloace (ceea ce se poate susţine), de unde însă nu se poate trage concluzia potrivit căreia comodantul trebuie să dovedească nu numai deteriorarea sau pieirea bunului, dar şi culpa comodatarului.

b) În cazul în care comodatarul *foloseşte bunul cu altă destinaţie decât aceea pentru care i-a fost împrumutat sau dacă prelungeşte folosinţa după scadenţa restituirii*, comodatarul răspunde de pieirea sau deteriorarea bunului [art. 2.149 alin. (2) teza I C. civ.].

Într-o speţă, autoturismul a fost împrumutat comodatarului spre a se deplasa, împreună cu fratele său, într-o localitate vecină şi pe un drum asfaltat. Împreună cu alte trei persoane, comodatarul s-a deplasat într-o altă localitate, pe o şosea foarte accidentată, ceea ce a determinat producerea unei explozii la motor şi deteriorarea autoturismului; în aceste condiţii, comodatarul a fost obligat la despăgubiri constând în contravaloarea reparaţiilor[3].

Comodatarul răspunde de *pieirea sau deteriorarea bunului*, chiar dacă aceasta se datorează unei forţe majore, afară de cazul când dovedeşte că bunul ar fi pierit ori s-ar fi deteriorat oricum din cauza acelei forţe majore [art. 2.149 alin. (2) teza a II-a C. civ.]. De exemplu, dacă un autocamion nu este folosit pentru transportul persoanelor pe o şosea asfaltată (aşa cum s-a convenit), ci pentru transportul lemnelor dintr-o pădure, iar pe drumul forestier este distrus de un trăsnet, comodatarul va răspunde. În schimb, dacă o hală este folosită nu pentru depozitarea cerealelor (aşa cum s-a stipulat în contract), ci pentru adăpostirea animalelor, comodatarul nu va răspunde în cazul în care hala este distrusă din cauza unei alunecări de teren, pentru că, şi în situaţia în care hala era folosită potrivit destinaţiei determinate prin contract, oricum ar fi fost distrusă.

c) Comodatarul răspunde şi pentru deteriorarea sau pieirea bunului *produsă de către persoana căreia, la rândul lui, i l-a încredinţat, cu orice titlu*. Fapta terţului nu constituie un caz fortuit, exonerator de răspundere

[1] A se vedea A. Bénabent, *op. cit.*, p. 262, nr. 423.

[2] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1151.

[3] TJ Hunedoara, dec. nr. 585/1982, în RRD nr. 2/1983, p. 59.

pentru comodatar[1]. Chiar şi în caz de pluralitate de comodatari, aceştia răspund solidar faţă de comodant[2]. Cu atât mai mult, comodatarul răspunde dacă a încredinţat bunul unei terţe persoane, fără ca aceasta să fie parte în contract şi fără să fi fost împuternicit în acest sens[3]. Bineînţeles, comodatarul va avea acţiune în regres împotriva terţului, în baza raportului juridic încheiat cu acesta. Comodantul va putea acţiona împotriva terţului pe cale oblică, subrogându-se în drepturile comodatarului. Nu excludem nici posibilitatea intentării unei acţiuni delictuale, în calitate de proprietar al bunului, în cazul în care condiţiile răspunderii sunt întrunite.

În caz de pieire, evaluarea bunului se face în funcţie de *momentul în care se pronunţă hotărârea judecătorească* (valoarea actuală), astfel încât comodantul să-şi poată procura un alt bun identic cu cel împrumutat[4], deducându-se echivalentul uzurii bunului survenite în intervalul de timp de la data împrumutării şi până la data pieirii lui[5].

14. Suportarea riscurilor de către comodatar. De regulă, riscul deteriorării sau pieirii fortuite este suportat de comodant în calitate de proprietar (*res perit domino*). Totuşi, riscurile sunt suportate de comodatar dacă:

– foloseşte bunul cu altă destinaţie decât aceea determinată prin contract ori, în lipsă, după natura bunului[6], afară de cazul când dovedeşte că bunul ar fi pierit ori s-ar fi deteriorat oricum din cauza acelei forţe majore [art. 2.149 alin. (2) C. civ.];

---

[1] A se vedea TJ Neamţ, dec. civ. nr. 403/1968, în RRD nr. 2/1987, pp. 59-60.

[2] A se vedea *infra*, nr. 15.

[3] A se vedea *supra*, nr. 5.

[4] A se vedea şi: I.M. Anghel, *loc. cit.*, p. 104; TS, s. civ., dec. nr. 951/1984, în CD 1984, pp. 79-80. Soluţia stabilirii valorii în funcţie de preţul zilei de la data pronunţării hotărârii a fost adoptată şi prin dec. col. civ. al TS nr. 391/1953 (în CD 1952-1954, p. 57, şi cu *Notă* de C. Stătescu, în JN nr. 1/1954, pp. 123-124). Numai că, în speţă, contractul nu era de comodat, ci de împrumut de consumaţie, având ca obiect bunuri fungibile (o cantitate de coajă scoarţă de molid). Pentru împrumutul de consumaţie, a se vedea *infra*, subcapitolul III.

[5] A se vedea D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, pp. 208-209.

[6] „În cazul în care comodatarul a folosit autoturismul împrumutat în alt mod decât cel convenit, el răspunde de stricăciunile cauzate autovehiculului din acest motiv" (TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 585/1982, *loc. cit.*; a se vedea şi TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 969/1980, în RRD nr. 3/1981, p. 57).

– prelungeşte folosinţa după scadenţa restituirii[1], afară de cazul când dovedeşte că bunul ar fi pierit ori s-ar fi deteriorat oricum din cauza acelei forţe majore [art. 2.149 alin. (2) C. civ.];

– pieirea este cauzată de forţa majoră de care comodatarul l-ar fi putut feri întrebuinţând un bun propriu sau când, neputând salva decât unul dintre cele două bunuri, l-a preferat pe al său (art. 2.150 C. civ.), indiferent de valoarea celor două bunuri.

Toate aceste dispoziţii cu privire la riscuri sunt *supletive*, putând fi înlăturate prin acordul părţilor. De exemplu, dat fiind caracterul gratuit al contractului, comodatarul şi-ar putea asuma riscul tuturor cazurilor fortuite[2].

15. Pluralitatea de comodatari. Dacă mai multe persoane au împrumutat împreună acelaşi bun, ele răspund *solidar* faţă de comodant pentru executarea obligaţiilor (art. 2.154 C. civ.). Este unul dintre cazurile de *solidaritate legală pasivă*. De exemplu, folosirea autoturismului pentru altă destinaţie şi timp mai îndelungat decât s-a convenit atrage răspunderea solidară a comodatarilor, cu toate că avarierea s-a produs din culpa unuia dintre ei[3]. În cazurile prevăzute de art. 2.149-2.150 C. civ.[4], comodatarii suportă solidar riscul pieirii fortuite, chiar dacă niciunul dintre ei nu este în culpă.

Solidaritatea dintre comodatari poate fi înlăturată, total (în favoarea tuturor, obligaţia devenind astfel divizibilă) sau parţial (în favoarea unuia ori unora dintre comodatari) printr-o clauză expresă de renunţare la solidaritate (art. 1.453 C. civ.). Într-adevăr, dacă un creditor poate renunţa la solidaritate după naşterea obligaţiei, nimic nu se opune ca această renunţare să fie consimţită în momentul încheierii contractului.

---

[1] A se vedea TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 969/1980, *loc. cit.* Prin derogare de la regula *dies non interpellat pro homine*, aplicarea art. 2.149 alin. (2) C. civ. nu presupune punerea în întârziere a comodatarului [încadrându-se în excepţia prevăzută de art. 1.523 alin. (2) C. civ. indicată prin sintagma „în cazurile anume prevăzute de lege"].

[2] Dacă, în temeiul unei convenţii asupra răspunderii, comodatarul plăteşte despăgubiri pentru avarierea autoturismului prin fapta unui terţ (caz fortuit), el se subrogă în drepturile comodantului [art. 1.596 lit. c) C. civ.] – TJ Cluj, dec. civ. nr. 484/1974, în RRD nr. 12/1974, p. 70.

[3] A se vedea TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 969/1980, *loc. cit.*

[4] A se vedea *supra*, nr. 14.

§2. Obligațiile comodantului

16. Regula. Comodatul, fiind un contract unilateral, nu creează obligații decât în sarcina comodatarului. Dar în cursul executării contractului se pot naşte unele obligații extracontractuale şi în sarcina comodantului.

17. Restituirea cheltuielilor de conservare. Astfel cum am arătat în cele ce precedă[1], potrivit art. 2.151 alin. (2) C. civ., comodatarul are dreptul să îi fie rambursate cheltuielile pentru lucrările necesare asupra bunului care nu puteau fi prevăzute la încheierea contractului, atunci când comodantul, înştiințat în prealabil, nu s-a opus efectuării lor ori când, din cauza urgenței lucrărilor, acesta nu a putut fi înştiințat în timp util. În cazul în care condițiile prevăzute de lege nu sunt îndeplinite, cheltuielile nu sunt supuse restituirii, de exemplu, cheltuielile pentru lucrările care nu sunt necesare, deşi se dovedesc a fi utile[2].

Atunci când condițiile sunt îndeplinite, obligația de restituire se naşte din gestiunea de afaceri (art. 1.330 şi urm. C. civ.), deoarece comodatarul, fără să fie obligat, gestionează în mod voluntar şi oportun afacerile comodantului prin efectuarea lucrărilor necesare, sau din îmbogățirea fără justă cauză (art. 1.345 şi urm. C. civ.), dacă nu ar fi îndeplinite condițiile gestiunii de afaceri.

Pe acelaşi temei, comodatarul poate cere restituirea cheltuielilor necesare pentru producerea şi perceperea fructelor predate comodantului[3], dispozițiile art. 550 alin. (4) C. civ. fiind aplicabile şi în cazul detentorului precar.

18. Plata despăgubirilor. Comodantul care, la data încheierii contractului, cunoştea viciile ascunse ale bunului împrumutat şi care nu l-a prevenit pe comodatar despre acestea este ținut să repare prejudiciul suferit din această cauză de comodatar (art. 2.152 C. civ.). De exemplu, animalul care a fost împrumutat suferea de o boală şi le-a îmbolnăvit şi pe cele ale comodatarului; utilajul împrumutat avea o defecțiune care a cauzat rănirea comodatarului etc. În aceste cazuri, comodantul se află în culpă, pentru că, deşi

[1] A se vedea *supra*, nr. 9.

[2] A se vedea, de exemplu: Jud. Timişoara, sent. civ. nr. 16287/2013; Jud. Sector 3 Bucureşti, sent. civ. nr. 7727/2017; Jud. Piatra-Neamț, sent. civ. nr. 251/2017; Jud. Sector 1 Bucureşti, sent. civ. nr. 6574/2017, toate publicate pe *www.rolii.ro*.

[3] A se vedea *supra*, nr. 10.

cunoştea viciile ascunse ale bunului împrumutat, nu l-a prevenit pe comodatar. Izvorul obligaţiei comodantului de a plăti despăgubiri este *faptul juridic ilicit* (art. 1.357 şi urm. C. civ.).

De asemenea, răspunderea comodantului va putea fi angajată în cazul în care comodatarul este stânjenit în folosirea bunului de către terţul căruia comodantul i-a transmis dreptul de proprietate. Întrucât contractul de comodat nu este opozabil terţului dobânditor (art. 1.811 C. civ. vizează numai locaţiunea) şi comodantul nu şi-a asumat obligaţia de garanţie contra evicţiunii (caz în care ar răspunde contractual), răspunderea lui va putea fi angajată numai pe teren delictual, în condiţiile art. 1.357 şi urm. C. civ.[1].

19. Inexistenţa dreptului de retenţie al comodatarului. Potrivit art. 2.153 C. civ., „În niciun caz, comodatarul nu poate invoca dreptul de retenţie pentru obligaţiile ce s-ar naşte în sarcina comodantului". Textul nu distinge în funcţie de izvorul obligaţiei (gestiunea de afaceri, îmbogăţirea fără justă cauză, delictul civil). S-a urmărit să se dea eficienţa practică dispoziţiilor privitoare la natura de titlu executoriu a contractului de comodat în condiţiile arătate mai sus[2] şi să fie protejat comodantul împotriva unor eventuale pretexte care ar putea fi folosite de către comodatar pentru reţinerea bunului.

§3. Stingerea efectelor comodatului

20. Prin restituirea bunului. Raporturile contractuale încetează prin restituirea bunului în stare corespunzătoare la termenul prevăzut în contract sau la data la care comodatarul s-a folosit de bun potrivit convenţiei ori la cererea comodantului[3]. În toate cazurile, comodatarul poate restitui bunul şi înainte de scadenţă, dacă prin contract nu s-a prevăzut altfel (comodatarul obligându-se ca depozitar). Evident, efectele contractului încetează şi fără restituirea bunului, în ipoteza în care comodatarul devine proprietarul lui prin cumpărare, moştenire etc., întrunirea calităţilor de creditor şi debitor în persoana sa stingând obligaţia prin confuziune (art. 1.624 C. civ.).

---

[1] A se vedea L. Mihai, C. Turianu, *loc. cit.*, pp. 55-56. A se vedea şi C. Ap. Ploieşti, s. com. cont. adm. fisc., dec. nr. 1023/2009, citată de L.C. Stoica, *op. cit.*, pp. 128-130.

[2] A se vedea *supra*, nr. 11.

[3] A se vedea *supra*, nr. 11.

21. Prin reziliere şi denunţare unilaterală. În caz de încălcare a obligaţiilor de către comodatar (de exemplu, întrebuinţarea bunului în alte scopuri, neplata cheltuielilor de întreţinere a bunului), comodantul poate cere rezilierea contractului şi restituirea bunului conform regulilor generale (art. 1.549 şi urm. C. civ.), deşi contractul este unilateral[1], iar părţile nu au stipulat un pact comisoriu expres sau posibilitatea emiterii declaraţiei unilaterale de reziliere[2]. Evident, se pot stipula clauze care să îi permită comodantului *rezilierea unilaterală* pentru ipoteza în care comodatarul nu îşi respectă obligaţiile[3].

Tot astfel, comodantul poate *denunţa unilateral* contractul înainte de împlinirea termenului sau, în lipsă de termen, înainte de momentul la care comodatarul s-ar fi folosit de bun potrivit convenţiei atunci când comodantul însuşi are o nevoie urgentă şi neprevăzută de bun. În acest caz nu este nevoie să fie dovedită culpa comodatarului[4].

---

[1] În opinia noastră, în sistemul noului Cod civil, rezoluţiunea/rezilierea se poate aplica şi în cazul contractelor unilaterale. Pentru amănunte, a se vedea *infra*, nr. 37.

[2] Practica judiciară aplică în mod consecvent soluţia rezilierii contractului de comodat în cazul neexecutării obligaţiilor de către comodatar, soluţia fiind întemeiată în drept pe prevederile art. 1.549 şi urm. şi art. 2.156 C. civ. Într-o speţă, instanţa a dispus rezilierea contractului de comodat având ca obiect o autoutilitară pe motiv că pârâtul-comodatar şi-a încălcat obligaţia contractuală de a plăti contravaloarea rovinietei şi, ulterior, de a plăti cele două amenzi aplicate pentru lipsa rovinietei (Jud. Iaşi, sent. civ. nr. 11504/2016, publicată pe *www.rolii.ro*). Pentru o situaţie similară (neplata rovinietei şi a primei pentru asigurarea obligatorie de răspundere civilă), a se vedea Jud. Alba Iulia, sent. civ. nr. 2762/2017, publicată pe *www.rolii.ro*. Într-o altă speţă, s-a dispus rezilierea contractului de comodat având ca obiect un autoturism întrucât comodatarul a transmis folosinţa unui terţ, fără aprobarea comodantului (Jud. Drobeta-Turnu Severin, sent. civ. nr. 2125/2016, publicată pe *www.rolii.ro*). Tot astfel, instanţa a admis cererea de reziliere pe motiv că pârâtul-comodatar şi-a încălcat obligaţia de pază şi de conservare a bunului împrumutat, întrucât a degradat imobilul ce a format obiectul contractului şi mobilierul existent în acesta (Jud. Arad, sent. civ. nr. 3739/2017, publicată pe *www.rolii.ro*).

[3] Într-un litigiu, luând în considerare clauza conform căreia contractul încetează de plin drept în cazul în care comodatarul nu îşi execută una dintre obligaţiile esenţiale enumerate în contract, instanţa a reţinut că pârâta-comodatară nu a achitat cheltuielile necesare folosinţei şi întreţinerii imobilului în litigiu conform clauzelor contractuale şi a constatat rezilierea contractului comodat (Jud. Timişoara, sent. civ. nr. 135/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

[4] Contractul mai poate înceta şi în cazul în care comodatarul decade din beneficiul termenului (art. 1.417 C. civ.), situaţie în care obligaţia de restituire devine de îndată

22. Prin moartea comodatarului. În caz de moarte a uneia dintre părți, obligațiile trec asupra moștenitorilor, potrivit regulilor generale. În cazul decesului comodatarului, luând în considerare caracterul *intuitu personae* al comodatului, moștenitorii lui sunt obligați să restituie bunul, chiar dacă în contract s-a prevăzut un termen ulterior, *însă numai la cererea comodantului* (art. 2.156 C. civ.).

Subcapitolul III
Împrumutul de consumație (propriu-zis)

Secțiunea I
Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale împrumutului de consumație (*mutuum*)[1]

23. Noțiune și caractere juridice. Împrumutul de consumație (împrumutul propriu-zis) este un contract prin care o parte, numită împrumutător, remite celeilalte părți, numite împrumutat, o sumă de bani sau alte asemenea bunuri fungibile și consumptibile prin natura lor, iar împrumutatul se obligă să restituie după o anumită perioadă de timp aceeași sumă de bani sau cantitate de bunuri de aceeași natură și calitate [art. 2.158 alin. (1) C. civ.].

Împrumutul de consumație – ca și comodatul – este un contract *real*[2], *unilateral* (chiar dacă este cu titlu oneros, deoarece atât obligația de

---

exigibilă (art. 1.418 C. civ.). Pentru decăderea din beneficiul termenului în materia împrumutului de consumație (situație mai des întâlnită în practică), a se vedea *infra*, nr. 37.

[1] De la termenul latin *mutuum, -i*, împrumut (cu schimbarea – *mutuore* – obiectului la restituire). Cuvântul provine din expresia *ex meo tuum fit* – „de la mine devine al tău" sau „dintr-al meu devine al tău", ceea ce sugerează transmiterea unui bun (E. Molcuț, *op. cit.*, p. 473).

[2] În cazul împrumuturilor bănești, predarea cu titlu de împrumut în vederea încheierii contractului se poate face și prin predarea titlului la purtător (de exemplu, obligațiuni), prin predarea instrumentului de economisire nominalizat pe numele împrumutatului sau trecut la clauza de împuternicire, asemănător soluțiilor admise în practică în materia donației sub forma darului manual (a se vedea *infra*, Cap. XI, nr. 36). Esențial este ca împrumutatul să poată dispune de sumele împrumutate din momentul acordării

restituire, cât şi obligaţia de plată a dobânzilor incumbă împrumutatului) şi care se încheie *intuitu personae* (în ceea ce priveşte persoana împrumutatului), dar, spre deosebire de comodat, împrumutul de consumaţie prezintă anumite *caracteristici*: **a)** obiectul contractului îl formează bunuri care sunt deopotrivă *fungibile* (de gen) şi *consumptibile* potrivit naturii lor[1]; **b)** prin încheierea valabilă a contractului, împrumutatul devine proprietarul bunului şi suportă riscul pieirii acestuia (art. 2.160 C. civ.); împrumutul de consumaţie este un contract *translativ de proprietate*; **c)** este, de regulă, un contract cu titlu gratuit, însă poate fi şi cu titlu oneros[2]. În acest sens, art. 2.159 C. civ. prevede că, în lipsa unei stipulaţii contrare, împrumutul se prezumă a fi cu titlu gratuit. Până la proba contrară, împrumutul care are ca obiect o sumă de bani se prezumă a fi cu titlu oneros. Atunci când împrumutul este cu titlu gratuit, el este un *contract dezinteresat*.

24. Capacitatea părţilor. Deoarece contractul este translativ de proprietate, împrumutătorul trebuie să aibă capacitatea, respectiv să îndeplinească condiţiile cerute de lege *pentru actele de dispoziţie*[3] şi să fie proprietarul bunului care formează obiectul contractului.

Împrumutatul trebuie şi el să aibă capacitatea, respectiv să îndeplinească condiţiile cerute de lege *pentru acte de dispoziţie*. Această cerinţă se explică prin pericolul la care se expune împrumutatul de a fi obligat – după consumarea bunurilor împrumutate – să restituie din patrimoniul său o valoare echivalentă.

împrumutului. În practică, s-a decis că dovada contractului de împrumut se face în condiţiile dreptului comun şi presupune probaţiunea atât a acordului de voinţă, cât şi a remiterii materiale a bunului împrumutat. În lipsa dovezilor privind existenţa unei convenţii de împrumut, nu prezintă relevanţă împrejurarea că preţul cu care pârâtul a achitat apartamentul ar proveni de la reclamanţi (a se vedea CSJ, s. civ., dec. nr. 982/2002, în Dreptul nr. 12/2003, pp. 229-230).

[1] A se vedea *supra*, nr. 3.

[2] Pentru deosebirile dintre contractul de împrumut, pe de o parte, şi contractul de joc sau pariu, pe de altă parte, a se vedea I. Bunescu, I.-A. Bunescu, *Notă* la dec. nr. 352/2003 a TB, s. a V-a civ., în Dreptul nr. 4/2005, pp. 294-301.

[3] Chiar dacă este cu titlu gratuit, împrumutul **nu** este o liberalitate, ci un *simplu act dezinteresat*, deoarece împrumutatul este obligat la restituire. În consecinţă, în această materie nu sunt aplicabile incapacităţile speciale prevăzute pentru liberalităţi.

Potrivit art. 2.158 alin. (2) C. civ., atunci când o persoană acordă un împrumut fără a o face cu titlu profesional, nu îi sunt aplicabile dispozițiile legale privind instituțiile de credit și instituțiile financiare nebancare[1].

25. Dovada contractului[2] este supusă regulilor generale[3], astfel încât urmează să facem numai unele precizări în legătură cu principalele aspecte legate de aplicarea acestor reguli în materia împrumutului de consumație.

Astfel, dacă valoarea bunului împrumutat – fără unirea lui cu dobânzile – depășește suma de 250 de lei, contractul de împrumut nu va putea fi dovedit cu martori sau prezumții judiciare[4], ci prin alte mijloace de probă, cum ar fi înscrisurile autentice[5] sau înscrisurile sub semnătură privată[6]. Dovada cu

---

[1] Pentru instituțiile de credit, a se vedea O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (publicată în M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006, aprobată prin Legea nr. 227/2007 și modificată de mai multe ori), iar pentru instituțiile financiare nebancare a se vedea Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare (publicată în M. Of. nr. 259 din 21 aprilie 2009 și modificată de mai multe ori).

[2] Faptul material al predării bunului poate fi dovedit cu orice mijloc de probă, indiferent de valoare (a se vedea și Mazeaud, *op. cit.*, p. 1165, nr. 1466).

[3] A se vedea, de exemplu: M. Fodor, în *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, *op. cit.*, vol. I, p. 839 și urm.; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 960 și urm.; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 418 și urm.

[4] Potrivit art. 329 C. pr. civ., „În cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele, însă, pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori".

[5] „Înscrisul autentificat de notarul public care constată o creanță certă și lichidă are putere de titlu executoriu la data exigibilității acesteia. În lipsa înscrisului original poate constitui titlu executoriu duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public" [art. 100 alin. (1) din Legea nr. 36/1995]. În privința contractului de împrumut încheiat în formă autentică, în practică s-a decis că prezența părților în fața notarului, conținutul declarațiilor lor, precum și faptul că li s-a citit contractul anterior semnării reprezintă constatări personale ale funcționarului public, care fac dovada până la înscrierea în fals, proba contrară, prin alte mijloace de dovadă (cum ar fi declarațiile martorilor), nefiind admisibilă (a se vedea C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 425/1999, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 1999*, pp. 44-45). Potrivit art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, „Contractele de credit, inclusiv contractele de garanție reală sau personală, încheiate de o instituție de credit constituie *titluri executorii*".

[6] Potrivit art. 272 C. pr. civ., „Înscrisul sub semnătură privată este acela care poartă semnătura părților, indiferent de suportul său material". Înscrisul trebuie să emane,

martori este însă admisibilă dacă părțile convin, fie și tacit, să folosească această probă[1] sau dacă împrumutătorul dovedește că, în cazul dat, în momentul încheierii contractului s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-și întocmi un înscris pentru dovedirea contractului de împrumut [art. 309 alin. (4) pct. 1 C. pr. civ.] ori împrumutătorul a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră. În literatura de specialitate și practica judecătorească i se dă un înțeles larg noțiunii de imposibilitate morală de a se întocmi un înscris[2] (de exemplu, în relațiile dintre rude, afini, soți, concubini[3], prieteni, colegi de serviciu ori rezultând din raporturile de deferență a inferiorului față de superior[4]), fiind aplicabilă și în cazul simulației[5]. Tot astfel, dovada cu martori și prezumții este

---

evident, de la împrumutat (a se vedea TS, s. civ., dec. nr. 690/1986, în CD 1986, pp. 45-47).

[1] A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 196/1984, în RRD nr. 12/1984, pp. 71-72; CSJ, s. civ., dec. nr. 1300/2003, pe *www.scj.ro*.

[2] A se vedea, pentru amănunte: A. Ionașcu, *Probele în procesul civil*, Ed. Științifică, București, 1969, pp. 197-203; Gh. Dobrican, *Notă* la dec. nr. 1595/1990 a TMB, s. a IV-a civ., în Dreptul nr. 7-8/1991, pp. 117-118; M. Fodor, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, *op. cit.*, vol. I, p. 973; I. Deleanu, *op. cit.*, pp. 979-980; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 471-472. După cum s-a arătat în această din urmă lucrare, „pentru ca proba cu martori a actului juridic să devină admisibilă, este necesar ca, în prealabil, să fie dovedită imposibilitatea materială sau morală de preconstituire a înscrisului. Fiind un fapt juridic *stricto sensu*, aceasta poate fi probată cu orice mijloace de probă, inclusiv declarații de martori". Pentru practica judiciară, a se vedea, de exemplu: TS, s. civ., dec. nr. 196/1984, în RRD nr. 12/1984, pp. 71-72; CSJ, s. civ., dec. nr. 1030/1993, în *Jurisprudența CSJ 1993*, p. 147; dec. nr. 1300/2003, publicată pe *www.scj.ro*.

[3] A se vedea ICCJ, s. I civ., dec. nr. 5782/2013, publicată pe *www.scj.ro*.

[4] „Date fiind relațiile dintre reclamantă și pârâtă, rezultate din faptul că reclamanta îi era subordonată pârâtului (la unitatea unde ambii erau încadrați), administrarea probei cu martori în dovedirea unui împrumut a cărui restituire se solicită prin acțiunea de față era admisibilă, dat fiind că, în împrejurarea dată, reclamanta se afla în imposibilitate morală de a întocmi un înscris constatator al contractului de împrumut" (TS, s. civ., dec. nr. 1113/1988, în RRD nr. 3/1989, p. 72).

[5] Prin invocarea simulației se tinde a se dovedi operațiunea juridică reală și care trebuia să fie cuprinsă în actul secret, ce nu s-a încheiat datorită încrederii reciproce dintre părți. A se vedea V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 194, nota de subsol 633, precum și hotărârile judecătorești acolo citate.

admisibilă când există un început de dovadă scrisă, provenind de la împrumutat[1]. În fine, proba cu martori şi prezumţii este admisibilă atunci când contractul de împrumut este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violenţă ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz, precum şi în cazul în care se cere lămurirea clauzelor contractului.

Întrucât contractul are ca obiect o sumă de bani sau o cantitate de bunuri fungibile şi este unilateral, înscrisul doveditor al contractului – pentru a avea deplină forţă probantă ca înscris sub semnătură privată – trebuie să fie în întregime scris cu mâna celui care îl subscrie sau cel puţin ca, în afară de semnătură, să fie scris cu mâna sa „bun şi aprobat pentru..." (ori o formulă echivalentă), cu arătarea în litere a sumei sau a cantităţii datorate[2] [art. 275 alin. (1) C. pr. civ.], cu singura excepţie a înscrisului autentic nul absolut ca atare, dar valorând înscris sub semnătură privată, fiind semnat (art. 271 C. pr. civ.), când operează conversiunea înscrisului autentic într-un înscris sub semnătură privată. Când suma arătată în cuprinsul înscrisului este

---

[1] Potrivit art. 310 C. pr. civ., „(1) Se socoteşte început de dovadă scrisă orice scriere, chiar nesemnată şi nedatată, care provine de la o persoană căreia acea scriere i se opune ori de la cel al cărui succesor în drepturi este acea persoană, dacă scrierea face credibil faptul pretins. (2) Constituie început de dovadă scrisă şi înscrisul, chiar nesemnat de persoana căreia acesta i se opune, dacă a fost întocmit în faţa unui funcţionar competent care atestă că declaraţiile cuprinse în înscris sunt conforme celor făcute de acea persoană. (3) Începutul de dovadă scrisă poate face dovada între părţi numai dacă este completat prin alte mijloace de probă, inclusiv prin proba cu martori ori prin prezumţii". A se vedea şi: A. Ionaşcu, *op. cit.*, pp. 187-195; M. Fodor, în *Noul Cod de procedură civilă comentat şi adnotat*, *op. cit.*, vol. I, pp. 978-980; I. Deleanu, *op. cit.*, pp. 980-981; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 472-473. Un început de dovadă scrisă (chitanţă din care rezultă că reclamantul a primit de la împrumutat 3.000 de lei, iar pe chitanţă acesta a adăugat „rest 15.000 lei") poate fi completat cu martori sau prezumţii (TJ Braşov, dec. civ. nr. 1575/1981, în RRD nr. 11/1982, p. 65).

[2] „Scopul urmărit de legiuitor prin condiţia prevăzută la art. 275 alin. (1) C. pr. civ. este acela de a-i ocroti pe debitori împotriva abuzurilor la care ar putea da loc semnăturile în alb, preîntâmpinându-le. Dacă, din grabă, din uşurinţă sau din alte motive, debitorul ar semna o foaie în alb şi apoi ar remite-o creditorului, urmând ca acesta să o completeze cu conţinutul obligaţiei, este posibil ca un creditor de rea-credinţă să profite de această împrejurare şi să treacă în cuprinsul înscrisului o sumă sau o cantitate de bunuri mult mai mare decât aceea stabilită de părţi. Dacă însă înscrisul trebuie scris în întregime de mâna debitorului sau dacă acesta trebuie să scrie cu mâna sa menţiunea «bun şi aprobat», arătând în litere suma ori câtimea la care se obligă, posibilitatea săvârşirii de abuzuri este înlăturată" (G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 445, nota 2).

diferită de cea arătată în formula „bun şi aprobat", se prezumă că obligaţia nu există decât pentru suma cea mai mică, chiar dacă înscrisul şi formula „bun şi aprobat" sunt scrise în întregime cu mâna sa de cel obligat, afară numai dacă se dovedeşte în care parte este greşeală sau dacă prin lege se prevede altfel [art. 275 alin. (2) C. pr. civ.][1].

În caz de nerespectare a formalităţii „bun şi aprobat" prevăzute de art. 275 C. pr. civ., înscrisul nu este valabil ca înscris sub semnătură privată[2], dar va putea fi socotit ca început de dovadă scrisă ce poate fi completat în dovedirea convenţiei cu alte mijloace de probă, inclusiv prin proba cu martori şi prezumţii[3]. Neregularitatea înscrisului se acoperă şi prin executarea voluntară a obligaţiei de către împrumutat, în limita acestei executări, ori prin recunoaşterea expresă sau tacită (rezultând din folosirea în justiţie a chitanţei de plată parţială eliberată de creditor din care rezultă restul datoriei) a obligaţiei de către împrumutat[4].

Este suficient ca înscrisul să fie redactat într-un singur exemplar (pentru împrumutător)[5], cerinţa pluralităţii de exemplare (art. 274 C. pr. civ.) fiind prevăzută numai pentru contractele sinalagmatice (perfecte), iar nu şi pentru cele unilaterale, cum este împrumutul[6].

În toate cazurile, instanţa chemată a se pronunţa în legătură cu dovada contractului de împrumut trebuie să manifeste o grijă deosebită pentru a stabili dacă actul încheiat, fie şi în formă autentică sau recunoscut de împrumutat, nu reprezintă un act simulat (încheiat, de exemplu, pentru fraudarea moştenitorului rezervatar)[7] sau nu ascunde acte sau fapte ilicite (ca, de pildă, perceperea de dobânzi peste limita maximă permisă de lege,

---

[1] Menţiunea „bun şi aprobat pentru..." nu este o formulă sacramentală şi poate fi înlocuită prin una echivalentă (V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. II, 1997, p. 168).

[2] Conform art. 276 C. pr. civ. Potrivit art. 277 C. pr. civ., formalitatea „bun şi aprobat" nu se aplică în raporturile dintre profesionişti.

[3] A se vedea şi: G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 445; TS, s. civ., dec. nr. 256/1987, în CD 1987, p. 78.

[4] A se vedea: A. Ionaşcu, *op. cit.*, pp. 132-134; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983, p. 357.

[5] Evident, nimic nu se opune ca părţile să redacteze mai multe exemplare, mai ales dacă împrumutatul are şi el interes să dispună de o probă preconstituită.

[6] A se vedea TJ Alba, dec. civ. nr. 432/1977, în RRD nr. 3/1978, p. 62.

[7] A se vedea, în acest sens, TJ Buzău, dec. civ. nr. 1135/1983, cu *Notă* de E. Cîrcei, în RRD nr. 2/1985, pp. 53-56.

plata unor datorii rezultate din jocuri de noroc etc.)[1]. În asemenea situații urmează a se ține seama și de dispozițiile art. 309 alin. (4) pct. 5 C. pr. civ. – prin derogare de la dispozițiile restrictive ale art. 309 alin. (2) C. pr. civ. –, care permit orice dovadă dacă se pune problema unei fraude la lege (de exemplu, prin camătă)[2], a fraudării legii printr-o cauză simulată ori a unei situații asimilate cu frauda la lege (precum falsitatea sau caracterul ilicit ori imoral al cauzei)[3].

În sfârșit, pentru a nu reveni asupra problemei dovezilor în materie de împrumut, menționăm că regulile arătate sunt aplicabile și în ceea ce privește *proba executării obligației de restituire* de către împrumutat, adică în privința chitanței liberatorii semnate de împrumutător (dacă nu există o imposibilitate – fie și morală – de a se cere o asemenea chitanță), cu particularitatea că art. 275 C. pr. civ (formula „bun și aprobat") vizează *numai naşterea obligației* („o singură parte se obligă"), *nu* și executarea ei[4]. Se va ține seama, evident, și de regulile speciale referitoare la dovada plății (care, dacă prin lege nu se prevede altfel, se face cu orice mijloc de probă – art. 1.499 C. civ.), inclusiv de prezumțiile de plată reglementate de art. 1.501-1.505 C. civ.[5] sau de mențiunile făcute de creditor pe titlul de creanță – art. 281 C. pr. civ.[6].

---

[1] A se vedea TJ Brașov, dec. civ. nr. 1311/1985, în RRD nr. 8/1986, p. 71.

[2] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1733/1978, în RRD nr. 3/1979, p. 59. În practică, s-a decis că, în situația în care cei ce invocă simulația sunt chiar părți în contractul de împrumut ale cărui clauze sunt contestate, mai precis cele referitoare la cuantumul sumei împrumutate, pretinzând că actul ascunde un împrumut cu o dobândă cămătărească, dovada existenței actului secret care modifică actul aparent nu poate fi făcută decât printr-un înscris care constată convenția secretă și care poartă numele de contraînscris, cu excepția situației când există un început de dovadă scrisă sau când producerea dovezii scrise este imposibilă (a se vedea C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 134/2005, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 2005*, pp. 537-539).

[3] A se vedea: T.R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968, p. 70; D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 236; M. Georgescu, A. Oproiu, *Notă critică* la dec. civ. nr. 397/1978 a TJ Olt, în RRD nr. 5/1979, p. 29; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *op. cit.*, p. 367; V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. II, 1997, p. 190.

[4] A se vedea: A. Ionașcu, *op. cit.*, p. 131; V.M. Ciobanu, *op. cit.*, vol. II, 1997, p. 169; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 446.

[5] A se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 533.

[6] Potrivit art. 281 C. pr. civ., „Orice mențiune făcută de creditor în josul, pe marginea sau pe dosul unui titlu care a rămas neîntrerupt în posesia sa face dovada, cu toate că

Secțiunea a II-a
Efectele împrumutului de consumație

§1. Obligațiile împrumutatului

Principala obligație a împrumutatului este de a restitui la scadență bunuri de aceeași natură și calitate (**A**). Dacă împrumutul este cu titlu oneros, împrumutatul are și obligația de plată a dobânzii (**B**). Vom analiza pe rând cele două obligații, după care vom analiza răspunderea împrumutatului pentru neexecutarea obligațiilor (**C**).

A. Obligația de restituire

26. Restituirea împrumutului. În lipsa unei stipulații contrare, împrumutatul este ținut să restituie la scadență aceeași cantitate și calitate de bunuri pe care a primit-o, oricare ar fi creșterea sau scăderea prețului acestora între momentul încheierii contractului și acela al plății [art. 2.164 alin. (1) C. civ.][1].

Împrumutatul este obligat să restituie bunurile împrumutate chiar dacă această obligație nu ar fi prevăzută în înscrisul constatator al contractului, deoarece ea trebuie să fie subînțeleasă ca o consecință firească, odată ce se dovedește că predarea s-a făcut cu titlu de împrumut[2].

În cazul în care împrumutul poartă asupra unei sume de bani, împrumutatul nu este ținut să înapoieze decât suma nominală primită[3], oricare ar

---

nu este nici semnată, nici datată de el, când tinde a stabili liberațiunea debitorului. Aceeași putere doveditoare o are mențiunea făcută de creditor în josul, pe marginea sau pe dosul duplicatului unui înscris sau al unei chitanțe, dacă duplicatul sau chitanța este în mâinile debitorului".

[1] Refuzul de restituire nu poate fi calificat ca infracțiune (abuz de încredere), fiind o faptă de natură civilă – T. reg. Bacău, dec. pen. nr. 2113/1962, în JN nr. 2/1963, p. 150.

[2] TS, s. civ., dec. nr. 722/1972, în CD 1972, p. 115.

[3] În practică, s-a decis că, în cazul împrumutului de bani, la scadență trebuie să fie restituită suma împrumutată, iar creditorul nu poate fi obligat să primească o altă prestație decât aceea care i se datorează. Părțile raportului juridic obligațional ar fi putut să schimbe obiectul acestui raport printr-o convenție anterioară plății (în caz de novație obiectivă) sau chiar în momentul plății (în caz de dare în plată). Neexistând consimțământul creditorului în acest sens, susținerile debitorului că i-a oferit alte prestații în contul datoriei sunt lipsite de relevanță (C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 2364/2001, în *Practică judiciară civilă 2001-2002*, pp. 113-115).

fi variația valorii acesteia, dacă părțile nu au convenit altfel [art. 2.164 alin. (2) C. civ.]. Aceasta înseamnă că este aplicabil *principiul nominalismului monetar*, dar părțile pot să prevadă că suma împrumutată se indexează cu rata inflației[1] sau se poate raporta la o anumită monedă (de exemplu, echivalentul în lei al sumei de x euro la data restituirii împrumutului)[2].

27. Scadența obligației de restituire. Definind contractul de împrumut, art. 2.158 alin. (1) C. civ. prevede că împrumutatul se obligă să restituie bunurile „după o anumită perioadă de timp", așadar, nu imediat. Vom examina mai întâi situația în care termenul de restituire a fost stabilit de părți și apoi pe aceea în care termenul de restituire este stabilit de instanța de judecată. În final, vom menționa situațiile în care contractul de împrumut este titlu executoriu.

27.1. Termenul de restituire stabilit de părți. Dacă termenul a fost stipulat în contract, împrumutătorul nu poate cere restituirea înainte de împlinirea termenului[3], dar ceea ce s-a executat de bunăvoie și în cunoștință

---

[1] Actualizarea cu rata inflației are drept scop menținerea valorii reale a obligației băneşti la data restituirii împrumutului.

[2] A se vedea C. Bîrsan, *Principiul nominalismului monetar și impreviziunea în contractul de împrumut de consumație având ca obiect o sumă de bani: o asociere ireconciliabilă?*, în lucrarea „Liber Amicorum Liviu Pop", Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 76 și urm. După cum s-a spus în această lucrare, dacă obligația a fost „fixată într-o monedă străină, de exemplu, euro, însă îndeplinirea acesteia ar urma să aibă loc în moneda națională (în speță, lei)", „în această ipoteză, principiul nominalismului monetar continuă să fie aplicabil în privința monedei de cont (în speță, euro), care determină întinderea datoriei, în vreme ce indexarea prin intermediul cursului de schimb (în speță, euro-lei) interesează moneda de plată (în speță, lei). Prin urmare, în acest caz se poate vorbi de o **coexistență a principiului nominalismului monetar cu indexarea automată**".

[3] Dacă contractul este anulat întrucât a fost încheiat prin manopere dolosive, restituirea poate fi cerută, evident, înainte de scadența obligației (TJ Neamț, dec. civ. nr. 770/1982, în RRD nr. 9/1983, p. 62), potrivit principiului *restitutio in integrum*, ca urmare a desființării retroactive a contractului.

Precizăm că dispozițiile art. 2.156 C. civ., din materia comodatului, potrivit cărora comodantul poate cere restituirea bunului înainte de împlinirea termenului convenit atunci când el însuși are o nevoie urgentă și neprevăzută de bun (a se vedea *supra*,

de cauză înainte de împlinirea termenului nu este supus restituirii (art. 1.414 C. civ.).

Dacă împrumutul este cu titlu oneros (cu dobândă), termenul de restituire *se prezumă* (relativ) a fi stipulat în favoarea ambelor părți, pentru ca împrumutatul să își rezolve problema pentru care a contractat împrumutul, iar împrumutătorul să primească dobânda aferentă. În acest caz, împrumutatul va putea restitui bunul înainte de termen numai cu consimțământul împrumutătorului[1].

Dacă împrumutul este cu titlu gratuit, termenul de restituire *se prezumă* (relativ) a fi stipulat numai în favoarea împrumutatului. În această situație, împrumutatul poate renunța oricând la beneficiul termenului, fără consimțământul împrumutătorului [art. 1.413 alin. (2) C. civ.][2].

27.2. Termenul de restituire stabilit de instanță. Potrivit art. 2.162 alin. (1) C. civ., dacă nu a fost convenit un termen de restituire, acesta va fi stabilit de instanță[3], ținându-se seama de scopul împrumutului (de pildă,

---

nr. 11), nu se aplică în materia împrumutului de consumație. Se propune totuși aplicarea acestei dispoziții în cazul în care contractul este cu titlu gratuit, dispoziția având la bază voința prezumată a împrumutătorului care face un serviciu gratuit de amiciție (a se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1155).

[1] Chiar dacă împrumutul este cu titlu oneros, părțile pot să stipuleze că termenul este stabilit numai în favoarea împrumutatului, ipoteză în care acesta poate restitui bunurile înainte de împlinirea termenului, fără a cere consimțământul împrumutătorului.

[2] Și în cazul împrumutului cu titlu gratuit părțile pot stipula că termenul este stabilit în favoarea ambelor părți sau numai în favoarea împrumutătorului (de exemplu, s-a stabilit ca termen al restituirii data de 1 septembrie deoarece abia atunci împrumutătorul intră în posesia magaziei în care își va depozita cerealele pe care urmează să i le restituie împrumutatul), ipoteze în care împrumutatul poate restitui bunurile înainte de împlinirea termenului numai cu consimțământul împrumutătorului.

[3] „În lipsa unui termen de restituire... împrumutătorul nu poate cere *imediat* restituirea..." (D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. IV, București, 1926, p. 452) sau, mai exact spus, nu poate angaja răspunderea împrumutatului pentru nerestituirea la prima cerere.

Pe de altă parte, instanța nu este în drept să considere creanța neexigibilă și, ca atare, să respingă acțiunea, ci este obligată să stabilească termenul restituirii (TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 732/1977, în RRD nr. 5/1978, p. 58), chiar imediat (D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. IV, p. 452).

În practică s-a decis că, dacă termenul de restituire a fost stabilit prin contract, „nu este permisă intervenția instanței de judecată pentru stabilirea unui termen de restituire,

suma de bani împrumutată este folosită pentru procurarea unor bunuri care urmează a fi revândute de către împrumutat), de natura obligației (dacă împrumutul este cu titlu oneros sau cu titlu gratuit) și a bunurilor împrumutate (bunăoară, dacă împrumutul are ca obiect cereale, se poate stabili termenul ținând seama de data la care împrumutatul culege recolta), de situația părților (de exemplu, se ia în considerare un eveniment nefericit din familia împrumutatului, care a generat cheltuieli foarte mari)[1] și de orice altă împrejurare relevantă (dacă împrumutatul lucrează sau, dimpotrivă, este un parazit social, dacă a efectuat plăți parțiale, dând dovadă de bună-credință, dacă urmează să încaseze în viitor bani din vânzarea unui bun sau ca urmare a activităților prestate; timpul scurs de la încheierea contractului de împrumut; cuantumul împrumutului etc.).

Potrivit art. 2.162 alin. (2) C. civ., dacă însă s-a stipulat că împrumutatul va plăti numai când va avea resursele necesare, instanța, constatând că împrumutatul le deține sau le putea obține între timp, nu va putea acorda un termen de restituire mai mare de 3 luni[2]. Această prevedere legală este

---

o asemenea intervenție având natura unei modificări a convenției părților" (Jud. Sector 5 București, sent. civ. nr. 9667/2013, definitivă prin dec. civ. nr. 681/2014 a T. București, s. a III-a civ., ambele publicate pe *www.rolii.ro*).

[1] La stabilirea termenului de restituire instanța ține seama de toate împrejurările cauzei, iar nu numai de situația împrumutatului, întrucât nu este vorba de acordarea unui termen de grație (a se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1154). Într-o speță, instanța a ținut seama atât de situația reclamantului (pensionar și suferind de o afecțiune cardiacă), cât și de aceea a pârâtului (desfășoară o activitate comercială, soția este încadrată în muncă) și, luând în considerare cuantumul sumei împrumutate – 5.000 de lei –, a stabilit un termen de restituire de circa 4 luni (Jud. Bârlad, sent. civ. nr. 1638/2014, publicată pe *www.rolii.ro*).

[2] Dimpotrivă, dacă instanța constată lipsa resurselor împrumutatului, termenul va fi stabilit prin aplicarea criteriilor prevăzute de art. 2.162 alin. (1) C. civ. După cum s-a spus (R. Dincă, *op. cit.*, p. 269), „soluția rezultă din interpretarea sistematică a art. 2.162 C. civ., în care plasamentul alin. (2) sugerează că legiuitorul a considerat ipoteza textului ca un caz special în raport cu alin. (1), astfel încât pentru acea parte din ipoteza alin. (2) în legătură cu care acest alineat nu dispune se poate aplica dispoziția prevăzută la alin. (1) ca drept comun".

Într-o speță, aplicând prevederile art. 2.162 alin. (2) C. civ., instanța a stabilit un termen de 3 luni pentru restituirea unui împrumut în cuantum de 86.600 de lei, reținând că societatea împrumutată are rulaje semnificative în conturi și va putea obține în termenul fixat resursele necesare (Jud. Constanța, sent. civ. nr. 14105/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

aplicabilă şi în cazul în care părţile indică sursa materială a restituirii bunurilor (sumei) împrumutate (de exemplu, prin vânzarea apartamentului ce aparţine împrumutatului). O atare prevedere este calificată în literatura de specialitate drept un termen suspensiv incert, care se transformă de către instanţă, la cererea creditorului (împrumutătorului), într-un termen cert[1]. După părerea noastră, calificarea unei asemenea clauze drept un termen incert este discutabilă, deoarece termenul incert presupune un eveniment *care este sigur că se va produce* (fiind incertă numai data producerii lui)[2]; or, în cazul dat nu există această siguranţă (împrumutatul poate să nu vândă apartamentul, proprietatea transmiţându-se prin moştenire, la data decesului său). Astfel fiind, înclinăm să asimilăm ipoteza cu *lipsa stipulării termenului de restituire* [„va avea resursele necesare" – art. 2.162 alin. (2) C. civ.], când instanţa poate să dea împrumutatului un termen de cel mult 3 luni sau, după caz, să fixeze termenul aplicând criteriile prevăzute de art. 2.162 alin. (1) C. civ.

Considerăm că prevederile art. 2.162 alin. (2) sau, după caz, alin. (1) C. civ. vor fi luate în considerare şi în ipoteza în care împrumutatul se obligă să restituie bunurile când va voi (*cum voluero*)[3], întrucât nici în această situaţie nu a fost convenit un termen de restituire. În acest caz, dacă împrumutul s-ar considera nul ca fiind afectat de o condiţie pur potestativă din partea debitorului (art. 1.403 C. civ.), împrumutatul ar fi obligat la restituire imediată, ceea ce contravine intenţiei părţilor.

În toate aceste cazuri, cererea pentru stabilirea termenului de restituire se soluţionează potrivit procedurii speciale prevăzute de lege pentru ordonanţa preşedinţială, reglementată de art. 997-1.002 C. pr. civ. Instanţa învestită cu cererea de ordonanţă preşedinţială *nu trebuie să mai verifice condiţiile de admisibilitate a cererii*, întrucât art. 2.162 alin. (3) C. civ. se referă la „*procedura* prevăzută de lege pentru ordonanţa preşedinţială", intenţia legiuitorului fiind aceea ca litigiul să se soluţioneze cu celeritate (părţile vor

[1] A se vedea: A. Sitaru, D.A. Sitaru, *Consideraţii referitoare la termenul incert într-o situaţie specială*, în RRD nr. 7/1983, pp. 29-30; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, p. 216; I. Urs, *Obligaţia de restituire a împrumutului de consumaţie oglindită în doctrină şi în practica judecătorească*, în Dreptul nr. 3/2005, pp. 132-133.

[2] A se vedea şi G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 2-a revizuită şi adăugită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 188.

[3] A se vedea D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. IV, p. 452.

fi citate conform normelor privind citarea în procesele urgente, întâmpinarea nu este obligatorie, judecata se face de urgență și cu precădere, pronunțarea se poate amâna cu cel mult 24 de ore, motivarea hotărârii se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare, hotărârea este supusă numai apelului în termen de 5 zile de la pronunțare, apelul se judecă de urgență și cu precădere).

27.3. Titlul executoriu. În ceea ce privește obligația de restituire, contractul de împrumut încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată cu dată certă constituie titlu executoriu, în condițiile legii, în cazul încetării contractului prin decesul împrumutatului sau prin expirarea termenului stipulat în contract [art. 2.165 coroborat cu art. 2.157 alin. (1) C. civ.[1]].

Dacă termenul restituirii a fost stabilit de către instanță, iar la scadență împrumutatul nu restituie bunurile, contractul de împrumut încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată cu dată certă devine executoriu la împlinirea acestui termen[2].

28. Prescripția acțiunii în restituire. În funcție de scadența obligației de restituire se rezolvă problema privind începutul cursului prescripției extinctive.

i) Astfel, *în cazul împrumutului cu termen*, prescripția începe să curgă *de la împlinirea termenului suspensiv* sau, după caz, *de la data renunțării la beneficiul termenului stabilit exclusiv în favoarea împrumutătorului* [art. 2.524 alin. (2) C. civ.].

ii) *Dacă nu a fost convenit un termen de restituire și acesta urmează să fie stabilit de instanță* (ținându-se seama de scopul împrumutului, de natura obligației și a bunurilor împrumutate, de situația părților și de orice altă împrejurare relevantă), *cererea pentru stabilirea termenului de restituire* este supusă prescripției, care începe să curgă *de la data încheierii contractului* (art. 2.163 C. civ.). Tot de la această dată curge prescripția și

[1] A se vedea *supra*, nr. 11. Pentru practica judiciară, a se vedea, de exemplu: T. Bacău, dec. civ. nr. 49/2013; T. București, s. a V-a civ., dec. nr. 4002/2015; T. Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 972/2015, toate publicate pe *www.rolii.ro*.

[2] A se vedea și D. Ungureanu, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 2282.

atunci când s-a stipulat că împrumutatul va plăti numai când va avea resursele necesare ori când va voi.

Atunci când stabileşte termenul obligaţiei de restituire, instanţa – constatând existenţa contractului de împrumut, faptul că nu a fost convenit un termen de restituire şi că împrumutatul nu şi-a executat obligaţia de restituire a bunului – *obligă de fapt pe împrumutat la restituire*, chiar dacă împrumutătorul nu a formulat un capăt de cerere distinct prin care să solicite obligarea împrumutatului la restituire. De la data stabilită de instanţă ca fiind data restituirii începe curgerea termenului de prescripţie, dar nu a dreptului material la acţiune, ci a dreptului de a cere executarea silită[1]. Chiar şi atunci când contractul de împrumut nu avea iniţial dată certă, prin depunerea la dosarul cauzei dobândeşte dată certă, iar la împlinirea termenului de restituire stabilit de instanţă poate fi pus în executare silită, contractul constituind titlu executoriu, conform art. 2.165 C. civ. Aşadar, nu este nevoie ca la împlinirea termenului stabilit de către instanţă pentru restituirea împrumutului împrumutătorul să intenteze o nouă acţiune în pretenţii pentru obligarea împrumutatului la restituire (dacă nu a solicitat acest lucru concomitent cu cererea de stabilire a termenului pentru restituire).

Menţionăm că – potrivit regulilor generale aplicabile şi în materie de împrumut – după împlinirea termenului de prescripţie obligaţia de restituire a împrumutatului subzistă ca o obligaţie civilă imperfectă, naturală (art. 1.471 C. civ.)[2]. Ca atare, în caz de restituire benevolă a bunului împrumutat după ce termenul de prescripţie s-a împlinit, împrumutatul nu are dreptul să ceară restituirea prestaţiei efectuate, chiar dacă la data executării nu ştia că termenul prescripţiei era împlinit [art. 2.506 alin. (3) C. civ.]. Cu atât mai mult, este valabilă convenţia nouă prin care împrumutatul, după împlinirea termenului de prescripţie, se obligă să restituie bunul împrumutat[3]. O asemenea convenţie reprezintă o novaţie valabilă[4] a

[1] Dacă prin hotărâre s-a acordat debitorului un termen de executare, prescripţia dreptului de a cere executarea „va începe să curgă din momentul expirării termenului acordat" (I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, vol. II, TUB, 1981, p. 218).

[2] Pentru detalii privind obligaţiile naturale, a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 22-25.

[3] A se vedea I. Zinveliu, Gh.Gh. Ciulei, *Notă* la dec. civ. nr. 1015/1979 a TJ Caraş-Severin, în RRD nr. 1/1981, p. 55.

[4] În sensul valabilităţii convenţiei, dar nu ca o novaţie – *ibidem*.

obligației civile naturale (imperfecte), într-una civilă (perfectă)[1], a cărei executare se poate obține prin constrângere.

Acțiunii în restituirea bunului împrumutat i se aplică *termenul general de prescripție de 3 ani* (art. 2.517 C. civ.). În materie de împrumut sunt aplicabile, evident, și dispozițiile referitoare la suspendarea sau întreruperea prescripției ori repunerea în termenul de prescripție[2].

B. Obligația de plată a dobânzii

29. Noțiunea de dobândă. După cum am văzut, împrumutul de consumație poate fi nu numai cu titlu gratuit, dar și cu titlu oneros. În acest din urmă caz, împrumutătorul pretinde de la împrumutat, pe lângă obligația de restituire, o prestație oarecare în schimbul transferării proprietății bunului împrumutat, drept *echivalent (preț) al folosinței bunului (capitalului)*. Această prestație, numită *dobândă*, reprezintă *fructe civile* produse de bunul împrumutat și se poate stabili *în bani ori în alte prestații sub orice titlu sau denumire*[3] (art. 2.168 C. civ.).

Tot astfel, art. 1 alin. (5) din O.G. nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar[4] prevede că „Prin dobândă se înțelege nu numai sumele socotite în bani cu acest titlu, ci și alte prestații, sub orice titlu sau denumire, la care debitorul se obligă drept echivalent al folosinței capitalului".

Împrumutul cu titlu oneros poartă denumirea de împrumut cu dobândă, cu privire la care – prin derogare sau în completarea regulilor prevăzute pentru împrumutul de consumație cu titlu gratuit – se aplică unele norme speciale cuprinse în Codul civil (art. 2.167-2.170) sau în alte acte normative (în special, O.G. nr. 13/2011).

---

[1] A se vedea, în acest sens: L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 513; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 333.

[2] Cu privire la prescripția dreptului la dobândă, a se vedea *infra*, nr. 32.

[3] Dobânda poate consta, de exemplu, în transferul dreptului de proprietate sau de folosință asupra unor bunuri mobile sau imobile ori în prestarea unor servicii.

[4] Publicată în M. Of. nr. 607 din 29 august 2011, aprobată prin Legea nr. 43/2012 (publicată în M. Of. nr. 183 din 21 martie 2012) și modificată prin Legea nr. 72/2013 (publicată în M. Of. nr. 182 din 2 aprilie 2013).

În cazul împrumutului cu dobândă, contractul are un obiect (derivat) dublu: bunul împrumutat[1] [numit „capital" în art. 2.168 C. civ. şi în art. 1 alin. (5) din O.G. nr. 13/2011] şi dobânda. Reamintim că, şi în acest caz, împrumutul este un *contract unilateral*, deoarece atât obligaţia de restituire a bunului împrumutat, cât şi obligaţia de plată a dobânzilor incumbă împrumutatului[2].

Noţiunea de „capital" folosită de art. 2.168 C. civ. nu se rezumă la o sumă de bani, ci cuprinde şi alte bunuri fungibile (de gen) şi consumptibile potrivit naturii lor, cum ar fi cerealele, vinul, materialele de construcţie etc.[3].

Trebuie precizat că noţiunea de dobândă nu trebuie avută în vedere doar atunci când se face referire la împrumutul de consumaţie. Art. 2.167 C. civ. prevede că dispoziţiile referitoare la împrumutul cu dobândă sunt aplicabile, în mod corespunzător, ori de câte ori, în temeiul unui contract, se naşte şi o obligaţie de plată, *cu termen*, a unei sume de bani ori a altor bunuri de gen, în măsura în care nu există reguli particulare privind validitatea şi executarea acelei obligaţii[4].

Pentru ipoteza în care bunul împrumutat este o sumă de bani, dobânda, ca fruct civil, este denumită de lege *dobândă remuneratorie*. Art. 1 alin. (2) din O.G. nr. 13/2011 defineşte dobânda remuneratorie ca fiind *dobânda datorată de debitorul obligaţiei de a da o sumă de bani la un anumit termen*, calculată pentru perioada anterioară împlinirii termenului scadenţei obligaţiei.

30. Cuantumul dobânzii remuneratorii. Dacă părţile au stipulat dobânzi, fără să precizeze cuantumul lor, împrumutatul este obligat să

---

[1] În ceea ce priveşte obligaţia de restituire a bunului împrumutat, a se vedea *supra*, nr. 26.

[2] Pentru o reglementare specială privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consumatori, a se vedea O.U.G. nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (publicată în M. Of. nr. 389 din 11 iunie 2010), aprobată, cu modificări, prin Legea nr. 288/2010 (publicată în M. Of. nr. 888 din 30 decembrie 2010).

[3] Această concluzie rezultă în mod neîndoielnic din prevederile art. 2.166 alin. (2) C. civ., care fac referire la împrumutul cu titlu oneros (cu dobândă), iar bunurile împrumutate prezintă vicii. A se vedea *infra*, nr. 35.

[4] De exemplu, potrivit art. 1.721 C. civ., „În cazul în care nu s-a convenit altfel, cumpărătorul este ţinut să plătească *dobânzi* asupra preţului din ziua dobândirii proprietăţii, dacă bunul produce fructe civile sau naturale, ori din ziua predării, dacă bunul nu produce fructe, însă îi procură alte foloase".

plătească dobânda legală. Se poate prezuma că părțile au avut în vedere acest cuantum al dobânzii. Această soluție poate fi aplicată și în cazul în care, potrivit dispozițiilor legale, obligația este purtătoare de dobânzi, dar fără arătarea cuantumului acestora[1].

Potrivit art. 2.169 C. civ., suma de bani împrumutată este purtătoare de dobândă din ziua în care a fost remisă împrumutatului. Acest text de lege se corelează cu prevederile art. 548 alin. (4) C. civ., potrivit cărora fructele civile sunt veniturile rezultate din folosirea bunului de către o altă persoană în virtutea unui act juridic, precum [...] dobânzile [...], precum și cu art. 550 alin. (3) C. civ., care dispune că dreptul de proprietate asupra fructelor civile se dobândește zi cu zi.

Art. 1 alin. (1) din O.G. nr. 13/2011 prevede, cu caracter de principiu, că *părțile sunt libere să stabilească, în convenții, rata dobânzii* atât pentru restituirea unui împrumut al unei sume de bani, cât și pentru întârzierea la plata unei obligații bănești[2].

Potrivit art. 3 alin. (1) din O.G. nr. 13/2011, rata dobânzii legale remuneratorii se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință a Băncii Naționale a României, care este rata dobânzii de politică monetară stabilită prin hotărâre a Consiliului de administrație al Băncii Naționale a României, iar art. 3 alin. (4) din O.G. nr. 13/2011 dispune că nivelul ratei dobânzii de referință a Băncii Naționale a României va fi publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, prin grija Băncii Naționale a României, ori de câte ori nivelul ratei dobânzii de politică monetară se va modifica. Începând cu data de 9 ianuarie 2018, rata dobânzii de politică monetară este de 2,00% pe an[3]. Aceasta înseamnă că **rata dobânzii legale** este în prezent de **2,00% pe an** și se va aplica *în raporturile juridice care decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ.*

---

[1] Art. 2 din O.G. nr. 13/2011 prevede că, în cazul în care, potrivit dispozițiilor legale sau prevederilor contractuale, obligația este purtătoare de dobânzi remuneratorii și în absența stipulației exprese a nivelului acestora de către părți, *se va plăti dobânda legală.*

[2] Potrivit art. 9 din O.G. nr. 13/2011, dobânzile percepute sau plătite de Banca Națională a României, de instituțiile de credit, de instituțiile financiare nebancare și de Ministerul Finanțelor Publice, precum și modul de calcul al acestora se stabilesc prin reglementări specifice.

[3] Circulara nr. 1/2018 a Băncii Naționale a României privind nivelul ratei dobânzii de referință a Băncii Naționale a României a fost publicată în M. Of. nr. 19 din 9 ianuarie 2018.

Potrivit art. 3 alin. (3) din O.G. nr. 13/2011, *în raporturile juridice care **nu** decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ*, rata dobânzii legale se stabileşte la nivelul ratei dobânzii de referinţă a Băncii Naţionale a României, diminuat cu 20%[1]. Aceasta înseamnă că, în prezent, în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, **dobânda legală** este de **1,6% pe an** (2,00% - 20% × 2,00%).

Art. 5 alin. (1) din O.G. nr. 13/2011 prevede că, în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, dobânda nu poate depăşi dobânda legală cu mai mult de 50% pe an. Aceasta înseamnă că în prezent **dobânda remuneratorie convenţională maximă admisă** *în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ* este de **2,4% pe an** (1,6% + 50% × 1,6%).

Dacă prin convenţie s-a stabilit o dobândă mai mare decât dobânda maximă admisă, clauza care stipulează o astfel de dobândă este *nulă de drept*, iar împrumutătorul este decăzut din dreptul de a pretinde dobânda legală [art. 5 alin. (2) din O.G. nr. 13/2011]. Nulitatea absolută a clauzei nu afectează valabilitatea contractului de împrumut, împrumutatul având obligaţia ca la scadenţă să restituie doar suma împrumutată.

Potrivit art. 5 alin. (3) din O.G. nr. 13/2011, valabilitatea nivelului dobânzii convenţionale se determină prin raportare la dobânda legală în vigoare la data stipulării. De exemplu, dacă la 10 ianuarie 2018 două persoane fizice stipulează într-un contract de împrumut o dobândă convenţională de 2,4% pe an pentru o perioadă de 3 ani, clauza care stipulează dobânda nu este afectată dacă, bunăoară, în anul 2020 dobânda convenţională maximă admisă va fi de doar 1,2% pe an. Considerăm că nu se încalcă nicio normă legală dacă prin contractul de împrumut se menţionează că împrumutatul va datora dobânda legală maximă admisă, calculele urmând a fi efectuate la scadenţă, în funcţie de cuantumul acestei dobânzi legale, care poate fi variabil.

---

[1] Prin Decizia nr. 9/2002 (publicată în M. Of. nr. 146 din 26 februarie 2002), Curtea Constituţională a statuat că dispoziţiile art. 3 alin. 3 din O.G. nr. 9/2000 [care aveau un conţinut similar cu cel al art. 3 alin. (3) din O.G. nr. 13/2011 – n.n.], care prevăd stabilirea prin lege a nivelului dobânzii legale pentru obligaţiile băneşti, nu contravin în niciun fel principiilor economiei de piaţă şi nici rolului statului în asigurarea libertăţii comerţului şi a protecţiei concurenţei loiale.

Art. 4 din O.G. nr. 13/2011 prevede că în raporturile juridice cu element de extraneitate, atunci când legea română este aplicabilă şi când s-a stipulat plata în monedă străină, dobânda legală este de 6% pe an.

Art. 6 din O.G. nr. 13/2011 dispune că dobânda trebuie să fie stabilită prin act scris, în lipsa acestuia datorându-se numai dobânda legală. Semnificaţia acestui text de lege este aceea că – dacă se ajunge la concluzia că între părţi s-a încheiat un contract de împrumut cu titlu oneros (cu dobândă), dar părţile nu au consemnat în scris cuantumul dobânzii – împrumutatul nu va datora decât dobânda legală; împrumutătorul nu va fi îndreptăţit să solicite, de exemplu, dobânda convenţională maximă admisă.

Reglementarea actuală (art. 2.170 C. civ. şi art. 7 din O.G. nr. 13/2011) consacră posibilitatea plăţii anticipate a dobânzilor. Plata anticipată a dobânzii remuneratorii se poate efectua pe cel mult 6 luni. O durată mai mare de 6 luni ar fi creat condiţiile ca împrumutul să devină prea oneros pentru împrumutat. Dobânda anticipată încasată de către împrumutător nu este supusă restituirii, indiferent de variaţiile ulterioare. De exemplu, dacă la încheierea contractului a fost calculată dobânda convenţională maximă admisă pentru o perioadă de 6 luni şi încasată de împrumutător, acesta nu va trebui să restituie vreo sumă de bani în cazul în care după 2 luni de la încheierea contractului rata dobânzii ar scădea.

Tot în legătură cu plata anticipată a dobânzii, teza a II-a a art. 2.170 C. civ. prevede că, dacă rata dobânzii este *determinabilă*, eventualele surplusuri sau deficite sunt supuse compensării de la o rată la alta, pe toată durata împrumutului, cu excepţia ultimei rate care rămâne întotdeauna câştigată în întregime de împrumutător. Textul de lege are în vedere situaţia în care, de exemplu, două persoane fizice au stipulat într-un contract încheiat pe o perioadă de 2 ani că împrumutatul va plăti dobânda legală şi că aceasta se va plăti anticipat în fiecare lună; dacă pe parcursul derulării contractului dobânda legală aferentă lunii pentru care a fost plătită anticipat creşte sau scade, se va proceda la o compensare cu ratele viitoare lunare ale dobânzii. Ultima rată a dobânzii care a fost încasată anticipat rămâne câştigată în întregime de împrumutător – chiar dacă s-ar modifica ulterior –, pentru că nu mai are cu ce anume să mai fie compensată.

Ca principiu, dobânda se va calcula numai asupra cuantumului sumei împrumutate, ceea ce înseamnă că O.G. nr. 13/2011 interzice *anatocismul* (dobânda la dobândă). În mod excepţional, art. 8 alin. (3) dispune că

dobânzile remuneratorii se pot capitaliza şi pot produce dobânzi[1]. Soluţia este logică, pentru că părţile pot decide ca împrumutatul să nu îi plătească împrumutătorului dobânda periodic (lunar, trimestrial, anual), ci să folosească şi suma pe care o datora cu titlu de dobândă remuneratorie[2]. Pentru aceasta este însă nevoie de o stipulaţie expresă; în caz contrar, dobânda se va calcula numai asupra capitalului iniţial.

31. Dovada plăţii dobânzilor se face potrivit dreptului comun, inclusiv prin prezumţia relativă de stingere a obligaţiei debitorului prin plată rezultând din remiterea voluntară a înscrisului original al creanţei făcută de creditor debitorului, unuia dintre codebitori sau fideiusorului (art. 1.503 C. civ.). Cu referire la dobânzi (care sunt prestaţii accesorii în raport cu capitalul), art. 1.501 C. civ. prevede o regulă specială: chitanţa în care se consemnează primirea prestaţiei principale face să se prezume, până la proba contrară, executarea prestaţiilor accesorii. Această dispoziţie se explică prin faptul că dobânzile pentru perioada expirată se plătesc cu întâietate sau odată cu restituirea sumei împrumutate. Prezumţia de plată a dobânzilor rezultând din chitanţa de plată a datoriei principale este *relativă*.

Cu toate că art. 1.501 C. civ. vizează în mod direct plata *integrală* a capitalului împrumutat, prezumţia urmează a fi aplicată şi în caz de plată parţială, dar cu următoarele *precizări*: i) în ipoteza în care chitanţa s-a dat, fără rezerve, pentru plata parţială a *capitalului* datorat, se prezumă plata dobânzii aferente capitalului plătit; ii) în schimb, atunci când chitanţa este eliberată de creditor pentru primirea unei părţi din *datorie* (care constă din

---

[1] Până la data de 1 octombrie 2011 au fost aplicabile prevederile art. 8 alin. (2) din O.G. nr. 13/2011, potrivit cărora, „Cu toate acestea, dobânzile se pot capitaliza şi pot produce dobânzi în temeiul unei convenţii speciale încheiate în acest sens, după scadenţa lor, dar numai pentru dobânzi datorate pe cel puţin un an". Dispoziţiile art. 8 alin. (3) din O.G. nr. 13/2011 au intrat în vigoare la 1 octombrie 2011.

[2] Un exemplu este edificator: bunăoară, A l-a împrumutat pe B cu suma de 1.000.000 de lei pe o perioadă de 4 ani, iar dobânda remuneratorie convenită a fost de 2,4% pe an. După primul an, dobânda calculată la suma de 1.000.000 de lei a fost de 24.000 de lei. În condiţiile în care părţile au prevăzut că dobânzile remuneratorii se vor capitaliza şi vor produce dobânzi, în cel de-al doilea an dobânda remuneratorie de 2,4% pe an se va calcula cu privire la suma de 1.024.000 de lei ş.a.m.d. Cu alte cuvinte, după primul an, în condiţiile în care dobânda remuneratorie se „capitalizează", capitalul nu va mai fi de 1.000.000 de lei, ci de 1.024.000 lei.

capital şi dobânzile aferente), urmează a se aplica regulile imputaţiei plăţii: dacă părţile nu convin altfel, plata se impută mai întâi asupra dobânzilor şi, la urmă, asupra capitalului (art. 1.506-1.509 C. civ.)[1].

32. Prescripţia dreptului la acţiune pentru plata dobânzilor. Dacă împrumutatul este obligat să plătească dobânzile prin prestaţii succesive – în lipsă de stipulaţie sau dispoziţie legală contrară prin prestaţii anuale, dacă dobânda stabilită este anuală[2] –, prescripţia dreptului la acţiune începe să curgă de la data la care fiecare prestaţie devine exigibilă (art. 2.526 C. civ.)[3], termenul calculându-se de la data exigibilităţii fiecărei rate de dobândă[4]. După cum s-a observat, deşi dobânzile sunt pretenţii accesorii, momentul începerii cursului prescripţiei extinctive pentru acestea nu este legat de începutul prescripţiei dreptului la acţiune privind pretenţia principală[5]. De

---

[1] A se vedea Cas. I, dec. nr. 29/1883 şi nr. 231/1885, în *C. civ. adnotat*, vol. IV, p. 61, nr. 2 şi 3.

[2] Dobânda devine exigibilă din ziua expirării perioadei (de exemplu, anul sau luna) pentru care se datorează, cu excepţia cazului în care, în limita permisă de lege, s-a prevăzut plata anticipată a dobânzii.

[3] A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 1366/1981, în CD 1981, pp. 121-122; M. Nicolae, *Tratat de prescripţie extinctivă*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, pp. 1171-1172.

[4] Sub imperiul fostului art. 12 din Decretul nr. 167/1958 (care avea un conţinut similar cu cel al art. 2.526 C. civ.), s-a susţinut că prescripţia se calculează „separat, pentru fiecare rată zilnică în parte", întrucât sunt fructe civile care se dobândesc „zi cu zi" [art. 525 C. civ. 1864, în prezent art. 550 alin. (3) C. civ.], deci nu lunar şi nici potrivit convenţiei dintre părţi [a se vedea C. Stătescu, Gh. Beleiu, *Momentul începerii cursului prescripţiei extinctive a dreptului material la acţiune privind plata dobânzilor* (II), în RRD nr. 1/1983, p. 13]. După părerea noastră (deşi dobânzile moratorii nu sunt fructe civile, ci daune-interese), se poate susţine că dobânzile (inclusiv cele moratorii) se dobândesc zi cu zi, dar numai în sensul că se calculează *şi pentru o fracţiune din lună sau an* (de exemplu, dacă împrumutul se acordă pentru două luni şi 10 zile, dobânda se calculează pe zile pentru întreaga perioadă, iar nu numai pentru cele două luni pline). Dar prescripţia nu poate începe a curge înainte de exigibilitatea creanţei la dobândă; or, dobânzile nu devin exigibile zilnic. Dacă părţile au stipulat, de pildă, că dobânzile remuneratorii stabilite se plătesc trimestrial sau anual, prescripţia trebuie să fie calculată separat pentru fiecare rată trimestrială, respectiv anuală, iar nu pe rate zilnice. Numai dacă s-ar fi prevăzut că dobânda remuneratorie se plăteşte zilnic (ipoteză neuzuală) prescripţia se va calcula separat pentru fiecare rată zilnică.

[5] A se vedea: C. Stătescu, Gh. Beleiu, *loc. cit.*, pp. 12-15; P. Cosmovici, *Prescripţia extinctivă*, în *Tratat de drept civil*, vol. I, *Partea generală*, Ed. Academiei, Bucureşti,

altfel, principiul *accessorium sequitur principale* nici nu ar putea fi aplicat, întrucât dreptul la dobânzi nu se naşte odată cu dreptul la creanţa principală, el având, în acest sens, o existenţă proprie (independenţa dreptului la dobânzi faţă de creanţa principală). Tot astfel, stingerea obligaţiei principale prin plată, dar fără plata dobânzilor, nu atrage după sine stingerea creanţei la dobânzi, cu excepţia cazului în care din chitanţa de plată a datoriei principale rezultă prezumţia de plată a dobânzilor (art. 1.501 C. civ.). Dacă însă împrumutătorul, în chitanţa eliberată, a făcut rezervă în privinţa dobânzilor, obligaţia accesorie nu se stinge odată cu cea principală.

Independenţa creanţei având ca obiect dobânzile faţă de creanţa principală (capital) are însă numai *caracter relativ*; „Odată cu stingerea dreptului la acţiune privind un drept principal, se stinge şi dreptul la acţiune privind drepturile accesorii, afară de cazul în care prin lege s-ar dispune altfel" [art. 2.503 alin. (1) C. civ.]. Astfel fiind, în situaţia în care creanţa principală s-a stins prin prescripţie deoarece acţiunea nu a fost intentată în cadrul termenului de trei ani de la scadenţă, pe cale accesorie se stinge şi dreptul la dobânzile remuneratorii datorate pentru perioada de până la stingerea datoriei principale, chiar dacă pentru aceste dobânzi nu s-a împlinit încă termenul de prescripţie. După cum s-a hotărât, „prescripţia dreptului la acţiunea în realizarea acesteia (a creanţei principale – n.n.) atrage şi prescripţia dreptului la acţiune pentru plata dobânzilor, fiind de principiu că accesoriul este supus aceloraşi consecinţe ca şi principalul"[1].

1989, p. 330; C. Ap. Bucureşti, s. a V-a com., sent. nr. 84/2006, în *Culegere de practică judiciară în materia comercială 2006*, vol. I, p. 462.

[1] TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 616/1981, în RRD nr. 2/1982, p. 64. A se vedea şi: Gh. Beleiu, *Drept civil. Teoria generală*, TUB, 1987, p. 293; M. Nicolae, *Prescripţia extinctivă, op. cit.*, p. 671. Acţiunea pentru reclamarea capitalului produce întreruperea prescripţiei şi pentru acţiunea prin care se reclamă dobânzile datorate (Cas. I, dec. nr. 73/1934, în *Practica...*, vol. II, p. 77). De asemenea, în practică s-a decis (a se vedea C. Ap. Bucureşti, s. a V-a com., sent. nr. 84/2006, *cit. supra*) că, dacă „cererea în justiţie având ca obiect plata dobânzilor întrerupe prescripţia nu numai pentru dobânzi, ci şi pentru capital, pe motiv că obligaţia de a plăti dobânzi presupune existenţa obligaţiei de a restitui capitalul, *a fortiori* şi acţiunea de plată a capitalului întrerupe nu numai prescripţia dreptului la acţiune privind capitalul, ci şi prescripţia dreptului la acţiune privind dobânzile, care sunt un accesoriu al acestuia".

De asemenea, instanţa supremă – pornind de la prevederile art. 1 alin. 2 din Decretul nr. 167/1958 [în prezent art. 2.503 alin. (1) C. civ.], potrivit cărora „odată cu stingerea dreptului la acţiune privind un drept principal se stinge şi dreptul la acţiune privind

Evident, dreptul subiectiv al împrumutătorului supraviețuiește atât în privința creanței principale, cât și a dobânzilor (obligație civilă imperfectă, naturală)[1].

C. Răspunderea împrumutatului

33. Răspunderea împrumutatului în cazul imposibilității restituirii în natură, la scadență, a bunului împrumutat. Potrivit art. 2.164 alin. (3) C. civ., dacă nu este posibil să se restituie bunuri de aceeași natură, calitate și în aceeași cantitate, împrumutatul este obligat să plătească *valoarea lor la data și locul unde restituirea trebuia făcută*, iar dacă data și locul restituirii nu au fost determinate, după valoarea bunurilor din momentul în care împrumutatul a primit bunurile pe care trebuie să le restituie, care este *momentul încheierii contractului* [art. 1.640 alin. (2) C. civ.].

Considerăm că textul urmează să fie aplicat numai în cazul executării obligației de restituire (prin echivalent) *la scadența stabilită în contract sau de instanță*. În caz de întârziere în executare, împrumutatul poate fi obligat la plata de daune-interese[2].

Deși, în principiu, *genera non pereunt*, împrumutatul se poate afla într-o imposibilitate absolută sau relativă de a restitui bunuri de aceeași natură, calitate și cantitate. Imposibilitatea este *absolută* atunci când bunuri de

---

drepturile accesorii" – a statuat că, interpretând în mod logic textul de lege, prin extinderea aplicării unei norme la un caz neprevăzut de aceasta, se reține că, întrerupându-se prescripția pentru dreptul la acțiune de a pretinde prețul, se întrerupe și prescripția dreptului la acțiune pentru dobânzi (a se vedea ICCJ, s. com., dec. nr. 745 din 8 februarie 2005, publicată pe *www.scj.ro*).

[1] A se vedea și *supra*, nr. 28.

[2] Observăm că reglementarea cuprinsă în art. 2.164 alin. (3) C. civ. (fără corespondent în materie de comodat sau depozit) este derogatorie de la regulile generale ale răspunderii civile contractuale (în cazul evaluării judiciare a daunelor-interese, *regula generală* este aceea că „evaluarea trebuie făcută în funcție de *momentul pronunțării hotărârii judecătorești*" – L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 245), putând avantaja, respectiv dezavantaja pe una dintre părți. De exemplu, dacă prețul bunurilor de gen împrumutate a crescut, plata valorii lor după momentul termenului stipulat sau al încheierii contractului nu asigură împrumutătorului posibilitatea procurării altor bunuri asemănătoare (cantitativ și calitativ) cu cele împrumutate. Pentru detalii privitoare la aplicarea prevederilor art. 1.536 C. civ., care permit împrumutătorului să obțină repararea integrală a prejudiciului, a se vedea *infra*, nr. 34.

aceeaşi natură nu mai există (bunăoară, obiectul împrumutului l-au reprezentat bunuri dintr-un gen limitat, iar în anul în care trebuiau restituite nu s-au realizat acele bunuri din cauza calamităţilor) sau nu se mai află în circuitul civil (de exemplu, contractul a fost încheiat în urmă cu mulţi ani, iar până la scadenţă a fost adoptată o reglementare care interzice actele juridice având ca obiect acele bunuri – cum ar fi anumite monede din aur scoase din circuitul civil, produse alimentare sau materiale de construcţie dăunătoare sănătăţii). Imposibilitatea este *relativă* atunci când bunurile de gen împrumutate nu se află în patrimoniul împrumutatului şi ar putea fi procurate de acesta, însă el nu le procură fie pentru că demersul ar fi dificil şi costisitor (de exemplu, la data împrumutului bunurile erau importate în România, iar între timp au fost sistate importurile din acea ţară, iar împrumutatul ar trebui să le obţină din ţara de origine sau dintr-o altă ţară unde bunurile sunt exportate), situaţie care nu a fost avută în vedere de părţi la data încheierii contractului de împrumut, fie pentru că nu vrea, fie pentru că împrumutătorul este de acord să primească valoarea bunurilor.

În mod excepţional, art. 2.164 alin. (3) C. civ. se poate aplica şi în cazul împrumutului având ca obiect sume de bani. De exemplu, obiectul împrumutului l-a constituit, în urmă cu 25 de ani, suma de 10.000 de mărci germane (DM), iar între timp mărcile germane au fost retrase din circulaţie; se va restitui valoarea acestora calculată în funcţie de moneda euro, care a înlocuit marca germană.

34. Răspunderea împrumutatului în cazul neexecutării la termen a obligaţiei de restituire a bunului împrumutat. În cele ce urmează, vor fi examinate, mai întâi, ipoteza în care împrumutatul nu a restituit la termen suma de bani datorată şi, apoi, ipoteza în care împrumutatul nu a restituit la termen bunul împrumutat, altul decât o sumă de bani.

34.1. Răspunderea împrumutatului în cazul nerestituirii la termen a împrumuturilor băneşti. În cazul în care suma de bani datorată de către împrumutat nu este restituită la scadenţă, se aplică dreptul comun din materia răspunderii contractuale cu următoarele *particularităţi* [art. 1.535 alin. (1) C. civ.][1]: i) împrumutătorul are dreptul la daune-interese moratorii, de la scadenţă până în momentul plăţii, în cuantumul convenit de părţi sau,

[1] A se vedea şi L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 245-247.

în lipsă, în cel prevăzut de lege; ii) împrumutătorul nu trebuie să dovedească vreun prejudiciu (iar împrumutatul nu are dreptul să facă dovada că prejudiciul suferit de împrumutător ca urmare a întârzierii plății ar fi mai mic), întrucât daunele-interese moratorii sunt datorate, în această materie, independent de existența sau întinderea prejudiciului, legiuitorul prezumând că lipsa de folosință a unei sume de bani provoacă împrumutătorului un prejudiciu[1]; iii) împrumutatul datorează daune-interese moratorii de la scadența obligației de plată, *fără a fi necesar ca împrumutatul să fie pus în întârziere*.

În legătură cu răspunderea împrumutatului pentru nerestituirea la termen a sumei datorate, se impun și următoarele *precizări*:

a) În primul rând, potrivit art. 1 alin. (3) din O.G. nr. 13/2011, dobânda datorată de debitorul obligației bănești pentru neîndeplinirea obligației respective la scadență este denumită *dobândă penalizatoare*. Spre deosebire de dobânda remuneratorie, care reprezintă fructe civile, dobânda penalizatoare reprezintă, ca natură juridică, *daune-interese moratorii*, adică despăgubirile care i se cuvin împrumutătorului pentru nerestituirea la scadență de către împrumutat a sumelor de bani datorate.

În ceea ce privește dobânda penalizatoare, regimul juridic al acesteia este consacrat de O.G. nr. 13/2011. Cele mai importante reglementări sunt următoarele:

i) Părțile sunt libere să stabilească, în contractul de împrumut, rata dobânzii penalizatoare (adică pentru întârzierea la plata obligației bănești). În cazul în care, potrivit dispozițiilor legale sau prevederilor contractuale, împrumutatul datorează dobânzi penalizatoare și în absența stipulației exprese a nivelului acestora de către părți, se va plăti dobânda legală. Dobânda penalizatoare trebuie să fie stabilită prin act scris; în lipsa acestui act se datorează numai dobânda legală.

ii) Chiar dacă părțile pot stabili rata dobânzii penalizatoare, există anumite *limitări legale*:

– rata dobânzii legale penalizatoare se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință plus 4 puncte procentuale, ceea ce înseamnă că în prezent aceasta este de **6% pe an**[2];

---

[1] A se vedea C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 342.

[2] Această rată a dobânzii legale penalizatoare se aplică, de exemplu, în raporturile dintre profesioniști și persoane fizice, cu condiția ca raporturile juridice să decurgă din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ.

– în raporturile dintre profesioniști și între aceștia și autoritățile contractante, dobânda legală penalizatoare se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință plus 8 puncte procentuale, ceea ce înseamnă că în prezent aceasta este de **10% pe an**;

– în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, rata dobânzii penalizatoare legale se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință plus 4 puncte procentuale, diminuat cu 20%. Aceasta înseamnă că în prezent dobânda penalizatoare legală aplicabilă raporturilor dintre persoane fizice este de **4,8% pe an** (6% - 20% x 6%);

– în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, dobânda penalizatoare maximă admisă nu poate depăși dobânda penalizatoare legală cu mai mult de 50% pe an. Aceasta înseamnă că în prezent **dobânda penalizatoare convențională maximă admisă** *în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ* este de **7,2% pe an** (4,8% + 50% × 4,8%). Dacă prin convenție s-a stabilit o dobândă penalizatoare mai mare decât dobânda penalizatoare maximă admisă, clauza care stipulează o astfel de dobândă este *nulă de drept*, iar împrumutătorul este decăzut din dreptul de a pretinde dobânda penalizatoare legală [art. 5 alin. (2) din O.G. nr. 13/2011][1]. Ca și în cazul dobânzii remuneratorii, valabilitatea nivelului dobânzii penalizatoare convenționale se determină prin raportare la dobânda penalizatoare legală în vigoare la data stipulării.

iii) Spre deosebire de dobânzile remuneratorii, dobânzile penalizatoare *nu se pot capitaliza*[2].

iv) În raporturile juridice *cu element de extraneitate*, atunci când legea română este aplicabilă și când s-a stipulat plata în monedă străină, dobânda legală penalizatoare este de 6% pe an.

b) *Dacă împrumutul este cu titlu gratuit*, dobânda penalizatoare nu poate fi cerută decât pentru suma restantă la data scadenței obligației de restituire și va fi calculată până la momentul plății, în cuantumul convenit de părți (care, în raporturile juridice ce nu decurg din exploatarea unei întreprinderi

[1] În privința raporturilor juridice care decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, O.G. nr. 13/2011 nu prevede limitări în privința dobânzii penalizatoare convenționale maxime admise.

[2] A se vedea și dec. nr. 87/2017, pronunțată de ICCJ – CDCD, publicată în M. Of. nr. 52 din 18 ianuarie 2018 și pe *www.scj.ro*.

cu scop lucrativ, nu poate fi mai mare decât dobânda penalizatoare convențională maximă admisă – în prezent 7,2% pe an) sau prevăzut de lege (în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, dobânda penalizatoare legală este în prezent de 4,8% pe an)[1].

c) *Dacă împrumutul este cu titlu oneros*, adică părțile au stipulat și o dobândă remuneratorie, dobânda penalizatoare se va calcula *asupra întregii sume datorate de către împrumutat la scadență, respectiv capital plus dobânda remuneratorie*. Întrucât dobânda penalizatoare are natura juridică a daunelor-interese, calculul ei se poate face și asupra sumelor datorate pentru trecut cu titlu de dobânzi remuneratorii neplătite la termen. Interdicția anatocismului (dobânda la dobândă) vizează calculul dobânzilor remuneratorii (fructe civile) asupra unor sume datorate cu același titlu, iar nu dobânzile penalizatoare care se calculează asupra sumelor de bani scadente și neplătite la termen.

d) Potrivit art. 1.535 alin. (2) C. civ., „Dacă, înainte de scadență, debitorul datora dobânzi mai mari decât dobânda legală, daunele moratorii

---

[1] Apreciem că dobânda penalizatoare poate fi cumulată cu actualizarea sumelor de bani cu rata inflației (indicele prețurilor de consum), soluție impusă de necesitatea respectării principiului reparării integrale a prejudiciului (art. 1.531 C. civ.). După cum s-a spus [Al. Athanasiu, M. Nicolae, T. Briciu, *Opinie formulată în conformitate cu prevederile art. 516 alin. (6) din Codul de procedură civilă la solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării Deciziei nr. 2/2014*, publicată pe *www.scj.ro*], trebuie avute în vedere „finalitățile distincte ale acestor despăgubiri, și anume: menținerea valorii reale a obligației monetare la data efectuării plății (evitarea «erodării» creanței prin inflație) în cazul actualizării creanței cu indicele prețurilor de consum, care are caracter compensatoriu (*damnum emergens*), respectiv câștigul pe care creditorul l-ar fi obținut ca urmare a investirii banilor, dacă aceștia ar fi fost plătiți la scadență (fructele civile), în cazul dobânzii penalizatoare, care are caracter moratoriu (*lucrum cessans*)". Această opinie a fost însușită și de ICCJ – Completul competent să judece recursul în interesul legii, care a pronunțat Decizia nr. 2 din 17 februarie 2014, publicată în M. Of. nr. 411 din 3 iunie 2014 și pe *www.scj.ro*. Tot astfel, într-o altă decizie a instanței supreme (a se vedea s. a II-a civ., dec. nr. 758/2015, publicată pe *www.scj.ro*) s-a statuat în sensul că „Principiul reparării integrale a prejudiciului suferit de creditor, ca urmare a neexecutării sau a executării cu întârziere de către debitor a obligației de plată, cuprinde atât pierderea efectiv suferită de creditor (*damnum emergens*), cât și beneficiul de care acesta este lipsit (*lucrum cessans*), astfel încât debitorul-pârât datorează atât reactualizare, cât și dobânzi penalizatoare la debit în raport cu prevederile art. 1.535 și urm. C. civ.".

sunt datorate la nivelul aplicabil înainte de scadență". Aceasta înseamnă că, dacă părțile contractului de împrumut au stipulat o dobândă remuneratorie la nivelul maxim admis de lege și, eventual, au prevăzut și capitalizarea dobânzii remuneratorii, iar la scadență dobânda penalizatoare are o valoare inferioară, ea va fi majorată la nivelul dobânzii percepute până la scadență. Un exemplu este edificator: să presupunem că, la 12 februarie 2013, A l-a împrumutat pe B cu suma de 1.000.000 de lei, pentru o perioadă de 5 ani, stipulându-se pentru cei 5 ani și o dobândă remuneratorie maximă admisă, care la acea dată era de 6,3% pe an[1]. Dacă la scadență (12 februarie 2018) B nu restituie suma împrumutată plus dobânda remuneratorie (care, conform stipulației din contract, a rămas nemodificată), A are dreptul să solicite obligarea lui B la plata de daune-interese (dobânda penalizatoare), care se vor aplica asupra întregii sume datorate (capitalul de 1.000.000 de lei plus dobânda remuneratorie aferentă celor 5 ani, respectiv 315.000 de lei). În condițiile în care în prezent dobânda penalizatoare legală aplicabilă raporturilor dintre persoane fizice este de 4,8% pe an, această rată a dobânzii penalizatoare va fi majorată *ope legis* la 6,3% pe an. Dacă nu ar există această normă legală, împrumutatul ar fi „stimulat" să nu își execute obligația de restituire la termen, pentru că după scadență ar folosi în continuare capitalul împrumutat, dar dobânda pe care ar fi ținut să o plătească (dobânda penalizatoare) ar fi inferioară dobânzii remuneratorii pe care o plătise până la împlinirea termenului de restituire prevăzut în contract.

e) Potrivit art. 1.535 alin. (3) C. civ., „Dacă nu sunt datorate dobânzi moratorii mai mari decât dobânda legală, creditorul are dreptul, în afara dobânzii legale, la daune-interese pentru repararea integrală a prejudiciului suferit". Referindu-ne la contractul de împrumut, textul are în vedere ipoteza în care prin contract nu a fost stipulată o dobândă penalizatoare mai mare decât dobânda penalizatoare legală. În aceste condiții, dacă suma datorată nu este restituită la termen, împrumutatul va putea fi obligat nu numai la dobânda penalizatoare legală, ci și la daune-interese compensatorii, care să îi permită împrumutătorului repararea integrală a prejudiciului. De exemplu, împrumutătorul ar putea solicita acoperirea prejudiciului întrucât, din cauza faptului că nu i-a fost restituită la termen suma împrumutată, a fost nevoit să se împrumute în condiții oneroase ori nu și-a

[1] A se vedea R. Dincă, *op. cit.*, p. 275.

putut executa propriile obligații (cum ar fi plata datoriilor către fisc sau către cocontractanți)[1], ceea ce i-a cauzat prejudicii etc.[2].

f) Pentru ca instanța să-l oblige pe împrumutat la plata dobânzii penalizatoare, este necesar ca aceasta să fi fost expres solicitată prin cererea de chemare în judecată. Prin urmare, în situația în care împrumutătorul – care are dreptul de a determina obiectul și limitele procesului [art. 9 alin. (2) și art. 22 alin. (6) C. pr. civ.] – a solicitat prin cerere numai suma împrumutată și nerestituită la scadență, nu se va acorda dobânda penalizatoare. Acordarea dobânzii penalizatoare nu este însă condiționată de stabilirea relei-credințe a împrumutatului[3]. Dar, fiind vorba de daune-interese (răspundere civilă contractuală), nerespectarea obligației de plată trebuie să fie imputabilă debitorului, culpa lui fiind prezumată până la dovada contrară prin simplul fapt al neexecutării (art. 1.548 C. civ.). Însă dovada cauzei străine neimputabile împrumutatului îl exonerează pe acesta numai de plata dobânzilor penalizatoare, nu și de obligația de restituire a sumei împrumutate. „La obligațiile pecuniare, pentru a fi exonerat de obligația propriu-zisă, debitorul nu poate invoca niciodată cauze de exonerare de răspundere."[4]

34.2. Răspunderea împrumutatului în cazul nerestituirii la termen a bunului împrumutat, altul decât o sumă de bani. Atunci când împrumutatul nu restituie la termen bunul împrumutat, altul decât o sumă de bani (de exemplu, cereale, materiale de construcție, lemne), împrumutatul datorează și daune-interese.

Sediul materiei îl reprezintă prevederile art. 1.536 C. civ., potrivit cărora, „În cazul altor obligații decât cele având ca obiect plata unei sume de bani, executarea cu întârziere dă întotdeauna dreptul la daune-interese egale cu dobânda legală, calculată de la data la care debitorul este în întârziere asupra

---

[1] A se vedea și C.E. Zamșa, *Efectele obligațiilor civile*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 158-160.

[2] Pentru acordarea daunelor-interese compensatorii suplimentare, „debitorul trebuie pus în întârziere, conform dreptului comun, cu excepția cazului în care debitorul este deja în întârziere" (M. Nicolae, *Codex Iuris Civilis*, tomul I, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. CXXXIX).

[3] A se vedea TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 1545/1985, în RRD nr. 9/1985, p. 72.

[4] I. Albu, *Probleme actuale privind obligațiile civile pecuniare,* în RRD nr. 8, 1983, p. 11.

echivalentului în bani al obligației, cu excepția cazului în care s-a stipulat o clauză penală ori creditorul poate dovedi un prejudiciu mai mare cauzat de întârzierea în executarea obligației"[1].

Rezultă că, dacă părțile au stipulat o clauză penală, aceasta se va aplica prioritar. Atunci când prejudiciul nu a fost evaluat convențional, împrumutătorul are oricum dreptul la dobânda legală penalizatoare, care se calculează asupra echivalentului în lei al bunului împrumutat.

Uneori, prejudiciul cauzat de întârzierea în executarea obligației de restituire a bunului împrumutat este mai mare decât dobânda legală penalizatoare, situație în care împrumutătorul are dreptul la repararea integrală a prejudiciului. De exemplu, împrumutatul trebuia să restituie 100 t grâu dintr-un anumit soi la data de 1 septembrie 2015, obligația nu a fost executată la scadență, iar împrumutătorul a intentat o cerere de chemare în judecată, solicitând ca împrumutatul să fie obligat la valoarea cantității de grâu nerestituite, precum și la plata dobânzii legale penalizatoare aferente sumei de 50.000 de lei (cât valorau, prin ipoteză, cele 100 t la 1 septembrie 2015). Dacă hotărârea se pronunță în septembrie 2017 (când, prin ipoteză, valoarea a 100 t grâu este de 65.000 de lei), pentru ca împrumutătorului să i se repare integral prejudiciul, instanța urmează să îl oblige pe împrumutat la plata sumei de 65.000 de lei (cu care împrumutatul își va putea procura cele 100 t grâu), precum și la plata dobânzii legale penalizatoare aferente sumei de 50.000 de lei. Dacă împrumutatul ar fi fost obligat doar la plata sumei de 50.000 de lei și a dobânzii legale penalizatoare aferente sumei de 50.000 de lei, ar fi existat riscul ca suma totală acordată de instanță să fie mai mică decât 65.000 de lei (suma care să îi permită împrumutătorului să-și procure 100 t grâu), ceea ce ar fi fost profund inechitabil.

§2. Obligațiile împrumutătorului

35. Răspunderea împrumutătorului pentru vicii. În principiu, împrumutătorul nu are nicio obligație (pozitivă). Eventualele cheltuieli de conservare sunt în sarcina împrumutatului în calitatea sa de proprietar.

Potrivit art. 2.166 alin. (1) C. civ., împrumutătorul este ținut, *întocmai ca și comodantul*, să repare prejudiciul cauzat de viciile bunului împrumutat.

[1] Pentru amănunte privind aplicarea art. 1.536 C. civ., a se vedea: C.E. Zamșa, *Efectele obligațiilor civile*, *op. cit.*, pp. 160-162; D. Ghinoiu, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, pp. 1735-1736.

În lumina art. 2.152 C. civ., din materia comodatului[1], este esențial ca, la data încheierii contractului, împrumutătorul să cunoască viciile ascunse ale bunului împrumutat și să nu îl fi prevenit pe împrumutat (de exemplu, alimentele depășiseră perioada de valabilitate și au generat îmbolnăvirea împrumutatului; cerealele au fost infestate cu insecte sau erau improprii pentru a fi însămânțate). Aceste reguli se aplică în cazul împrumutului cu titlu gratuit. Răspunderea împrumutătorului este *delictuală*.

În cazul împrumutului cu titlu oneros, adică atunci când împrumutatul trebuie să plătească o dobândă ca preț al folosinței bunului, împrumutătorul este răspunzător de prejudiciul suferit de împrumutat din cauza viciilor bunurilor împrumutate, aplicându-se în mod corespunzător regulile referitoare la garanția vânzătorului[2]. Aceasta înseamnă că, aplicându-se în mod corespunzător prevederile art. 1.712 alin. (1) C. civ., în situația în care la data încheierii contractului împrumutătorul cunoștea viciile bunului împrumutat, *pe lângă una dintre măsurile prevăzute la art. 1.710* (respectiv: înlăturarea viciilor de către împrumutător sau pe cheltuiala acestuia; înlocuirea bunului împrumutat cu un bun de același fel, însă lipsit de vicii; reducerea corespunzătoare a dobânzii; rezilierea contractului de împrumut), împrumutătorul este obligat la plata de *daune-interese, pentru repararea întregului prejudiciu cauzat*, dacă este cazul[3].

Secțiunea a III-a
Stingerea împrumutului de consumație

36. Prin plată. Contractul de împrumut se stinge prin plata făcută la termenul prevăzut în contract sau stabilit de instanță ori la data plății efectuate de către împrumutat de bunăvoie.

---

[1] A se vedea *supra*, nr. 18.

[2] Potrivit art. 1.651 C. civ., „Dispozițiile prezentului capitol privind obligațiile vânzătorului se aplică, în mod corespunzător, obligațiilor înstrăinătorului în cazul oricărui alt contract având ca efect transmiterea unui drept, dacă din reglementările aplicabile acelui contract sau din cele referitoare la obligații în general nu rezultă altfel".

[3] A se vedea și R. Dincă, *op. cit.*, p. 271. Pentru amănunte privind răspunderea vânzătorului pentru vicii, a se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, pp. 170-176.

Întrucât termenul este stabilit, de regulă, în favoarea împrumutatului (debitorului), plata se poate face în mod valabil şi înainte de termen. Dacă termenul convenţional a fost stipulat în favoarea ambelor părţi, împrumutatul va putea face plata înainte de termen numai cu consimţământul împrumutătorului. În cazul împrumutului cu dobândă se prezumă că termenul a fost stipulat în favoarea ambelor părţi, dacă legea sau contractul nu prevede altfel. De exemplu, potrivit Legii nr. 190/1999 privind creditul ipotecar pentru investiţii imobiliare[1], „Împrumutaţii au dreptul de a rambursa anticipat creditul primit, în condiţiile stabilite de părţi prin contractul de credit ipotecar pentru investiţii imobiliare" [art. 13 alin. (1)].

37. Alte moduri de stingere. Împrumutul se poate stinge, potrivit dreptului comun, şi prin alte moduri de stingere a obligaţiilor (remiterea de datorie, confuziunea, darea în plată etc.), inclusiv compensaţia, el având ca obiect bunuri fungibile.

În caz de moarte a împrumutătorului, drepturile şi obligaţiile rezultând din împrumut se transmit asupra moştenitorilor acestuia, potrivit regulilor generale, afară numai dacă termenul restituirii a fost stabilit în contract în raport cu moartea împrumutătorului (termen incert), situaţie în care la decesul acestuia contractul încetează. *În caz de moarte a împrumutatului*, contractul încetează, obligaţia de restituire devine exigibilă, iar contractul de împrumut încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată cu dată certă constituie titlu executoriu [art. 2.165 coroborat cu art. 2.157 alin. (1) C. civ.]. Considerăm că regula potrivit căreia împrumutul se stinge prin decesul împrumutatului este *supletivă* şi urmăreşte protecţia împrumutătorului, părţile putând însă să prevadă că în cazul decesului părţilor drepturile şi obligaţiile rezultând din împrumut se transmit asupra moştenitorilor acestora.

De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 1.417 C. civ., împrumutătorul poate solicita ca împrumutatul *să fie decăzut din beneficiul termenului* şi, pe cale de consecinţă, *să fie obligat la restituirea de îndată a sumei datorate*[2]. Decăderea din beneficiul termenului poate fi solicitată dacă

[1] Legea nr. 190/1999 a fost publicată în M. Of. nr. 611 din 14 decembrie 1999 şi a fost modificată de mai multe ori.

[2] Potrivit art. 1.418 C. civ., decăderea din beneficiul termenului face ca obligaţia să devină de îndată exigibilă.

împrumutatul se află în stare de insolvabilitate[1] sau, după caz, de insolvență declarată în condițiile legii, precum și atunci când, cu intenție sau dintr-o culpă gravă, diminuează prin fapta sa garanțiile constituite în favoarea împrumutătorului sau nu constituie garanțiile promise. Totodată, decăderea din beneficiul termenului poate fi cerută și atunci când, din culpa sa, împrumutatul ajunge în situația de a nu mai satisface o condiție considerată esențială de împrumutător la data încheierii contractului (de exemplu, împrumutatul să aibă încheiat un contract de muncă pe durată nedeterminată, iar salariul net să aibă cel puțin un anumit cuantum). În acest din urmă caz, este necesar să se fi stipulat expres caracterul esențial al condiției și posibilitatea sancțiunii decăderii, precum și să fi existat un interes legitim pentru împrumutător să considere condiția respectivă drept esențială.

Cât privește rezilierea contractului – înainte de scadență – pentru neexecutare, considerăm că ea poate fi admisă, inclusiv în materia împrumuturilor bănești (deși împrumutul – fie și cu dobândă – este unilateral și chiar dacă părțile nu au prevăzut un pact comisoriu expres sau posibilitatea emiterii declarației unilaterale de reziliere)[2], ca sancțiune pentru neexecutare, dacă împrumutatul, în afara obligației de restituire, își asumă și alte obligații, pe care nu le respectă. De exemplu, împrumutul este cu titlu oneros și împrumutatul nu plătește dobânzile la termen sau împrumutul s-a acordat (chiar cu titlu gratuit) cu un scop determinat, dar împrumutatul

---

[1] Potrivit art. 1.417 alin. (2) C. civ., „starea de insolvabilitate rezultă din inferioritatea activului patrimonial ce poate fi supus, potrivit legii, executării silite, față de valoarea totală a datoriilor exigibile. Dacă prin lege nu se prevede altfel, această stare se constată de instanță, care, în acest scop, poate ține seama de anumite împrejurări, precum dispariția intempestivă a debitorului, neplata unor datorii devenite scadente, declanșarea împotriva sa a unei proceduri de executare silită și altele asemenea". Pentru practica judiciară, a se vedea, de exemplu: T. Suceava, s. civ., dec. nr. 832/2014; Jud. Sector 1 București, sent. civ. nr. 17120/2015, ambele publicate pe *www.rolii.ro*.

[2] În sensul că, în sistemul noului Cod civil, rezoluțiunea/rezilierea nu se poate aplica în cazul contractelor unilaterale, a se vedea I.F. Popa, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 291-293. Pentru opinia contrară, pe care o împărtășim, a se vedea: L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II, *Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, pp. 731-733; V. Diaconiță, *Condițiile substanțiale ale rezoluțiunii în noul Cod civil*, în RRDP nr. 6/2012, pp. 114-118; R. Dincă, *op. cit.*, pp. 269-270; C.E. Zamșa, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 1752.

folosește bunul împrumutat cu nerespectarea destinației etc.[1]. Dacă restituirea împrumutului se face potrivit contractului, în rate eşalonate în timp, considerăm că rezilierea contractului se poate cere în caz de neplată la termenele stipulate a ratelor.

În ceea ce privește creditul ipotecar pentru investiții imobiliare, Legea nr. 190/1999 prevede rezilierea de plin drept a contractului după 30 de zile de la data punerii în întârziere a împrumutatului (notificare prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau prin executor judecătoresc), întreaga sumă a creditului, cu dobânzile aferente la data operării rezilierii, devenind exigibilă (art. 20). Executarea silită a obligațiilor de plată ale împrumutaților se va face fără condiționarea de atribuire a unui alt spațiu de locuit. Dacă împrumutatul este o persoană fizică, instanța de la locul executării poate acorda, în situații excepționale, un termen de maximum 90 de zile, în care să-şi caute o altă locuință (art. 22).

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

[1] Unii autori admit rezilierea fără nicio circumstanțiere, deoarece este o sancțiune echitabilă şi de o incontestabilă utilitate (a se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, pp. 1172-1173; A. Bénabent, *op. cit.*, pp. 489-490, nr. 860). Observăm totuşi că utilitatea rezilierii în cazul împrumutului de consumație se vădeşte numai dacă împrumutatul, în afară de restituirea bunului împrumutat, îşi asumă şi alte obligații.

În sensul admiterii rezilierii împrumutului (cu sau fără pact comisoriu expres), a se vedea şi dec. publicate în *C. civ. adnotat*, vol. II, pp. 553-554, nr. 8, p. 562, nr. 30, şi p. 563, nr. 45, şi vol. IV, p. 54, nr. 1.

Capitolul X
Contractul de tranzacție

Secțiunea I
Noțiunea, caracterele juridice și condițiile de validitate ale contractului de tranzacție

1. Noțiune. Tranzacția[1] este contractul prin care părțile previn sau sting un litigiu, inclusiv în faza executării silite, prin concesii sau renunțări reciproce la drepturi ori prin transferul unor drepturi de la una la cealaltă [art. 2.267 alin. (1) C. civ.].

Prin urmare, tranzacția presupune:

– existența unui drept litigios[2] și/sau îndoielnic (*res litigiosa et dubia*), cel puțin în concepția părților, adică de natură a da naștere unui proces[3]. Prin acest element, tranzacția se deosebește de un simplu contract de schimb sau de vânzare;

– intenția părților de a pune capăt (în întregime sau parțial) litigiului existent[4], inclusiv în faza executării silite, sau de a preîntâmpina nașterea unui litigiu prin încheierea contractului de tranzacție;

---

[1] Din lat. *transigo, -igere, -egi, -actum* – a termina, a pune capăt, a duce la bun sfârșit, a regla o afacere.

[2] Pentru noțiunea de „drept litigios" pot fi avute în vedere prevederile art. 1.653 alin. (3) C. civ., potrivit cărora dreptul este litigios „dacă există un proces început și neterminat cu privire la existența sau întinderea sa". În același sens, a se vedea R. Dincă, *op. cit.*, p. 294, nota 2.

[3] Potrivit noului Cod civil, este posibil să se tranzacționeze și în privința executării silite a unei hotărâri judecătorești sau a altui titlu executoriu. Tranzacția intervine cu deosebire în situațiile în care creditorul preferă să rezolve rapid și pe cale amiabilă executarea silită, care îi poate crea probleme în special din cauza duratei excesive a acestei faze a procesului civil ori a deznodământului incert (de exemplu, debitorul poate fi sau poate deveni insolvabil).

[4] Tranzacția poate fi încheiată „oricând în cursul judecății" [art. 438 alin. (1) C. pr. civ.], deci până la soluționarea definitivă a procesului. Pentru amănunte, a se vedea: A. Nicolae, în *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, ed. a 2-a, p. 1224 și urm.; I. Deleanu, *op. cit.*, vol. I, pp. 1074-1081; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 550-554. Potrivit art. 92 alin. (1) C. pr. civ., Ministerul Public poate porni

– existența unor concesii[1] sau renunțări reciproce la drepturi ori a transferului unor drepturi de la o parte la cealaltă.

În lipsa a cel puțin unuia dintre aceste elemente poate fi vorba, eventual, de o simplă *achiesare* (recunoașterea unei pretenții adverse)[2] sau *desistare* (renunțare la o pretenție proprie)[3], fără însă ca această recunoaștere sau

---

orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege. În cazul în care procurorul a pornit acțiunea, titularul dreptului la care se referă acțiunea va fi introdus în proces și se va putea prevala de dispozițiile privitoare la tranzacție (art. 438-440 C. pr. civ.). A se vedea și TS, s. civ., dec. nr. 255/1978, în RRD nr. 7/1978, p. 45.

[1] Concesiile nu trebuie să fie de valoare egală; este suficient ca ele să fie comparabile (echivalente) în ochii părților. „Neegalitatea concesiunilor nu exclude reciprocitatea lor" (Cas. I, dec. nr. 180/1898, în *C. civ. adnotat*, vol. IV, p. 156).

Pe de altă parte, concesiile reciproce pot fi și implicite, rezultând din contextul înțelegerii dintre părți. Astfel, de exemplu, învoiala foștilor soți cu privire la partajul bunurilor comune în urma procesului de divorț a fost calificată – corect – ca tranzacție judiciară (TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 727/1986, în RRD nr. 2/1987, pp. 69-70). Tot astfel, a fost considerată tranzacție înțelegerea părților (moștenitori) cu privire la ieșirea din indiviziune asupra averii rămase de pe urma autorului lor (TMB, s. a III-a, dec. nr. 635/1986, *ibidem*, p. 70), concepție ce se justifică dacă situația indiviziunii succesorale era incertă (tranzacție-partaj; a se vedea A. Bénabent, *op. cit.*, p. 567 nr. 1005). Partajul prin bună învoială (a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. III, pp. 193-195), *dacă drepturile coindivizarilor nu sunt litigioase sau îndoielnice*, nu reprezintă o tranzacție. A se vedea, în același sens, Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, pp. 562-563.

[2] *Achiesarea* este manifestarea de voință, unilaterală și voluntară, a uneia dintre părțile litigiului de a se conforma pretențiilor celeilalte părți sau celor hotărâte de instanță. *Achiesarea la pretențiile reclamantului* intervine înainte de judecata în fond și presupune recunoașterea în tot sau în parte a faptului că cererea părții adverse este fondată (art. 436-437 C. pr. civ.). *Achiesarea la hotărâre* înseamnă renunțarea unei părți la calea de atac pe care o putea folosi ori pe care a exercitat-o deja împotriva tuturor sau a anumitor soluții din respectiva hotărâre (art. 463-464 C. pr. civ.). Pentru amănunte, a se vedea: V.M. Ciobanu, în *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, pp. 1283-1285; I. Deleanu, *op. cit.*, vol. I, pp. 1.036-1.038; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 546-550.

[3] *Desistarea* semnifică renunțarea de către autorul ei la o situație juridică pe care el a creat-o sau de care s-ar fi putut prevala. Ca forme ale desistării, există *renunțarea la judecată* (care determină pronunțarea unei hotărâri de către instanță, prin care ia act de renunțarea la judecată și repune părțile în situația anterioară procesului – art. 406-407

renunțare să aibă ca echivalent o recunoaștere, renunțare sau o prestație nouă reciprocă[1]. Tot astfel, se deosebește tranzacția și de *ratificare*[2] sau *confirmare*[3], care, în lipsă de echivalență, constituie un *act juridic unilateral* (iar nu contract de tranzacție)[4].

Potrivit art. 2.267 alin. (2) C. civ., prin tranzacție se pot naște, modifica sau stinge raporturi juridice diferite de cele ce fac obiectul litigiului dintre părți. Cu alte cuvinte, concesiile sau renunțările ori transmiterile de drepturi nu trebuie să fie alimentate de obiectul litigiului născut sau pe cale să se nască. De exemplu, una dintre părți renunță la acțiunea în justiție în schimbul dobândirii unui drept nou: reclamantul renunță la judecata unei acțiuni în revendicarea unei suprafețe de teren din intravilan ocupată de către pârât prin amplasarea necorespunzătoare a gardului ce desparte proprietățile celor doi, iar pârâtul se obligă să îi transmită dreptul de proprietate asupra unui teren al său de aceeași valoare situat în extravilan.

2. Caractere juridice. Tranzacția este un contract sinalagmatic, cu titlu oneros, comutativ și, în principiu, consensual.

C. pr. civ.) și *renunțarea la drept* (care determină pronunțarea unei hotărâri prin care instanța respinge în fond cererea de chemare în judecată formulată de către reclamant – art. 408-410 C. pr. civ.). Pentru amănunte, a se vedea: Cl.C. Dinu, în *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, pp. 1120-1129; I. Deleanu, *op. cit.*, vol. I, pp. 1042-1052; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, pp. 540-546.

[1] A se vedea M.B. Cantacuzino, *Curs de drept civil*, Craiova, 1925, p. 686. Uneori însă achiesarea ori desistarea poate să fie chiar consecința unei tranzacții anterior realizate. De exemplu, între părți există un litigiu și prin tranzacție una dintre părți se obligă să renunțe la judecată, iar cealaltă îi plătește o sumă de bani.

[2] Pentru ratificarea unui act juridic încheiat cu depășirea puterii de reprezentare, a se vedea art. 1.311-1.314 C. civ.

[3] Prin confirmare se acoperă nulitatea unui act juridic. A se vedea art. 1.261-1.265 C. civ.

[4] În vorbirea curentă, noțiunea de „tranzacție" este folosită deseori în sens de „înțelegere", „convenție", mai ales în materia raporturilor dintre profesioniști. Ea este folosită în acest sens, desigur impropriu, chiar și în practica judecătorească (a se vedea, de exemplu, TS, col. civ., dec. nr. 222/1959, în CD 1959, p. 109), iar alteori se evită folosirea (a se vedea, de exemplu, TS, s. civ., dec. nr. 1985/1975, în CD 1975, p. 74), deși între părți a intervenit nu o convenție oarecare, ci o veritabilă tranzacție (asupra cuantumului despăgubirilor datorate pentru inundarea culpabilă a apartamentului).

2.1. Tranzacția este un contract *sinalagmatic* (bilateral) întrucât părțile își asumă obligații reciproce (de a nu începe sau continua procesul, în schimbul concesiilor, renunțărilor la drepturi sau prestațiilor noi efectuate de cealaltă parte). Fiind sinalagmatic, se poate cere rezoluțiunea (sau, după caz, rezilierea) contractului pentru neexecutarea de obligații, dar numai dacă una dintre părți și-a asumat o obligație nouă pe care nu o execută[1]. În privința concesiilor neexecutarea este exclusă, întrucât instanța va respinge acțiunea prin care s-ar încerca valorificarea dreptului care a făcut obiectul tranzacției (concesiei)[2].

2.2. Tranzacția este un contract *cu titlu oneros* și *comutativ*, deoarece fiecare parte urmărește un avantaj patrimonial (cel puțin evitarea pierderii procesului și a cheltuielilor de judecată), iar avantajele avute în vedere nu mai depind – după încheierea contractului – de un eveniment viitor și incert, care ar face să existe șanse de câștig sau riscul unei pierderi pentru părțile contractante[3]. *Alea* (*res litigiosa et dubia*) existentă înainte încetează prin încheierea contractului de tranzacție.

2.3. Tranzacția este un contract, în principiu, *consensual*, care se încheie valabil prin simplul acord de voință al părților. Potrivit art. 2.272 C. civ., *pentru a putea fi dovedită*, tranzacția trebuie să fie încheiată în scris. Forma scrisă este necesară indiferent de valoarea contractului. *Ad probationem* înscrisul este cerut „pentru a nu se da loc cu prilejul probei tranzacției la un proces mai greu decât cel pe care părțile au căutat să-l evite"[4].

---

[1] A se vedea A. Bénabent, *op. cit.*, p. 574, nr. 1019.

[2] A se vedea *infra*, nr. 6. În practică, în mod frecvent se încheie contracte de tranzacție cu privire la dreptul părintelui separat de copilul său de a avea legături personale cu acesta (art. 401 C. civ.).

[3] Tranzacția poate fi însă afectată de o condiție (de exemplu, dreptul locativ transmis în favoarea uneia dintre părți necesită aprobarea organelor competente – TJ Constanța, dec. civ. nr. 271/1991, cu *Notă* de Gh. Beleiu, în Dreptul nr. 10-11/1991, pp. 81-84). În caz de nerealizare a condiției, tranzacția nu produce efecte (în ipoteza în care condiția a fost suspensivă), respectiv se desființează cu efect retroactiv (dacă a fost rezolutorie). Aceasta spre deosebire de contractele aleatorii, în cazul cărora nerealizarea șanselor nu afectează soarta contractului încheiat.

[4] R. Sanilevici, *Drept civil. Contracte*, Universitatea „A.I. Cuza", Iași, 1982, p. 305; M.B. Cantacuzino, *op. cit.*, pp. 686-687.

Proba cu martori se admite însă i) dacă există un început de dovadă scrisă (în sensul art. 310 C. pr. civ.)[1] sau ii) dacă partea s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-şi întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic[2] ori iii) partea a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră sau iv) actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violență ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală ori v) se cere lămurirea clauzelor actului juridic (a se vedea art. 309 C. pr. civ.).

Dacă, în schimbul renunțării făcute de o parte, cealaltă parte înstrăinează un bun, înstrăinare pentru care legea prevede forma solemnă (de exemplu, forma autentică pentru înstrăinarea sau constituirea drepturilor reale asupra imobilelor – art. 1.244 C. civ.), atunci contractul de tranzacție va trebui să fie încheiat, sub sancțiunea nulității absolute, în forma prevăzută de lege, devenind *contract solemn*[3]. Transferul dreptului trebuie înscris în cartea funciară (art. 885[4] şi 888 C. civ.).

Această soluție privind forma solemnă se impune, neîndoielnic, dacă tranzacția este *extrajudiciară*. Dacă tranzacția este *judiciară*, învoiala părților realizată în cursul judecății va fi prezentată în scris[5], înțelegerea dintre părți alcătuind dispozitivul *hotărârii de expedient* (art. 439 C. pr. civ.). Cu toate că în cazul tranzacției judiciare instanța nu judecă şi nu adaugă nimic la efectele (forța) contractului de tranzacție [*nihil addit ad vim transactionis* – „instanța nu adaugă nimic la forța (efectul) contractului de

---

[1] A se vedea: C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil*, vol. II, Bucureşti, 1929, p. 1032; I. Zinveliu, *op. cit.*, p. 346.

[2] A se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, p. 1276, nr. 1639; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, p. 293; C. Toader, *op. cit.*, p. 303.

[3] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 334/1973, în care se precizează că tranzacția care cuprinde un contract pentru care legea cere încheierea unui act autentic *ad validitatem* (în speță o donație) nu poate fi promovată de instanță dacă este constatată numai printr-un act sub semnătură privată (în RRD nr. 9/1973, p. 156).

[4] Asupra intrării în vigoare a acestui text, a se vedea şi dispozițiile art. 56 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a noului Cod civil, dispoziții care amână aplicarea efectului constitutiv al înscrierilor în cartea funciară până la finalizarea lucrărilor de cadastru pentru fiecare unitate administrativ-teritorială şi deschiderea, la cerere sau din oficiu, a cărților funciare pentru imobilele respective, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 7/1996.

[5] „Instanța nu poate lua act de tranzacție fără ca toate părțile să fie prezente pentru a-şi da consimțământul" (TS, s. civ., dec. nr. 1915/1989, în Dreptul nr. 5/1990, p. 72).

tranzacție"], verificând numai legalitatea înțelegerii dintre părți, hotărârea de expedient are „funcția de a autentifica această învoială"[1]; orice hotărâre judecătorească – din punct de vedere probatoriu – „are forța probantă a unui înscris autentic" (art. 434 C. pr. civ.). Astfel fiind, nu întrevedem necesitatea prezentării unui act autentificat de notar, chiar dacă tranzacția ar cuprinde un contract solemn[2]. Hotărârea de expedient suplinește cu prisosință forma autentică notarială.

În orice caz, dacă tranzacția produce efecte pur declarative[3], nu va fi necesară respectarea formei autentice, indiferent dacă tranzacția este judiciară sau extrajudiciară, pentru că recunoașterea unui drept preexistent nu are semnificația unei înstrăinări.

3. Condiții de validitate. Pentru ca un contract de tranzacție să fie încheiat valabil, este necesar ca părțile să aibă capacitatea de a contracta, să-și exprime consimțământul în mod valabil, obiectul tranzacției să fie determinat și licit, iar cauza să fie licită și morală. Aceste verificări trebuie efectuate și de către instanțele de judecată cărora li se solicită să ia act de tranzacție și să pronunțe o hotărâre de expedient[4, 5].

---

[1] V. Stoica, Fl. Baias, *Posibilitatea revocării unei tranzacții judiciare pe calea acțiunii pauliene*, în RRD nr. 1/1987, p. 17.

[2] În același sens, C. Ap. Craiova, s. civ., dec. nr. 8683/1999, publicată în programul legislativ *Lege 4*.

[3] A se vedea *infra*, nr. 7.

[4] Potrivit art. 438 C. pr. civ., „(1) Părțile se pot înfățișa oricând în cursul judecății, chiar fără să fi fost citate, pentru a cere să se dea o hotărâre care să consfințească tranzacția lor. (2) Dacă părțile se înfățișează la ziua stabilită pentru judecată, cererea pentru darea hotărârii va putea fi primită chiar de un singur judecător. (3) Dacă părțile se înfățișează într-o altă zi, instanța va da hotărârea în camera de consiliu". Dacă tranzacția intervine după ce prima instanță s-a pronunțat, instanța de control judiciar va admite apelul (sau recursul, după caz), va anula hotărârea primei instanțe și va lua act de tranzacția părților.

[5] După cum s-a arătat în doctrină (A. Nicolae, în *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, ed. a 2-a, p. 1227), „Faptul că judecătorul verifică dacă părțile au capacitatea de a tranzacționa, dacă este vorba de drepturi de care pot să dispună nu situează aceste operațiuni în sfera jurisdicțională, pentru că sunt verificări obligatorii pe care le realizează în egală măsură și notarul, în exercitarea atribuțiilor ce îi revin în procedura autentificării actelor, fără ca aceasta să însemne că dobândește atribuții jurisdicționale".

Aşadar, în privința condițiilor de validitate se aplică regulile generale în materie de contracte. Sunt totuşi necesare unele precizări privitoare la capacitatea părților contractante, la obiectul tranzacției şi la cauză (scop).

Întrucât tranzacția implică renunțarea la un drept, iar renunțările sunt echivalate *actelor de dispoziție* (chiar dacă tranzacția nu implică o înstrăinare), părțile contractante trebuie să aibă *capacitatea*, respectiv să îndeplinească condițiile cerute de lege pentru a dispune cu titlu oneros de dreptul care formează obiectul concesiei sau de prestația promisă de o parte în schimbul renunțării făcute de cealaltă parte (art. 2.271 C. civ.). Tranzacția poate fi încheiată şi prin mandatar, dar pentru aceasta el trebuie să fie *împuternicit în mod expres* [art. 2.016 alin. (2) C. civ.][1], adică procura trebuie să fie *specială*[2].

Tranzacția nu poate avea ca *obiect* capacitatea sau starea civilă a persoanelor şi nici drepturi de care părțile nu pot dispune potrivit legii [art. 2.268 alin. (1) C. civ.][3]. De exemplu, nu se poate tranzacționa cu privire la statutul

---

[1] Astfel fiind, jurisconsultul nu poate tranzacționa decât pe baza unei „delegații" (procuri) speciale (TS, s. civ., dec. nr. 813/1956, în CD 1956, vol. II, p. 326). Instanța nu poate lua act de tranzacția intervenită între părți pe baza procurii generale de reprezentare în justiție date de reclamantă; în acest scop este nevoie de o procură specială (TS, s. civ., dec. nr. 566/1989, în Dreptul nr. 1-2/1990, p. 139). În schimb, avocatul nu are nevoie de o procură specială pentru *prezentarea tranzacției* semnate de partea pe care o reprezintă şi pentru a cere pronunțarea unei hotărâri de expedient (Cas. II, dec. nr. 4/1925, în *C. civ. adnotat*, vol. IV, p. 158). În acest din urmă caz însă, în ipoteza în care contractul trebuie să fie încheiat în formă autentică cerută *ad validitatem*, actul prezentat şi semnat de parte trebuie să fie autentificat (de exemplu, de un notar public).

[2] ICCJ, s. com., dec. nr. 805/2009, publicată pe *www.scj.ro*.

[3] În practică s-a decis că, în condițiile în care intimatul nu putea deveni titularul dreptului de proprietate asupra unui teren în temeiul unui înscris sub semnătură privată, el nu putea încheia cu recurenta o tranzacție prin care să dispună cu privire la acest drept (C. Ap. Bucureşti, s. a IV-a civ., dec. nr. 1864/2003, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, pp. 542-544). Tot astfel, s-a decis că „inexistența unui act juridic care să ateste dreptul de proprietate al părților cu privire la toate cele cinci camere din imobil asupra cărora au tranzacționat (în contractul de vânzare-cumpărare fiind cuprinse doar două camere) are semnificația inexistenței, din punct de vedere juridic, a obiectului contractului judiciar. Mai mult, cauza încheierii tranzacției este una ilicită, în condițiile în care ambele părți aveau cunoştință de întinderea reală a dreptului lor de proprietate" (Jud. Sector 1 Bucureşti, sent. civ. nr. 7411/2007, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil. Practică judiciară. I. Nulitatea*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2009, p. 228). În practica recentă a instanței supreme s-a statuat în sensul că „analiza condițiilor de

civil al persoanei[1], pensia alimentară (de întreținere), dreptul la viață și sănătate, drepturile nepatrimoniale de autor etc. Tot astfel, potrivit art. 38 din Codul muncii, orice tranzacție prin care se urmărește renunțarea la drepturile recunoscute de lege salariaților sau limitarea acestor drepturi este lovită de nulitate. Noul Cod civil, ca și Codul civil anterior, precizează că „se poate însă tranzacționa asupra acțiunii civile derivând din săvârșirea unei infracțiuni" [art. 2.268 alin. (2) C. civ., respectiv art. 1707 C. civ. 1864][2], de exemplu, asupra despăgubirilor civile rezultate din vătămarea sănătății, căci prin această înțelegere nu este afectată acțiunea penală, care își urmează cursul, respectiv încetează prin împăcarea părților, potrivit regulilor procedurii penale, iar nu ca efect al tranzacției, care se referă exclusiv la pretențiile civile[3].

---

valabilitate a tranzacției implică, în mod inevitabil, verificarea dreptului părților de a încheia tranzacția, care presupune, prin natura acestei operațiuni, dreptul de dispoziție asupra unor bunuri. Ca atare, dacă una dintre părți are calitate de administrator al bunului (în speță, Ministerul Apărării Naționale) și, deci, nu are capacitatea de a dispune cu privire la întinderea, primirea sau cedarea bunului, iar verificarea legalității tranzacției încheiate de părți pentru stingerea litigiului a fost urmărită exclusiv din perspectiva existenței părților în proces, și nu din perspectiva cerințelor legale pentru încheierea actului juridic în discuție, instanța a pronunțat o hotărâre nelegală, cu încălcarea dispozițiilor art. 2.268 alin. (1) și art. 2.271 C. civ." (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 1166/2014, publicată pe *www.scj.ro*). A se vedea și: Jud. Baia de Aramă, sent. civ. nr. 388/2014, publicată pe *Lege 4*; Jud. Hârlău, sent. civ. nr. 985/2016, publicată pe *www.rolii.ro*.

„Contractul de tranzacție având ca finalitate terminarea unui proces existent este compatibil cu orice proces a cărui procedură de judecare este dominată de principiul disponibilității. Chiar dacă acest principiu vizează prioritar litigiile civile, fiind specific procedurii de judecată consacrate prin Codul de procedură civilă, totuși el este compatibil și cu litigiile de altă natură, inclusiv cele de contencios administrativ, a căror derulare judiciară este guvernată de aceste norme procedurale" (M. Costin, C. Costin, *Compatibilitatea contractului de tranzacție cu litigiile de contencios administrativ*, în RDC nr. 12/2006, p. 114).

[1] Cum ar fi acțiunea de tăgăduire a paternității. A se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 237/1977, în RRD nr. 9/1977, pp. 61-62; Jud. Sector 6 București, sent. civ. nr. 9131/2016, publicată pe *www.rolii.ro*. Cu privire la imobile și bunurile care fac parte din domeniul public al statului și unităților administrativ-teritoriale, a se vedea *infra*, nr. 10.

[2] În cadrul procesului penal, părțile pot încheia o tranzacție prin care să pună capăt acțiunii civile valorificate în acest cadru (TS, compl. 7 jud., dec. nr. 21/1980, în CD 1980, pp. 316-318).

[3] A se vedea TJ Satu Mare, dec. civ. nr. 444/1976, în RRD nr. 1/1978, p. 65. Potrivit art. 23 C. pr. pen., „(1) În cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile,

În toate cazurile, sub sancțiunea nulității absolute, părțile sau una dintre ele nu trebuie să urmărească prin tranzacție realizarea de *scopuri* ilicite. Astfel, de exemplu, persoana vătămată nu trebuie să profite de poziția pe care o are în procesul penal (infracțiune urmărită la plângerea prealabilă a părții vătămate), pentru a obține de la inculpat, pe calea unei tranzacții, o despăgubire considerabil disproporționată în raport cu prejudiciul suferit, săvârșind astfel un abuz în exercițiul dreptului de a tranzacționa[1]. Tot astfel, prin încheierea tranzacției nu trebuie să se urmărească eludarea dispozițiilor imperative ale legii sau fraudarea terților (de exemplu, a creditorilor)[2]. Cazul clasic este acela în care soții partajează bunurile comune într-un asemenea mod încât soțul debitor să obțină o mică parte din bunuri, care nu corespunde contribuției sale reale. Dacă tranzacția intervine în cursul procesului și instanța constată că părțile urmăresc astfel de scopuri, ea este

---

inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii. (2) Inculpatul, cu acordul părții responsabile civilmente, poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile. (3) În cazul recunoașterii pretențiilor civile, instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii. Cu privire la pretențiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe".

Dacă împăcarea părților în cazurile prevăzute de lege nu este însoțită de o tranzacție, partea vătămată poate pretinde despăgubiri în fața instanței civile. Art. 159 alin. (2) C. pen., potrivit căruia „Împăcarea înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă", se referă, după părerea noastră, la acțiunea civilă valorificată în procesul penal, iar nu la valorificarea pretențiilor în fața instanței civile, mai ales dacă, la data împăcării, partea vătămată nu putea cunoaște urmările păgubitoare ale infracțiunii. Pentru discuții și nuanțări, a se vedea: TMB, dec. pen. nr. 2654/1978, în RRD nr. 4/1979, p. 62; TJ Sibiu, dec. civ. nr. 748/1979, cu *Note* de B. Diamant și Gh. Părăușanu, în RRD nr. 5/1981, p. 45 și urm.; C. Ap. Brașov, s. pen., dec. nr. 359/2012, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. II, p. 1150; C. Ap. Iași, dec. pen. nr. 1239/2013, publicată pe *www.rolii.ro*.

[1] A se vedea, de exemplu: TS, col. civ., dec. nr. 107/1960, în CD 1960, p. 231; dec. nr. 1107/1962, în JN nr. 11/1963, p. 175. În absența unor scopuri ilicite, instanța trebuie să se conformeze înțelegerii dintre părți. De exemplu, nu poate reduce cuantumul despăgubirilor pe motiv că și victima s-a aflat în culpă (culpă comună) – TJ Constanța, dec. pen. nr. 502/1991, în Dreptul nr. 1/1992, p. 113.

[2] Art. 2.278 alin. (1) teza a II-a C. civ. prevede că *tranzacția poate fi atacată cu acțiune revocatorie sau cu acțiunea în declararea simulației*. În legătură cu drepturile creditorilor, a se vedea și: V. Stoica, Fl. Baias, *loc. cit.*, pp. 12-17; TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 727/1986, în RRD nr. 2/1987, pp. 69-70.

obligată să respingă cererea de a da o hotărâre de expedient şi să continue judecata[1,2].

4. Nulitatea contractului de tranzacţie. În legătură cu cauzele de nulitate a contractului de tranzacţie, art. 2.273 alin. (1) C. civ. prevede, cu caracter de principiu, că tranzacţia poate fi afectată de aceleaşi cauze de nulitate ca orice alt contract (de exemplu, poate fi anulată pentru incapacitate ori pentru eroare[3], dol sau violenţă, ca vicii de consimţământ).

Cu titlu de excepţie, art. 2.273 alin. (2) C. civ. prevede că tranzacţia nu poate fi anulată pentru eroare de drept referitoare la chestiunile ce constituie

---

[1] A se vedea: Plenul TS, dec. de îndrumare nr. 12/1958, în CD 1958, pp. 29-30; CSJ, s. civ., dec. nr. 552/1990, în *Deciziile CSJ 1990-1992*, pp. 286-287. În practica judiciară s-a reţinut că la înfăţişarea unei tranzacţii instanţa de judecată este datoare să verifice dacă învoiala părţilor nu urmăreşte un scop ilicit, fiind potrivnică legilor, intereselor statului sau ale terţilor. În cauză, părţile, deşi au cunoscut că bunul nu mai era în patrimoniul lor, au dispus prin convenţă de el prin tranzacţie, ceea ce demonstrează ilicitatea scopului urmărit, respectiv tranzacţionarea în dauna intereselor terţului dobânditor (C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 845/2004, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, pp. 538-542). În altă cauză, s-a constatat nulitatea absolută a tranzacţiei încheiate între soţi, deoarece soţia a dobândit ambele imobile, iar soţul a arătat că înţelege să nu primească nicio sultă pentru cota sa din bunurile devălmaşe; instanţa a reţinut că tranzacţia a fost făcută în fraudarea intereselor creditorului reclamant, căruia soţul îi datora suma de 10.000 de lei, acesta din urmă devenind insolvabil în urma tranzacţiei (C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 768/2008, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil...*, vol. I, *op. cit.*, p. 532).

[2] Pentru o soluţie referitoare la tranzacţia privind acţiunile într-o societate comercială, a se vedea CSJ, s. com., dec. nr. 4701/2001, citată de E. Cârcei, *Din jurisprudenţa Secţiei comerciale a Curţii Supreme de Justiţie pe anul 2001*, în RDC nr. 2/2002, p. 88.

[3] Într-o speţă s-a reţinut că „instanţa care a soluţionat partajul nu a dat citire tranzacţiei, împrejurare confirmată şi de martorul audiat în faza procesuală a fondului, astfel încât reclamantul, care nu cunoştea limba română, a semnat actul juridic cu convingerea că acesta cuprinde şi clauzele asupra cărora părţile au negociat anterior în prezenţa traducătorului. Reclamantul nu a intenţionat să o gratifice pe fosta sa soţie prin renunţarea la pretenţiile asupra cotei ce i se cuvenea din bunul imobil dobândit în timpul căsătoriei, ci a dorit ca prin poziţia exprimată să obţină o serie de contraprestaţii, astfel că acesta nu a exprimat un consimţământ valabil la încheierea tranzacţiei, consimţământul dat fiind viciat de eroarea asupra naturii juridice a actului (*error in negotio*)" – C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 192/2007, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil...*, vol. I, *op. cit.*, p. 231.

obiectul neînțelegerii părților și nici pentru leziune[1]. *În privința erorii de drept*, textul se corelează cu prevederile art. 1.208 alin. (2) C. civ., potrivit cărora „Eroarea de drept nu poate fi invocată în cazul dispozițiilor legale accesibile și previzibile"[2], și are menirea de a mobiliza părțile ca, înainte de a încheia o tranzacție, să se documenteze foarte serios cu privire la dispozițiile legale care reglementează aspectele ce constituie obiectul diferendului dintre părți și care se rezolvă prin tranzacție. *În ceea ce privește imposibilitatea anulării pentru leziune*, legiuitorul a urmărit să nu creeze condițiile pentru ca tranzacția să poată fi anulată în cazul inegalității sau chiar dezechilibrului dintre concesiile (renunțările, prestațiile) părților, sancțiunea nulității putând afecta siguranța circuitului civil, precum și drepturile părților (și, eventual, ale terților).

În practică s-a decis că nu constituie eroare asupra obiectului eroarea asupra cuantumului prejudiciilor suferite[3]. În schimb, poate fi reținută *eroarea asupra **naturii pagubei** suferite* (de exemplu, leziunea ca urmare a vătămării corporale este de altă natură decât aceea cunoscută în momentul încheierii contractului de tranzacție) sau asupra consecințelor agravate sau noi ale faptei ilicite, căci victima nu încheie tranzacția decât asupra consecințelor previzibile în acel moment[4]. Astfel, într-o speță tranzacția a fost anulată pentru că tulburările epileptice au apărut posterior tranzacției,

---

[1] Art. 1.224 C. civ. prevede că *nu pot fi atacate pentru leziune* contractele aleatorii, *tranzacția*, precum și alte contracte anume prevăzute de lege.

[2] După cum s-a arătat în literatura de specialitate, „dacă accesibilitatea se referă la aducerea la cunoștință publică a legii, atunci previzibilitatea ne evocă formularea ei în termeni de natură ca orice persoană să îi poată anticipa efectele" (O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 215).

[3] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1985/1975, *cit. supra* (în speță, părțile au încheiat o tranzacție cu privire la despăgubirile datorate de către pârât ca urmare a inundării apartamentului reclamantului; acțiunea intentată de către reclamant prin care a solicitat despăgubiri suplimentare – în lumina unui raport de expertiză întocmit ulterior încheierii tranzacției – a fost respinsă de către instanța supremă cu motivarea că tranzacția nu poate fi anulată, deoarece nu constituie eroare asupra substanței eroarea asupra valorii economice a prestației sau a contraprestației).

[4] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1278, nr. 1646. Pentru consecințe noi sau agravate partea poate cere *un supliment de indemnizație*, iar nu anularea pentru eroare. A se vedea A. Bénabent, *op. cit.*, p. 572, nr. 1013, și p. 576, nr. 1022.

încheiată conform unei expertize care nu reținuse decât tulburări de memorie[1].

Tot astfel, se poate cere anularea tranzacției încheiate pentru executarea unui titlu nul (sau anulabil), însă art. 2.274 C. civ. prevede unele *nuanțe*:

(i) este nulă tranzacția încheiată pentru executarea unui *act juridic lovit de nulitate absolută*, în afară de cazul în care părțile au tranzacționat expres asupra nulității. De exemplu, dacă intervine o tranzacție între moștenitorul legal rezervatar și legatarul cu titlu particular cu privire la întinderea terenului care formează obiectul legatului, iar ulterior se constată nulitatea absolută a testamentului olograf pentru că acesta nu fusese scris în întregime, datat și semnat de mâna testatorului, va fi nulă și tranzacția. În schimb, dacă moștenitorul legal solicită instanței să se constate nulitatea testamentului pentru că nu fusese datat de către testator, legatarul se apără susținând că data poate fi completată, iar în cursul procesului intervine o tranzacție în cadrul căreia părțile se referă expres la nulitatea testamentului (bunăoară, moștenitorul legal renunță la judecată, iar legatarul se mulțumește cu jumătate din terenul care constituie obiectul legatului cu titlu particular), ulterior nu se va putea cere nulitatea tranzacției; părțile au tranzacționat în deplină cunoștință de cauză asupra nulității testamentului;

(ii) în cazul în care tranzacția s-a încheiat pentru executarea unui *act anulabil*, anularea tranzacției poate fi cerută doar de partea care la data încheierii tranzacției nu cunoștea cauza de anulabilitate. De exemplu, dacă tranzacția s-a încheiat pentru executarea unui contract de vânzare (de pildă, vânzătorul solicită plata restului de preț) lovit de nulitate relativă pentru că vânzătorul era incapabil la data încheierii contractului, numai cumpărătorul poate cere anularea tranzacției, cu condiția să nu fi cunoscut faptul că vânzătorul era incapabil la data încheierii contractului de vânzare;

(iii) potrivit art. 2.275 C. civ., este nulă tranzacția încheiată pe baza unor înscrisuri dovedite ulterior ca fiind false. De exemplu, tranzacția intervine între reclamantul într-o acțiune în revendicare și pârâtul posesor, acesta din urmă fiind de acord să-i restituie bunul reclamantului, iar reclamantul renunță la cheltuielile de judecată și la valoarea fructelor percepute de către pârât. Ulterior, se constată că titlul invocat de către reclamant (de exemplu,

[1] Cass. civ. 2, 10 ianuarie 1990, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 571, nota 43.

un testament autentic) era fals, nefiind autentificat de un notar public. Se poate cere nulitatea tranzacției[1];

(iv) art. 2.276 alin. (1) C. civ. prevede că descoperirea ulterioară de înscrisuri necunoscute părților și care ar fi putut influența conținutul tranzacției nu reprezintă o cauză de nulitate a acesteia, cu excepția cazului în care înscrisurile au fost ascunse de către una dintre părți sau, cu știința ei, de către un terț[2]. Prima parte a textului sancționează partea care nu a fost suficient de diligentă pentru a identifica toate înscrisurile care i-ar fi folosit la încheierea tranzacției. În schimb, partea a doua a textului permite anularea tranzacției pentru dol;

(v) alin. (2) al art. 2.276 C. civ. prevede că tranzacția este nulă dacă din înscrisurile descoperite rezultă că părțile sau numai una dintre ele nu aveau niciun drept asupra căruia să poată tranzacționa. De exemplu, A l-a împrumutat pe B cu suma de 30.000 de lei. După decesul lui A, C, moștenitorul acestuia, încheie o tranzacție cu B prin care convin ca B să-i plătească suma de 20.000 de lei. După încheierea tranzacției, se descoperă un testament olograf prin care testatorul-creditor A a iertat datoria legatarului-debitor B, caz în care datoria acestuia din urmă s-a stins în momentul decesului lui A. În acest caz, B poate cere nulitatea tranzacției;

(vi) de asemenea, tranzacția asupra unui proces este anulabilă la cererea părții care nu a cunoscut că litigiul fusese soluționat printr-o hotărâre judecătorească intrată în puterea lucrului judecat. Soluția este firească, pentru că una dintre părți s-a aflat în eroare cu privire la soarta procesului

---

[1] Nulitatea este *absolută* pentru că, așa cum a statuat instanța supremă, „falsificarea unor înscrisuri oficiale este de natură a atrage în toate situațiile nulitatea absolută întrucât valorile sociale afectate nu se rezumă la interesele uneia sau câtorva persoane, ci vizează însăși siguranța circuitului civil, subminând în același timp autoritatea organelor de stat emitente" (ICCJ, s. civ., dec. nr. 2812/2003, publicată pe *www.scj.ro*). În același sens, a se vedea P. Perju, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 2365.

[2] „Nu constituie temei de anulare a tranzacției chiar și descoperirea unor acte sau documente necunoscute în momentul încheierii acesteia, dacă nu au fost ascunse prin fapta uneia dintre părțile contractante. Cu atât mai mult, în speță, anularea tranzacției nu trebuie dispusă, pentru că testamentul era cunoscut la data tranzacției și nu a fost ascuns de vreuna din părți, acestea având cunoștință de existența lui și aflându-se în posesia părții care se prevalează de el pentru înlăturarea efectelor convenției, pe care a încheiat-o din proprie voință" (CSJ, s. civ., dec. nr. 1880/1992, în *Deciziile CSJ 1990-1992*, pp. 265-269).

stins prin tranzacție, dar care fusese soluționat anterior prin hotărâre judecătorească. Dacă ambele părți s-au aflat în eroare, oricare poate să ceară anularea tranzacției;

(vii) potrivit art. 1.210 C. civ., „Simpla eroare de calcul nu atrage anularea contractului, ci numai rectificarea, afară de cazul în care, concretizându-se într-o eroare asupra cantității, a fost esențială pentru încheierea contractului. Eroarea de calcul trebuie corectată la cererea oricăreia dintre părți". De exemplu, dacă în cadrul tranzacției s-a stipulat că pârâtul se obligă să-i transfere reclamantului dreptul de proprietate asupra unui teren din extravilan cu o suprafață de 10 ori mai mare decât terenul de 100 mp al reclamantului situat în intravilan, pe care pârâtul l-a împrejmuit ilegal, iar în tranzacție se menționează eronat suprafața de 2.000 mp (în loc de 1.000 mp), se poate cere rectificarea contractului; în schimb, dacă părțile au efectuat un calcul pentru a se stabili suprafața de teren pe care pârâtul trebuie să o asigure în schimbul renunțării reclamantului la judecată și în mod eronat au ajuns la concluzia că pârâtul trebuie să transfere proprietatea asupra a 2.000 mp de teren din extravilan (ceea ce l-a determinat pe reclamant să semneze tranzacția), ulterior – când pârâtul susține și demonstrează că, de fapt, terenul trebuie să aibă doar 1.000 mp – nu se poate proceda la o simplă rectificare, ci tranzacția este *anulabilă*.

În legătură cu nulitatea tranzacției, se pune problema de a ști ce anume se întâmplă în cazul în care este lovită de nulitate doar o anumită clauză a contractului. Art. 2.269 C. civ. prevede că tranzacția este *indivizibilă* în ceea ce privește obiectul său și că, în lipsa unei stipulații contrare, ea nu poate fi desființată în parte. Așadar, în principiu, tranzacția are un *caracter indivizibil*, reprezintă un tot unitar, format din clauze indivizibile, astfel încât nicio clauză nu poate fi suprimată sau schimbată fără anularea întregului contract[1]. Uneori, părțile prevăd că, dacă anumite clauze sunt nule ori sunt considerate de lege nescrise, ele se vor înlocui de drept cu clauze valabile, fără a afecta tranzacția în ansamblul său.

---

[1] M.B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 687; R. Sanilevici, *op. cit.*, p. 307; TS, col. civ., dec. nr. 1477/1964, în CD 1964, p. 68. În această decizie s-a reținut că „tranzacția, fiind un act indivizibil, rezultat din acordul de voință al părților, nu poate fi modificată parțial, ci trebuie anulată în totalitate, deoarece în caz contrar s-ar nesocoti echilibrul de prestații între părți și legătura indisolubilă între condițiile în care s-a consimțit".

Potrivit art. 2.278 C. civ., tranzacția care, punând capăt unui proces început, este constatată printr-o hotărâre judecătorească poate fi desființată prin acțiune în nulitate sau acțiune în rezoluțiune ori reziliere, precum orice alt contract. Aceasta se explică prin aceea că o asemenea înțelegere are natura juridică a unui contract, căruia îi sunt aplicabile atât dispozițiile de drept material din Codul civil, cât și cele procesuale din art. 438-440 C. pr. civ. referitoare la hotărârile de expedient[1].

Tranzacția constatată printr-o hotărâre judecătorească poate fi, de asemenea, atacată cu acțiune revocatorie (pauliană)[2] sau cu acțiunea în declararea simulației.

Hotărârea prin care s-a desființat tranzacția face ca hotărârea judecătorească prin care tranzacția fusese constatată să fie lipsită de orice efect. Cu alte cuvinte, dacă tranzacția a avut ca efect stingerea litigiului prin hotărâre de expedient și ulterior se constată sau se pronunță nulitatea tranzacției ori se dispune rezoluțiunea sau rezilierea pentru neexecutarea obligațiilor noi asumate, pe cale de consecință, se desființează și hotărârea de expedient, litigiul urmând să fie rejudecat[3], căci hotărârea de expedient nu este rezultatul unei judecăți a instanței, ci al unui contract al părților (contract judiciar)[4].

5. Interpretarea contractului. Este de principiu că renunțările la drepturi sunt de strictă interpretare[5]. În acest sens, art. 2.270 C. civ. precizează

---

[1] CSJ, s. civ., dec. nr. 1014/2002, în Dreptul nr. 6/2003, p. 244.

[2] A se vedea și C. Ap. Cluj, s. civ., dec. nr. 1354/2007, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. II, p. 1160.

[3] A se vedea TS, col. civ., dec. nr. 1477/1964, *loc. cit.*, p. 69. Tranzacția, chiar dacă este consacrată printr-o hotărâre judecătorească, este susceptibilă, ca orice contract, de a fi atacată pe calea acțiunii în anulare (CSJ, s. civ., dec. nr. 1031/1992 și dec. nr. 1880/1992, în *Deciziile CSJ 1990-1992*, pp. 262-269; TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 323/1993, în *Culegere TMB 1993-1997*, pp. 374-375). În doctrină s-a arătat că, „în cazul admiterii acțiunii revocatorii sau în declararea simulației exercitate împotriva unei tranzacții judiciare, efectul constă în *inopozabilitatea tranzacției judiciare și a hotărârii de expedient față de reclamant*" (G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 553, nota 1).

[4] A se vedea și C. Ap. Suceava, s. civ., dec. nr. 528/2003, cu *notă* de V. Timofte, în Dreptul nr. 4/2004, pp. 236-241.

[5] A se vedea, de exemplu, TS, col. civ., dec. nr. 925/1954, în CD 1954, vol. I, p. 382. Se spune că „tranzacția este de cea mai strictă interpretare" (D. Alexandresco, *Explicațiunea...*, tomul X, p. 213). Art. 13 C. civ. prevede că „Renunțarea la un drept nu se prezumă".

că tranzacția se mărginește numai la obiectul ei; renunțarea făcută la toate drepturile, acțiunile și pretențiile nu se întinde decât asupra cauzei cu privire la care s-a făcut tranzacția. Tranzacția nu privește decât cauza cu privire la care a fost încheiată, fie că părțile și-au manifestat intenția prin expresii generale sau speciale, fie că intenția lor rezultă în mod necesar din ceea ce s-a prevăzut în cuprinsul tranzacției. De exemplu, tranzacția prin care se sting toate litigiile referitoare la un anumit imobil nu influențează litigiile referitoare la un alt imobil sau pe cele care decurg din nerestituirea unui împrumut. Tot astfel, faptul că un moștenitor rezervatar încheie o tranzacție cu un legatar, în cadrul căreia recunoaște valabilitatea unui testament olograf ce conține un legat cu titlu particular, nu presupune că ulterior, când constată că din cauza descoperirii unor datorii ale defunctului rezerva lui succesorală este afectată, nu ar putea cere reducțiunea acelui legat în limitele cotității disponibile.

Pentru a se asigura o corectă interpretare a tranzacției, de multe ori părțile redactează o *expunere de motive* sau un *preambul*, unde se prezintă situația de fapt și de drept și se explică scopul pentru care încheie contractul de tranzacție.

Secțiunea a II-a
Efectele contractului de tranzacție

6. Efecte extinctive. Este neîndoielnic că, odată încheiată, tranzacția împiedică părțile să formuleze din nou pretenții cu privire la drepturile stinse sau recunoscute prin tranzacție[1], ea având *efect extinctiv*. Astfel fiind,

[1] A se vedea, de exemplu, TS, s. pen., dec. nr. 514/1969, în RRD nr. 7/1969, p. 169; s. civ., dec. nr. 1985/1975, *cit. supra*. Menționăm că recunoașterea cuprinsă în tranzacție valorează – în limita în care obligația a fost recunoscută – cauză de întrerupere a prescripției extinctive (art. 2.537 pct. 1 C. civ.). În principiu, din cauza efectului extinctiv – care împiedică formularea unei acțiuni în justiție cu privire la drepturile stinse sau recunoscute prin tranzacție –, ea împiedică și curgerea termenului de prescripție, căci *contra non valentem agere non currit praescriptio*. Problema prezintă importanță în cazul tranzacției extrajudiciare. Dacă procesul a fost declanșat, devine operantă întreruperea prescripției prin intentarea cererii de chemare în judecată (art. 2.537 pct. 2 C. civ.).

acțiunea introdusă de una dintre părți va fi respinsă *de plano* ca urmare a invocării excepției peremptorii (dirimante) rezultând din tranzacție[1].

Precizăm că hotărârea care consfințește tranzacția intervenită între părți poate fi atacată, *pentru motive procedurale* (de exemplu, necompetența instanței), numai cu **recurs** la instanța ierarhic superioară (art. 440 C. pr. civ.)[2]. Astfel cum am arătat mai sus, *contractul de tranzacție*, de care s-a luat act printr-o hotărâre judecătorească, poate fi atacat, după caz, cu o acțiune în nulitate, rezoluțiune, reziliere, revocare, declararea simulației.

Dacă tranzacția este consemnată într-o hotărâre judecătorească de expedient sau într-un înscris autentic susceptibil de executare silită, poate fi pusă în executare silită, în condițiile legii[3].

7. Efecte declarative[4]. După multe controverse care s-au purtat în literatura de specialitate, majoritatea autorilor recunosc că tranzacția produce, *de regulă*, efecte declarative[5], iar nu constitutive sau translative, întrucât nu are ca scop să confere părților drepturi noi, ci numai să recunoască drepturi preexistente – inclusiv garanțiile și alte accesorii (de exemplu, dobânzi)

---

[1] Excepția este denumită „*exceptio litis per transactionem finitae*". A se vedea A. Nicolae, *op. cit.*, p. 1227. În practică s-a decis că „nu se poate relua judecata în privința unora dintre bunurile asupra cărora, în aplicarea principiului disponibilității, părțile au tranzacționat" (CSJ, s. civ., dec. nr. 489/1990, în Dreptul nr. 2-3/1991, p. 71). În schimb, s-a decis că efectele tranzacției încheiate de soți, în timpul procesului de divorț, cu privire la anumite bunuri comune nu se pot extinde și asupra celorlalte bunuri comune, astfel încât este admisibilă acțiunea unuia dintre foștii soți având ca obiect împărțeala, pe cale judecătorească, a bunurilor comune la care nu se referă tranzacția (CSJ, s. civ., dec. nr. 5599/2001, în C. Jud. nr. 5/2002, p. 69).

[2] Împotriva hotărârii de expedient poate fi formulată contestație în anulare și, în anumite cazuri, revizuire. Pentru amănunte, a se vedea: A. Nicolae, *op. cit.*, pp. 1229-1230; G. Boroi, M. Stancu, *op. cit.*, p. 553.

[3] A se vedea: T. reg. Dobrogea, dec. civ. nr. 955/1966, cu *Notă* de C. Cunescu, *cit. supra*; CSJ, s. com., dec. nr. 662/1999, în RDC nr. 10/2000, pp. 207-208.

[4] A se vedea și D. Văduva, *Definiția și efectul declarativ ale contractului de tranzacție*, în Dreptul nr. 3/2002, pp. 18-37.

[5] A se vedea, de exemplu: C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, vol. II, pp. 1033-1034; R. Sanilevici, *op. cit.*, p. 306; I. Zinveliu, *op. cit.*, p. 347; D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, p. 298; A. Bénabent, *op. cit.*, p. 576, nr. 1023. Cu unele rezerve, Mazeaud, *op. cit.*, p. 1280, nr. 1650; *contra*, M.B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 688.

existente pe lângă creanța recunoscută (dacă nu s-a convenit altfel) – și să le consolideze, punându-le la adăpost de o contestație judiciară. În acest sens, se spune că tranzacția *non est titulus, sed tituli confessio*[1].

Din efectul declarativ al tranzacției rezultă că:

– partea nu este succesorul în drepturi al celeilalte părți. Astfel fiind, părțile nu sunt obligate să-și garanteze reciproc drepturile pe care și le recunosc, întrucât obligația de garanție se naște doar ca urmare a unei transmisiuni de drepturi;

– produce efecte și pentru trecut, până în momentul nașterii drepturilor ce se consolidează (efecte retroactive);

– nu poate servi ca just titlu pentru uzucapiunea de 10-20 de ani, potrivit Codului civil din 1864, întrucât justul titlu trebuie să fie un act translativ de proprietate[2].

În ceea ce privește opozabilitatea față de terți a tranzacției având ca obiect un imobil, din efectul declarativ mai rezultă că tranzacția nu va fi supusă publicității imobiliare în cazul în care drepturile referitoare la imobil supuse înscrierii se consolidează prin tranzacție în favoarea părții pe numele căreia publicitatea s-a efectuat cu ocazia dobândirii sau constituirii inițiale. În schimb, dacă prin tranzacție se fac modificări sau îndreptări cu privire la

---

[1] *Confessio, -onis* – recunoaștere, mărturisire.

[2] „Întrucât este un simplu act declarativ, tranzacția nu constituie just titlu..." (Mazeaud, *op. cit.*, p. 1281). Potrivit unei alte păreri, „tranzacția... deși declarativă de drepturi, este asimilată actului translativ" (C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Drepturile reale*, Universitatea din București, 1988, p. 281; a se vedea și: L. Pop, *Dreptul de proprietate și dezmembrămintele sale*, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 260; C. Bîrsan, M. Gaiță, M.M. Pivniceru, *Drept civil. Drepturile reale*, Ed. Institutul European, 1997, p. 200; C. Bîrsan, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 326; I. Adam, *Drept civil. Drepturile reale*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 663; C. Bîrsan, *op. cit.*, 2017, p. 391). Într-o altă opinie, se consideră că un contract de tranzacție „este just titlu numai dacă părțile, pe lângă recunoașterea drepturilor existente, transferă dreptul de proprietate asupra unui imobil" (V. Stoica, *op. cit.*, p. 372). Menționăm că, în materia hotărârilor judecătorești declarative de drepturi, se admite, unanim, că nu pot servi drept just titlu; numai dacă hotărârea este constitutivă sau translativă de drepturi reale, ea poate fi invocată ca just titlu (a se vedea: TS, compl. 7 jud., dec. nr. 70/1979, în CD 1979, p. 35; C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 280-281; C. Bîrsan, *op. cit.*, 2013, p. 392; I. Adam, *op. cit.*, p. 661; V. Stoica, *op. cit.*, p. 372). Nu întrevedem motive suficient de temeinice pentru adoptarea unei alte soluții în materia tranzacției.

drepturile supuse publicității imobiliare, va fi necesară respectarea formelor de publicitate (art. 23 din Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare)[1].

8. Efecte constitutive sau translative. Deși tranzacția produce, în principiu, efecte declarative, în anumite cazuri ea poate produce și efecte constitutive sau translative de drepturi. Astfel se întâmplă în cazurile în care, în schimbul renunțărilor făcute de o parte, cealaltă parte efectuează sau promite anumite prestații (de a plăti o sumă de bani sau de a da un alt bun[2] etc.). În aceste cazuri, tranzacția fiind și constitutivă sau translativă de drepturi, consecințele referitoare la prestațiile noi vor fi inverse față de cazul efectului declarativ (adică va exista obligația de garanție contra evicțiunii și contra viciilor, efectele nu vor fi retroactive și contractul de tranzacție va putea servi ca just titlu). Iar dacă dreptul (bunul) promis sau dat în schimb se referă la un imobil, întotdeauna va fi necesară respectarea formelor de publicitate.

În caz de neexecutare a obligației noi asumate la încheierea tranzacției, se va putea angaja răspunderea contractuală a debitorului, inclusiv obligația

---

[1] Semnalăm și existența art. 35 alin. (5) din Legea nr. 7/1996, potrivit căruia „Instanța judecătorească va transmite, în termen de 3 zile, hotărârea rămasă definitivă și irevocabilă [*definitivă*, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă – n.n.], *constitutivă sau declarativă* asupra unui drept real imobiliar, la biroul teritorial în a cărui rază de activitate se află imobilul". În doctrină (M. Nicolae, *Tratat de publicitate imobiliară*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 790) s-a exprimat opinia potrivit căreia: „Așadar, spre deosebire de sistemul registrelor de transcripțiuni și inscripțiuni, sunt supuse înscrierii – direct sau indirect – *toate operațiunile juridice* prin care se strămută, se constituie, se modifică ori se stinge un drept real imobiliar; indiferent că este vorba de acte *inter vivos* sau *mortis causa*, de acte translative, constitutive, modificative sau extinctive, de acte declarative, abdicative ori confirmative, de acte pure și simple ori afectate de modalități sau, în sfârșit, indiferent dacă actul care stă la baza înscrierii este civil, jurisdicțional, administrativ ori de altă natură (art. 882, 885-886, 889, 898 C. civ.)".

[2] Potrivit art. 1.651 C. civ., „Dispozițiile prezentului capitol privind obligațiile vânzătorului se aplică, în mod corespunzător, obligațiilor înstrăinătorului în cazul oricărui alt contract având ca efect transmiterea unui drept, dacă din reglementările aplicabile acelui contract sau din cele referitoare la obligații în general nu rezultă altfel". Acest text de lege este aplicabil și în cazul tranzacției atunci când aceasta produce efecte translative de drepturi.

lui la plata penalității stipulate[1]. După cum am văzut (nr. 2.1), este posibilă și rezoluțiunea sau rezilierea contractului pentru neexecutarea de obligații (ceea ce nu se poate întâmpla în cazul tranzacției bilateral declarative), în temeiul art. 1.549 și urm. C. civ.[2]. Fiind contract sinalagmatic, este aplicabilă și teoria riscului contractului.

9. Efecte relative. Potrivit principiului relativității efectelor contractului, tranzacția nu produce efecte față de terți[3] (*res inter alios acta*). Mai mult decât atât, deși tranzacția produce efecte retroactive, ea este inopozabilă față de terții[4] care, înainte de tranzacție, au dobândit drepturi asupra bunului litigios[5]. Prin urmare, ei nu trebuie să intenteze o acțiune revocatorie (pauliană) pentru a face inopozabilă tranzacția sau să se apere prin invocarea uzucapiunii, a dobândirii de la proprietarul aparent sau alte remedii juridice la îndemâna terților de bună-credință.

---

[1] C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 535/2006, citată de M. Afrăsinie, în *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. III, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 670.

[2] În practica judiciară s-a decis că „față de faptul că prin tranzacție s-au stabilit obligații noi în sarcina pârâtei ne aflăm în cauză în prezența unei tranzacții cu efect constitutiv de drepturi, astfel încât, în caz de neexecutare a obligației noi, se poate angaja răspunderea contractuală a debitorului, fiind posibilă și rezoluțiunea contractului pentru neexecutarea de obligații. Partea în privința căreia angajamentul nu s-a executat, adică reclamanta, are dreptul de a solicita instanței fie obligarea celeilalte părți la executarea obligației asumate, fie desființarea contractului, neputând fi obligată să aleagă o anumită cale" (C. Ap. Timișoara, s. com., dec. nr. 135/2008, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. II, p. 1151).

[3] Astfel, tranzacția dintre inculpat și partea civilă, dacă nu a fost pusă în discuția părții responsabile civilmente, nu este opozabilă acesteia din urmă, motiv pentru care instanța trebuie să administreze probe în vederea stabilirii cuantumului real al pagubelor și să dispună obligarea ei, în solidar cu inculpatul, la plata despăgubirilor astfel stabilite (TS, s. pen., dec. nr. 772/1976, în CD 1976, p. 410). Iar în caz de culpă comună comitentul poate fi obligat, solidar cu prepusul, la plata despăgubirilor, numai în raport de culpa acestuia, chiar dacă prepusul, prin tranzacția încheiată cu victima, s-a obligat să suporte integral paguba (TS, s. pen., dec. nr. 1266/1983, în CD 1983, p. 268).

[4] A se vedea TS, col. civ., dec. nr. 1477/1964, *loc. cit.*, p. 69. Nu tranzacția, ci titlul original (contestat) este opozabil terților – A. Bénabent, *op. cit.*, p. 576, nr. 1023.

[5] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1282, nr. 1652.

10. Probleme speciale privitoare la imobile. În ceea ce privește terenurile, tranzacția poate avea ca obiect concesii reciproce asupra terenului. De exemplu, printr-o tranzacție părțile pot pune capăt unui litigiu purtând asupra hotarului dintre două terenuri învecinate (acțiune în grănițuire).

Pentru ipoteza în care, în schimbul renunțărilor făcute de o parte, cealaltă parte transmite proprietatea unui imobil (efecte translative), se impun câteva *precizări*:

– bunurile care fac parte din domeniul public al statului sau unităților administrativ-teritoriale, deoarece sunt inalienabile potrivit art. 136 din Constituție, nu pot fi înstrăinate nici pe calea tranzacției. În cazul tranzacției cu efecte pur declarative considerăm că interdicția nu operează, recunoașterea unui drept preexistent neavând semnificația unei înstrăinări (de exemplu, grănițuire între un teren proprietate privată și altul proprietate publică). Desigur, tranzacția va fi nulă absolut dacă se încearcă, pe această cale, ocolirea regimului juridic al bunurilor proprietate publică[1];

– proprietatea terenului atribuit conform art. 19 alin. 1, art. 21 și art. 43 din Legea nr. 18/1991 (ipoteze *de constituire* – iar nu de reconstituire – a dreptului de proprietate) nu au putut fi transmise în cadrul tranzacției (în schimbul renunțării făcute de cealaltă parte), întrucât legea – sub sancțiunea nulității absolute – a interzis înstrăinarea timp de 10 ani socotiți de la începutul anului următor celui în care s-a făcut înscrierea proprietății (art. 32, abrogat prin Legea nr. 71/2011). Dacă tranzacția producea efecte pur declarative, ea putea avea ca obiect și un astfel de teren (de exemplu, stabilirea hotarului cu proprietarul terenului învecinat prin concesii reciproce)[2];

---

[1] În cazul tranzacției judiciare (dar principiul este operant și în alte cazuri în care ea este sesizată), instanța are îndatorirea să verifice „dacă prin încheierea tranzacției nu se încalcă dispoziții imperative ale legii" – CSJ, s. civ., dec. nr. 552/1990, *cit. supra*; a se vedea și TS, s. civ., dec. nr. 1564/1981, în CD 1981, pp. 230-231, și dec. nr. 84/1981, *ibidem*, pp. 232-233; C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1864/2003, *cit. supra*; C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 845/2004, *cit. supra*; ICCJ, s. com., dec. nr. 2838/2003, în Dreptul nr. 10/2004, p. 258.

[2] Imposibilitatea transmiterii în cadrul tranzacției a dreptului de proprietate ce purta asupra unui imobil a existat și în ipoteza prevăzută de art. 9 alin. ultim din Legea nr. 112/1995 (abrogat prin Legea nr. 71/2011). Este vorba de apartamentele cumpărate de chiriașii titulari de contracte de închiriere, dar cu interdicția înstrăinării timp de 10 ani de la data cumpărării.

– cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor pe cale de tranzacție numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică [art. 44 alin. (2) din Constituție și Legea nr. 312/2005][1];

– dacă înstrăinarea în cadrul tranzacției (cu efecte translative) are ca obiect un imobil, contractul trebuie să fie încheiat în formă autentică – art. 1.244 C. civ.[2]. În lipsa formei autentice tranzacția poate valora, cel mult, un antecontract din care izvorăște obligația încheierii contractului în forma prevăzută de lege. În ceea ce privește construcțiile, numai în ipoteza tranzacției care implică lucrări de construire, modificare, transformare, desființare etc. este necesară obținerea autorizației administrative potrivit Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții[3]. În lipsa autorizației, lucrarea nu va putea fi executată, respectiv va putea fi desființată, aplicându-se și alte sancțiuni prevăzute de lege (art. 24 și urm. din Legea nr. 50/1991). Rezultă că, pentru a se pune la adăpost de riscul refuzului (legal) de eliberare a autorizației, părțile trebuie să o solicite *înainte* de încheierea tranzacției.

În toate celelalte ipoteze în care tranzacția (cu efecte declarative sau translative) are ca obiect imobile, autorizația administrativă nu este cerută de lege.

[1] A se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, pp. 26-29, nr. 5.1.1.

[2] A se vedea *supra*, nr. 2.3. Cu privire la problematica publicității imobiliare, a se vedea *supra*, nr. 7 și 8.

[3] Legea nr. 50/1991 a fost republicată în M. Of. nr. 933 din 13 octombrie 2004 și modificată de mai multe ori.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul XI
Contractul de donație

Subcapitolul I
Noțiunea și condițiile de validitate ale contractului de donație

Secțiunea I
Noțiunea contractului de donație[1]

1. Definiție. Donația este contractul cu titlu gratuit prin care una dintre părți, numită donator, cu intenția de a gratifica, își micșorează în mod actual

---

[1] Pentru delimitarea contractelor de sponsorizare și mecenat de cel de donație, corelația dintre cele trei contracte și aplicabilitatea regulilor specifice donației (incapacități, reducțiune, revocare etc.) contractelor de sponsorizare și mecenatului, a se vedea: Fl. Țuca, *Donație, sponsorizare, mecenat*, în RDC nr. 9/1998, pp. 95-111; C. Toader, *Drept civil. Contracte speciale*, ed. a 2-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 113, nota 2; T. Prescure, A. Ciurea, *Contracte civile*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pp. 185-189; D.N. Theohari, *Liberalități afectate de termen, condiție și sarcină*, Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 166-182; I. Popa, *Moșteniri și liberalități*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, pp. 248-256. Sponsorizarea și mecenatul sunt reglementate prin Legea nr. 32/1994 privind sponsorizarea (publicată în M. Of. nr. 129 din 25 mai 1994), modificată prin O.G. nr. 36/1998 (publicată în M. Of. nr. 43 din 30 ianuarie 1998 și aprobată prin Legea nr. 204/2001, publicată în M. Of. nr. 363 din 5 iulie 2001), O.U.G. nr. 127/1999 privind instituirea unor măsuri cu caracter fiscal pentru îmbunătățirea realizării și colectării veniturilor statului (publicată în M. Of. nr. 455 din 20 septembrie 1999 și aprobată prin Legea nr. 576/2001, publicată în M. Of. nr. 679 din 26 octombrie 2001) și Legea nr. 394/2006 (publicată în M. Of. nr. 892 din 2 noiembrie 2006). Conform art. 1 alin. (1) din Legea nr. 32/1994, „Sponsorizarea este actul juridic prin care două persoane convin cu privire la transferul dreptului de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare pentru susținerea unor activități fără scop lucrativ desfășurate de către una dintre părți, denumită beneficiarul sponsorizării". Iar potrivit alin. (3) din art. 1 al aceluiași act normativ, „Mecenatul este un act de liberalitate prin care o persoană fizică sau juridică, numită mecena, transferă, fără obligație de contrapartidă directă sau indirectă, dreptul său de proprietate asupra unor bunuri materiale sau mijloace financiare către o persoană fizică, ca activitate filantropică cu caracter umanitar, pentru desfășurarea unor activități în domeniile: cultural, artistic, medico-sanitar sau științific – cercetare fundamentală și aplicată".

BCU BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

şi irevocabil patrimoniul său cu un drept (real sau de creanţă), mărind patrimoniul celeilalte părţi, numită donatar, cu acelaşi drept, fără a urmări să primească altceva în schimb[1].

După cum rezultă din această definiţie, ceea ce caracterizează donaţia este trecerea unor valori dintr-un patrimoniu în altul fără echivalent, cu intenţia de a face o donaţie (*animus donandi*). Această intenţie, concretizată în încheierea contractului în forma şi în condiţiile prevăzute de lege, justifică mărirea unui patrimoniu în detrimentul altuia, constituind cauza contractului de donaţie[2].

---

[1] Am precizat şi caracterele juridice ale contractului pentru că – deşi aceasta este o problemă elementară de drept – în practică se mai fac unele greşeli, ceea ce trebuie evitat, chiar dacă greşeala nu are, în cazul dat, incidenţă asupra soluţiei în fond. De exemplu, într-o decizie se arată cu privire la donaţie: „deşi este un act unilateral, sub aspectul numărului de voinţe este un contract bilateral..." (TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 1406/1992, în *Culegere TMB 1992*, p. 150). În realitate, donaţia nu este nici „act unilateral" şi nici „contract bilateral", ci, dimpotrivă, este un *act bilateral*, fiindcă necesită realizarea acordului de voinţă între părţi, şi este un *contract unilateral*, dat fiind că generează obligaţii numai pentru una dintre părţi (pentru donaţia cu sarcini, a se vedea *infra*, nr. 43).

[2] În practică, sub imperiul Codului civil din 1864, s-a decis că în analiza cauzei în materie de donaţie este necesar a se stabili scopul sau motivul care a fost determinant pentru voinţa dispunătorului în acest sens. Cauza în cazul contractului de donaţie cuprinde, aşadar, în primul rând, voinţa de a dărui, *animus donandi*, şi, apoi, motivul care l-a determinat pe dispunător să facă liberalitatea, fără însă ca aceste elemente să poată fi separate şi examinate apoi izolat, ele formând un tot. În speţă, din probatoriul administrat a rezultat că actul de donaţie a fost făcut, după instaurarea puterii comuniste, nu cu intenţia de a gratifica statul român, ci pentru schimbarea statutului social avut şi dobândirea unui statut agreat de noua ordine socială. Ca atare, în mod corect s-a reţinut că actul de donaţie nu a avut la bază *animus donandi*, care trebuie să constituie cauza juridică a liberalităţii realizate, ci s-a urmărit finalitatea arătată, constatându-se în cauză incidenţa dispoziţiilor art. 966 C. civ. 1864 (potrivit cărora „Obligaţia fără cauză sau fondată pe o cauză falsă sau nelicită nu poate avea niciun efect"). În consecinţă, în lipsa intenţiei reale de a gratifica statul comunist, contractul de donaţie nu are o cauză licită şi este sancţionat cu nulitatea (a se vedea ICCJ, compl. 9 jud., dec. nr. 610/2003, în Dreptul nr. 2/2005, pp. 220-221). De asemenea, practica a statuat că, dacă reclamanţii au donat bunul statului pentru a fi exoneraţi de plata unei amenzi, intenţia de a gratifica lipseşte, astfel încât actul juridic încheiat este nul pentru lipsa cauzei (a se vedea C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 1852/2002, în *Practică judiciară civilă 2001-2002*, pp. 102-104). Tot astfel, s-a decis că donaţia realizată în scopul îndeplinirii unei condiţii impuse pentru obţinerea acordului de a părăsi ţara nu întruneşte elementul esenţial care

Precizăm, de asemenea, că donația – ca varietate a contractelor *cu titlu gratuit* – reprezintă o *liberalitate*, deoarece are ca efect micşorarea patrimoniului donatorului cu bunul donat, spre deosebire de contractele dezinteresate (de exemplu, comodatul, mandatul cu titlu gratuit sau depozitul cu titlu gratuit etc.), prin care nu se micşorează patrimoniul celui care procură altuia un folos, motiv pentru care acestea din urmă nu sunt supuse regulilor de fond şi de formă prevăzute pentru donații[1].

2. Interpretarea contractului. Codul civil nu prevede reguli speciale de interpretare a clauzelor contractului de donație. În consecință, se aplică regulile generale de interpretare a contractelor (art. 1.266-1.269 C. civ.). Se impune însă o *precizare*: dacă nu există certitudinea că părțile au încheiat un contract de donație (o liberalitate), deci interpretarea este necesară chiar pentru calificarea juridică a contractului (donație sau un alt contract, de exemplu, contract de întreținere, de locațiune, de comodat etc.), atunci interpretarea urmează să se facă în sensul aplicării regulilor care guvernează actele cu titlu oneros – care sunt reguli de drept comun –, iar nu a regulilor prevăzute pentru liberalități, care, fiind excepționale, sunt supuse unei *interpretări restrictive*. Concluzia privind încheierea între părți a unui contract de donație trebuie să fie temeinic ancorată în elementele convenției dintre părți[2].

---

intră în componența cauzei actului juridic civil, cu consecința nulității absolute a actului, în baza art. 966 C. civ. 1864 (a se vedea C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 42/2003; s. a IV-a civ., dec. nr. 2036/2003, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, pp. 123-129; a se vedea şi: C. Ap. Bucureşti, s. a III-a civ., dec. nr. 33/2004, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil...*, vol. I, *op. cit.*, pp. 170-177; C. Ap. Ploieşti, s. civ., dec. nr. 244/2004, citată de V. Terzea, *Noul Cod civil adnotat cu doctrină şi jurisprudență*, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 902; C. Ap. Bucureşti, s. a IV-a civ., dec. nr. 150/2005, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 2005*, pp. 209-211; C. Ap. Bucureşti, s. a IV-a civ., dec. nr. 1925/2007, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 2007*, p. 147; C. Ap. Bucureşti, s. a IX-a civ., dec. nr. 118/2009, citată de C. Nica, *Donația şi moştenirea*, vol. I, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2011, p. 17).

[1] Potrivit art. 984 C. civ., „(1) Liberalitatea este actul juridic prin care o persoană dispune cu titlu gratuit de bunurile sale, în tot sau în parte, în favoarea unei alte persoane. (2) Nu se pot face liberalități decât prin donație sau prin legat cuprins în testament".

[2] În practică, înstrăinarea unui bun (de regulă, imobil) în schimbul întreținerii este calificată în multe cazuri ca „donație cu clauză de întreținere" (a se vedea, de exemplu,

Precizăm că, în niciun caz, executarea unei obligații civile imperfecte (naturale)[1] nu poate fi calificată drept o liberalitate (de exemplu, executarea unei obligații prescrise, repararea pagubei cauzate deși condițiile răspunderii civile nu sunt întrunite, întreținerea unei rude față de care nu există obligația legală de întreținere etc.)[2]. Nici premiile sau cadourile ori recompensele oferite (în scopuri publicitare) de un comerciant clienților nu constituie donații, nefiind făcute *animus donandi*[3]; în activitatea sa profesională comerciantul nu poate fi generos. Nici participarea la operele de binefacere nu urmează regulile prevăzute pentru donații[4].

---

cauza soluționată de TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 406/1985, în RRD nr. 9/1985, p. 69), cu toate că din elementele contractului nu rezultă intenția liberală, mai ales că în cazul contractului de întreținere echivalența prestațiilor este puternic influențată de elementul *alea*, iar termenii folosiți de părți, inclusiv în cazul contractelor autentificate, nu întotdeauna reflectă corect adevăratele raporturi dintre ele. De aceea, instanța nu trebuie să fie legată de calificarea dată contractului de către părți. Numai dacă se constată că, într-adevăr, contractul s-a încheiat *animus donandi* urmează a se aplica regulile donației, inclusiv cele referitoare la reducțiune și raport (pentru delimitarea donației – a liberalităților, în general – de contractele cu titlu oneros, a se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, pp. 153-154; iar în ceea ce privește delimitarea donației cu sarcină de contractul de întreținere, a se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, ed. a 3-a, Ed. Universul Juridic, București, 2001, Cap. XIII, p. 538, nr. 67; pentru practica judiciară, a se vedea: TS, s. civ., dec. nr. 608/1974, în CD 1974, p. 74; C. Ap. Craiova, s. civ., dec. nr. 8349/1998, publicată în *Indaco Lege 4*; C. Ap. București, s. a IX-a civ., dec. nr. 46/2009, citată de C. Nica, *op. cit.*, vol. I, p. 108).

[1] Art. 1.471 C. civ. dispune că restituirea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost executate de bunăvoie.

[2] Executarea unei obligații naturale este un domeniu limitrof, dar distinct, dacă nu față de actele cu titlu gratuit (acte dezinteresate), în orice caz față de liberalități. A se vedea G. Marty, P. Raynaud, *Droit civil*, vol. I, Paris, 1961, p. 414, nr. 278.

[3] Ele nu reprezintă nici contracte de joc, înscriindu-se, după părerea noastră, în categoria actului juridic unilateral (promisiune publică de recompensă), ca izvor de obligații civile. Pentru amănunte, a se vedea M. Avram, *Actul unilateral în dreptul privat*, Ed. Hamangiu, București, 2006, pp. 268-278. A se vedea și art. 1.328-1.329 C. civ.

[4] A se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, *Cours de droit civil. Les successions. Les libéralités*, par Ph. Malaurie, Paris, 1989, p. 172. Acestea sunt liberalități modice, care ar putea fi încadrate în categoria donațiilor (darurilor) obișnuite, care nu urmează regimul juridic al donațiilor.

Secțiunea a II-a
Condițiile de validitate ale contractului de donație[1]

§1. Obiectul contractului

3. Condiții. Potrivit dreptului comun, obiectul obligației (adică prestația la care se angajează donatorul) trebuie să fie, sub sancțiunea nulității absolute, determinat sau cel puțin determinabil și licit[2] (art. 1.226 C. civ.). De asemenea, numai bunurile care sunt în circuitul civil pot face obiectul unei prestații contractuale (art. 1.229 C. civ.)[3]. Contractul poate purta și asupra unor bunuri viitoare (de exemplu, recolta viitoare)[4], însă succesiunile

[1] A se vedea și C. Turianu, *Contractul de donație reflectat în literatura juridică și practica judiciară (II)*, în Dreptul nr. 2/2001, pp. 177-197.

[2] În practică s-a decis că este nulă, având o cauză ilicită, donația făcută în scopul sustragerii imobilului de la o urmărire silită iminentă (a se vedea TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 1147/1986, în RRD nr. 9/1987, p. 76).

[3] Pentru problemele speciale privitoare la donarea de sânge și componente sangvine de origine umană, a se vedea Legea nr. 282/2005 privind organizarea activității de transfuzie sanguină, donarea de sânge și componente sanguine de origine umană, precum și asigurarea calității și securității sanitare, în vederea utilizării lor terapeutice (republicată în M. Of. nr. 188 din 17 martie 2014). Pentru problemele referitoare la donarea de organe, țesuturi și celule de origine umană în scop terapeutic, a se vedea Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (republicată în M. Of. nr. 652 din 28 august 2015), cu modificările ulterioare. Precizăm că art. 68 C. civ. prevede că „(1) Prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană de la donatori în viață se fac exclusiv în cazurile și condițiile prevăzute de lege, cu acordul scris, liber, prealabil și expres al acestora și numai după ce au fost informați, în prealabil, asupra riscurilor intervenției. În toate cazurile, donatorul poate reveni asupra consimțământului dat, până în momentul prelevării. (2) Se interzice prelevarea de organe, țesuturi și celule de origine umană de la minori, precum și de la persoanele aflate în viață, lipsite de discernământ din cauza unui handicap mintal, unei tulburări mintale grave sau dintr-un alt motiv similar, în afara cazurilor expres prevăzute de lege".

Pentru problemele privitoare la reproducerea umană asistată medical cu terț donator, a se vedea art. 441-447 C. civ.

În legătură cu cerința ca bunul care formează obiectul contractului să fie în circuitul civil, a se vedea și Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, Cap. I, nr. 15, pp. 90-91.

[4] În ceea ce privește bunurile viitoare (art. 1.228 C. civ.), precizăm că avem în vedere donația ce are ca obiect bunuri ce urmează să fie culese, confecționate, fabricate etc. și care vor deveni proprietatea donatarului neatârnat de voința și de moartea donatorului.

nedeschise nu pot forma obiectul donației[1]. După deschiderea moștenirii, moștenitorul poate înstrăina universalitatea dobândită, respectiv cota-parte indiviză, nu numai cu titlu oneros[2], dar și cu titlu gratuit, deci prin donație (art. 1.754 C. civ.). În niciun caz bunurile viitoare nu pot constitui obiectul darului manual[3].

Dacă bunul donat este *individual determinat*, donatorul trebuie să aibă calitatea de proprietar (fie și sub condiție). În ipoteza în care contractul are ca obiect bunul altuia, donația este nulă absolut în toate cazurile, întrucât donatorul se poate abține să dobândească proprietatea bunului altuia și deci donația contravine principiului irevocabilității donațiilor[4].

Dacă încheierea contractului de donație este însoțită, precedată sau urmată de încheierea unui alt contract (cu participarea unei alte persoane, străine de donație), trebuie să se stabilească în mod corect ce se donează (*quid donat*), adică obiectul (derivat al) donației, pentru ca soluționarea problemelor de drept specifice contractului de donație (capacitatea, revocarea, reducțiunea, raportul etc.) să nu se răsfrângă asupra celuilalt contract, cu privire la care reglementările în materie de donație nu sunt incidente.

Problema se pune în practică în cazul finanțării cumpărării sau construirii unei case: obiectul donației este suma de bani sau casa? Regula este că, în cazul punerii la dispoziție a unei sume de bani în vederea achiziționării unui imobil, obiectul donației este suma de bani[5]. Tot astfel, dacă donația se

---

[1] Pentru problemele privind oprirea actelor asupra unei moșteniri viitoare, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 208-218.

[2] Pentru amănunte privind vânzarea unei moșteniri, a se vedea: Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, pp. 216-221; R. Dincă, *Varietăți de vânzare*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 51-118.

[3] A se vedea *infra*, nr. 35.

[4] A se vedea *infra*, nr. 19. Precizăm că art. 1.230 C. civ., care prevede, cu caracter general, că „bunurile unui terț pot face obiectul unei prestații, debitorul fiind obligat să le procure și să le transmită creditorului sau, după caz, să obțină acordul terțului", dispune că „*Dacă prin lege nu se prevede altfel...*". Or, art. 1.015 alin. (1) C. civ. prevede că „Donația nu este valabilă atunci când cuprinde clauze ce permit donatorului să o revoce prin voința sa". În condițiile în care donatorul s-ar obliga să procure bunul ce aparține terțului sau să obțină acordul acestuia, inacțiunea donatorului ar avea ca efect ineficacitatea donației. A se vedea și Ph. Malaurie, *op. cit.*, pp. 217-218, nr. 433.

[5] Donatorul, nefiind proprietar, nu putea dona imobilul, iar afectațiunea sumei de bani donate pentru cumpărare nu este un caz de subrogație reală (a se vedea Cas. I, dec. nr. 559/1934, în *Jurisprudența*, p. 180, nr. 5).

realizează prin înscrierea dreptului de proprietate asupra (sau şi asupra) altei persoane decât aceea care plăteşte preţul imobilului, ceea ce se donează este preţul (parte din preţ), iar nu imobilul, dar numai dacă donaţia este concomitentă cu plata preţului către vânzător. În schimb, dacă înscrierea se face după încheierea vânzării şi plata preţului la care donatarul n-a luat parte, obiectul donaţiei îl formează imobilul[1].

Drept consecinţă, dacă obiectul donaţiei este suma de bani, nulitatea contractului de donaţie sau reducţiunea, raportul ori revocarea donaţiei nu va afecta dreptul de proprietate al dobânditorului (donatarului) asupra imobilului. În schimb, dacă donaţia a avut ca obiect imobilul, toate consecinţele arătate se vor răsfrânge asupra acestuia.

§2. Condiţii de formă

4. Încheierea contractului între persoane prezente. Conform art. 1.011 alin. (1) C. civ., „Donaţia se încheie prin înscris autentic, sub sancţiunea nulităţii absolute". Aşadar, contractul produce efecte juridice numai în situaţia în care *consimţământul ambelor părţi* este manifestat în formă autentică[2]. Nerespectarea acestei forme se sancţionează cu *nulitatea absolută a contractului*[3], indiferent de persoana donatorului sau a donatarului (persoană fizică sau juridică, de drept public sau de drept privat)[4].

---

[1] A se vedea TS, col. civ., dec. nr. 1553/1955, în CD 1955, p. 80.

[2] Dacă momentul luării consimţământului părţilor în vederea autentificării actului şi momentul autentificării propriu-zise nu coincid (de exemplu, din pricina nefiscalizării), validitatea actului este condiţionată de existenţa consimţământului în chiar momentul autentificării, ea neproducând efecte retroactive (TS, col. civ., dec. nr. 2237/1956, în CD 1956, p. 147).

[3] În ipoteza în care contractul se încheie printr-un mandatar (al donatorului sau al donatarului), procura trebuie să fie autentică (a se vedea deciziile publicate în *C. civ. adnotat*, vol. II, pp. 226-227, nr. 20, şi pp. 232-233, nr. 5-7), deoarece donaţia este un contract solemn şi mandatul formează un tot unitar cu donaţia care urmează să fie încheiată [a se vedea şi art. 2.013 alin. (2) C. civ., potrivit căruia „Mandatul dat pentru încheierea unui act juridic supus, potrivit legii, unei anumite forme trebuie să respecte acea formă, sub sancţiunea aplicabilă actului însuşi"].

[4] În practică s-a decis că împrejurarea conform căreia înscrisul sub semnătură privată a fost redactat de persoane fără pregătire juridică este nerelevantă, ea neputând salva contractul de donaţie de la nulitate pentru lipsa formei autentice; soluţia contrară ar face posibilă invocarea în justiţie, drept scuză, a necunoaşterii legii (a se vedea CSJ, s. civ., dec. nr. 3020/2001, în SUBB nr. 1/2002, p. 102).

Forma autentică este o măsură de protecție a voinței donatorului, care *dispune în mod actual*[1] și *irevocabil* de un drept în favoarea unei alte persoane, fără ca acel element activ să fie înlocuit în patrimoniul său printr-o valoare echivalentă. În plus, donatorul este *atenționat asupra importanței deosebite* pe care o are contractul de donație asupra patrimoniului său[2].

Întrucât cerința formei este prevăzută în mod imperativ, sub sancțiunea nulității absolute, deci *ad validitatem*[3], dovada existenței unei donații nu poate fi făcută cu martori, chiar dacă ar exista un început de dovadă scrisă[4].

Nulitatea donației pentru lipsa formei autentice poate fi invocată oricând, de orice persoană interesată, pe cale de acțiune sau de excepție, sau de instanță din oficiu și nu poate fi înlăturată în niciun fel[5]. Astfel, de exemplu, nu poate fi validată printr-un act confirmativ al donatorului (*quod nullum est confirmari nequit* – „ceea ce este nul nu poate fi confirmat")[6] și nici

---

[1] Se spune „actual" pentru a deosebi donațiile de liberalitățile făcute pentru cauză de moarte (legate făcute prin testament), iar nicidecum în sens de „real" (predare în vederea încheierii contractului), donația nefiind un contract real (a se vedea însă *infra*, nr. 32-38, privitoare la donația sub forma darului manual, care este un *contract real*).

[2] Din punct de vedere patrimonial, donația este cel mai „periculos" contract pentru donator, întrucât din momentul încheierii valabile a contractului donatorul pierde irevocabil bunul donat, putând fi afectați și membrii familiei sale (dacă nu sunt donatari), care nu se vor mai putea folosi de acel bun.

[3] În legătură cu istoricul formei solemne în contractul de donație, excepțiile de la principiul solemnității donațiilor și unele propuneri *de lege ferenda*, a se vedea J. Goicovici, *Discuții în legătură cu solemnitatea contractului de donație*, în Dreptul nr. 7/2005, pp. 39-53.

[4] A se vedea TS, col. civ., dec. nr. 800/1963, în JN nr. 6/1964, p. 163.

[5] Art. 1.247 alin. (3) C. civ. prevede că „Instanța este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută". Potrivit art. 92 alin. (1) C. pr. civ., „Procurorul poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege". Rezultă că o acțiune în constatarea nulității absolute a unui contract de donație poate fi formulată de procuror numai cu respectarea acestei dispoziții legale. A se vedea și C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 274/2005, în *Culegere de practică judiciară în materie civilă 2005*, pp. 136-137.

[6] Art. 1.247 alin. (4) C. civ. dispune că un contract lovit de nulitate absolută nu este susceptibil de confirmare decât în cazurile prevăzute de lege. Pentru imposibilitatea confirmării, a se vedea: TS, dec. nr. 800/1963, *cit. supra*; TS, s. civ., dec. nr. 1809/1971, dec. nr. 344/1973 și dec. nr. 407/1972, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 135.

acoperită prin alte acte oficiale ulterioare manifestării de voință, dacă actul juridic inițial este nul.

Precizăm, de asemenea, că *înzestrarea unui copil* în vederea încheierii căsătoriei, având caracterul unei donații, nu poate fi făcută decât tot prin înscris autentic[1]. Întrucât părinții nu au o obligație civilă imperfectă (naturală) de a-și înzestra copiii, nici executarea benevolă a donației în scop de înzestrare nu poate acoperi nulitatea[2] și deci se poate cere restituirea prestației efectuate în baza actului nul[3], ca donație, nefiind valabilă ca act de plată făcută în executarea unei obligații civile imperfecte.

Pentru ca donația nulă pentru vicii de formă să producă efecte juridice, ea trebuie să fie *refăcută în întregime* cu respectarea formei cerute de lege. Contractul refăcut nu va produce efecte decât pentru viitor, iar nu și pentru trecut (art. 1.259 C. civ.).

În schimb, *după moartea donatorului*, confirmarea donației de către moștenitorii universali ori cu titlu universal ai donatorului[4] atrage renunțarea la dreptul de a opune viciile de formă sau orice alte motive de nulitate, fără ca prin această renunțare să se prejudicieze drepturile terților[5]

---

[1] TS, dec. nr. 800/1963, dec. nr. 1809/1971 și dec. nr. 407/1972, *cit. supra*; Cas. I, dec. nr. 441/1914, în *C. civ. adnotat*, vol. II, p. 229, nr. 41. Pentru darurile manuale, a se vedea însă *infra*, nr. 32-38.

[2] TS, dec. nr. 1809/1971 și dec. nr. 407/1972, *cit. supra*, și dec. nr. 2396/1972, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 135.

[3] Astfel, de exemplu, darea în folosință a unor imobile fără respectarea formei autentice poate fi calificată doar ca o simplă îngăduință, care poate fi revocată (TS, dec. nr. 2396/1972, *cit. supra*). Donația făcută în scop de „înzestrare", dar nulă pentru nerespectarea formei autentice, nu are cum să fie raportabilă (a se vedea TJ Teleorman, dec. civ. nr. 295/1993, cu *Notă* de M. Enache, în Dreptul nr. 1/1994, pp. 98-103). În cazul în care o asemenea „donație" ar aduce atingere rezervei succesorale, s-ar putea cere, de asemenea, constatarea nulității absolute (totale) a contractului, iar nu numai reducțiunea liberalității în măsura în care ar depăși cotitatea disponibilă.

[4] Este vorba despre moștenitorii legali, legatarii universali și legatarii cu titlu universal ai donatorului, care, pentru a avea calitatea de „moștenitori", trebuie să fi acceptat moștenirea.

[5] De exemplu, cu 6 luni înainte de a încheia donația nulă pentru vicii de formă, donatorul a închiriat imobilul pentru o perioadă de 4 ani și a convenit cu locatarul ca locațiunea să înceteze (cu respectarea unui termen de preaviz) dacă locatorul înstrăinează bunul, cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Deși după decesul donatorului, intervenit la scurtă vreme după încheierea contractului de donație, moștenitorii donatorului

(art. 1.010 C. civ.). Renunțarea la efectele nulității este opozabilă și creditorilor, dacă nu este frauduloasă. Prin confirmare, moștenitorii donatorului respectă voința autorului lor decedat, chiar dacă nu a fost exprimată cu îndeplinirea tuturor cerințelor legii[1]. Confirmarea poate fi nu numai expresă, ci și tacită. Astfel, în cazul în care unul dintre moștenitori a solicitat raportarea unor terenuri, ce au făcut obiectul înzestrării verbale, atunci respectivul moștenitor este prezumat că a renunțat la a invoca nulitatea donației pentru lipsa formei autentice[2].

Pentru a explica prevederile art. 1.010 C. civ., se spune că în persoana moștenitorilor donatorului nulitatea pentru nerespectarea formei autentice devine relativă, în înțelesul că ei pot în mod valabil să confirme donația autorului lor lovită de nulitatea de formă și, bineînțeles, nulitatea poate fi invocată numai de către ei. Alții spun că, în realitate, ne aflăm în prezența unei nulități absolute, care, în mod excepțional, poate să fie acoperită. Împărtășim părerea potrivit căreia donația nulă absolut pentru vicii de formă lasă în persoana moștenitorilor universali sau cu titlu universal o obligație civilă imperfectă (naturală), în privința căreia, dacă a fost executată de bunăvoie, restituirea nu este admisă (art. 1.471 C. civ.)[3]. Bineînțeles, confirmarea produce efecte numai față de moștenitorii care au consimțit, născându-se o stare de coproprietate între donatar și moștenitorii care nu au consimțit.

Precizăm că și sarcinile sau condițiile donației trebuie să fie prevăzute tot în formă autentică[4].

---

confirmă donația, locatarul va putea folosi bunul pe durata celor 4 ani, întrucât confirmarea donației nule absolut nu trebuie să afecteze drepturile terților.

[1] În doctrină (V. Terzea, *op. cit.*, vol. I, pp. 921-922) s-a arătat, în mod întemeiat, că „există posibilitatea și a unei confirmări tacite a donației informe, din partea celorlalți comoștenitori, în situația în care aceștia, având cunoștință de demararea procedurii de reconstituire a dreptului de proprietate de către moștenitorul înzestrat cu teren, nu s-au opus la acest fapt sau în cazul în care fiecare moștenitor a formulat cererea de reconstituire, în nume propriu, pentru terenul cu care a fost înzestrat de către părinți".

[2] C. Ap. București, s. civ., dec. nr. 235/2001, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. I, p. 921.

[3] A se vedea M.B. Cantacuzino, *Curs de drept civil*, ed. a 2-a, Craiova, f.a., p. 390.

[4] În practică s-a reținut în mod corect că un act sub semnătură privată nu poate avea semnificația modificării unui act autentic, respectiv a contractului de donație încheiat pur și simplu într-un contract de donație cu sarcini, nefiind întocmit în aceeași formă autentică (Jud. Sector 1 București, sent. civ. nr. 10510/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

Potrivit art. 1.012 C. civ., „În scop de informare a persoanelor care justifică existența unui interes legitim, notarul care autentifică un contract de donație are obligația să înscrie de îndată acest contract în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii. Dispozițiile în materie de carte funciară rămân aplicabile". În situația în care se va pune problema reducțiunii donației, ca liberalitate excesivă, a raportului sau a revocării acesteia, persoanele interesate vor putea solicita informații referitoare la donațiile încheiate în formă autentică ce au fost înscrise în registrul național notarial[1]. Această înscriere nu înlocuiește necesitatea înscrierii în cartea funciară, în condițiile legii.

5. Încheierea contractului de donație între absenți. În cazul în care contractul de donație se încheie între absenți, prin ofertă și acceptare separate[2], atât oferta de a dărui, cât și acceptarea trebuie să fie făcute în formă autentică[3], altfel nu vor produce efecte juridice, fiind nule absolut, cu toate consecințele și regulile arătate mai sus[4].

---

[1] Registrul în care se înscriu contractele de donație se numește „Registrul național notarial de evidență a liberalităților (RNNEL)", în care se înregistrează toate actele de donație, dispozițiile testamentare, revocarea lor, precum și retractarea revocării acestora.

[2] În toate cazurile, donația se poate realiza numai cu acordul donatarului; *non potest liberalitas nolenti acquiri*, care înseamnă aici că „o donație nu poate fi obținută de cel care nu o acceptă".

[3] Forma autentică trebuie să fie respectată și de către ocrotitorul legal care acceptă sau încuviințează donația făcută minorului ori interzisului sau de către organul de stat care este competent – potrivit Decretului nr. 478/1954 (a se vedea *infra*, nr. 15.1) – să accepte donația făcută statului (TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 1820/1997, în *Culegere TMB 1993-1997*, pp. 25-26; a se vedea și *idem*, dec. nr. 618/1997, *ibidem*, pp. 19-22). În practică, s-a decis că, în cadrul acțiunii în constatarea nulității absolute a unui contract de donație încheiat în formă autentică în anul 1964, în aplicarea principiului relativității efectelor contractului se impune participarea în proces a succesorului în drepturi al Sfatului Popular Raional desființat în anul 1968, donatar în actul în discuție. Fiind vorba despre însuși dreptul de proprietate, interesează persoana în patrimoniul căreia dreptul de proprietate s-a transmis (ori s-ar fi transmis, dacă actul de donație ar fi fost valabil încheiat). Din această perspectivă, se justifică doar participarea în proces a unității administrativ-teritoriale, ca titular al domeniului privat din care ar face parte imobilul în litigiu, fiind excluse alte persoane juridice, chiar dacă acestea ar fi titulare ale unui drept de administrare asupra imobilului (a se vedea C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 798/2004, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, pp. 120-123).

[4] Art. 1.187 C. civ. dispune că oferta și acceptarea trebuie emise în forma cerută de lege pentru încheierea valabilă a contractului.

Pentru validitatea donației acceptate printr-un înscris separat, se mai cere ca acceptarea să aibă loc în timpul vieții ofertantului. Incapacitatea sau decesul ofertantului atrage *caducitatea acceptării* [art. 1.013 alin. (1) C. civ.].

Bineînțeles, și destinatarul ofertei trebuie să fie în viață *în momentul acceptării*, când se realizează acordul de voință necesar în vederea încheierii contractului [art. 987 alin. (3) C. civ.]. Dacă destinatarul ofertei încetează din viață înainte de acceptare, oferta nu mai poate fi acceptată; moștenitorii săi nu pot accepta oferta de donație, deoarece autorul lor nu le-a putut transmite niciun drept, iar oferta de donație s-a făcut *intuitu personae*. Cu atât mai mult, creditorii nu ar putea accepta donația (nici în timpul vieții destinatarului ofertei) pe calea acțiunii oblice (dreptul de a accepta fiind exclusiv personal, implicând aprecieri de ordin moral) și nici nu ar putea ataca refuzul acceptării donației pe calea acțiunii revocatorii (pauliene), pentru că destinatarul ofertei nu-și micșorează patrimoniul, ci doar pierde ocazia de a și-l mări.

Pe lângă aceste condiții, pentru ca oferta de donație acceptată prin înscris separat să producă efecte, se mai cere ca actul de acceptare să fie comunicat (notificat) ofertantului[1], în timpul vieții lui și înainte de a fi devenit

[1] Dacă Ministerul Finanțelor nu a acceptat printr-un act autentic și nu le-a comunicat ofertanților (donatorilor) actul de acceptare, donația a rămas fără efect (a se vedea TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 1406/1992, în *Culegere TMB 1992*, pp. 150-151; a se vedea și dec. nr. 1820/1997, *cit. supra*). Acceptarea autentică trebuie să fie comunicată ofertantului (donatorului) în timpul vieții lui, altfel donația devine caducă (a se vedea dec. nr. 618/1997, *cit. supra*). În practică, s-a decis că acceptarea ofertei de donație făcute statului prin decizia fostului Comitet Executiv al Consiliului Popular al Municipiului București îndeplinește formalitățile prescrise de lege pentru existența valabilă a actului juridic, deoarece o astfel de decizie respectă condițiile prevăzute de art. 1171 C. civ. 1864 și, implicit, pe cele impuse de art. 813 C. civ. 1864 pentru încheierea valabilă a unui contract de donație (a se vedea: C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1335/2002, în *Practică judiciară civilă 2001-2002*, pp. 100-102; C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 2036/2003, în *Practică judiciară civilă 2003-2004*, pp. 123-127; C. Ap. Galați, dec. civ. nr. 704/2002, în C. Jud. nr. 2/2003, p. 104). Aceste soluții au fost criticate în literatura de specialitate (a se vedea C. Toader, *op. cit.*, pp. 122-123), arătându-se că, pentru a fi asimilate înscrisurilor autentice în sensul art. 1171 C. civ. 1864, înscrisurile care emană de la anumiți funcționari publici trebuie să vizeze atestarea unor situații care îi privesc pe terți, iar nu să permită dobândirea de drepturi chiar de organul emitent, cu încălcarea prescripțiilor imperative ale legii (art. 813 C. civ. 1864).

incapabil[1]. Cât timp ofertantul *nu a luat cunoștință de acceptarea destinatarului*, oferta de donație poate fi revocată. Revocarea poate fi nu numai expresă, ci și tacită[2]. Astfel, faptul că, înainte de momentul la care ia cunoștință de actul de acceptare, ofertantul vinde bunul care urmează să facă obiectul donației constituie o revocare tacită.

Întrucât prin acceptare se realizează, în fapt, acordul de voință, moștenitorii destinatarului ofertei pot comunica acceptarea făcută de acesta, căci această comunicare nu mai presupune aprecieri de ordin moral [art. 1.013 alin. (2) teza a II-a C. civ.].

În practică s-a decis că, în cazul în care donatorul renunță expres la dreptul de a i se comunica acceptarea donației, aceasta reprezintă o renunțare implicită la dreptul său de a revoca oferta și nu are efecte asupra validității contractului, care se consideră legal încheiat de la data acceptării donației de către donatar, sub condiția ca această acceptare să se producă în timpul vieții donatorului sau înainte ca acesta să fi devenit incapabil[3].

6. Actul (statul) estimativ. Dacă donația are ca obiect *bunuri mobile*, corporale sau incorporale, se mai cere ca obiectele mobile donate să fie enumerate și evaluate într-un înscris, chiar sub semnătură privată, sub sancțiunea *nulității absolute a donației* [art. 1.011 alin. (3) C. civ.].

Actul estimativ poate să fie cuprins în chiar corpul înscrisului de donație, dar părțile pot întocmi și un înscris separat sub semnătură privată, nefiind necesară redactarea lui în formă autentică; însă înscrisul trebuie să fie semnat de ambele părți. Evaluarea pe care o fac părțile (și în funcție de care se calculează și taxele notariale) nu constituie un impediment pentru ca, ulterior, când se ivește o situație litigioasă, să se efectueze o evaluare de către un expert.

Formalitatea actului estimativ este necesară pentru asigurarea respectării principiului irevocabilității donațiilor și pentru aplicarea, dacă va fi cazul, a normelor privitoare la revocarea, reducțiunea sau raportul donației care a avut ca obiect bunuri mobile (de exemplu, obiectul donației l-au reprezentat

---

[1] A se vedea D. Alexandresco, *Explicațiunea...*, tomul IV, partea I, pp. 304-305.

[2] A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. III, București, 1928, p. 767.

[3] C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 493/1997, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. I, p. 927.

anumite obiecte de artă – tablouri – şi se impune a se cunoaşte care au fost tablourile donate din multitudinea de tablouri pe care le-a avut donatorul). Dacă nu se cunosc cu exactitate bunurile mobile care au format obiectul contractului de donaţie, nu se poate stabili care este valoarea acestor bunuri şi, pe cale de consecinţă, nu se poate stabili dacă a fost încălcată rezerva succesorală a moştenitorilor rezervatari ori în ce măsură urmează să se procedeze la raportul donaţiei sau care este întinderea obligaţiei de restituire a donatarului (în cazul revocării)[1].

Apreciem că această formalitate trebuie îndeplinită în cazul donaţiilor încheiate în formă autentică; formalitatea nu trebuie îndeplinită în privinţa donaţiilor sub forma darului manual, a donaţiilor deghizate şi nici a celor indirecte.

7. Probleme speciale privind donaţiile în lumina art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989[2]. Potrivit art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 10/2001, „În sensul prezentei legi, prin imobile preluate în mod abuziv se înţelege: [...] c) imobilele donate statului sau altor persoane juridice în baza Decretului nr. 410/1948 privind donaţiunea unor întreprinderi de arte grafice, a Decretului nr. 478/1954 privind donaţiile făcute statului şi altele asemenea, neîncheiate în formă autentică, precum şi imobilele donate statului sau altor persoane juridice, încheiate în forma autentică prevăzută de art. 813 din Codul civil [anterior], în acest din urmă caz dacă s-a admis acţiunea în anulare sau în constatarea nulităţii donaţiei printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă".

Cu alte cuvinte, cerinţa ca donaţia să fie anulată sau declarată nulă printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă[3] vizează doar ipoteza imobilelor

---

[1] Pentru o speţă în care problema aplicării art. 1.011 alin. (3) C. civ. s-a pus în cazul unor bijuterii din aur, a se vedea Jud. Turnu Măgurele, sent. civ. nr. 365/2015, publicată pe *www.rolii.ro*.

[2] Republicată în M. Of. nr. 798 din 2 septembrie 2005 şi ulterior modificată şi completată.

[3] În practică, s-a decis că acţiunea în anularea donaţiei făcute statului, în perioada la care se referă Legea nr. 10/2001 (şi anume 6 martie 1945-22 decembrie 1989), este prescrisă dacă nu a fost introdusă în termenul de 3 ani prevăzut de art. 3 al Decretului nr. 167/1958, termen care a început să curgă, pentru vicierea consimţământului donatorului prin violenţă, conform art. 9 din acelaşi decret, la încetarea violenţei, adică

donate statului sau altor persoane juridice, în temeiul unui contract încheiat în formă autentică. În cazul celorlalte imobile donate statului în baza unor acte normative speciale (care nu impuneau cerința actului autentic), nu este prevăzută cerința existenței unei hotărâri judecătorești pentru a fi considerate ca preluate abuziv.

§3. Capacitatea părților

8. Regula. Potrivit principiului general în materie de acte juridice, regula este capacitatea, iar incapacitatea este excepția. Astfel, potrivit art. 12 alin. (1) C. civ., „Oricine poate dispune liber de bunurile sale, dacă legea nu prevede în mod expres altfel", iar dispoziția poate fi cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. De asemenea, art. 1.180 C. civ. prevede că poate contracta orice persoană care nu este declarată incapabilă de lege și nici oprită să încheie anumite contracte.

În privința liberalităților, art. 987 alin. (1) C. civ. prevede că orice persoană poate face și primi liberalități, cu respectarea regulilor privind capacitatea.

Incapacitățile de a dispune sau de a primi prin liberalități, ca excepții de la regula capacității, trebuie să fie expres prevăzute de lege și aceste texte, ca texte de excepție, sunt de strictă interpretare (*exceptio est strictissimae interpretationis*). Întrucât incapacitatea trebuie să fie prevăzută de lege, nimeni nu poate renunța, în tot sau în parte, la capacitatea de folosință sau la capacitatea de exercițiu [art. 29 alin. (2) C. civ.].

Legislația noastră conține anumite dispoziții speciale (derogatorii de la regulile generale) cu privire la capacitatea părților contractante, stabilind anumite incapacități speciale de a dispune și de a primi prin intermediul contractului de donație[1].

---

din 1990 (a se vedea: ICCJ, s. civ. propr. int., dec. nr. 2056/2005, în *Jurisprudența Secției civile pe anul 2005*, pp. 147-148; C. Ap. Timișoara, s. civ., dec. nr. 2249/2002, în Dreptul nr. 3/2003, pp. 234-235). În schimb, acțiunea în constatarea nulității absolute a donației (de exemplu, pentru cauza ilicită, pentru lipsa formei autentice etc.) este imprescriptibilă. Pentru practica judiciară, a se vedea: CSJ, s. civ., dec. nr. 119/2003; C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 1301/2004; C. Ap. București, s. a IX-a civ., dec. nr. 64/2009, citate de V. Terzea, *op. cit.*, vol. I, p. 905.

[1] În ceea ce privește problema viciilor de consimțământ, în materia actelor cu titlu gratuit se aplică regulile dreptului comun. Precizăm numai că, în materie de liberalități,

A. Incapacităţile de a dispune[1]

9. Persoanele incapabile, potrivit legii, de a dispune prin donaţii

9.1. Minorii şi persoanele puse sub interdicţie judecătorească nu pot încheia contract de donaţie, în calitate de donatori, nici prin reprezentanţii legali (părinţi sau tutore) şi nici personal cu încuviinţarea ocrotitorului legal (şi chiar dacă s-ar obţine autorizaţia instanţei de tutelă)[2, 3]. Se recunoaşte însă validitatea darurilor obişnuite făcute de minor sau, în numele său, de

---

dolul se poate manifesta sub forma *captaţiei* şi *sugestiei*, exercitate prin manopere şi mijloace dolosive, frauduloase, care au avut drept rezultat alterarea voinţei dispunătorului, în sensul că fără exercitarea acestor manopere n-ar fi făcut actul de liberalitate (TS, s. civ., dec. nr. 1436/1979, în CD 1979, pp. 126-127; a se vedea şi dec. nr. 1031/1973, în RRD nr. 3/1974, p. 145; M. Eliescu, *op. cit.*, pp. 178-179; Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 52-52; D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile şi liberalităţile*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, pp. 115-118). Manoperele dolosive, dacă au fost determinante, pot fi reţinute în această materie, chiar dacă emană de la o terţă persoană. Mai mult decât atât, simpla reticenţă (omiterea frauduloasă, voită, trecerea sub tăcere a unor fapte determinante în formarea voinţei de a gratifica) poate fi calificată ca element constitutiv de dol.

Iar eroarea asupra persoanei poate fi reţinută nu numai atunci când se referă la *identitatea donatarului* (contractul încheindu-se *intuitu personae*), dar şi atunci când se referă la *calităţile lui esenţiale*, determinante pentru facerea liberalităţii (cinste, curaj etc.) – art. 1.207 alin. (2) pct. 3 C. civ.

[1] Încheierea contractului de donaţie în calitate de donator reprezintă un *act de dispoziţie* asupra patrimoniului. În cazul bunurilor aflate în coproprietate, în temeiul art. 641 alin. (4) C. civ., donaţia nu poate fi făcută decât cu acordul tuturor coproprietarilor, deoarece orice act juridic cu titlu gratuit este considerat act de dispoziţie.

[2] Art. 988 alin. (1) C. civ. prevede că „Cel lipsit de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă nu poate dispune de bunurile sale prin liberalităţi, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege".

[3] Potrivit art. 39 C. civ., „(1) Minorul dobândeşte, prin căsătorie, capacitatea deplină de exerciţiu. (2) În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credinţă la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exerciţiu". De asemenea, art. 40 prevede că, „Pentru motive temeinice, instanţa de tutelă poate recunoaşte minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exerciţiu. În acest scop, vor fi ascultaţi şi părinţii sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, şi avizul consiliului de familie".

Precizăm că, potrivit art. 133 alin. (3) C. fam. [abrogat prin art. 230 lit. m) din Legea nr. 71/2011], minorul nu putea să facă donaţii nici chiar cu încuviinţare.

ocrotitorul legal (de exemplu, cu ocazia unor aniversări, de ziua femeii etc.), dacă sunt potrivite cu starea materială a minorului[1]. În aceste condiții, se recunoaște validitatea donației, chiar dacă minorul a acționat singur; lipsa încuviințării sau autorizației nu poate fi invocată[2].

Persoanele puse sub interdicție judecătorească nu au capacitate de exercițiu (art. 43 C. civ.)[3], având statutul juridic al minorului sub 14 ani. Incapacitatea interzisului este *totală și permanentă*. Având în vedere asimilarea cu minorul sub 14 ani, cât timp interdicția nu a fost ridicată, interzisul nu are capacitatea de a face donații nici în intervalele lucide, adică de întrerupere vremelnică a bolii mintale. Ca o situație de excepție, art. 175 C. civ. dispune că, din bunurile celui pus sub interdicție judecătorească, descendenții acestuia pot fi gratificați de către tutore, cu avizul consiliului de familie și cu autorizarea instanței de tutelă, fără însă să se poată da scutire de raport.

9.2. În favoarea reprezentantului sau ocrotitorului legal, sub sancțiunea nulității relative, nici chiar după dobândirea capacității depline de exercițiu, o persoană nu poate dispune prin liberalități înainte ca reprezentantul ori ocrotitorul legal să fi primit de la instanța de tutelă descărcare pentru gestiunea sa. Se exceptează situația în care reprezentantul ori, după caz, ocrotitorul legal este ascendentul dispunătorului (de exemplu, părinte, bunic, străbunic) [art. 988 alin. (2) C. civ.].

---

[1] În general, „darurile obișnuite" nu sunt supuse regimului liberalităților. A se vedea și art. 1.091 alin. (3) și art. 1.150 alin. (1) lit. c) C. civ.

[2] Precizăm că, în privința minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă, art. 146 alin. (3) C. civ. prevede că „Minorul nu poate să facă donații, altele decât darurile obișnuite potrivit stării lui materiale, și nici să garanteze obligația altuia", iar în privința minorului lipsit de capacitate de exercițiu sunt aplicabile prevederile art. 144 alin. (1) C. civ., potrivit cărora „Tutorele nu poate, în numele minorului, să facă donații și nici să garanteze obligația altuia. Fac excepție darurile obișnuite, potrivite cu starea materială a minorului". În fine, art. 502 alin. (1) C. civ. dispune că „Drepturile și îndatoririle părinților cu privire la bunurile copilului sunt aceleași cu cele ale tutorelui, dispozițiile care reglementează tutela fiind aplicabile în mod corespunzător".

[3] Potrivit art. 164 C. civ., „(1) Persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească. (2) Pot fi puși sub interdicție judecătorească și minorii cu capacitate de exercițiu restrânsă".

Reprezentanții și ocrotitorii legali sunt părinții, tutorele, curatorul. Nici după ajungerea la majorat o persoană nu poate dispune prin donație în favoarea tutorelui sau curatorului mai înainte ca acesta din urmă să primească descărcare pentru gestiunea sa.

9.3. Persoanele insolvabile nu pot dispune prin donații. Astfel, potrivit art. 12 alin. (2) C. civ., „Nimeni nu poate dispune cu titlu gratuit, dacă este insolvabil". Starea de insolvabilitate rezultă din inferioritatea activului patrimonial ce poate fi supus, potrivit legii, executării silite, față de valoarea totală a datoriilor exigibile. Dovada stării de insolvabilitate poate fi făcută, de exemplu, cu înscrisuri care emană de la executorul judecătoresc din care rezultă că nu s-au identificat bunuri care să aparțină donatorului-debitor.

Sancțiunea care intervine în cazul în care donatorul a fost insolvabil este *nulitatea relativă* a liberalității. Așadar, creditorii donatorului – care a fost insolvabil la data încheierii contractului de donație – vor putea să ceară anularea donației, nefiind ținuți să formuleze acțiunea revocatorie (pauliană). Evident, și în cazul intentării acțiunii în anulabilitate creditorii trebuie să justifice un interes (art. 33 C. pr. civ.).

9.4. Potrivit art. 117 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență[1], vor putea fi anulate, pentru restituirea bunurilor transferate sau a valorii altor prestații executate, acte de transfer cu titlu gratuit, efectuate de către debitor în cei 2 ani anteriori deschiderii procedurii, fiind exceptate sponsorizările în scop umanitar[2]. Tot astfel, art. 150 alin. (2) prevede că „Actele cu titlu gratuit, efectuate între data confirmării planului de reorganizare și intrarea în faliment, sunt nule".

9.5. Formele asociative de proprietate asupra terenurilor cu vegetație forestieră, pășunilor și fânețelor, obștile de moșneni în devălmășie, obștile

[1] Publicată în M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014.

[2] Potrivit art. 120 alin. (4) din Legea nr. 85/2014, „Terțul dobânditor cu titlu gratuit de bună-credință va restitui bunurile în starea în care se găsesc, iar, în lipsa acestora, va restitui diferența de valoare cu care s-a îmbogățit. În caz de rea-credință, terțul va restitui, în toate cazurile, întreaga valoare, precum și fructele percepute".

Acțiunea în anulare se introduce la judecătorul-sindic de către administratorul judiciar sau, după caz, de către lichidator ori de comitetul creditorilor.

răzeşeşti nedivizate, composesoratele, obştile de cumpărare, pădurile grănicereşti, pădurile urbariale, comunele politice, cooperativele, alte comunităţi şi formele asociative cu diferite denumiri cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor în temeiul Legii nr. 1/2000[1] nu pot înstrăina aceste terenuri, în niciun mod, în întregime sau în parte, nici prin acte cu titlu oneros, nici prin donaţii[2] [art. 28 alin. (7) din Legea nr. 1/2000].

B. Incapacităţi de a primi

10. Persoanele fizice neconcepute şi organizaţiile care nu au dobândit personalitatea juridică nu au capacitatea de a primi donaţii. Copilul conceput (*infans conceptus*) poate fi gratificat[3].

---

[1] Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole şi celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 şi ale Legii nr. 169/1997 (publicată în M. Of. nr. 8 din 12 ianuarie 2000) a fost modificată de mai multe ori.

[2] Aceste dispoziţii legale au fost supuse, în mai multe rânduri, controlului de constituţionalitate. Curtea Constituţională a reţinut că nu se încalcă prevederile art. 44 şi 53 din Constituţie, cu următoarea motivare: „În concepţia legiuitorului, reconstituirea dreptului de proprietate în cazul suprafeţelor forestiere aflate în proprietatea comună a formelor asociative enumerate nu poate fi concepută decât tot în cadrul acelor forme. Dreptul de proprietate urmează să aibă configurarea şi prerogativele avute în perioada respectivă. În aceste condiţii regimul juridic al proprietăţii privind terenurile forestiere restituite foştilor proprietari, în cadrul acestor forme asociative, este determinat de legiuitor, în mod special, în considerarea particularităţilor economice şi sociale ale formelor de exploatare anterioare trecerii terenurilor în proprietatea statului. Aceste particularităţi cuprind anumite limitări ale exercitării dreptului de proprietate, decurgând din faptul că acesta se referă la proprietatea unor astfel de forme asociative. De altfel, foştii proprietari urmează să fie despăgubiţi ca în toate celelalte situaţii privind restituirea bunurilor preluate abuziv. Legiuitorul reglementează, în mod deosebit, această categorie de bunuri, ce fac obiectul dreptului de proprietate al composesoratelor – subiecte colective de drept, sub condiţia exploatării terenurilor forestiere în forme asociative şi cu respectarea regimului silvic. Limitele şi conţinutul acestui drept au fost stabilite în acord cu dispoziţiile art. 44 alin. (1) teza a doua din Constituţie, potrivit cărora «Conţinutul şi limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege»" (Decizia Curţii Constituţionale nr. 584 din 8 noiembrie 2005, publicată în M. Of. nr. 1143 din 19 decembrie 2005). A se vedea şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 634/2011, publicată în M. Of. nr. 583 din 17 august 2011.

[3] Potrivit art. 36 C. civ., „Drepturile copilului sunt recunoscute de la concepţiune, însă numai dacă el se naşte viu. Dispoziţiile art. 412 referitoare la timpul legal al

Persoanele fizice neconcepute pot fi gratificate numai indirect, de exemplu, prin *liberalități cu sarcini*, făcute unor terțe persoane capabile. În acest sens, art. 989 alin. (2) C. civ. prevede că „Persoana care nu există la data întocmirii liberalității poate beneficia de o liberalitate dacă aceasta este făcută în favoarea unei persoane capabile, cu sarcina pentru aceasta din urmă de a transmite beneficiarului obiectul liberalității îndată ce va fi posibil". De exemplu, donatorul transmite fiicei sale bijuteriile de familie, cu sarcina de a transmite o anumită bijuterie primului său copil după ce acesta se va naște.

Persoanele juridice au capacitatea de a dobândi bunurile donate de la *data dobândirii personalității juridice* în condițiile legii, adică de la data înregistrării, dacă sunt supuse înregistrării, iar celelalte persoane juridice de la data actului de înființare, de la data autorizării constituirii lor sau de la data îndeplinirii oricărei alte cerințe prevăzute de lege [art. 205 alin. (1) și (2) C. civ.].

Însă legea recunoaște și persoanelor juridice o *capacitate de folosință anticipată* de la data actului de înființare. Astfel, orice persoană juridică poate primi donații în condițiile dreptului comun, de la data actului de înființare, chiar și în cazul în care donațiile nu sunt necesare pentru ca persoana juridică să ia ființă în mod legal (art. 208 C. civ.)[1].

De asemenea, art. 19 alin. (3) din O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și la fundații[2] prevede că, dacă fundația dobândește personalitate juridică

---

concepțiunii sunt aplicabile". Art. 412 C. civ. dispune că „(1) Intervalul de timp cuprins între a trei suta și a o sută optzecea zi dinaintea nașterii copilului este timpul legal al concepțiunii. El se calculează zi cu zi. (2) Prin mijloace de probă științifice se poate face dovada concepțiunii copilului într-o anumită perioadă din intervalul de timp prevăzut la alin. (1) sau chiar în afara acestui interval".

[1] Art. 33 din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice [abrogat prin art. 230 lit. n) din Legea nr. 71/2011] recunoștea persoanelor juridice *capacitate de folosință anticipată* de la data actului de înființare, *însă numai în măsura în care bunurile erau necesare pentru ca persoana juridică să ia ființă în mod valabil.* Soluția actuală este, în mod evident, preferabilă, pentru că, presupunând că bunurile ce constituie obiectul unor liberalități ar fi suficiente pentru constituirea valabilă a persoanei juridice, nu se vede care ar fi motivul pentru care nu ar fi valabile și alte liberalități, având ca obiect alte bunuri, care ar favoriza buna funcționare a persoanei juridice. A se vedea și M.S. Croitoru, *Aplicarea legii civile în timp din perspectiva noului Cod civil*, în RRDP nr. 6/2011, p. 35.

[2] O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații a fost publicată în M. Of. nr. 39 din 31 ianuarie 2000 și modificată de mai multe ori, ultima dată prin Legea nr. 46/2016.

după decesul fondatorului, efectele liberalităților făcute în favoarea fundației anterior constituirii ei se vor produce *de la data actului constitutiv, pentru fundațiile înființate prin acte între vii*, iar pentru fundațiile înființate prin testament, de la data morții testatorului[1]. Așadar, fundația are capacitatea de a primi donații de la data actului constitutiv, chiar dacă la acel moment nu a dobândit încă personalitate juridică.

Desigur, în toate cazurile, trebuie să fie respectat *principiul specialității capacității de folosință*, consacrat de art. 206 C. civ. [„(1) Persoana juridică poate avea orice drepturi și obligații civile, afară de acelea care, prin natura lor sau potrivit legii, nu pot aparține decât persoanei fizice. (2) Persoanele juridice *fără scop lucrativ* pot avea doar acele drepturi și obligații civile care sunt necesare pentru realizarea scopului stabilit prin lege, actul de constituire sau statut. (3) Actul juridic încheiat cu încălcarea dispozițiilor alin. (1) și (2) este lovit de nulitate absolută."].

Așadar, capacitatea de folosință a persoanei juridice fără scop lucrativ[2] este țărmurită de scopul pentru care ea a fost înființată, astfel încât donația – care nu corespunde scopului – va fi lovită de nulitate absolută.

11. Cetățenii străini (persoanele juridice străine) și apatrizii pot primi donații având ca obiect dreptul de proprietate asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică [art. 44 alin. (2) din Constituție][3]. Pentru materializarea dreptului cetățenilor străini, al apatrizilor și al persoanelor juridice străine de a dobândi, inclusiv prin donații, dreptul de proprietate asupra terenurilor în România, a fost adoptată Legea nr. 312/2005[4], care

---

[1] Pentru evoluția jurisprudenței în materia înființării fundațiilor prin testament și/sau prin donație, a se vedea M.D. Bob, *op. cit.*, pp. 40-43.

[2] Potrivit noului Cod civil, principiul specialității capacității de folosință vizează numai *persoanele juridice fără scop lucrativ, iar nu toate persoanele juridice* (în același sens, a se vedea Gh. Piperea, în *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 224).

[3] A se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, Cap. I, nr. 5.1.1, pp. 26-29. A se vedea și C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, vol. III, pp. 726-727.

[4] Legea nr. 312/2005 privind dobândirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor de către cetățenii străini și apatrizi, precum și de către persoanele juridice străine a fost publicată în M. Of. nr. 1008 din 14 noiembrie 2005. Pentru dezvoltări

a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007, odată cu aderarea României la Uniunea Europeană.

12. Incapacitatea medicilor, farmaciştilor şi preoţilor de a primi donaţii de la cei cărora le acordau îngrijiri de specialitate, respectiv asistenţă religioasă. Potrivit art. 990 C. civ., „(1) Sunt anulabile liberalităţile făcute medicilor, farmaciştilor sau altor persoane, în perioada în care, în mod direct sau indirect, îi acordau îngrijiri de specialitate dispunătorului pentru boala care este cauză a decesului. (2) Sunt exceptate de la prevederile alin. (1): a) liberalităţile făcute soţului, rudelor în linie dreaptă sau colateralilor privilegiaţi; b) liberalităţile făcute altor rude până la al patrulea grad inclusiv, dacă, la data liberalităţii, dispunătorul nu are soţ şi nici rude în linie dreaptă sau colaterali privilegiaţi. (3) Dispoziţiile alin. (1) şi (2) sunt aplicabile şi în privinţa preoţilor sau a altor persoane care acordau asistenţă religioasă în timpul bolii care este cauză a decesului. (4) Dacă dispunătorul a decedat din cauza bolii, termenul de prescripţie a dreptului la acţiunea în anulare curge de la data la care moştenitorii au luat cunoştinţă de existenţa liberalităţii. (5) În cazul în care dispunătorul s-a restabilit, legatul devine valabil, iar acţiunea în anularea donaţiei poate fi introdusă în termen de 3 ani de la data la care dispunătorul s-a restabilit".

În legătură cu această incapacitate se impun a fi făcute mai multe *precizări*:

i) Ceea ce interesează este nu calitatea în sine de medic, farmacist sau preot, ci asistenţa cu caracter repetat[1] sau de continuitate acordată donatorului în calităţile vizate de lege. Prin urmare, bolnavul poate gratifica, de exemplu, un prieten medic, dacă nu l-a tratat în cursul ultimei boli.

ii) Incapacitatea îi vizează pe farmacişti în cazul în care îşi depăşesc atribuţiile şi intră în cadrul profesiunii medicilor, prin efectuarea de tratamente specifice acestei din urmă profesiuni, indicând şi chiar administrând bolnavului medicamente fără prescripţie medicală, procedând ca şi cum ar fi medici[2].

---

privind domeniul de aplicare al acestei legi, a se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, Cap. I, nr. 5.1.1, pp. 26-29.

[1] A se vedea Cas. I, dec. nr. 103/1919, în *C. civ. adnotat*, vol. II, p. 214, nr. 4.

[2] TS, s. civ., dec. nr. 826/1978, în *Repertoriu 1975-1980*, pp. 141-142.

iii) Prin sintagma „altor persoane, în perioada în care, în mod direct sau indirect, îi acordau îngrijiri de specialitate dispunătorului pentru boala care este cauză a decesului" legiuitorul a avut în vedere atât persoanele care practică ilegal medicina[1], cât și persoanele care, deși nu aveau calitatea de medic curant al bolnavului, prin calitatea avută și prin gradul de implicare în tratarea bolnavului, au exercitat o influență suficient de mare asupra acestuia încât se presupune că voința a fost viciată: de exemplu, șeful secției în care era tratat bolnavul, managerul spitalului, asociatul (administratorul) societății care deținea spitalul, persoana care se ocupa de recuperarea bolnavului (kinetoterapeut[2]) etc.

iv) *În privința preoților sau a altor persoane care acordau asistență religioasă în timpul bolii care este cauză a decesului*, trebuie să se stabilească dacă donatarul ce are calitatea de preot a acordat în mod constant asistență religioasă donatorului în cursul bolii care i-a cauzat decesul (iar nu în perioada în care donatorul era sănătos) și dacă liberalitatea a fost întocmită în favoarea preotului în considerarea actelor de asistență religioasă.

v) Donația trebuie să fi fost făcută în timpul bolii care este cauză a decesului[3].

vi) Sunt exceptate de la sancțiunea nulității relative donațiile făcute soțului, rudelor în linie dreaptă sau colateralilor privilegiați (iar dacă, la data liberalității, dispunătorul nu are soț și nici rude în linie dreaptă sau colaterali privilegiați, sunt exceptate și donațiile făcute altor rude până la al patrulea grad inclusiv), deoarece în acest caz se presupune că liberalitatea a fost făcută în considerarea calității de rudă ori de soț a donatarului, iar nu în considerarea calității de medic, farmacist sau preot, chiar dacă ruda ori soțul are și o astfel de calitate.

---

[1] A se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, p. 167. Personalul medical ajutător, de exemplu, persoana care a fost o „permanentă și devotată infirmieră" (TS, s. civ., dec. nr. 1515/1986, în CD 1986, p. 96), nu intră sub incidența textului decât dacă, cu depășirea abilitării legale, acordă tratament medical. În principiu, art. 990 C. civ. nu este aplicabil nici în cazul asistenților medicali. A se vedea P. Perju, *Sinteză teoretică a jurisprudenței Curții de Apel Suceava în domeniile dreptului civil și procesual-civil*, în Dreptul nr. 9/2000, p. 146, nr. 15.

[2] *Kinetoterapia* reprezintă un ansamblu de tratamente pentru redarea funcției unor părți ale corpului prin mobilizare, la persoanele accidentate sau bolnave.

[3] Condiția nu este îndeplinită atunci când medicul gratificat l-a îngrijit pe dispunător de bronșită cronică, iar acesta a decedat din cauza unui infarct (C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 2045/1999, citată de V. Terzea, *op. cit.*, vol. I, p. 915).

vii) Se pune problema de a şti care va fi soarta donaţiilor făcute în perioada bolii în ipoteza în care dispunătorul nu decedează din cauza acelei boli, ci se restabileşte. „*A se restabili*" înseamnă şi „*a se însănătoşi*", dar şi „*a se înzdrăveni*", „*a se întrema*", ceea ce presupune că ipoteza normei juridice nu vizează doar situaţia în care donatorul şi-a recăpătat în totalitate sănătatea. Important este ca dispunătorul să nu se mai afle în acea stare de vulnerabilitate, în timpul căreia a făcut donaţia.

În cazul în care donatorul s-a restabilit, acţiunea în anularea donaţiei poate fi introdusă în termen de 3 ani de la data la care acesta s-a restabilit. Data restabilirii poate fi stabilită cu orice mijloc de probă, fiind vorba de o situaţie de fapt. Dacă donatorul restabilit nu cere anularea donaţiei în termenul de 3 ani, înseamnă că a înţeles să confirme acest act anulabil[1].

Potrivit art. 34 din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003[2], „(1) Personalul medical sau nemedical din unităţile sanitare nu are dreptul să supună pacientul nici unei forme de presiune pentru a-l determina pe acesta să îl recompenseze altfel decât prevăd reglementările de plată legale din cadrul unităţii respective. (2) Pacientul poate oferi angajaţilor sau unităţii unde a fost îngrijit plăţi suplimentare sau donaţii, cu respectarea legii"[3,4].

13. Minorii şi interzişii judecătoreşti au dreptul de a primi donaţii, dar nu au exerciţiul acestui drept. Potrivit art. 1.013 alin. (3) şi (4) C. civ., oferta

---

[1] Textul art. 990 alin. (1) C. civ. elaborat de Comisia constituită la nivelul Ministerului Justiţiei a avut următorul conţinut: „Sunt lovite de nulitate relativă liberalităţile făcute medicilor, farmaciştilor sau altor persoane, în perioada în care, în mod direct sau indirect, îi acordau îngrijiri de specialitate dispunătorului *pentru o boală considerată mortală*". Această formă era corespunzătoare şi se corela cu ipoteza în care „dispunătorul s-a restabilit". Forma actuală este cea propusă de Parlamentul României, în urma amendamentelor, şi este deficitară, întrucât, dacă „boala este cauză a decesului", nu ar trebui să se mai pună problema „restabilirii dispunătorului".

[2] Publicată în M. Of. nr. 51 din 29 ianuarie 2003.

[3] A se vedea şi I.F. Popa, L.M. Harosa, *Discuţii în legătură cu Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului*, în Dreptul nr. 8/2003, pp. 5-23.

[4] Apreciem că angajaţii unităţii sanitare (medici, asistente medicale, infirmiere etc.) pot primi, legal, *donaţii remuneratorii*. Acestea nu sunt propriu-zis liberalităţi, ci se fac mai mult în executarea unei obligaţii morale, de recunoştinţă, fiind menite să recompenseze anumite servicii prestate de către cel care este gratificat. Aceste acte se fac în urma unor realizări importante în viaţa oamenilor sau după depăşirea unor momente dificile şi nu trebuie descurajate, deoarece darurile au mai degrabă o valoare simbolică şi creează o stare de bine ambelor părţi.

de donație făcută unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu se acceptă de către reprezentantul legal, iar oferta de donație făcută unei persoane cu capacitate de exercițiu restrânsă poate fi acceptată de către aceasta, cu încuviințarea ocrotitorului legal. Dacă donația conține și un element oneros (donație cu sarcini sau sub condiție), ceea ce înseamnă că acceptarea constituie un act de dispoziție, ea trebuie să fie, în toate cazurile, avizată de consiliul de familie și autorizată în prealabil de instanța de tutelă[1].

14. Dacă **surdul, mutul sau surdomutul** se găsește din orice motiv în imposibilitate de a scrie, declarația de voință în fața notarului public în sensul acceptării donației se va lua prin interpret.

Pentru a lua consimțământul unui **nevăzător**, notarul public va întreba dacă a auzit bine când i s-a citit contractul de donație și dacă cele auzite reprezintă voința sa, iar acestea vor fi consemnate în încheierea de autentificare (art. 95 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale).

15. Persoanele juridice. În legătură cu capacitatea de a accepta o donație, se impune să facem unele precizări privitoare la acceptarea ofertelor de donație făcute în favoarea persoanelor juridice. Așa cum am văzut, capacitatea de folosință a persoanelor juridice fără scop lucrativ este țărmurită de scopul pentru care ele au fost înființate (art. 206 C. civ.).

15.1. Donațiile făcute *statului* (organelor de stat, instituțiilor bugetare, unităților administrativ-teritoriale, regiilor autonome sau societăților cu capital majoritar de stat) urmează să fie *acceptate* după cum urmează[2]:

---

[1] Art. 144 alin. (2) C. civ. prevede că „Tutorele nu poate, fără avizul consiliului de familie și autorizarea instanței de tutelă, să facă acte de înstrăinare, împărțeală, ipotecare ori de grevare cu alte sarcini reale a bunurilor minorului, să renunțe la drepturile patrimoniale ale acestuia, *precum și să încheie în mod valabil orice alte acte ce depășesc dreptul de administrare*", iar art. 146 alin. (2) C. civ. dispune că „Dacă actul pe care minorul care a împlinit vârsta de 14 ani urmează să îl încheie *face parte dintre acelea pe care tutorele nu le poate face decât cu autorizarea instanței de tutelă și cu avizul consiliului de familie*, va fi necesară atât autorizarea acesteia, cât și avizul consiliului de familie". A se vedea și TJ Timiș, dec. civ. nr. 493/1984, în RRD nr. 4/1985, p. 61.

[2] Acceptarea trebuie să fie autentificată, prin organele abilitate, potrivit legii (TMB, s. a IV-a civ., dec. nr. 1820/1997, în *Culegere TMB 1993-1997*, pp. 25-26; a se vedea și

– donațiile oferite ministerelor, altor organe sau instituții centrale care depind direct de Guvern, precum și unităților bugetare care fac parte din sistemul acestora se acceptă de ministrul sau conducătorul organului ori instituției centrale de stat;

– donațiile oferite unităților administrativ-teritoriale se acceptă, după caz, de consiliul județean sau al municipiului București[1];

– donațiile oferite regiilor autonome sau societăților cu capital majoritar de stat se acceptă de conducătorii acestora, însă, dacă sunt de interes național, cu autorizația prealabilă a organului tutelar, iar dacă sunt de interes local, cu autorizația consiliului județean sau al municipiului București, după caz.

Dacă obiectul donației este un teren agricol, se cere și avizul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale[2], iar dacă este un imobil situat într-o localitate, este necesar avizul Ministerului Afacerilor Interne.

În toate cazurile, bunurile grevate cu sarcini sau pentru care există restanțe de impozite sau taxe pot fi acceptate numai cu avizul Ministerului Finanțelor Publice (art. 2-4 din Decretul nr. 478/1954).

15.2. Cât privește *persoanele juridice care nu sunt de stat*, acceptarea donațiilor (inclusiv a darurilor manuale) se face prin organele abilitate să încheie acte juridice în numele și pe seama persoanei juridice, respectiv prin persoanele împuternicite în acest scop. În cursul constituirii, liberalitățile făcute în scopul formării patrimoniului necesar se acceptă de persoanele împuternicite (prin actul constitutiv) să îndeplinească procedura de dobândire a personalității juridice.

---

supra, nr. 5). Regulile acceptării sunt identice indiferent că bunurile sunt destinate domeniului public sau privat; după încheierea contractului se va aplica, evident, reglementarea corespunzătoare.

[1] „Donațiile și legatele cu sarcini pot fi acceptate numai cu aprobarea consiliului local sau, după caz, a consiliului județean, cu votul majorității consilierilor locali sau județeni, după caz, în funcție" [art. 121 alin. (3) din Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale, republicată în M. Of. nr. 123 din 20 februarie 2007].

[2] Pentru achiziționarea, prin cumpărare, schimb sau donație, de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, prin Regia Națională a Pădurilor, a terenurilor ce pot fi incluse în fondul forestier proprietate publică a statului, a se vedea H.G. nr. 118/2010, publicată în M. Of. nr. 135 din 1 martie 2010.

Aceste reguli de drept comun de acceptare a liberalităților sunt aplicabile atât în cazul persoanelor juridice care urmăresc un scop patrimonial, cât și în cazul asociațiilor sau fundațiilor fără scop patrimonial. O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații nu prevede necesitatea vreunei aprobări sau autorizații pentru acceptarea liberalității[1]. Instanța competentă verifică numai îndeplinirea cerințelor legale pentru constituirea asociației sau fundației (filialelor) ori federației și dispune, pe această bază, înscrierea în Registrul asociațiilor și fundațiilor (federațiilor), personalitatea juridică fiind dobândită în momentul înscrierii[2].

Potrivit art. 56 alin. (2) lit. p) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat[3], donațiile făcute baroului sunt acceptate de către consiliul baroului. Tot astfel, conform art. 68 alin. (1) lit. e) din aceeași lege, donațiile făcute Uniunii Naționale a Barourilor din România sunt acceptate de către Comisia permanentă a acesteia din urmă. După cum se poate observa, legea nu impune nici în acest caz o aprobare sau autorizare pentru acceptarea donației.

15.3. Reguli speciale privind incapacitatea de a primi donații sunt prevăzute în Legea nr. 334/2006 *privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale.* Astfel:

– potrivit art. 14, partidele politice, alianțele politice și alianțele electorale, precum și candidații independenți nu pot accepta donații sau servicii prestate cu titlu gratuit de la o autoritate ori instituție publică, de la o regie autonomă, de la o companie națională, societate reglementată de Legea

---

[1] Potrivit art. 10 din Legea nr. 21/1924 (abrogată prin O.G. nr. 26/2000), persoanele juridice de drept privat fără scop lucrativ (asociații și fundații) nu puteau primi liberalități decât cu autorizație prealabilă.

[2] Partidele politice, sindicatele și cultele religioase, precum și persoanele juridice de utilitate publică înființate prin legi sau alte acte de drept public sunt supuse reglementărilor speciale care stau la baza înființării și funcționării lor [art. 1 alin. (3) și art. 85 din O.G. nr. 26/2000] și acceptă liberalitățile potrivit acestor reglementări, iar în lipsă, potrivit dreptului comun. A se vedea, în acest sens, Legea nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale (republicată în M. Of. nr. 446 din 23 iunie 2015); Legea nr. 62/2011 a dialogului social (republicată în M. Of. nr. 625 din 31 august 2012); Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor (republicată în M. Of. nr. 201 din 21 martie 2014).

[3] Republicată în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2011.

nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, sau instituţie de credit cu capital integral ori majoritar de stat; tot astfel, este interzisă acceptarea donaţiilor din partea unui sindicat sau a unui cult religios, indiferent de natura acestora. Sumele primite cu încălcarea acestor interdicţii se confiscă şi se fac venit la bugetul de stat;

– potrivit art. 15, acceptarea donaţiilor din partea altor state ori a organizaţiilor din străinătate, precum şi din partea persoanelor fizice care nu au cetăţenia română sau de către persoane juridice de altă naţionalitate decât cea română este *interzisă*, cu excepţia celor primite de la cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene care au domiciliul în România şi deţin calitatea de membru al partidului politic căruia i-a acordat donaţia. Sumele primite cu încălcarea acestei interdicţii se confiscă şi se fac venit la bugetul de stat. Prin excepţie, sunt permise donaţiile constând în bunuri materiale necesare activităţii politice, dar care nu sunt materiale de propagandă electorală, primite de la organizaţii politice internaţionale la care partidul politic respectiv este afiliat sau de la partide politice ori formaţiuni politice aflate în relaţii de colaborare politică. Pot fi primite şi materiale de propagandă care se folosesc numai în cadrul campaniei electorale pentru alegerea reprezentanţilor României în Parlamentul European[1].

C. Momentul la care capacitatea este cerută

16. Reguli aplicabile. În ceea ce priveşte momentul la care trebuie să ne raportăm pentru a aprecia capacitatea părţilor, nu se pun probleme dacă donaţia se realizează printr-un singur act (între persoane prezente).

Dacă donaţia se încheie prin acte separate (între absenţi), ofertantul (donatorul) trebuie să fie capabil *în momentul facerii ofertei* (când îşi manifestă voinţa de a dona), *în momentul acceptării ei de către destinatar* (donatar), când se realizează acordul de voinţe, precum şi *în momentul primirii comunicării actului de acceptare*, căci donaţia produce efecte numai din acest moment [dacă ofertantul devine incapabil *înainte de a lua cunoştinţă de acceptarea destinatarului*, acceptarea devine caducă şi donaţia nu poate produce efecte – art. 1.013 alin. (1) C. civ.].

[1] Donaţiile permise de art. 15 din Legea nr. 334/2006 se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la data de 30 aprilie a anului următor.

Cât privește pe destinatarul ofertei de donație (donatar), el trebuie să fie capabil *în momentul acceptării ofertei de donație* [art. 987 alin. (3) C. civ.] În momentul facerii ofertei (deși problema este controversată[1]) considerăm că destinatarul (donatarul) nu trebuie să fie capabil, întrucât oferta este un act unilateral al ofertantului (donatorului). Iar în momentul în care ofertantul (donatorul) ia cunoștință de acceptare nu este necesar ca destinatarul (donatarul) să mai fie capabil sau în viață, comunicarea acceptării făcute de acesta putând fi efectuată și de reprezentanții sau de moștenitorii săi.

D. Sancțiunea incapacităților speciale de a face și de a primi donații[2]

17. Nulitatea contractului. Nerespectarea incapacităților – atât de a face, cât și de a primi donații – se sancționează, de regulă, numai cu *nulitatea relativă* a contractului, nulitatea putând fi invocată de cel ocrotit (prin ocrotitorul legal, dacă este cazul) sau de succesorii săi în drepturi.

În unele cazuri însă, când incapacitățile sunt dictate de interese de ordine publică, sancțiunea este *nulitatea absolută* a contractului. Astfel, sunt nule absolut donațiile făcute persoanelor juridice, dacă n-au fost acceptate în condițiile prevăzute de lege[3]. Tot astfel, este lovită de nulitate absolută donația ce are ca obiect dreptul de proprietate asupra terenului de orice fel, întocmită cu încălcarea dispozițiilor art. 44 alin. (2) din Constituție și ale Legii nr. 312/2005 privind dobândirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor de către cetățenii străini și apatrizi, precum și de către persoanele juridice străine.

Donația va fi nulă, respectiv anulabilă, chiar dacă părțile – pentru a ocoli dispozițiile privind incapacitățile speciale – au recurs la deghizare sau la interpunere de persoane, căci actul care, sincer încheiat, ar fi nul rămâne nul și dacă a fost simulat.

---

[1] A se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, p. 1063, nr. 1372; M. Eliescu, *op. cit.*, p. 163.

[2] Cu privire la regulile speciale aplicabile donațiilor (actelor cu titlu gratuit) încheiate de debitor înainte de deschiderea procedurii insolvenței, a se vedea Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

[3] A se vedea: TS, compl. 7 jud., dec. nr. 59/1973, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 135; Cas. I, dec. nr. 105/1934, nr. 617/1937 și nr. 2320/1937, în *Jurisprudența*, p. 181, nr. 13. În unele cazuri, cu nesocotirea dispozițiilor legale, se recunoaște validitatea donației încheiate în formă autentică fără autorizație prealabilă. A se vedea TJ Maramureș, dec. civ. nr. 99/1993, în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 109.

Din cauza dificultății de dovadă a simulației, legea (art. 992 C. civ.) prevede că sancțiunea nulității relative prevăzute la art. 988 alin. (2) (donațiile făcute reprezentantului sau ocrotitorului legal al donatorului înainte ca instanța de tutelă să dea descărcare pentru gestiune) și art. 990 (donațiile făcute medicilor, farmaciștilor, preoților) se aplică și donațiilor deghizate sub forma unui contract cu titlu oneros sau făcute unei persoane interpuse. Sunt prezumate până la proba contrară ca fiind persoane interpuse ascendenții, descendenții și soțul persoanei incapabile de a primi donații, precum și ascendenții și descendenții soțului acestei persoane.

După cum se observă, prezumția consacrată de art. 992 alin. (2) C. civ. este o *prezumție relativă*, iar nu una absolută. Aceasta înseamnă că cei interesați vor putea face dovada că donația nu a fost făcută în considerarea calității de rudă, afin sau soț al incapabilului (pentru a profita incapabilului), ci avându-se în vedere relațiile (de prietenie, de încredere, de afecțiune etc.) dintre donator și donatar[1].

§4. Promisiunea de donație

18. Promisiunea de donație în reglementarea noului Cod civil. În noul Cod civil (art. 1.014) este reglementată pentru prima dată promisiunea de donație. Prin derogare de la regulile de formă aplicabile celorlalte promisiuni de a contracta (care nu trebuie să îmbrace forma actului ce se preconizează a se încheia), promisiunea de donație este supusă formei autentice cerute *ad validitatem*. Lipsa formei autentice se sancționează cu *nulitatea absolută* a promisiunii de donație.

În ipoteza în care promitentul-donator nu își execută obligațiile asumate prin promisiunea de donație, beneficiarul promisiunii **nu poate** cere pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de donație, ci doar obligarea promitentului la plata de daune-interese. Și în acest caz *daunele-interese sunt limitate*, în sensul că ele pot consta doar în cheltuielile pe care beneficiarul le-a făcut (de exemplu, onorariul avocatului care a redactat promisiunea de donație, cheltuielile de autentificare, cheltuieli de transport etc.) și în avantajele pe care le-a acordat terților în considerarea promisiunii. De exemplu, mizând pe faptul că va primi cu titlu de donație suma de 50.000 de lei, beneficiarul a încheiat o promisiune bilaterală de vânzare cu un terț, căruia i-a plătit cu titlu de arvună suma de 5.000 de lei, urmând ca după

[1] Cu privire la donația simulată și prezumțiile în materie, a se vedea *infra*, nr. 23-26.

obținerea sumei de 50.000 de lei să încheie contractul de vânzare și să plătească prețul integral. Întrucât promitentul-donator a refuzat să mai încheie contractul de donație, beneficiarul promisiunii nu a mai putut încheia contractul de vânzare, iar terțul a fost îndrituit să rețină suma de 5.000 de lei, pe care beneficiarul promisiunii a pierdut-o. În aceste condiții, promitentul-donator poate fi obligat la daune-interese[1].

Modul în care au fost reglementate daunele-interese la care poate fi obligat promitentul au avut în vedere, pe de o parte, caracterul gratuit al donației, iar pe de altă parte, responsabilizarea promitentului, care, atunci când încheie o promisiune de donație, trebuie să realizeze pericolul la care se expune în cazul nerespectării promisiunii.

§5. Principiul irevocabilității donațiilor

19. Noțiune. Liberalitățile între vii sunt, prin esența lor, irevocabile. Această irevocabilitate, reglementată printr-un text de lege special (art. 1.015 C. civ.), care acționează descurajant pentru donator și contribuie la siguranța circuitului civil, nu este cea prevăzută pentru toate contractele (art. 1.270 C. civ.) și care rezultă din principiul că, odată încheiat, contractul are forță obligatorie între părțile contractante (este „legea părților") și nu poate fi revocat (desfăcut, desființat sau modificat) prin voința uneia dintre ele (irevocabilitate de gradul I). Evident, forța obligatorie a oricărui contract acționează și în cazul contractului de donație, în sensul că – odată încheiat – nu poate fi desființat prin voința uneia dintre părți, fie și a donatarului[2].

---

[1] Tot astfel, dacă beneficiarul promisiunii de donație a încheiat, în calitate de beneficiar, o promisiune unilaterală de vânzare sau un pact de opțiune, plătind o sumă de bani ca preț al dreptului de opțiune (prețul indisponibilizării bunului). În cazul în care beneficiarul promisiunii (pactului de opțiune) pierde prețul dreptului de opțiune din cauza nerespectării obligației de către promitentul-donator, acesta din urmă poate fi obligat la despăgubiri constând din cheltuielile promisiunii de vânzare și prețul dreptului de opțiune pe care terțul l-a păstrat.

[2] După cum s-a subliniat, simpla renunțare a donatarului nu poate reînvesti pe donator cu proprietatea bunului donat; reîntoarcerea cu titlu gratuit urmează a se face potrivit regulilor prevăzute pentru donații (Cas. I, 1909, în *C. civ. adnotat*, vol. II, pp. 187-188, nr. 6). Pentru anihilarea liberalității și reîntoarcerea bunurilor în patrimoniul donatorului trebuie respectate condițiile de validitate prevăzute de lege pentru încheierea donației (formă autentică, capacitate etc.). În lipsa unei asemenea convenții (donație inversă), contractul poate fi desființat numai în cazurile și în condițiile

Dar irevocabilitatea donațiilor are un caracter special, particular[1], mai accentuat decât forța obligatorie a oricărui contract, în sensul că, în materie de donații (indiferent dacă s-au realizat în formă autentică, deghizată, indirectă[2] sau de dar manual), irevocabilitatea privește nu numai efectele, *ci însăși esența contractului, fiind o condiție de validitate pentru formarea lui (irevocabilitate de gradul II)*[3]. Astfel fiind, donația nu este valabilă atunci când cuprinde clauze ce permit donatorului să o revoce prin voința sa [art. 1.015 alin. (1) C. civ.].

Luând în considerare gravitatea donației pentru donator (și, uneori, pentru familia sa), legiuitorul urmărește să limiteze dreptul donatorului de a dispune în mod actual de bunurile sale. Cunoscând faptul că nu mai există nicio posibilitate legală de a revoca donația prin voința sa, donatorul va reflecta foarte serios înainte de a încheia contractul de donație. Alături de instituirea formei autentice și de consacrarea numeroaselor incapacități (de a dispune și de a primi), principiul irevocabilității donațiilor are menirea de a face cât mai dificilă exercitarea dreptului de dispoziție cu titlu gratuit[4].

Sancțiunea nulității lovește contractul în întregime, iar nu numai clauza incompatibilă cu principiul irevocabilității[5], chiar dacă această clauză nu a fost cauza determinantă și impulsivă a liberalității. Cu toate acestea, dacă donația este divizibilă și clauza o afectează numai în parte, pentru rest efectele contractului se mențin. Iar dacă, după moartea donatorului, moștenitorii săi universali sau cu titlu universal confirmă donația, nu mai pot invoca nulitatea pentru a cere restituirea bunului donat (art. 1.010 C. civ.)[6].

---

prevăzute de lege, de exemplu, pentru neexecutarea sarcinii, pentru ingratitudine, în caz de predeces al donatarului dacă s-a prevăzut întoarcerea convențională etc. A se vedea și TJ Neamț, dec. civ. nr. 270/1985, cu *Note* de A.D. Crăciunescu, L. Mihai, în RRD nr. 4/1986, pp. 49-54.

[1] A se vedea, de exemplu, Ph. Malaurie, *op. cit.*, p. 214, nr. 430.

[2] A se vedea Jud. Fetești, sent. civ. nr. 92/2016, publicată pe *www.rolii.ro*.

[3] Cu privire la revocabilitatea donațiilor între soți, a se vedea *infra*, nr. 22, iar cu privire la modul în care acționează principiul irevocabilității în cazul donației indirecte realizate pe calea stipulației pentru altul, a se vedea *infra*, nr. 30.

[4] După cum s-a spus, „legiuitorul este deci favorabil înstrăinărilor cu titlu oneros și ostil celor cu titlu gratuit, pentru că el voiește ca bunurile să rămână în familie și să treacă la moștenitori" (D. Alexandresco, *Explicațiunea...*, tomul IV, partea I, p. 370).

[5] În literatura franceză, principiul irevocabilității donațiilor este sintetizat în adagiul cutumiar *„donner et retenir ne vaut"*.

[6] A se vedea și *supra*, nr. 4.

20. Clauze incompatibile cu principiul irevocabilității

a) *Condițiile pur potestative din partea donatorului.* Cu toate că dreptul transmis prin donație poate, în principiu, să fie condițional, adică supus unei condiții suspensive sau rezolutorii[1], cazuale ori mixte, totuși caracterul de irevocabilitate nu permite stipularea unei *condiții suspensive sau rezolutorii pur potestative din partea donatorului.* În acest sens, art. 1.015 alin. (2) lit. a) C. civ. prevede că este lovită de nulitate absolută donația care este afectată de o condiție a cărei realizare depinde *exclusiv* de voința donatorului.

b) *Plata datoriilor viitoare nedeterminate.* Este lovită de nulitate absolută donația care impune donatarului plata datoriilor pe care donatorul le-ar contracta în viitor, dacă valoarea maximă a acestora nu este determinată în contractul de donație [art. 1.015 alin. (2) lit. b) C. civ.], întrucât donatorul ar fi liber să revoce donația contractând datorii până la concurența valorii bunurilor donate (chiar dacă, în fapt, nu contractează datorii).

c) *Dreptul donatorului de a denunța unilateral contractul.* Este lovită de nulitate absolută donația care conferă donatorului dreptul de a denunța unilateral contractul. Deși clauza denunțării unilaterale a unui contract este, în principiu, permisă (art. 1.276 C. civ.), o astfel de clauză este incompatibilă cu principiul irevocabilității donațiilor.

d) *Dreptul donatorului de a dispune de bunul donat.* Conform art. 1.015 alin. (2) lit. d) C. civ., „este lovită de nulitate absolută donația care [...] permite donatorului să dispună în viitor de bunul donat, chiar dacă donatorul moare fără să fi dispus de acel bun. Dacă dreptul de a dispune vizează doar o parte din bunurile donate, nulitatea operează numai în privința acestei părți". În cazul în care s-a stipulat o astfel de clauză, chiar dacă donatorul a decedat fără a dispune de bun, acel bun se transmite moștenitorilor donatorului. Atunci când rezerva dreptului de a dispune este generală și se întinde asupra întregii donații, ea este nulă în totalitate. O asemenea clauză este, de fapt, o *condiție rezolutorie pur potestativă.*

---

[1] Donația poate fi afectată și de o dublă condiție, una suspensivă și alta rezolutorie. De exemplu, donația făcută sub condiția suspensivă ca donatarul să încheie căsătoria cu donatoarea și sub condiția rezolutorie a desfacerii căsătoriei din vina exclusivă a soțului donatar. A se vedea TS, col. civ., dec. nr. 396/1952, în CD 1952-1954, vol. I, pp. 51-54.

21. Clauze permise[1]. Întrucât enumerarea clauzelor incompatibile cu principiul irevocabilității, conținute în noul Cod civil, nu este limitativă, este necesar să facem unele precizări şi cu privire la clauzele care sunt permise, pentru a delimita mai bine câmpul de aplicație al principiului irevocabilității. *Sunt compatibile* cu acest principiu următoarele clauze:

a) Întrucât transmisiunea irevocabilă a dreptului donat nu implică o predare imediată a bunului, donația poate fi *cu termen*, pentru că termenul – ca modalitate a actului juridic – nu afectează dobândirea dreptului transmis, ci numai exercițiul acelui drept.

b) Donația poate fi afectată de o condiție potestativă simplă, cazuală sau mixtă[2]. Îndeplinirea acestor condiții nu depinde doar de voința donatorului şi nu contravine principiului irevocabilității.

c) Tot astfel, poate fi stipulată plata datoriilor prezente (cu dată certă anterioară donației) ale donatorului, precum şi a celor viitoare, dacă, în acest din urmă caz, sunt specificate în contractul de donație [art. 1.015 alin. (2) lit. b) C. civ. prevede că este lovită de nulitate absolută donația care impune donatarului plata datoriilor pe care donatorul le-ar contracta în viitor, *dacă valoarea maximă a acestora nu este determinată în contractul de donație*][3].

d) Art. 1.016 C. civ. prevede expres posibilitatea stipulării întoarcerii convenționale a bunurilor dăruite pentru cazul în care donatarul ar premurea donatorului, chiar dacă lasă descendenți, sau pentru cazul de predeces al donatarului şi al descendenților lui (donatarul decedat fără posteritate). O asemenea stipulație este o *condiție cazuală rezolutorie expresă*, care, în caz de realizare, produce efecte retroactive [art. 1.407 alin. (4) C. civ.].

Rațiunea acestei prevederi legale este aceea de a da posibilitatea donatorului de a redeveni proprietarul bunului donat în cazul predecesului donatarului sau în cazul predecesului donatarului fără a avea descendenți. Inserându-se o asemenea clauză de întoarcere, donatorul doreşte să evite

---

[1] A se vedea şi C. Turianu, *Contractul de donație reflectat în literatura juridică şi practica judiciară (I)*, în Dreptul nr. 1/2001, pp. 142-144.

[2] Pentru clasificarea condițiilor, a se vedea G. Boroi, C.A. Anghelescu, *op. cit.*, pp. 192-194.

[3] Este suficient ca prin contractul de donație să se poată determina valoarea *maximă* a datoriilor viitoare, pentru ca, pe baza comparării acestei valori cu valoarea bunului donat, să se poată distinge între o sarcină – care este valabilă – şi o clauză ce contravine principiului irevocabilității, care determină nulitatea donației.

situația în care bunul donat să revină, în timpul vieții sale, unor persoane neagreate de el (de exemplu, soțului supraviețuitor al donatarului și apoi rudelor acestuia, moștenitorilor testamentari ai donatarului, copilului minor al donatarului rezultat dintr-o relație de concubinaj, nurorii sau ginerelui donatarului – prin retransmitere succesorală)[1].

Clauza de întoarcere trebuie să fie stipulată *în mod expres* și ea este de *strictă interpretare*[2].

Atunci când s-a stipulat o clauză de întoarcere, iar donatorul decedează înaintea donatarului, înseamnă că nu s-a îndeplinit condiția rezolutorie, donația devine simplă și dreptul donatarului se consolidează.

Dacă, dimpotrivă, donatarul (sau, după caz, acesta și descendenții lui) decedează înaintea donatorului, înseamnă că s-a îndeplinit condiția rezolutorie, iar bunul donat se întoarce de drept în patrimoniul donatorului. În cazul refuzului de restituire, donatorul poate intenta fie o acțiune în revendicare, fie o acțiune personală, întemeiată pe contractul de donație[3] și pe prevederile art. 1.407 alin. (4) C. civ. (restituirea prestațiilor primite).

În cazul în care donația are ca obiect bunuri supuse unor formalități de publicitate, atât dreptul donatarului, cât și dreptul de întoarcere sunt supuse

---

[1] Printr-o decizie a instanței supreme franceze, procedându-se la o interpretare teleologică, s-a considerat că nu numai dispariția fizică a descendenților donatarului face eficientă clauza de întoarcere, ci și renunțarea acestora la moștenirea donatarului. S-a mai reținut că, „dacă nu s-ar da curs clauzei de întoarcere, ar duce la nerespectarea voinței donatorului, care și-a dorit ca bunul respectiv să se păstreze în familia donatarului, nu să revină indiferent cui ca urmare a renunțării descendenților donatarului la moștenirea sa" (Cass. 1ère civ., 23 mai 2012, citată de D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 221).

[2] A se vedea D. Alexandresco, *Explicațiunea...*, tomul IV, partea I, pp. 404-405. Într-o speță, donatorul a solicitat, în contradictoriu cu fiul minor al donatarului (donatarul fiind fiul decedat al donatorului), rezultat dintr-o relație de concubinaj, întoarcerea în patrimoniul său a bunurilor donate (5.000 de lei, 2 monede de aur și un teren în suprafață de circa 4.000 mp). Instanța a respins cererea reținând că întoarcerea convențională trebuie să fie rezultatul acordului de voință al părților *expres stipulat* în contractul de donație, iar în cauză în contractele de donație încheiate între părți nu a fost inserată nicio clauză privind întoarcerea bunurilor dăruite în situația predecesului donatarului (Jud. Sibiu, sent. civ. nr. 2295/2017, definitivă prin dec. nr. 730/2017 a TS, ambele publicate pe *www.rolii.ro*).

[3] A se vedea D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 222.

acestor formalități. Legea are în vedere atât bunuri imobile, cât și bunuri mobile, supuse unor formalități de publicitate (nave, aeronave, mărci, desene și modele etc.). Dacă au fost îndeplinite formalitățile de publicitate, iar donatarul a înstrăinat bunul unui terț, acesta a dobândit dreptul afectat tot de o condiție rezolutorie. Îndeplinirea condiției rezolutorii va avea ca efect desființarea atât a dreptului donatarului, cât și a celui al terțului, iar acțiunea în restituire poate fi intentată cu succes și împotriva terțului dobânditor, în temeiul art. 1.648 alin. (1) C. civ.[1].

Precizăm însă că întoarcerea nu poate fi stipulată în favoarea unei alte persoane decât donatorul însuși (nici chiar în favoarea moștenitorilor săi), întrucât ar constitui o substituție fideicomisară condițională, prohibită de lege[2].

e) În cazul depunerii unei sume de bani la o bancă sau la o altă instituție de credit, pe numele altei persoane, *animus donandi*, deponentul poate insera în instrumentul bancar (de economisire) o clauză de împuternicire pe seama sa, fără a contraveni principiului irevocabilității, deoarece va acționa în baza clauzei *ca un mandatar* al titularului contului bancar, care – ca orice mandatar – are obligația de a da socoteală[3].

---

[1] Dacă în contractul de donație s-a stipulat că „prezenta donație se face în condițiile art. 825 C. civ. de la 1864 (similar cu art. 1.016 C. civ.), cu întoarcerea în patrimoniul donatoarei în caz de predeces al donatarilor I.M. și I.A.", și a predecedat numai unul dintre donatari, acțiunea în restituire urmează să se respingă – Jud. Sector 2 București, sent. civ. nr. 2080/2007, citată de D.N. Theohari, *op. cit.*, pp. 43-53.

[2] Menționăm că, în lumina art. 993-994 C. civ., o substituție fideicomisară este permisă în dreptul nostru numai dacă ea conține o liberalitate grevată de o sarcină care constă în obligația instituitului, donatar sau legatar, de a administra bunurile care constituie obiectul liberalității și de a le transmite, la decesul său, substituitului desemnat de dispunător. Clauza de întoarcere nu îndeplinește condițiile pentru a fi o substituție fideicomisară permisă de lege. Pentru regimul juridic al substituțiilor fideicomisare, a se vedea: Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 227-242; D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, pp 151-169.

[3] Potrivit art. 2.019 alin. (1) C. civ., „Orice mandatar este ținut să dea socoteală despre gestiunea sa și să remită mandantului tot ceea ce a primit în temeiul împuternicirii sale, chiar dacă ceea ce a primit nu ar fi fost datorat mandantului". A se vedea și: T. Ménesi (I), M. Georgescu, Al. Oproiu (II), *op. cit.*, pp. 38-43; R. Dimitriu, *Revocarea donației în caz de predeces al donatarului*, în Dreptul nr. 10/1999, pp. 33-36; T. București, s. a V-a civ., dec. nr. 1841/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

f) Nici clauzele de inalienabilitate, care, în practică, sunt mai frecvente în materie de liberalități decât în alte materii, în măsura în care sunt valabile (a se vedea art. 626-629 C. civ.)[1], nu contravin principiului irevocabilității[2].

g) În sfârșit, fără a epuiza enumerarea clauzelor permise, menționăm că donația cu rezerva uzufructului (sau a dreptului de abitație), în favoarea donatorului[3] sau a unui terț, este permisă, obiectul contractului fiind nuda proprietate, care se donează în mod irevocabil. Desigur, poate forma obiectul contractului și un drept de uzufruct, donatorul păstrând nuda proprietate.

§6. Revocabilitatea donațiilor între soți

22. Reguli speciale. În ceea ce privește contractul de donație încheiat între soți (deci în timpul căsătoriei), acesta poate avea ca obiect numai *bunurile proprii* ale soțului donator și care devin astfel bunuri proprii ale soțului donatar, dacă nu s-a stipulat intrarea lor în comunitate, „ceea ce înseamnă prefacerea dreptului de proprietate exclusivă a soțului donator într-un drept de proprietate devălmașă a ambilor soți"[4]. Evident, donatorul poate dona și cota-parte ideală ce-i aparține din dreptul de proprietate asupra unui bun ce nu formează obiectul comunității sau dreptul asupra unei

---

[1] A se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, Cap. I, nr. 15.4. Potrivit art. 628 alin. (4) C. civ., „În cazul în care clauza de inalienabilitate a fost prevăzută într-un *contract cu titlu gratuit*, ea este opozabilă și creditorilor anteriori ai dobânditorului". Explicația este aceea că în această ipoteză „creditorii nu mai sunt prejudiciați prin imposibilitatea de urmărire a bunului, întrucât patrimoniul debitorului lor nu s-a diminuat prin plata unor contraprestații" (V. Stoica, *op. cit.*, pp. 119-120).

[2] Potrivit art. 1.009 alin. (1) C. civ., este considerată nescrisă clauza prin care, sub sancțiunea desființării liberalității sau restituirii obiectului acesteia, beneficiarul este obligat să nu conteste validitatea unei clauze de inalienabilitate.

[3] A se vedea, de exemplu, TJ Timiș, dec. civ. nr. 40/1987, în RRD nr. 5/1987, p. 67. Precizăm că, în cazul în care donatorul și-a rezervat dreptul de uzufruct, art. 726 C. civ. prevede că: „(1) În lipsa unei stipulații contrare, uzufructuarul este obligat să depună o garanție pentru îndeplinirea obligațiilor sale. (2) *Sunt scutiți să depună garanție vânzătorul și donatorul care și-au rezervat dreptul de uzufruct.* (3) În cazul în care uzufructuarul este scutit de garanție, instanța poate dispune depunerea unei garanții sau luarea unei măsuri conservatorii atunci când uzufructuarul, prin fapta sa ori prin starea de insolvabilitate în care se află, pune în pericol drepturile nudului proprietar".

[4] I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Ed. All, București, 1993, p. 73. Soluția este identică și în prezent. A se vedea M. Avram, *Drept civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 242.

moşteniri deschise (universalitate sau cotă-parte indiviză asupra universalităţii), care este bun propriu al soţului-moştenitor [conform art. 340 lit. a) C. civ.].

Referitor la donaţiile dintre soţi, Codul civil prevede anumite reguli speciale, derogatorii de la regulile generale aplicabile donaţiilor. Cea mai importantă regulă specială (celelalte fiind subsecvente) vizează derogarea de la principiul irevocabilităţii donaţiilor. Potrivit art. 1.031 C. civ., „Orice donaţie încheiată între soţi este revocabilă numai în timpul căsătoriei".

Revocarea se poate realiza prin voinţa unilaterală a soţului donator (*ad nutum* – „în mod unilateral, discreţionar"), oricare ar fi forma de realizare a donaţiei (act autentic, donaţie indirectă sau dar manual)[1]. Soţul donator (şi numai el personal, nu şi creditorii) are dreptul de a revoca donaţia numai în timpul căsătoriei[2]. Cu alte cuvinte, donaţia poate fi revocată fie până în momentul desfacerii căsătoriei prin divorţ, fie până la încetarea căsătoriei prin decesul unuia dintre soţi, fie până la rămânerea definitivă a hotărârii de anulare ori de constatare a nulităţii căsătoriei[3].

---

[1] Dacă donaţia între soţi este simulată (deghizare sau interpunere de persoane), problema revocării nu se pune, ea fiind lovită, după cum vom vedea, de nulitate absolută (art. 1.033 C. civ.).

[2] Sub imperiul Codului civil din 1864 se decidea că soţul donator avea dreptul de a revoca donaţia *oricând*, fie în timpul căsătoriei, fie după desfacerea (prin divorţ) sau desfiinţarea (nulitatea) ori încetarea ei prin recăsătorirea soţului donatar de bună-credinţă, care nu a ştiut că soţul donator, declarat mort, este în viaţă, şi chiar după decesul soţului donatar, împotriva moştenitorilor lui. Rezultă că această *donaţie devenea definitivă* şi irevocabilă numai din momentul *morţii soţului donator*.

[3] S-a susţinut că, „în cazul anulării căsătoriei, donaţia va fi retroactiv socotită ca irevocabilă cu consecinţa nulităţii actelor de revocare şi a întoarcerii la donatar" (R. Dimitriu, *loc. cit.*, p. 33, nota de subsol 2). După părerea noastră, nulitatea căsătoriei nu poate transforma o donaţie încheiată în condiţii de revocabilitate într-una irevocabilă şi nu poate avea ca efect reînvierea donaţiei revocate, prin nulitatea actului de revocare intervenit înainte de constatarea nulităţii sau anulării căsătoriei. Cu toate că nulitatea căsătoriei produce, în principiu, efecte retroactive, considerăm că, odată ce donaţia a fost făcută în timpul căsătoriei (deci în considerarea calităţii de soţ a donatarului), ea este revocabilă (art. 937 C. civ. 1864, respectiv art. 1.031 C. civ. actual), chiar dacă se desfiinţează căsătoria cu efecte retroactive, nefiind îndeplinite condiţiile căsătoriei putative. De altfel, în funcţie de cauza nulităţii relative sau absolute a căsătoriei, se poate pune chiar şi problema nulităţii donaţiei înseşi [de exemplu, viciul de consimţământ al erorii asupra identităţii fizice a soţului donatar – art. 1.207 alin. (2) pct. 3 C. civ.], nulitate ce poate fi invocată nu numai de către donator, dar şi de alte persoane (de exemplu, moştenitorii lui), potrivit dreptului comun.

22.1. Dreptul de revocare fiind *de esența* donațiilor dintre soți, nu este necesar să fie stipulat în actul de donație[1] și nu poate fi înlăturat printr-o stipulație contrară. Aceste donații sunt valabile chiar dacă s-au făcut sub condiție pur potestativă, chiar dacă se impune donatarului obligația de a plăti datoriile nedeterminate ale donatorului și chiar dacă donatorul și-a rezervat dreptul de a dispune de bunurile dăruite ori de a denunța unilateral contractul (art. 1.015 C. civ.). În timpul căsătoriei, nu este cazul a se aplica nici regulile privitoare la revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii sau pentru ingratitudine; soțul donator poate revoca donația *ad nutum* și fără a se prevala de cauzele prevăzute de lege[2]. În schimb, după moartea donatorului, moștenitorii lui pot cere revocarea pentru neexecutarea sarcinilor sau pentru ingratitudine potrivit regulilor aplicabile acestor cauze legale de revocare.

Din cele arătate rezultă că donația dintre soți derogă nu numai de la principiul irevocabilității donațiilor (irevocabilitate de gradul II) – în sensul că se pot stipula, la încheierea contractului, clauze incompatibile cu acest principiu (de exemplu, condiții pur potestative din partea donatorului) –, dar chiar și de la forța obligatorie a oricărui contract (irevocabilitate de gradul I), în sensul că una dintre părți poate, prin voința sa unilaterală, să revoce donația (foloasele gratuite procurate celeilalte părți).

22.2. Cât privește modurile de revocare, ea **nu** trebuie să îmbrace forma unei acțiuni în justiție[3] și poate fi atât *expresă* (de exemplu, prin act notarial sau prin testament), cât și *tacită*, implicită, constând într-un act ulterior al donatorului din care rezultă voința acestuia de a revoca donația[4] (de

---

[1] A se vedea TS, dec. nr. 551/1970, în *Repertoriu 1969-1975*, pp. 134-135.

[2] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 659/1988, în RRD nr. 1/1989, p. 66. Pentru cauzele legale de revocare și dreptul creditorilor de a cere revocarea pentru neexecutarea sarcinii, a se vedea *infra*, nr. 43-46.

[3] A se vedea C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1831/1997, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil. II. Rezoluțiunea, rezilierea, revocarea, reducțiunea, caducitatea, inopozabilitatea*, Ed. Hamangiu, București, 2009, pp. 203-204.

[4] A se vedea dec. nr. 659/1988, *cit. supra*. De exemplu, o procură judiciară dată pentru introducerea acțiunii în anularea actului de donație cu privire la un anumit imobil poate fi considerată ca un act de revocare a donației, chiar dacă acea procură nu a fost valorificată efectiv prin introducerea acțiunii, de vreme ce donatorul și-a manifestat voința de a revoca donația (dec. nr. 551/1970, *cit. supra*).

exemplu, legatul cu titlu particular, având ca obiect bunul donat, făcut prin testamentul care nu prevede, expres, revocarea). Este însă necesar să existe o identitate exactă între bunul care a format obiectul donației și obiectul revocării[1].

Donațiile între soți, inclusiv darurile de nuntă, făcute de unul dintre soți celuilalt, sunt revocabile pentru ca soțul donator să poată revoca donațiile făcute în timpul căsătoriei atunci când încetează influența pe care o avea unul dintre soți asupra celuilalt (și de care a abuzat).

Potrivit art. 1.032 C. civ., nulitatea căsătoriei atrage nulitatea relativă a donației făcute soțului de rea-credință. Așadar, în acest caz soțul donator poate să solicite anularea contractului de donație sau poate să confirme contractul anulabil în condițiile art. 1.248 alin. (4) C. civ.

22.3. Pentru a asigura posibilitatea revocării unilaterale a donațiilor dintre soți, legea interzice, *sub sancțiunea nulității absolute*[2], donațiile simulate (donațiile deghizate[3] sau făcute prin interpunere de persoane), chiar dacă nu aduc atingere rezervei succesorale. Astfel, art. 1.033 alin. (1) C. civ. prevede că „este lovită de nulitate orice simulație în care donația reprezintă contractul secret în scopul de a eluda revocabilitatea donațiilor între soți".

Se prezumă, până la proba contrară (ceea ce înseamnă că ne aflăm în prezența unei *prezumții relative*), că este persoană interpusă orice rudă a donatarului la a cărei moștenire acesta ar avea vocație concretă (utilă, efectivă) în momentul donației și care nu a rezultat din căsătoria cu donatorul [art. 1.033 alin. (2) C. civ.]. De exemplu, părintele soțului donatar este prezumat persoană interpusă, nu și bunicul, față de care – dacă părintele este în viață – soțul nu are vocație (chemare) succesorală concretă (utilă). Iar dacă soțul donator are copii (sau alți descendenți) dintr-o căsătorie anterioară (sau din afara căsătoriei ori adoptați anterior căsătoriei cu

[1] A se vedea dec. nr. 551/1970, *cit. supra.*

[2] În sensul nulității absolute, deciziile publicate în *C. civ. adnotat*, vol. II, pp. 370-371, nr. 7-11.

[3] Caracterul deghizat al donației între soți poate fi dovedit de orice persoană interesată (nu numai de către moștenitorii rezervatari) și prin orice mijloc de dovadă, deoarece sancțiunea deghizării este nulitatea absolută. A se vedea deciziile publicate în *Jurisprudența*, pp. 179-180, nr. 1-4; Curtea București I, dec. nr. 794/1948, în JN nr. 3-4/1949, p. 420; T. reg. Ploiești, dec. civ. nr. 277/1967, în RRD nr. 10/1967, p. 152.

donatarul) și dăruiește soțului din urmă, liberalitatea va fi considerată excesivă și deci supusă reducțiunii, în raport cu o cotitate disponibilă specială, care este mai mică decât cea ordinară (art. 1.090 C. civ.), prevăzută de lege ca regulă generală[1].

22.4. Precizăm și faptul că donațiile făcute viitorilor soți sau unuia dintre ei, sub condiția încheierii căsătoriei, nu produc efecte în cazul în care căsătoria nu se încheie (art. 1.030 C. civ.). Ne aflăm în prezența unui contract de donație afectat de o *condiție suspensivă*. În cazul în care căsătoria nu se va încheia, donația devine caducă[2].

Subcapitolul II
Donațiile simulate, indirecte și darurile manuale

Secțiunea I
Donațiile simulate

23. Feluri. Simulația în materie de donații se întâlnește sub forma *donației deghizate*, ascunsă sub aparența unui contract cu titlu oneros, și sub forma *interpunerii de persoane*, prin care se ascunde persoana adevăratului beneficiar al liberalității.

Deoarece metodele de simulație folosite în cele două ipoteze sunt diferite, problemele de drept care se pun sunt și ele, în parte, diferite. În rest,

---

[1] Pentru amănunte privind cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 276-287.

[2] În practică s-a decis că, pentru a putea opera cazul de caducitate prevăzut de art. 1.030 C. civ., ar fi fost necesar, pe de-o parte, ca în cuprinsul donației să se fi prevăzut expres că aceasta își produce efectele numai în cazul în care părâții se vor căsători, iar pe de altă parte, ca părâții să nu se fi căsătorit niciodată. Or, instanța a reținut că în cuprinsul donației nu a fost prevăzută, în mod expres, o clauză prin care să se fi stabilit că donația se realizează exclusiv în considerarea viitoarei căsătorii dintre părâți. Mai mult, chiar dacă s-ar fi admis că, deși nu s-a prevăzut expres, încheierea căsătoriei a fost unicul resort care a stat la baza hotărârii reclamantei de a dona bunul, oricum încheierea căsătoriei a avut loc (neavând importanță că aceasta a fost de scurtă durată), astfel încât nu se mai poate pune problema caducității donației (Jud. Motru, sent. civ. nr. 1902/2016, publicată pe *www.rolii.ro*).

se aplică regulile care guvernează simulația în materia actelor juridice (art. 1.289-1.294 C. civ.).

§1. Donațiile deghizate[1]

24. Noțiune. Reguli aplicabile[2]. *Donația este deghizată când, conform actului public, apare încadrată într-o operațiune juridică cu titlu oneros.* Deci, în acest caz, actul public este simulat, neadevărat, și ascunde o donație (deghizare totală, prin care se ascunde natura gratuită a contractului secret[3]) – de exemplu, un contract de vânzare în care prețul nu este datorat (contraprestație simulată); recunoașterea unei datorii care nu există în realitate[4] etc.

Donațiile deghizate, ascunse sub aparența unui contract cu titlu oneros, sunt, în principiu, valabile; deghizarea – simulația, în general – nu este sancționată cu nulitatea[5]. Prin urmare, *donația deghizată, care întrunește condițiile generale de validitate a contractelor* – în special se pune problema cauzei licite[6] –, este valabilă.

Având însă în vedere faptul că donația deghizată constituie o adevărată donație, ea este supusă și *regulilor de fond prevăzute special pentru donații* (capacitate, irevocabilitate de gradul II, reducțiune, raport, revocare în

---

[1] A se vedea și Fl.-A. Baias, *Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Rosetti, București, 2003, pp. 236-242.

[2] A se vedea și C. Turianu, *Donațiile deghizate și indirecte reflectate în literatura juridică și practica judiciară*, în Dreptul nr. 8/2000, pp. 149-151.

[3] În cazul simulației prin deghizare parțială – numai a unor elemente ale contractului secret (de exemplu, în actul public se trece un preț mai mic sau mai mare decât cel real, prevăzut în actul secret) – nu suntem în prezența unei donații deghizate. Evident, nici actul fictiv (simulație totală) nu reprezintă o donație deghizată, chiar dacă actul aparent, anihilat total sub raportul efectelor prin actul secret, îmbracă forma unei donații.

[4] În acest caz actul public este acela prin care donatorul recunoaște faptul că are o datorie către donatar (izvorul obligației putând fi, de exemplu, un contract de împrumut, o gestiune de afaceri, un delict civil), iar actul secret este contractul de donație, prin care donatorul îi remite donatarului suma de bani cu intenția de a-l gratifica.

[5] A se vedea: C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 78; Fl.-A. Baias, *op. cit.*, p. 165.

[6] De exemplu, donația este nulă absolut pentru cauză imorală dacă *se dovedește* că are drept scop stabilirea, continuarea ori remunerarea unor relații de concubinaj, reprezentând *pretium stupri* („*stuprum*" – rușine, infamie). Pentru amănunte și practica judecătorească în materie de donații între concubini, a se vedea D. Radu, *Examen teoretic al practicii judiciare privind unele probleme de drept civil și al familiei*, în RRD nr. 9/1984, pp. 48-49, pct. 2.

cazurile prevăzute de lege). Aşadar, pentru donaţia deghizată se aplică aceleaşi reguli de fond care s-ar aplica şi dacă donaţia ar fi aparentă.

În privinţa formei, pentru validitatea acestor donaţii *nu se cere respectarea formei autentice* [art. 1.011 alin. (2) C. civ.], ci numai a formei prevăzute de lege pentru contractul care deghizează donaţia[1].

25. Dovada. Cât priveşte *proba* deghizării (indiferent de forma în care s-a încheiat actul aparent), se aplică regulile din materia simulaţiei. Astfel, art. 1.292 C. civ. prevede că „Dovada simulaţiei poate fi făcută de terţi sau de creditori cu orice mijloc de probă. Părţile pot dovedi şi ele simulaţia cu orice mijloc de probă, atunci când pretind că aceasta are caracter ilicit".

Aşadar, terţii şi creditorii părţilor pot dovedi existenţa donaţiei deghizate cu orice mijloc de probă, inclusiv cu martori sau prezumţii, deoarece „contractul are valoarea unui fapt juridic – în înţelesul restrâns al acestei din urmă noţiuni"[2].

În schimb, părţile şi succesorii lor universali sau cu titlu universal[3] vor putea dovedi simulaţia numai în condiţiile dreptului comun, ceea ce înseamnă că, dacă valoarea obiectului actului juridic este mai mare de 250 de lei, este necesar un înscris. În mod excepţional, potrivit art. 309 alin. (4) C. pr. civ., părţile pot dovedi simulaţia prin orice mijloc de probă dacă: i) partea s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-şi întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic; ii) există un început de dovadă scrisă, potrivit prevederilor art. 310 C. pr. civ.; iii) partea a pierdut înscrisul

---

[1] Pentru controversele existente în doctrină şi jurisprudenţă în legătură cu forma donaţiilor deghizate sub imperiul Codului civil din 1864, a se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. III, 2007, pp. 216-217, precum şi lucrările şi jurisprudenţa acolo citate.

[2] A se vedea: C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 83; Fl.-A. Baias, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, p. 1442.

[3] În această materie, în privinţa dreptului la rezerva succesorală, moştenitorii rezervatari (descendenţii, părinţii şi soţul supravieţuitor) nu sunt succesori în drepturi (*habentes causam*) faţă de actele încheiate de defunct şi prin care se aduce atingere acestui drept, ci *au calitatea de terţi* şi, ca atare, aceste acte nu le sunt opozabile. Moştenitorii rezervatari pot folosi orice mijloc de probă spre a dovedi, de exemplu, faptul că un act deghizat sub forma unui contract cu titlu oneros ascunde în realitate o donaţie deghizată sau făcută prin persoane interpuse şi care le lezează rezerva succesorală. Pentru practica judiciară, a se vedea, de exemplu: T. reg. Ploieşti, dec. civ. nr. 173/1957, în JN nr. 5/1957, p. 876; TS, col. civ., dec. nr. 1243/1958, în CD 1958, p. 88.

doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră; iv) părțile convin, fie și tacit, să folosească această probă, însă numai privitor la drepturile de care ele pot să dispună; v) actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violență ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz[1].

Pentru a ușura dovada deghizării, legea [art. 1.091 alin. (4) C. civ.] prevede în favoarea moștenitorilor rezervatari *o prezumție relativă* potrivit căreia, „Până la dovada contrară, înstrăinarea cu titlu oneros către un descendent ori un ascendent privilegiat sau către soțul supraviețuitor este prezumată a fi donație dacă înstrăinarea s-a făcut cu rezerva uzufructului, uzului ori abitației sau în schimbul întreținerii pe viață ori a unei rente viagere. Prezumția operează numai în favoarea descendenților, ascendenților privilegiați și a soțului supraviețuitor ai defunctului, dacă aceștia nu au consimțit la înstrăinare"[2].

---

[1] Posibilitatea ca simulația să fie dovedită prin orice mijloc de probă atunci când una dintre părți sau ambele părți pretind că aceasta are caracter ilicit este consacrată și de art. 1.292 teza a II-a C. civ.

[2] Cazul clasic avut în vedere de acest text de lege este următorul: părinții înstrăinează casa către unul dintre copii, fie prin intermediul unui contract de vânzare cu rezerva dreptului de uzufruct (sau a dreptului de uz ori abitație), fie prin intermediul unui contract de întreținere viageră sau de rentă viageră. Într-o asemenea situație, luând în considerare dificultățile majore pe care le are celălalt copil al înstrăinătorilor în a dovedi faptul că aceste acte de înstrăinare deghizează o donație (ceea ce ar presupune că acest copil ar trebui să facă dovada că, în realitate, nu s-a plătit prețul în cazul contractului de vânzare sau că nu s-au plătit ratele de rentă ori că nu a fost prestată întreținerea), legea *prezumă relativ* că aceste acte de înstrăinare reprezintă o donație; în cazul în care copilul care a dobândit bunul nu va reuși să răstoarne prezumția, înstrăinarea va constitui o donație și se va aplica regimul juridic al acesteia (liberalitate care urmează să fie redusă dacă a fost încălcată rezerva copilului protejat de textul de lege).

Teza a II-a a textului are în vedere situația în care, de exemplu, părinții au nevoie de întreținere, unul dintre copii este de acord să le asigure întreținerea viageră, iar celălalt copil se derobează de această obligație; într-o astfel de ipoteză, acesta din urmă consimte să se încheie un contract de întreținere între părinți și celălalt copil, recunoscând astfel caracterul oneros al actului și renunțând să mai invoce prezumția de donație. Legiuitorul a apreciat că în acest caz nu se mai impune ca prezumția să opereze în favoarea copilului care – în cunoștință de cauză – a consimțit la înstrăinare.

Pentru amănunte privind prezumția consacrată de art. 1.091 alin. (4) C. civ., a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 300-307.

Precizăm şi faptul că art. 1.150 alin. (1) lit. b) C. civ. prevede că *nu sunt supuse raportului* donațiile deghizate sub forma unor înstrăinări cu titlu oneros sau efectuate prin persoane interpuse, *cu excepția cazului în care se dovedeşte că cel care a lăsat moştenirea a urmărit un alt scop decât scutirea de raport*. De exemplu, actul public este un contract de vânzare pentru ca descendentul să beneficieze de obținerea unui credit sau pentru ca un creditor chirografar al înstrăinătorului să nu poată folosi acțiunea revocatorie (pauliană), admisibilă în condiții mai lesnicioase în cazul donației decât în cazul vânzării[1].

§2. Donațiile prin interpunere de persoane

26. Noțiune. Reguli aplicabile. În cazul donației prin interpunere de persoane simulația nu vizează natura gratuită a contractului, ci *persoana adevăratului donatar*. Se recurge la această formă a simulației, de exemplu, în cazul în care adevăratul donatar este incapabil să primească liberalități de la donator sau gratificarea sa ar provoca ecouri nefavorabile în familia donatorului. Din această cauză, contractul aparent se încheie cu o persoană interpusă, iar contractul secret se încheie cu o altă persoană (aceasta fiind adevăratul donatar)[2].

În această varietate a simulației nu se pun probleme în legătură cu forma contractului. Deoarece contractul (aparent) care se încheie cu persoana interpusă este o donație, neîndoielnic trebuie să fie încheiat *în formă autentică*, realizându-se astfel scopul ocrotirii donatorului şi a familiei sale. Sunt aplicabile, evident, şi condițiile de fond prevăzute pentru donații, care urmează să fie apreciate şi avute în vedere în raport cu adevăratul donatar (capacitatea, revocarea pentru cauzele prevăzute de lege, reducțiunea etc.).

Din cauza dificultăților de dovadă a simulației (la care se recurge mai ales pentru a ocoli incapacitățile speciale prevăzute în materie de donații), legea (art. 992 C. civ.) prezumă relativ că sunt persoane interpuse ascendenții, descendenții şi soțul persoanei incapabile de a primi liberalități (de exemplu, ai tutorelui, medicului, farmacistului etc.), precum şi ascendenții

[1] Pentru amănunte privind raportul donațiilor, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 341-368.

[2] Pentru detalii, a se vedea Fl.-A. Baias, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, *op. cit.*, pp. 1435-1436.

şi descendenţii soţului acestei persoane, care devin – prin intermediul prezumţiei – persoane incapabile de a primi donaţii de la donator.

Secţiunea a II-a
Donaţiile indirecte

27. Noţiune. Condiţii de fond şi de formă. Donaţiile indirecte sunt acte juridice încheiate (nesimulat) cu intenţia de a gratifica[1] (de aceea sunt supuse regulilor de fond prevăzute pentru liberalităţi[2]), dar *înfăptuite pe calea unui act juridic diferit de contractul de donaţie*. Prin urmare, spre deosebire de donaţia deghizată – care este o adevărată donaţie, deoarece contractul aparent nu are o existenţă reală, nu corespunde voinţei reale a părţilor –, în cazul donaţiei indirecte actul care se încheie (altul decât donaţia) este real, voit de părţi, dar prin intermediul lui se realizează indirect o gratificare, o liberalitate[3].

Pentru această categorie de acte juridice, în care aparenţa este conformă cu realitatea, *nu se cere respectarea formei autentice* [art. 1.011 alin. (2) C. civ.], dat fiind că nu sunt contracte de donaţie, ci liberalităţi efectuate pe calea altor acte juridice, pentru care, de regulă[4], nu se prevede această

---

[1] Intenţia de a gratifica poate fi dovedită prin orice mijloc de probă, fiind vorba de interpretarea unei voinţe juridice. Numai actul juridic care serveşte drept suport donaţiei indirecte necesită dovadă scrisă [art. 309 alin. (2) C. pr. civ.], dacă legea nu prevede altfel.

[2] Regula potrivit căreia donaţiile indirecte sunt supuse regulilor de fond prevăzute pentru liberalităţi nu se aplică întocmai în cazul asigurărilor de persoane încheiate în favoarea unui terţ beneficiar. Astfel, suma asigurată nu este supusă reducţiunii, ca liberalitate excesivă, şi nici raportului, ca donaţie indirectă. Reducţiunea sau raportul s-ar putea admite, cel mult, în privinţa primelor plătite din patrimoniul asiguratului. A se vedea şi art. 2.230 C. civ., precum şi TS, s. civ., dec. nr. 427/1971, în CD 1971, p. 121.

[3] Deosebirea semnalată constituie motivul pentru care, în limitele prevăzute de lege (cotitatea disponibilă specială a soţului supraviețuitor), donaţiile indirecte între soţi sunt valabile; în schimb, este lovită de nulitate orice simulaţie în care donaţia reprezintă contractul secret în scopul de a eluda revocabilitatea donaţiilor între soţi (art. 1.033 C. civ.).

[4] Prin excepţie de la regulă, renunţarea la moştenire – indiferent dacă este cu sau fără intenţie liberală – este un act juridic solemn. Art. 1.120 C. civ. prevede că declaraţia de renunţare la moştenire se face în formă autentică la orice notar public sau, după caz, la misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale României, în condiţiile şi limitele prevăzute de lege. A se vedea şi Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. III, 2014, pp. 107-108.

cerință de formă. Caracteristic în această privință este, de exemplu, art. 2.243 alin. (2) C. civ., care precizează că, „Atunci când renta viageră este stipulată în favoarea unui terț, chiar dacă acesta o primește cu titlu gratuit, contractul nu este supus formei prevăzute pentru donație". Așadar, atunci când renta viageră s-a constituit în favoarea unei terțe persoane (stipulație pentru altul făcută cu intenția de a gratifica), deși este o liberalitate, totuși nu este supusă formelor stabilite pentru donație. Tot astfel, art. 1.631 coroborat cu art. 1.503 C. civ. permit dovada remiterii de datorie prin predarea voluntară a înscrisului original constatator al creanței[1].

Rezultă că donațiile indirecte sunt supuse numai regulilor de fond – nu și de formă – ale donațiilor. În schimb, actul prin intermediul căruia se realizează indirect liberalitatea trebuie să fie încheiat cu respectarea condițiilor de formă (dacă este cazul) și de fond[2] prevăzute de lege pentru acel act.

În cazul acestor acte nu sunt aplicabile nici dispozițiile art. 1.013 C. civ. referitoare la acceptarea donației făcută prin act separat. În măsura în care acceptarea este necesară pentru realizarea donației indirecte[3], ea urmează regulile prevăzute pentru actul care-i servește drept suport juridic[4].

---

[1] A se vedea și L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 551. Iertarea (remiterea) de datorie *inter vivos* poate fi făcută în orice formă, chiar și tacit [a se vedea art. 1.630 alin. (1) C. civ. și CSJ, s. civ., dec. nr. 1741/1990, în *Deciziile CSJ 1990-1992*, pp. 41-44]. Donația indirectă „are a fi considerată ca un accesoriu, care urmează soarta contractului principal și deci, chiar dacă acel contract este constatat printr-un act sub semnătură privată, liberalitatea este totuși valabilă" (Cas. I, dec. nr. 385/1904, în *C. civ. adnotat*, vol. IV, p. 107, nr. 3; a se vedea și nr. 4, dar și vol. II, pp. 222-223, nr. 304).

[2] Întrucât liberalitatea este inclusă într-un alt act juridic, condițiile de fond se dublează; trebuie să fie îndeplinite cele prevăzute pentru actul care se încheie (de exemplu, vânzarea unui bun) și cele prevăzute pentru liberalitatea pe care o cuprinde (stipularea prețului în favoarea unei terțe persoane). De fapt, toate donațiile indirecte se pot descompune, mintal, în două acte juridice, cel de al doilea fiind liberalitatea (de exemplu, remiterea de datorie este egală cu o plată urmată de donarea sumei care urma să fie primită).

[3] Pentru particularitățile acceptării donațiilor indirecte realizate pe calea renunțării la un drept și a stipulației pentru altul, a se vedea *infra*, nr. 28 și 30.

[4] De exemplu, contractul de vânzare în care se stipulează, cu intenția de a gratifica, un preț mai mic se va încheia valabil în momentul în care acceptarea ajunge la ofertantul-vânzător, *chiar dacă acesta nu ia cunoștință de ea din motive care nu îi sunt imputabile* [art. 1.186 alin. (1) C. civ.]. Reamintim că, în cazul donațiilor obișnuite

Potrivit art. 775 C. civ., „Contractul de fiducie este lovit de nulitate absolută dacă prin el se realizează o liberalitate indirectă în folosul beneficiarului". Motivul pentru care contractul de fiducie este nul absolut „este acela de a nu aduce atingere rezervei succesorale a moştenitorilor rezervatari, dar şi de a evita situaţia în care constituitorul ar frauda creditorii prin scoaterea unor bunuri de sub urmărirea acestora"[1].

Actele cele mai întrebuinţate pentru realizarea unei donaţii indirecte sunt: renunţarea la un drept, remiterea de datorie şi stipulaţia pentru altul.

28. Renunţarea la un drept nu este, prin ea însăşi, o liberalitate (renunţarea poate fi şi cu titlu oneros). Dar dacă renunţarea este făcută *cu intenţia de a gratifica* (*ex animo donandi*), atunci are ca rezultat facerea unei liberalităţi[2]. Prin urmare, numai existenţa intenţiei de a gratifica dă naştere unei donaţii indirecte. Donaţia este, de fapt, un act accesoriu al operaţiei principale, care este renunţarea şi de care va profita persoana chemată în puterea legii să beneficieze de dreptul respectiv (de exemplu, renunţarea la o moştenire de care va profita comoştenitorul ori moştenitorul subsecvent; renunţarea la dreptul de uzufruct de care va profita nudul proprietar; renunţarea la legat de care va profita colegatarul sau moştenitorul grevat de executarea legatului etc.).

Subliniem că, fără intenţie liberală, prin renunţarea la un drept nu se realizează o donaţie indirectă (de exemplu, dacă moştenitorul renunţă la moştenire pentru a nu suporta sarcinile şi datoriile succesiunii). În acest sens, se spune că *renunţarea la un drept este un act juridic neutru*; pentru a o califica drept donaţie indirectă se cere stabilirea intenţiei de a gratifica. Această intenţie poate fi dovedită *prin orice mijloc de probă*, fiind vorba de interpretarea unei voinţe juridice.

Trebuie precizat, de asemenea, că renunţările gratuite sunt scutite de forma prevăzută pentru donaţii numai dacă sunt *pur abdicative* de drepturi, iar nu translative, cum sunt cele făcute *in favorem*. De exemplu, renunţarea

---

(autentice), cât timp ofertantul *nu a luat cunoştinţă de acceptarea destinatarului*, oferta de donaţie poate fi revocată. A se vedea şi *supra*, nr. 5.

[1] I. Popa, *Contractul de fiducie reglementat de noul Cod civil*, în RRDP nr. 2/2011, p. 229.

[2] A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, vol. III, p. 777. Pentru practica judiciară, a se vedea, de exemplu, T. Bucureşti, s. a V-a civ., dec. nr. 3715/2016, publicată pe *www.rolii.ro*.

la o moștenire în favoarea unei persoane constituie o acceptare urmată de o transmitere cu titlu gratuit, care este supusă neîndoielnic formei autentice[1].

29. Remiterea de datorie, prin care un creditor – *cu acordul debitorului* – renunță, total sau parțial, *cu titlu gratuit*[2] la valorificarea unui drept de creanță, constituie *o donație indirectă*. În acest caz, debitorul realizează un folos gratuit, o îmbogățire, care corespunde valorii creanței ce ar fi trebuit să fie plătită creditorului[3].

---

[1] A se vedea și Cas. I, dec. nr. 134/1920, în *C. civ. adnotat*, vol. II, p. 233, nr. 9; a se vedea și p. 228, nr. 28. După o altă părere, donația indirectă există numai dacă renunțarea este *in favorem* (a se vedea, de exemplu: Mazeaud, *op. cit.*, p. 1146, nr. 1475; Ph. Malaurie, *op. cit.*, pp. 211-212, nr. 416). În lumina acestei concepții, renunțarea pură și simplă nu ar constitui niciodată o liberalitate. Astfel fiind, de exemplu, în cazul renunțării la moștenire a unuia dintre cei doi copii ai defunctului, moștenitorii rezervatari ai renunțătorului (decedat ulterior) nu ar putea cere reducțiunea, chiar dacă ar dovedi intenția liberală a părintelui lor (moștenirea la care acesta a renunțat fiind și foarte solvabilă), numai pentru motivul că renunțarea a fost pur abdicativă.

În opinia noastră, actele de renunțare *in favorem* presupun renunțarea cu titlu gratuit în favoarea unui sau unor moștenitori determinați, nominalizați. Ele constituie, în realitate, acte de acceptare a moștenirii însoțite de acte de donație a drepturilor succesorale; succesibilul a putut transmite drepturile sale succesorale către unul sau mai mulți moștenitori *determinați* pentru că, în prealabil, și-a consolidat titlul de moștenitor prin acceptare. Astfel fiind, partea sa de moștenire va fi dobândită de beneficiarii „renunțării" nu de la defunct *mortis causa*, ci ca efect al actului încheiat *inter vivos* (cu respectarea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege pentru donația obișnuită), urmând a se plăti – dacă este cazul – atât taxele de moștenire, cât și taxele de înstrăinare prin acte între vii corespunzătoare.

[2] Art. 1.630 alin. (2) C. civ. prevede în mod expres că remiterea de datorie poate fi cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Atunci când creditorul renunță la creanța sa cu titlu oneros, urmărind un avantaj patrimonial, actul juridic nu mai poate fi calificat ca remitere de datorie, ci ca dare în plată sau novație prin schimbare de obiect (a se vedea Mazeaud, *op. cit.*, vol. II, p. 989, nr. 1195) ori alt act juridic (de exemplu, contract de schimb). Așadar, cauza juridică a remiterii de datorie nu poate fi decât intenția de a gratifica pe debitor (motiv pentru care se mai numește și *iertare* de datorie). A se vedea, în același sens, L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 549-550. Pentru o altă părere, a se vedea D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, 1997, p. 153.

[3] Pentru un caz de remitere de datorie cu titlu gratuit realizată de o societate în raport cu fostul său salariat, a se vedea T. București, s. a VIII-a, sent. civ. nr. 2178/2017, publicată pe *www.rolii.ro*.

30. Stipulația în favoarea unei terțe persoane, făcută cu intenția de a gratifica (*donandi causa*), reprezintă tot o donație indirectă, scutită de formele prevăzute pentru donații[1].

Donația indirectă realizată pe calea stipulației pentru altul prezintă însă și alte *particularități* față de regulile generale ale donațiilor:

– această donație se realizează independent de acceptarea donației de către donatar (terțul beneficiar) și de notificarea acceptării donatorului-stipulant, întrucât dreptul stipulat în favoarea terțului beneficiar (donatar) se naște direct și nemijlocit în patrimoniul său din momentul încheierii contractului între stipulantul-donator și promitent[2];

– acceptarea donației – având drept efect numai *consolidarea* (iar nu nașterea) dreptului în patrimoniul terțului-beneficiar (donatar) – poate fi făcută nu numai de către donatar, *dar și de către succesorii săi în drepturi*[3], și nu numai în timpul vieții, dar și după moartea donatorului (ori după ce a devenit incapabil) – art. 1.286 alin. (2) C. civ.;

– donația devine irevocabilă numai din momentul acceptării[4]. Până la consolidarea prin acceptare a dreptului în patrimoniul donatarului, donatorul-stipulant [nu și creditorii sau moștenitorii săi – art. 1.287 alin. (1) C. civ.] poate revoca donația *ad nutum*. Momentul la care acceptarea produce efecte este acela *al ajungerii sale la stipulant sau la promitent*

---

[1] Dacă stipulația în favoarea terțului s-a făcut *solvendi causa* (pentru a efectua o plată) sau *credendi causa* (pentru a acorda un împrumut), nu mai suntem în prezența unei donații indirecte.

[2] A se vedea: C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 70-76; Cas., dec. nr. 889/1942, în *Jurisprudență*, p. 442; L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 157-158.

[3] În același sens, a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 160.

[4] „Atât timp cât terțul beneficiar nu a acceptat, stipulantul poate revoca dispoziția făcută și să transfere beneficiul, fie asupra altei persoane, fie asupra lui însuși" (Cas., dec. nr. 114/1941, în *Jurisprudența*, p. 442). În cazurile prevăzute de lege stipulația nu devine irevocabilă nici prin acceptare. De exemplu, în materia asigurărilor, stipulantul-donator poate revoca stipulația *oricând* în cursul executării contractului de asigurare [art. 2.231 alin. (2) C. civ.], deci până la realizarea cazului asigurat și cât timp asigurarea este în vigoare. Norma juridică din materia contractului de asigurare este o normă specială și se aplică prioritar. A se vedea și Fr. Deak, *op. cit.*, 2001, Cap. XIII, nr. 40.1. Pentru o altă opinie, a se vedea D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, pp. 179-180. Pentru donațiile între soți, a se vedea *supra*, nr. 22.

[art. 1.286 alin. (2) teza I C. civ.]. Înseamnă că până la acceptare nu operează forța obligatorie a contractului (irevocabilitatea de gradul I)[1]. În schimb, principiul irevocabilității donațiilor (irevocabilitatea de gradul II) trebuie să fie respectat; dreptul stipulat în favoarea donatarului se naște *valabil* în patrimoniul său din momentul încheierii contractului între stipulant și promitent *numai dacă* stipulația nu conține clauze incompatibile cu principiul irevocabilității donațiilor[2]. Explicația constă în aceea că irevocabilitatea de gradul II privește nu numai efectele, ci însăși esența contractului, *fiind o condiție de validitate pentru formarea lui.*

Precizăm că, dacă donația indirectă (stipulația făcută *donandi causa*) este prevăzută în cadrul unei donații directe (donație cu sarcini) – donație dublă făcută printr-un singur act juridic –, donația directă va fi guvernată, evident, de regulile aplicabile donațiilor (formă autentică sau dar manual, principiul irevocabilității, acceptarea de către donatarul direct și notificarea acceptării etc.). Numai în privința sarcinii stipulate, care este *o donație indirectă grefată pe o donație directă*, se aplică regulile specifice stipulației pentru altul.

În ceea ce privește capacitatea de a face și de a primi donații, urmează a fi examinată, în acest caz, atât în raporturile dintre părțile donației directe (stipulant și promitent), cât și în raporturile dintre donatorul-stipulant și donatarul-terț beneficiar. În schimb, în raporturile dintre promitentul-donatar direct și terțul beneficiar-donatar indirect – fiind vorba de executarea unei obligații –, problema capacității de a face sau de a primi donații nu se pune. De exemplu, medicul curant al promitentului poate cere executarea sarcinii stipulate în favoarea sa (cu condiția să nu fie medicul curant al stipulantului-donator).

Menționăm și faptul că se recunoaște valabilitatea sarcinii stipulate în favoarea unei persoane viitoare (neconcepute), cu condiția existenței ei la data executării sarcinii. De exemplu, este valabilă sarcina stipulată în

---

[1] A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1169, nr. 1508.

[2] Unii autori pun și problema irevocabilității de gradul II numai după acceptarea donației de către terțul beneficiar (*ibidem*). Dacă terțul beneficiar nu acceptă stipulația, dreptul său se consideră a nu fi existat niciodată [art. 1.286 alin. (1) C. civ.], stipulația devenind caducă.

favoarea copilului care se va naşte din căsătoria pe care o va încheia nepoata donatorului[1].

31. Alte cazuri de donaţii indirecte. Donaţia indirectă se poate realiza şi în cadrul unui act cu titlu oneros, când una dintre părţi, cu intenţie liberală, încheie contractul în parte cu titlu oneros, iar în parte cu titlu gratuit. De exemplu, stipularea unui preţ mai mic decât cel care s-ar fi impus în raport cu valoarea bunului vândut este realizată de părţi *în mod intenţionat*, înstrăinătorul urmărind să îl gratifice pe dobânditor (înstrăinătorul a acţionat *animus donandi*)[2]. În acest caz, actul juridic conţine atât o componentă oneroasă, cât şi una gratuită, fiind în prezenţa unei *vânzări* pentru partea care corespunde preţului stipulat şi a unei *donaţii indirecte* pentru partea căreia nu-i corespunde nicio prestaţie din partea dobânditorului (de exemplu, un bun în valoare de 100.000 de lei se vinde cu preţul de 60.000 de lei, vânzătorul dorind să îl gratifice în mod indirect pe cumpărător cu o valoare de 40.000 de lei, iar acesta din urmă fiind de acord). Pentru cele două componente – oneroasă şi gratuită – se va aplica regimul juridic aferent fiecărui contract (vânzare, respectiv donaţie indirectă)[3]. Dacă preţul real este parţial ascuns în actul public în scopul diminuării taxelor fiscale, evident că nu avem nicio liberalitate (donaţie indirectă sau deghizată)[4].

Donaţia indirectă se mai poate realiza, de exemplu, şi prin plata datoriei altuia, făcută cu intenţia de a-l gratifica pe debitor (de pildă, un părinte plăteşte datoria copilului)[5], ori prin renunţarea de către donator (cu intenţia de a gratifica) la sarcinile stipulate în favoarea sa printr-o donaţie anterioară[6].

---

[1] În acest sens, în ceea ce priveşte stipulaţia pentru altul, art. 1.285 C. civ. prevede că beneficiarul trebuie să fie determinat sau, cel puţin, determinabil la data încheierii stipulaţiei şi să existe în momentul în care promitentul trebuie să îşi execute obligaţia. Aceste dispoziţii legale se corelează cu prevederile art. 989 alin. (2) C. civ.

[2] A se vedea ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 3831/2007, publicată pe *www.scj.ro*. A se vedea şi: Mazeaud, *op. cit.*, p. 1146, pct. 1475; D. Chirică, *Succesiunile şi liberalităţile*, *op. cit.*, p. 212; Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, pp. 110-111.

[3] A se vedea şi D. Chirică, *Succesiunile şi liberalităţile*, *op. cit.*, p. 212.

[4] A se vedea, de exemplu, cauza soluţionată prin dec. nr. 9/1986 a TS, compl. 7 jud., cu *Note* de A. Chira (I) şi V. Stoica, M. Ronea (II), în Dreptul nr. 2-3/1991, pp. 41-52.

[5] A se vedea şi: C. Turianu, *op. ult. cit.*, pp. 151-153; D. Chirică, *Succesiunile şi liberalităţile*, *op. cit.*, p. 212.

[6] Ph. Malaurie, L. Aynès, *Les successions. Les libéralités*, Defrénois, Paris, 2010, p. 226.

Secțiunea a III-a
Darurile manuale

32. Noțiune. Darul manual reprezintă o categorie specială de donație, pentru validitatea căreia se cer două elemente: **a)** acordul de voință pentru a transfera și dobândi un drept cu titlu gratuit și **b)** tradițiunea, predarea efectivă și reală (materială) a bunului dăruit [art. 1.011 alin. (4) teza a II-a C. civ.]. Deoarece darul manual este un act (iar nu fapt) juridic, acordul părților constituie temeiul juridic al transferării valorii din patrimoniul donatorului în patrimoniul donatarului. Iar „tradițiunea" este exteriorizarea acordului, înlocuind (după unii autori reprezentând) forma solemnă prevăzută de lege pentru donații și de natură a atrage atenția donatorului asupra gravității contractului pe care îl încheie.

Observăm că singura condiție specială ce trebuie îndeplinită în cazul darurilor manuale este predarea, tradițiunea reală a bunului (*de manu ad manum*), fiind deci *contracte reale*. Desigur, nici acceptarea unui dar manual nu este supusă unei forme speciale, ci ea constă în primirea (preluarea) bunului dăruit. Așadar, donația sub forma darului manual nu este nici contract solemn [fiind exceptată expres de la forma autentică – art. 1.011 alin. (2) C. civ.] și nici contract consensual.

Validitatea darurilor manuale este consacrată prin art. 1.011 C. civ., precum și prin art. 557 alin. (1) C. civ., care, la modurile de dobândire a proprietății, prevede și tradițiunea[1].

33. Reprezentarea în cazul darului manual. Darurile manuale făcute persoanelor care au capacitatea de a primi o donație, însă nu au exercițiul acestui drept[2], sunt valabile prin tradițiunea bunurilor făcută reprezentanților lor legali[3], respectiv persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă cu încuviințarea ocrotitorilor legali, iar în ipoteza în care conțin și element oneros (donație cu sarcini sau sub condiție), avizată de consiliul de familie

---

[1] Pentru detalii cu privire la tradițiune, ca mod de dobândire a dreptului de proprietate, a se vedea: C. Bîrsan, *op. cit.*, pp. 434-435; V. Stoica, *op. cit.*, pp. 332-333.

[2] A se vedea *supra*, nr. 13.

[3] În acest sens, C. Ap. Suceava, s. civ., dec. nr. 614/1998, citată în P. Perju, *Jurisprudență civilă comentată a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a altor instanțe judecătorești*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pp. 240-241.

şi autorizată în prealabil de instanța de tutelă. Predarea-primirea se poate face şi printr-un reprezentant convențional (mandatar), căci posesiunea se poate transmite sau dobândi prin intermediul altuia[1].

34. Reguli de fond aplicabile. Darul manual derogă de la regulile de formă ale donațiilor, însă este supus aceloraşi reguli de fond ca şi celelalte donații (liberalități)[2], inclusiv principiului irevocabilității[3]. Darul manual poate fi însoțit şi de clauze accesorii: sarcini ori condiții, scutire de raport etc.

35. Obiectul darului manual. Datorită faptului că tradițiunea este un element esențial al darului manual, numai *bunurile mobile corporale susceptibile de tradițiune* pot forma obiectul darurilor manuale. Nici imobilele, nici mobilele incorporale (drepturi de creanță, drepturi de creație intelectuală, fond de comerț etc.) nu pot forma obiectul unui dar manual, pentru că nu sunt susceptibile de a fi transferate şi dobândite printr-o predare şi primire efectivă.

Fac excepție titlurile la purtător – asimilate mobilelor corporale – şi biletele de bancă, pentru că transmiterea acestora are loc de la mână la mână[4].

---

[1] Dacă predarea sau primirea se face prin mandatar – prin derogare de la regula mandatului dat pentru încheierea donației în formă autentică (a se vedea *supra*, nr. 4, în notă) –, mandatarul nu are nevoie de procură autentică, fiindcă darul manual nu este contract solemn, ci *real*. Având în vedere principiul potrivit căruia *mandatul formează un tot unitar cu actul care urmează să fie încheiat prin mandatar*, încheierea contractului de mandat se poate face prin predarea, respectiv primirea bunului care formează obiectul donației de către mandatar. În toate cazurile însă, tradițiunea bunului dăruit trebuie să aibă loc în timpul vieții donatorului (a se vedea Cas., SU, dec. din 30 octombrie 1911, în *C. civ. adnotat*, vol. II, p. 228, nr. 32 şi *supra*, nr. 5), donația fiind un act între vii. Problema se pune în cazul încheierii darului manual „între absenți", prin reprezentant, de exemplu, mandatar. Donatarul (reprezentantul său) trebuie să preia bunul dăruit de la mandatarul donatorului înainte de moartea acestuia.

[2] Pentru o excepție, vizând darurile obişnuite, a se vedea *infra*, nr. 37.

[3] Credem că principiul irevocabilității a fost avut în vedere şi de instanța supremă atunci când a statuat în sensul că „darurile manuale, odată făcute, devin irevocabile..." (TS, s. civ., dec. nr. 1291/1978, în RRD nr. 2/1979, p. 60). A se vedea şi: Jud. Râmnicu Vâlcea, sent. civ. nr. 1269/2014; Jud. Giurgiu, sent. civ. nr. 169/2015, ambele publicate pe *www.rolii.ro*.

[4] A se vedea TS, s. civ., dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, p. 113.

Evident, nu pot forma obiectul darului manual nici bunurile viitoare, deoarece predarea presupune deținerea materială (*corpus*) a bunului, deci existența lui actuală[1].

Art. 1.011 alin. (4) C. civ. impune o *condiție suplimentară*, și anume aceea ca bunurile mobile corporale să aibă o valoare de până la 25.000 de lei. *Dacă valoarea depășește 25.000 de lei, pentru valabilitatea donației este necesară forma autentică*[2]. Art. 94 din Legea nr. 71/2011 prevede că „Plafonul valoric al bunurilor mobile corporale prevăzut la art. 1.011 alin. (4) din Codul civil va fi actualizat periodic, prin hotărâre a Guvernului".

36. Noțiunea de „tradițiune". Tradițiunea este un element esențial al darului manual, iar nu un mod de executare a contractului. Astfel, o simplă ofertă verbală sau chiar constatată prin înscris sub semnătură privată a unui dar manual, acceptată – fie și în scris – de donatar, nu constituie un dar manual. O asemenea înțelegere este nulă absolut atât ca donație, cât și ca promisiune de donație (din lipsa formei autentice)[3]. Dacă însă oferta și acceptarea s-au făcut în formă autentică (având ca obiect, de exemplu, o motocicletă), suntem în prezența unei donații obișnuite, iar nu a unui dar manual. Prin urmare, darul manual se poate realiza numai prin tradițiune. Dacă însă obiectele pe care donatorul voiește să le dăruiască se află deja în mâinile donatarului (de exemplu, cu titlu de depozit, comodat, locațiune etc.),

---

[1] A se vedea Fl. Baias, *În legătură cu depunerea unei sume de bani în cont curent personal la CEC în vederea cumpărării unui autoturism*, în Dreptul nr. 3/1990, p. 17.

[2] Sub imperiul Codului civil din 1864 nu exista o limită de valoare a darurilor manuale.

[3] Ea nu poate fi calificată nici ca antecontract (promisiune unilaterală sau bilaterală) de dar manual, fiindcă darul manual nu este susceptibil de un antecontract; promisiunea de dar manual este nulă (a se vedea Ph. Malaurie, *op. cit.*, p. 199). Subliniem însă că înțelegerea verbală sau sub semnătură privată atrage nulitatea darului manual numai dacă predarea-primirea s-a făcut în executarea contractului de donație încheiat cu nerespectarea formei autentice. În schimb, darul manual este valabil dacă predarea-primirea s-a făcut cu titlu autonom și separat, iar actul sub semnătură privată – indiferent de momentul încheierii – servește numai ca dovadă a darului manual (a se vedea Ph. Malaurie, *op. cit.*, p. 202, nr. 402). Nu împărtășim soluția nulității donației dacă tradițiunea este precedată sau însoțită de întocmirea unui înscris sub semnătură privată (a se vedea E. Safta-Romano, *op. cit.*, p. 167).

darul manual se poate perfecta prin declarația donatorului că înțelege să le dăruiască, acceptată de donatar (*traditio brevi manu* – „tradițiune de mână scurtă").

Instanța supremă a mai precizat că prin „tradițiunea" bunului nu trebuie să se înțeleagă neapărat o deplasare fizică a bunului, cum ar fi preluarea din mâna donatorului, efectele sale juridice putând fi realizate și printr-o tradițiune implicită, de exemplu, atunci când donatorul ar înmâna donatarului cheile unei casete[1] ori ale unui depozit în care se află bunul (*traditio longa manu* – „tradițiune de mână lungă") sau cheile de contact ale autoturismului (evident, cu o valoare de cel mult 25.000 de lei)[2]. În niciun caz dăruirea autovehiculului nu se poate realiza prin predarea numai a cărții de identitate (certificatului de înmatriculare) a vehiculului, aceasta nefiind un titlu reprezentativ al bunului[3]. Predarea actului trebuie deci să fie însoțită, pe baza acordului realizat, de predarea cheilor, astfel încât donatarul să poată intra în posesiunea efectivă a vehiculului. Iar pentru dovada dreptului de proprietate al donatarului și efectuarea formalităților administrativ-financiare (radierea de pe numele donatorului și înmatricularea pe numele donatarului) va fi necesară operarea transferului de proprietate în cartea de identitate a autovehiculului, potrivit art. 10 din O.G. nr. 78/2000. Potrivit acestui text de

[1] TS, s. civ., dec. nr. 580/1971, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 134. Este însă discutabilă soluția după care o tradițiune implicită s-ar realiza și „prin identificarea unui tablou pe care donatorul și-a manifestat în mod neechivoc voința de a-l transmite, fără a fi dat jos de pe perete" (*ibidem*). O asemenea „manifestare de voință" apare, mai curând, ca o ofertă de donație (acceptată sau nu), dar care trebuie să fie făcută în formă autentică ori prin tradițiune reală, iar nu prin simplă identificare. A se vedea și D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 195.

[2] A se vedea Fl. Baias, *loc. cit.*, pp. 16-17. La fel ca și în materie de vânzare de autovehicule (a se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, Cap. I, nr. 2.4), încheierea contractului civil de donație în modalitatea darului manual nu este condiționată de efectuarea formalităților prevăzute de lege în materie de vehicule. Radierea și înmatricularea în circulație a autovehiculelor de către organele de poliție și financiare se fac în condițiile prevăzute de Ordinul comun nr. 1069/1578/114 din 28 iulie 2016 al ministrului dezvoltării regionale și administrației publice, ministrului finanțelor publice și ministrului afacerilor interne pe baza formularului tipizat al *contractului de înstrăinare-dobândire a unui mijloc de transport* prevăzut în Anexa nr. 2 la acest ordin.

[3] A se vedea Ph. Malaurie, *op. cit.*, p. 200.

lege, „(1) Cartea de identitate a vehiculului conține date despre vehicul și proprietarii pe numele cărora acesta a fost înmatriculat succesiv. [...] (3) Datele despre proprietari se înscriu de către autoritatea competentă care efectuează înmatricularea, potrivit legii. (4) Autoritatea competentă care efectuează înmatricularea înscrie proprietarul vehiculului la rubrica «deținători» din cartea de identitate a vehiculului. (5) La înstrăinarea vehiculului ultimul proprietar al acestuia are obligația de a transmite dobânditorului cartea de identitate a vehiculului [...]". În caz de refuz al unei părți de a se prezenta pentru efectuarea acestor formalități, cealaltă parte este îndreptățită să intenteze o acțiune în constatarea existenței dreptului de proprietate asupra autoturismului în patrimoniul donatarului (după caz, reclamant sau pârât), drept ce a fost dobândit prin donația realizată sub forma darului manual. O astfel de acțiune se întemeiază pe dispozițiile art. 35 C. pr. civ.[1], urmând ca *mențiunea privind noul deținător al autovehiculului în cartea de identitate să fie înscrisă de organul de poliție pe baza hotărârii judecătorești.*

De asemenea, predarea unei sume de bani de cel mult 25.000 de lei – direct sau prin virament – unei persoane (fizice sau juridice) care construiește sau vinde donatarului o locuință are caracterul unui dar manual, pentru a cărui validitate nu este necesară forma autentică[2] și nici înmânarea efectivă a sumei în mâinile donatarului[3].

Constituie dar manual și depunerea unei sume de bani la o bancă sau la o altă instituție de credit pe numele unei alte persoane, dacă această depunere nu s-a făcut cu vreun alt titlu (plata unei datorii, acordarea unui împrumut etc.)[4, 5].

---

[1] Potrivit art. 35 C. pr. civ., „Cel care are interes poate să ceară *constatarea existenței sau inexistenței unui drept*. Cererea nu poate fi primită dacă partea poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege".

[2] TS, s. civ., dec. nr. 2643/1974, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 134; dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, p. 110.

[3] TS, s. civ., dec. nr. 774/1988, în RRD nr. 2/1989, p. 63.

[4] Pentru amănunte, a se vedea *supra*, Cap. VIII, nr. 22.

[5] Potrivit unei alte păreri, exprimate într-o perioadă în care populația putea depune sume de bani numai la C.E.C., o asemenea depunere reprezintă o donație (însă nu sub forma darului manual) reglementată special în legislația C.E.C. fără cerința formei autentice – Gh. Brenciu, V. Panțurescu, *Observații în legătură cu depunerea de sume de*

Tot astfel, *poate* constitui dar manual depunerea de către părinți a unei sume de bani la o bancă sau la o altă instituție de credit pe numele copilului lor minor (sau major), astfel încât – devenind fără nicio altă formalitate proprietatea copilului (chiar dacă în instrumentul de economisire s-a prevăzut o clauză de împuternicire în favoarea unuia dintre părinți) – nu mai face parte din bunurile comune ale soților și nu formează obiectul partajului la încetarea comunității[1], *afară numai dacă se dovedește* că depunerea pe numele copilului nu s-a făcut cu intenția ca suma în cauză să iasă din patrimoniul comun al soților și să intre în patrimoniul copilului[2]. Prin urmare, sarcina probei revine celui care contestă intrarea sumei în patrimoniul copilului (minor sau major). Până la dovada contrară, caracterul de

---

bani pe librete de economii CEC, pe numele altor persoane decât depunătorul, în RRD nr. 10/1984, pp. 24-25. În legătură cu evoluția legislației privitoare la C.E.C., a se vedea *supra*, Cap. X, nr. 21 și urm.

[1] A se vedea: TJ Vaslui, dec. civ. nr. 72/1977, în RRD nr. 1/1978, p. 64; TS, s. civ., dec. nr. 757/1979, în CD 1979, p. 67; TJ Suceava, dec. civ. nr. 1024/1979, în RRD nr. 6/1980, p. 59; TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 595/1981, în RRD nr. 2/1982, p. 59; TS, s. civ., dec. nr. 2022/1981, în CD 1981, p. 158; TJ Brașov, dec. civ. nr. 1578/1981, în RRD nr. 11/1982, p. 61; TS, s. civ., dec. nr. 2264/1984, în CD 1984, p. 96; E. Safta-Romano, *Examen teoretic al practicii judiciare referitoare la contractul de donație*, în RRD nr. 6/1989, p. 48; a se vedea și *supra*, Cap. X, nr. 21 și urm. Cu privire la unele rezerve față de această soluție, a se vedea: V. Pătulea, *loc. cit.*, pp. 12-14; D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, pp. 150-151. Dacă suma a fost depusă – după despărțirea în fapt – de către unul dintre soți fără acordul celuilalt, soțul deponent va fi obligat să plătească, la încetarea comunității, partea contributivă a celuilalt – TJ Cluj, dec. nr. 282/1989, în RRD nr. 7/1989, p. 67.

[2] „Dacă soții depunători și-au propus să depună economiile la CEC pe numele copiilor lor minori doar în credința că sunt șanse mai mari ca să iasă câștigător libretul CEC, fără a urmări gratificarea minorilor, sumele de bani depuse n-au ieșit din patrimoniul lor comun. Dacă însă soții depunători au avut intenția de a gratifica copiii, actul lor constituie dar manual, și deci sumele depuse la CEC aparțin, de la data respectivă, minorilor" (CSJ, compl. 7 jud., dec. nr. 132/1991, în Dreptul nr. 6/1992, p. 84). Soluția este aceeași și în cazul constituirii de depozite la alte unități bancare. Instanța este obligată să stăruie în administrarea probelor necesare stabilirii naturii juridice a depunerilor (dar manual sau nu) – TS, s. civ., dec. nr. 1466/1982, în CD 1982, pp. 134-137. Soluția este pe fond aceeași și în cazul depozitelor făcute la alte unități bancare decât C.E.C.

liberalitate (donație) al depunerii se prezumă, copilul fiind titularul instrumentului de economisire.

Retragerea unei sume de bani dintr-un cont bancar urmată de virarea ei în contul bancar al altei persoane, fiind recunoscută ca donație valabilă – chiar dacă se săvârșește doar prin comunicare între unitățile bancare[1] –, se justifică tot prin ideea de dar manual, într-o accepțiune nouă a noțiunilor de lucru corporal și de tradițiune, accepțiune care are în vedere realitatea unor procedee curente de transferare rapidă și sigură a bunurilor mobile, a sumelor de bani în special[2].

Prin urmare, producându-se o așa-numită „dematerializare" a tradițiunii bunurilor, darul manual se poate realiza prin forme moderne, care nu implică o predare efectivă, materială a bunului donat, dar asigură totuși transferul efectiv al valorilor dintr-un patrimoniu în altul.

În schimb, nu constituie dar manual (și, bineînțeles, nici donație în general) predarea unui instrument bancar de depozit (de exemplu, un libret C.E.C.) nominalizat pe numele donatorului ori al altei persoane, dar netransferat pe numele donatarului, pentru că simpla predare a unui titlu nominativ nu implică transferul dreptului asupra sumelor[3]. Dreptul nu poate fi considerat transmis câtă vreme donatarul nu are nicio posibilitate legală să dispună de sumele înscrise în libret.

---

[1] TS, s. civ., dec. civ. nr. 647/1969, în RRD nr. 4/1973, p. 150.

[2] A se vedea: O. Gheorghiu, *Notă* la dec. nr. 647/1969 a s. civ. a TS, *cit. supra, ibidem*, p. 152; TS, s. civ., dec. nr. 1515/1986, în CD 1986, p. 95.

[3] A se vedea T. Ménesi, *Notă* la dec. civ. nr. 178/1979 a TJ Bihor, în RRD nr. 12/1979, pp. 40-41. Pentru discuții, a se vedea și C. Turianu, *Darul manual reflectat în literatura juridică și practica judiciară*, în Dreptul nr. 6/2000, pp. 132-133. În jurisprudența franceză s-a decis că, dacă darul manual poate fi făcut prin intermediul unui cec ce îndeplinește tradițiunea prin desesizarea irevocabilă a trăgătorului în folosul beneficiarului, care dobândește imediat proprietatea proviziunii, mai trebuie ca donatorul să fi întreprins din timpul vieții remiterea materială a acestui cec către beneficiar. Instanța judecătorească învestită cu soluționarea cauzei, relevând că un cec fusese depus într-o casă de bani la care nu s-a stabilit că beneficiarul ar fi avut acces și că astfel nu ar fi existat remiterea cecului către beneficiar înaintea decesului, deduce de aici pe bună dreptate absența darului manual (Cass. 1ère civ., dec. din 3 aprilie 2002, selectată și tradusă de M.D. Bocșan și publicată în PR nr. 4/2002, p. 153).

Nici predarea unui libret nominativ în care primitorul este înscris la *clauza testamentară*[1] nu constituie dar manual, pentru că drepturile sale – în calitate de legatar, iar nu de donatar – se vor naşte numai la moartea titularului de libret. În schimb, dacă primitorul este înscris la *clauza de împuternicire*, poate fi vorba de un dar manual, dacă înscrierea clauzei şi predarea-primirea libretului s-au făcut cu intenţia de a face şi de a primi o liberalitate. Darul manual se poate realiza în acest caz prin simpla predare, deoarece donatarul poate dispune de sumele înscrise în libret[2].

37. Problema darurilor de nuntă. O precizare se mai impune în legătură cu aşa-numitele „daruri de nuntă" (noţiune neprevăzută în legislaţie), care reprezintă aplicaţii relativ frecvente ale darului manual.

În ceea ce priveşte regimul comunităţii legale, prin derogare de la regula comunităţii bunurilor dobândite de către oricare dintre soţi în timpul căsătoriei (art. 339 C. civ.), sunt calificate ca bunuri proprii ale fiecărui soţ (iar nu bunuri comune) „bunurile dobândite prin [...] donaţie, cu excepţia cazului în care dispunătorul a prevăzut, în mod expres, că ele vor fi comune" [art. 340 lit. a) C. civ.].

Observăm că legea exceptează de la regula comunităţii donaţiile, fără a distinge după forma lor de realizare (act autentic, donaţie simulată sau indirectă ori dar manual). Tot astfel, legea nu distinge în funcţie de momentul realizării donaţiei: cu ocazia serbării nunţii sau la o altă dată (dar, evident, în timpul căsătoriei). De altfel, dacă s-ar face excepţie (de la excepţie) pentru „darurile de nuntă", de ce nu s-ar excepta şi darurile făcute cu ocazia aniversării căsătoriei (de exemplu, la un an, la nunta „de argint" sau „de aur" etc.)? În sfârşit, legea nu distinge în funcţie de persoana donatorului (părinţi sau alte rude mai apropiate sau mai îndepărtate în grad – fraţi-surori, unchi-mătuşi – ori persoane fără legătură de rudenie cu unul dintre soţi – prieteni, colegi, vecini etc.).

Aşadar, bunurile dobândite prin donaţie – inclusiv darurile de nuntă – devin bunuri proprii ale fiecărui soţ, dacă dispunătorul nu a dispus în mod

[1] În legătură cu evoluţia legislaţiei privind clauza testamentară şi cu valabilitatea acesteia în prezent, a se vedea *supra*, Cap. VIII, nr. 24.

[2] Cu privire la clauza de împuternicire, a se vedea *supra*, Cap. VIII, nr. 23.

expres ca ele să devină comune. După cum s-a subliniat în practica instanței supreme, „bunurile dobândite prin donație sunt proprii, pentru a fi respectată voința donatorului, care, dacă nu a dispus altfel, nu poate fi presupus că a înțeles să avantajeze și pe soțul celui gratificat"[1].

Se impune însă să avem în vedere o *distincție care este prevăzută de lege: darurile obișnuite*. Potrivit art. 1.150 alin. (1) lit. c) C. civ., nu sunt supuse raportului darurile obișnuite. Unii autori consideră că aceste daruri (făcute nu numai la nunți, dar și cu alte ocazii, de exemplu, aniversări, botezuri etc.) nu sunt supuse raportului fiindcă „nu alcătuiesc donații"[2]. Alți autori consideră că și darurile obișnuite reprezintă donații, dar nu sunt supuse regimului liberalităților[3]. Oricum, ele sunt exceptate de la raport. Mai mult decât atât, aceste daruri obișnuite, nesupuse raportului, nu intră nici în alcătuirea masei de calcul în vederea stabilirii liberalităților excesive supuse reducțiunii în caz de încălcare a rezervei succesorale [art. 1.091 alin. (3) C. civ.]. Iar dacă, în materie de moștenire, aceste daruri obișnuite nu sunt supuse regimului donațiilor (liberalităților), nu pot fi supuse regimului donațiilor nici în materia raporturilor patrimoniale dintre soți.

În concluzie, numai *darurile obișnuite* – indiferent de forma sau momentul realizării ori de persoana donatorului – nu intră sub incidența excepției prevăzute de art. 340 lit. a) C. civ., ci *devin bunuri comune*[4] (dacă nu există alte motive legale pentru care ele să devină bunuri proprii ale unuia dintre soți, de exemplu, voința neechivocă a donatorului în acest sens). În schimb, toate celelalte donații, care nu sunt daruri obișnuite (sume mari de bani, autoturisme, obiecte de mobilier, aparatură electrocasnică sau alte bunuri valoroase, dar, evident, cu o valoare de până la 25.000 de lei[5]), devin bunuri proprii, potrivit 340 lit. a) C. civ., chiar dacă sunt făcute cu ocazia serbării nunții și de către persoane care nu sunt părinții (ori alte rude apropiate) unuia dintre soți, afară numai dacă dispunătorul a prevăzut *în mod expres* ca bunurile donate să devină comune.

---

[1] CSJ, s. civ., dec. nr. 2351/1990, în Dreptul nr. 7-8/1991, p. 123.

[2] M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțeala moștenirii*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 248.

[3] A se vedea: Mazeaud, *op. cit.*, p. 1202, nr. 1546, și p. 1279, nr. 1647; Ph. Malaurie, *op. cit.*, pp. 178-179, nr. 361.

[4] A se vedea și M. Avram, *op. ult. cit.*, pp. 246-247, precum și jurisprudența citată.

[5] În niciun caz imobilele – indiferent de valoare – nu pot intra în categoria „darurilor obișnuite".

38. Dovada darului manual. Cu toate că darul manual se perfectează prin faptul predării şi, ca atare, fiind o chestiune de fapt, poate fi dovedit prin orice mijloace de probă, pentru donator şi succesorii săi, în vederea dovedirii *actului juridic* al darului manual, *ad probationem* se cere existența unui înscris sau început de dovadă scrisă care poate fi completat cu martori sau prezumții, conform regulilor generale în materie de probe (art. 309-310 C. pr. civ.). De exemplu, donatorul cere revocarea pentru neexecutarea sarcinii[1] ori pentru ingratitudine sau succesorii săi în drepturi cer revocarea donației. În schimb, dacă moştenitorii rezervatari sau cei îndreptățiți la raport cer reducțiunea ori raportul donației, prezentându-se cu un drept propriu[2], iar nu în calitate de succesori în drepturi, ei pot dovedi darul manual *cu orice mijloc de probă*, la fel ca orice alți terți.

Donatarul posesor, fiind prezumat proprietar în baza art. 935 C. civ., nu are nevoie de dovadă scrisă[3]. Dar persoanele interesate (de exemplu, moştenitorii proprietarului) pot dovedi cu orice mijloc de probă fie că bunul nu a fost donat, ci a fost furat ori pierdut de către proprietar, fie viciile posesiei, fie, în condițiile art. 309 şi urm. C. pr. civ., contractul din care rezultă natura precară a detențiunii[4].

---

[1] Este de principiu că darul manual ca formă de realizare a donației poate fi afectat de sarcini, în caz de neexecutare donatorul având dreptul să ceară fie executarea sarcinilor, fie revocarea donației – TS, s. civ., dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, pp. 114-115. A se vedea şi *infra*, nr. 43.

[2] Moştenitorii sunt terți nu numai în cazul atingerii aduse rezervei succesorale, dar şi în cazul în care au dreptul la raportul donației. A se vedea: M. Eliescu, *Moştenirea şi devoluțiunea...*, *op. cit.*, p. 242; Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 254-255 şi 354-355.

[3] După cum s-a spus, „chiar dacă posesorul nu prezintă niciun înscris sau nu produce altă probă cu privire la existența titlului său de dobândire, legiuitorul prezumă că posesia sa valorează titlu de proprietate, adică face prin ea însăşi dovada că posesorul are un titlu de dobândire valabil, indiferent de caracterul oneros sau gratuit al acestuia" (V. Stoica, *op. cit.*, p. 397).

[4] Dacă „donatorul sau moştenitorii săi nu recunosc validitatea darului manual, sarcina probei le incumbă, ei urmând să dovedească faptul că donatarul a furat obiectul sau că acesta a ajuns în posesia frauduloasă ori precară a donatarului" (TS, s. civ., dec. nr. 1515/1986, în CD 1986, p. 95). Iar dacă s-a dovedit titlul precar al detențiunii, dovada intervertirii titlului (de exemplu, faptul donării bunului depozitat, împrumutat etc.) îi revine donatarului potrivit dreptului comun (art. 309 şi urm. C. pr. civ.).

Subcapitolul III
Efectele contractului de donație

Secțiunea I
Efecte între părți

§1. Reguli generale

39. Efectul translativ al contractului. Ca efect al donației, dreptul care formează obiectul contractului se transmite din patrimoniul donatorului în patrimoniul donatarului. Donația poate avea ca efect și stingerea unui drept și a obligației corelative (remitere de datorie).

Dacă dreptul transferat este o creanță, operația intervenită între părți se analizează ca o cesiune de creanță cu titlu gratuit, aplicându-se regulile corespunzătoare (art. 1.566 și urm. C. civ.), cu derogările care rezultă din natura gratuită a transferului.

Cel mai frecvent, obiectul contractului îl constituie un drept real. În acest caz, ca și în materie de vânzare, transmiterea sau constituirea dreptului operează prin efectul realizării acordului de voință[1] (art. 1.273 C. civ.) în forma prevăzută de lege (forma autentică sau forma actului juridic care realizează indirect donația, în această din urmă ipoteză, de regulă, *solo consensu*), dar necondiționat de predarea bunului care formează obiectul donației, cu excepția darurilor manuale, care se realizează prin tradițiune[2].

---

[1] A se vedea și dec. Plenului TS nr. 36/1958 (în CD 1958, pp. 117-119), în care se arată că acest efect nu este înlăturat nici prin eventualitatea reducerii donației – până la cotitatea disponibilă – în favoarea moștenitorilor rezervatari, numai că, din momentul reducerii donației și în limitele acestei reduceri, se desființează dreptul de proprietate al donatarului. Adăugăm că nici existența obligației de raport al donației nu afectează caracterul translativ de proprietate al contractului.

[2] În practică s-a decis că donația având ca obiect un imobil preluat de stat în baza Decretului nr. 223/1974, consimțită, ulterior preluării de către stat, de fostul proprietar în favoarea fiicei sale, nu conferă donatarei calitate procesuală activă pentru a promova acțiune în revendicare a imobilului de la stat, această calitate aparținând donatorului (CSJ, s. civ., dec. nr. 5789/2001, în Dreptul nr. 6/2002, p. 214, și în C. Jud. nr. 4/2002, pp. 45-46). În condițiile în care imobilul a fost preluat *fără titlu valabil*, adică nu a trecut niciun moment în proprietatea statului, această soluție este cel puțin discutabilă. În sensul că donatarul, care a acceptat donația ulterior naționalizării, poate revendica un

§2. Obligațiile donatorului

40. Preliminarii. Regula generală în materia răspunderii civile contractuale este aceea că debitorul este ținut să repare prejudiciul cauzat cu intenție sau din culpă (art. 1.547 C. civ.). Luând în considerare faptul că donația este un contract cu titlu gratuit, prin derogare de la regula generală, art. 1.017 C. civ. consacră o *regulă specială*: în executarea donației, dispunătorul răspunde numai pentru dol și culpă gravă.

Aceasta înseamnă că, în ceea ce privește executarea obligațiilor sale, donatorul va răspunde numai atunci când forma vinovăției este intenția (dolul)[1] sau culpa gravă[2], nu și atunci când acționează din neglijență sau imprudență.

41. Obligația de transmitere a proprietății ori a dreptului donat. Obligația de predare. În funcție de bunul donat, dispunătorul trebuie să-și execute obligațiile care să asigure transmiterea dreptului donat (de exemplu, să individualizeze bunurile de gen, să predea ori să transfere suma de bani donată[3] etc.). Codul civil nu conține reguli derogatorii de la regulile generale din materia plății, ca mod de executare a obligațiilor.

După încheierea contractului, donatorul este obligat să predea bunul dăruit potrivit clauzelor stabilite, iar dacă bunul este individual determinat, donatorul trebuie să îl conserve până la predare (art. 1.485 C. civ.), răspunzând de pieirea sau deteriorarea lui, dacă a acționat cu intenție sau i se poate imputa o culpă gravă. În cazul darului manual, evident, problema obligației de predare nu se pune.

42. Obligația de garanție. Cazuri în care există. Spre deosebire de vânzător, în principiu, donatorul nu răspunde pentru evicțiune [art. 1.018

---

imobil care a fost preluat de stat fără titlu valabil, a se vedea M.-L. Belu Magdo, *Notă* la dec. nr. 1242/1999 a C. Ap. Ploiești, în SUBB nr. 2/2000, p. 95.

[1] Potrivit art. 16 alin. (2) C. civ., „Fapta este săvârșită cu intenție când autorul prevede rezultatul faptei sale și fie urmărește producerea lui prin intermediul faptei, fie, deși nu îl urmărește, acceptă posibilitatea producerii acestui rezultat".

[2] „Culpa este gravă atunci când autorul a acționat cu o neglijență sau imprudență pe care nici persoana cea mai lipsită de dibăcie nu ar fi manifestat-o față de propriile interese" [art. 16 alin. (3) teza a II-a C. civ.].

[3] În materia darului manual nu există obligația de transmitere a dreptului donat, pentru că remiterea materială a bunului asigură și transmiterea dreptului donat.

alin. (1) C. civ.][1] și nici pentru vicii ascunse [art. 1.019 alin. (1) C. civ.], deoarece contractul este cu titlu gratuit[2].

Prin excepție, donatorul *răspunde pentru evicțiune* în următoarele cazuri:

a) dacă a promis expres garanția contra evicțiunii[3] [art. 1.018 alin. (1) C. civ.], lipsa garanției nefiind o regulă imperativă;

b) dacă *evicțiunea decurge din fapta sa* (de exemplu, vinde imobilul donat înainte de îndeplinirea formalităților de publicitate sau vinde și predă bunul mobil corporal cumpărătorului, dăruit anterior prin act autentic și nepredat donatarului, fapte care contravin obligației contractuale asumate prin contractul de donație)[4];

c) dacă *evicțiunea decurge dintr-o împrejurare care afectează dreptul transmis, pe care a cunoscut-o și nu a comunicat-o donatarului la încheierea contractului* (de exemplu, anterior încheierii contractului de donație, bunul a fost închiriat, locatarul i-a adus îmbunătățiri cu acordul locatorului-donator, acesta din urmă nu l-a indemnizat pe locatar, iar locatarul solicită despăgubiri întemeiate pe îmbogățirea fără justă cauză și invocă dreptul de retenție);

d) *în cazul donației cu sarcini*, în limita valorii acestora, donatorul răspunde pentru evicțiune ca și vânzătorul [art. 1.018 alin. (2) C. civ.], căci, în limita sarcinilor (respectiv a prețului plătit pentru o parte din valoarea bunului), donația este un contract cu titlu oneros și sinalagmatic.

---

[1] Potrivit art. 1.585 alin. (5) C. civ., „În lipsă de stipulație contrară, cedentul cu titlu gratuit nu garantează nici măcar existența creanței la data cesiunii".

[2] Donatarul poate însă exercita împotriva autorilor donatorului acțiunea în garanție pe care ar fi putut-o porni însuși donatorul, deoarece acesta a transmis donatarului, odată cu bunul dăruit, toate drepturile legate de acest bun. Art. 1.706 C. civ. dispune că „Vânzătorul este obligat să garanteze contra evicțiunii față de orice dobânditor subsecvent al bunului, fără a deosebi după cum dobândirea este cu titlu oneros ori cu titlu gratuit". Pentru amănunte, a se vedea Fr. Deak, L. Mihai, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, 2017, pp. 139-140.

[3] De exemplu, garanția că bunul nu este grevat de sarcini sau servituți. A se vedea TMB, dec. nr. 918/1990, în *Culegere TMB 1990*, p. 63. Pentru amănunte privind garanția donatorului contra evicțiunii, a se vedea C. Toader, *Evicțiunea în contractele civile*, Ed. All, București, 1997, pp. 149-150.

[4] În materia cesiunii de creanță cu titlu gratuit, art. 1.586 alin. (1) C. civ. prevede că donatorul (cedentul) răspunde pentru evicțiune dacă, prin fapta sa proprie, singură ori concurentă cu fapta unei alte persoane, donatarul (cesionarul) nu dobândește creanța în patrimoniul său ori nu poate să o facă opozabilă terților.

De asemenea, donatorul *răspunde pentru vicii ascunse* în următoarele cazuri:

a) dacă donatorul a cunoscut viciile ascunse şi nu le-a adus la cunoştinţa donatarului la încheierea contractului[1], donatorul va fi ţinut să repare prejudiciul cauzat donatarului prin aceste vicii [art. 1.019 alin. (2) C. civ.]. În acest caz, neexecutarea contractului este intenţionată ori se datorează culpei grave a donatorului, care va fi ţinut să repare şi prejudiciul imprevizibil, deoarece intenţia şi culpa gravă strămută problema răspunderii din sfera răspunderii civile contractuale în cea a răspunderii civile delictuale (art. 1.533 C. civ.);

b) *în cazul donaţiei cu sarcini*, în limita valorii acestora, donatorul răspunde pentru viciile ascunse ca şi vânzătorul [art. 1.019 alin. (3) C. civ.].

§3. Obligaţiile donatarului

43. Regula. Donaţia cu sarcini. Când donaţia este pur gratuită, donatarul nu are nicio obligaţie, ci numai o îndatorire denumită tradiţional „de recunoştinţă", care, în cazurile anume determinate de lege, este sancţionată prin posibilitatea dată donatorului de a revoca donaţia pentru cauză de ingratitudine[2].

---

[1] În privinţa viciilor cunoscute, acestea trebuie comunicate *la încheierea contractului*, când donatarul acceptă oferta de donaţie în cunoştinţă de cauză, iar nu la predarea bunului, când donatarul este deja ţinut să-l primească. În cazul darului manual, cele două momente coincid.

[2] A se vedea *infra*, nr. 46. Precizăm că, în lipsă de stipulaţie contrară, donatarul nu este obligat să plătească datoriile donatorului, fiindcă el este un succesor cu titlu particular. Dacă însă donaţia a cauzat sau mărit insolvabilitatea donatorului, creditorii lui pot solicita anularea contractului de donaţie [în baza art. 12 alin. (2) C. civ.] sau îl pot ataca prin acţiunea revocatorie (pauliană) fără a fi obligaţi să facă dovada complicităţii donatarului la frauda debitorului-donator (L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 574), căci reclamantul-creditor *certat de damno vitando* („se judecă pentru a evita un prejudiciu"), iar donatarul *certat de lucro captando* („se judecă pentru a păstra un folos gratuit"). Dacă donatarul este solvabil şi s-a obligat să plătească [în limitele permise de principiul irevocabilităţii donaţiilor – art. 1.015 alin. (2) lit. b) C. civ.] datoriile donatorului în integralitatea lor, acţiunea revocatorie (pauliană) urmează să fie respinsă ca fiind lipsită de interes.

Altfel se pune problema dacă *donația este cu sarcină (sub modo)*[1]. După cum se știe, sarcina este o obligație, de *a da*, *a face* sau *a nu face*, impusă donatarului, care – după acceptarea donației – este ținut s-o execute. Orice donație, inclusiv darul manual, poate fi afectată de sarcini[2].

Deși sarcina se aseamănă cu o condiție rezolutorie (întrucât nici una, nici alta nu afectează nașterea dreptului și, în caz de realizare a condiției sau de revocare a donației pentru neexecutarea sarcinii, efectele sunt retroactive), ele nu trebuie să fie confundate, deoarece regimul lor juridic este diferit, cel puțin sub două aspecte[3]:

– în cazul condiției rezolutorii, chiar dacă este potestativă din partea donatarului[4], *nu se creează nicio obligație pentru el*, fiind liber să acționeze cum dorește, fără riscul de a-și vedea angajată răspunderea, căci condiția (rezolutorie) este numai o modalitate care, în caz de realizare, desființează dreptul afectat de ea[5]. În schimb, *sarcina obligă pe donatar*, în caz de neexecutare putându-se recurge la măsuri de executare, creditorul având dreptul la acțiunea în executare;

– condiția operează *de drept* (art. 1.401 C. civ.); în schimb, revocarea (rezoluțiunea) donației pentru neexecutarea sarcinii *nu operează de drept*, ci trebuie să fie cerută justiției (art. 1.021 C. civ.)[6].

---

[1] Pentru ipoteza unor donații cu sarcini constând din lucrări de artă și un imobil consimțite în favoarea statului român, a se vedea, de exemplu, H.G. nr. 729/2003 privind autorizarea Ministerului Culturii și Cultelor și a Ministerului Finanțelor Publice de a accepta două donații cu sarcini în favoarea statului român.

[2] TS, s. civ., dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, pp. 114-115; TJ Brașov, dec. civ. nr. 993/1984, în RRD nr. 7/1985, p. 70.

[3] Pentru amănunte, a se vedea: M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea...*, *op. cit.*, p. 187 și urm.; Mazeaud, *op. cit.*, pp. 1089-1090, nr. 1405; Ph. Malaurie, *op. cit.*, pp. 180-182.

[4] Condiția pur potestativă contravine principiului irevocabilității numai dacă este *din partea donatorului*.

[5] De exemplu, „îți donez apartamentul din București; dacă îți vei cumpăra un apartament în Spania, donația se va desființa de drept".

[6] Dispoziția art. 1.021 C. civ., în sensul că revocarea pentru neexecutarea sarcinilor este judiciară, nu este însă imperativă. Părțile pot stipula în contract posibilitatea revocării (rezoluțiunii) unilaterale – art. 1.552 C. civ. – sau un pact comisoriu expres, prevăzând revocarea (rezoluțiunea) de drept în cazul neexecutării sarcinii – art. 1.553 C. civ. În lipsa clauzei prin care s-a prevăzut posibilitatea declarării unilaterale a revocării (rezoluțiunii) ori a celei potrivit căreia revocarea (rezoluțiunea) va opera de

Sarcina, ca şi condiţia, nu trebuie să fie imposibilă, ilicită[1] sau imorală, potrivit regulilor generale. Ea poate fi prevăzută: i) fie *în favoarea donatorului* (de exemplu, plata unei datorii), ii) fie *în favoarea unei terţe persoane* (când se analizează ca o stipulaţie pentru altul reprezentând o donaţie indirectă grefată pe o donaţie directă, dacă stipulaţia este făcută *donandi causa*), iii) fie *în favoarea donatarului însuşi* (de exemplu, desăvârşirea studiilor sau efectuarea unei călătorii de studiu). În acest din urmă caz, obligaţia se justifică numai dacă donatorul are vreun interes, cel puţin moral, la executarea sarcinii. Altfel obligaţia donatarului faţă de el însuşi nu ar putea avea o existenţă juridică (decât, eventual, ca o condiţie). În cazul sarcinii stipulate în favoarea donatarului însuşi, donaţia poate fi chiar pur gratuită (de exemplu, donatarul are obligaţia să urmeze un curs facultativ şi gratuit de limba latină la facultatea de drept), însă cu posibilitatea revocării pentru neexecutare.

În cazul sarcinii stipulate în favoarea donatorului sau a unui terţ (ori chiar în favoarea donatarului, dacă executarea sarcinii implică anumite cheltuieli), donaţia încetează să fie liberalitate în măsura sarcinii. Din punct de vedere valoric, donaţia propriu-zisă este doar aceea care rămâne în urma scăderii valorii sarcinilor asumate prin contractul de donaţie şi doar folosului pur gratuit i se aplică regimul juridic al donaţiei [reducţiune, raport – art. 1.153 alin. (1) C. civ., reunirea fictivă pentru stabilirea masei de calcul – art. 1.091 alin. (2) C. civ.].

Întrucât donaţia cu sarcini este, în limita sarcinii, un contract sinalagmatic[2] (şi cu titlu oneros), în caz de neexecutare intervin efectele specifice contractelor sinalagmatice.

---

plin drept, potrivit dreptului comun, instanţa poate acorda termen suplimentar de executare (de graţie). Pentru amănunte privind termenul suplimentar de executare (de graţie), a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 186-187. A se vedea şi: Cas. I, dec. nr. 363/1912, în *C. civ. adnotat*, vol. II, p. 247, nr. 4; dec. nr. 484/1942, în *Jurisprudenţa*, p. 181, nr. 17.

[1] Potrivit art. 100 alin. (4) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii (republicată în M. Of. nr. 652 din 28 august 2015 şi modificată ulterior), donaţiile către serviciile publice de urgenţă nu pot fi efectuate în vederea obţinerii unor privilegii care duc la discriminare în acordarea asistenţei de urgenţă, cum ar fi: asigurarea asistenţei medicale de urgenţă sau a primului ajutor calificat în mod preferenţial donatorului sau altor persoane.

[2] În măsura sarcinilor stipulate, donaţia oneroasă este un adevărat contract sinalagmatic (TS, s. civ., dec. nr. 1573/1971, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 135; a se vedea şi

Astfel, se poate cere *îndeplinirea prestației care formează obiectul sarcinii cu daune-interese* și donatarul nu ar putea, fără consimțământul donatorului, deci fără un nou contract, să se libereze de sarcină, abandonând bunurile dăruite. Donatarul este ținut să îndeplinească sarcina numai în limita valorii bunului donat, actualizată la data la care sarcina trebuia îndeplinită (art. 1.028 C. civ.)[1].

Dar se poate alege și o altă cale: *revocarea (rezoluțiunea) donației pentru neexecutarea de obligații*, cu condiția ca neexecutarea să fie *fără justificare*[2]. În caz de neexecutare parțială sau executare cu întârziere

---

D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 232). Pentru o ipoteză în care instanța de judecată a admis acțiunea în rezoluțiunea donației cu sarcina întreținerii pe motiv că donatarul nu și-a îndeplinit obligațiile asumate, a se vedea C. Ap. Ploiești, s. civ., dec. nr. 1221/1999, în SUBB nr. 2/2000, pp. 91-92, cu *Notă* de M.-L. Belu Magdo. În sensul că donația cu sarcini este un contract cu titlu oneros în limita sarcinilor, dar contract sinalagmatic indiferent de întinderea sarcinilor, a se vedea: V. Stoica, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile*, Ed. All, București, 1997, p. 74; Fl. Țuca, *loc. cit.*, p. 98.

[1] În toate cazurile, pentru a fi în prezența unei donații, sarcina nu trebuie să fie principalul, ci accesoriul, adică să nu absoarbă foloasele gratuite, anihilând liberalitatea.

[2] TS, s. civ., dec. nr. 1573/1971, *cit. supra*. Dacă executarea sarcinii de către donatar a devenit imposibilă din culpa donatorului (care l-a ucis pe donatar), donatorul nu poate, invocând propria sa culpă, să ceară revocarea donației (T. reg. Banat, col. civ., dec. nr. 3189/1965, în RRD nr. 3/1966, p. 121). Aceeași este soluția dacă donatorul l-a izgonit pe donatar din casa sa, în care trebuia să locuiască și să-l îngrijească (Cas. I, dec. nr. 954/1937, în *Jurisprudența*, p. 180, nr. 8), ori dacă donatorul a refuzat primirea întreținerii (Jud. Constanța, sent. civ. nr. 13236/2016, publicată pe *www.rolii.ro*). De asemenea, dacă pârâții nu și-au executat obligația de înmormântare a autorului reclamanților și de realizare a datinilor creștinești ulterioare înmormântării din cauza reclamanților, care le-au împiedicat pârâților accesul la ceremonia înmormântării cu scopul clar de a solicita revocarea donației, acțiunea în revocare se respinge, fiind aplicabil principiul potrivit căruia nimeni nu-și poate invoca propria culpă pentru recunoașterea unui drept (C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 192/2006, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil...*, vol. II, *op. cit.*, pp. 223-225). Tot astfel, acțiunea în revocare (rezoluțiune) este inadmisibilă și în cazul în care îndeplinirea sarcinii (cu caracter aleatoriu) a devenit imposibilă fără ca vreuna dintre părți să fie în culpă (de exemplu, beneficiarul dreptului de folosință în cadrul locuinței construite cu banii donați a decedat). Pentru o analiză aprofundată a problemei, a se vedea L. Mihai, *Nota II* la dec. civ. nr. 851/1981 a TJ Arad, în RRD nr. 12/1982, pp. 42-48. În schimb, în ipoteza unui contract de donație având ca obiect un bun imobil format din teren și construcții cu sarcina de a se executa noi construcții într-un anumit interval de timp, dacă nu se execută sarcina ca urmare a lipsei de fonduri a donatarului, atunci sunt

instanța este chemată să aprecieze gravitatea nerespectării obligațiilor de către debitor și, în funcție de împrejurări, poate dispune revocarea contractului (în cazuri temeinic justificate, revocarea parțială), eventual, cu acordarea unui termen suplimentar de executare (de grație)[1].

Dreptul la acțiunea prin care se solicită executarea sarcinii sau revocarea donației pentru neexecutarea fără justificare a sarcinii se prescrie în termen de 3 ani de la data la care sarcina trebuia executată.

Acțiunea în executare sau în revocare poate fi intentată de către donator sau succesorii săi în drepturi (cum ar fi moștenitorii săi legali ori testamentari care beneficiază de efectele revocării)[2], inclusiv creditorii chirografari în baza art. 1.560 C. civ. (acțiune oblică). În cazul sarcinii stipulate în favoarea unui terț, acesta poate cere numai executarea sarcinii, dar nu poate cere revocarea donației, nefiind parte în contractul încheiat între stipulant și promitent și neputând justifica vreun interes [art. 1.027 alin. (2) C. civ.][3].

îndeplinite condițiile pentru a se dispune revocarea contractului de donație, mai ales că pârâții nu au invocat o imposibilitate obiectivă de executare, ci au fost de acord cu admiterea acțiunii (C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. civ. nr. 532/2010, citată de C. Nica, *op. cit.*, vol. I, pp. 106-107). În jurisprudența franceză revocarea se admite chiar dacă neexecutarea este fortuită, cu condiția ca sarcina să fi fost cauza determinantă a liberalității (a se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1186, nr. 1526). Menționăm că revocarea este posibilă și în cazul în care sarcina neexecutată este o rentă viageră constituită cu titlu gratuit, grefată pe o donație directă a cărei revocare se cere.

[1] În lumina art. 1.551 C. civ., donatorul nu are dreptul la revocare atunci când neexecutarea este de mică însemnătate, dar are dreptul la reducerea proporțională a prestației sau, după caz, la daune-interese.

[2] Acțiunea în revocarea (rezoluțiunea) unei donații pentru neîndeplinirea sarcinilor *este transmisibilă prin deces*, întocmai ca orice alt drept patrimonial, moștenitorii putând să formuleze direct acțiunea, iar nu doar să o continue dacă ar fi fost introdusă de autorul lor (TS, s. civ., dec. nr. 733/1972, în *Repertoriu 1969-1975*, p. 116; C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 192/2006, *cit. supra*). Dacă există mai mulți moștenitori care nu se înțeleg, iar sarcina este divizibilă, fiecare poate cere revocarea separat, pentru partea sa de moștenire. Iar dacă sarcina este indivizibilă, oricare dintre ei poate cere revocarea pentru totalitate [art. 1.425 alin. (2) C. civ.]. A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, vol. III, p. 805.

[3] Pentru revizuirea condițiilor și sarcinilor, a se vedea art. 1.006-1.008 C. civ. Pentru amănunte, a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, vol. II, 2014, pp. 133-138.

Când donația este revocată pentru neîndeplinirea fără justificare a sarcinilor, bunul reintră în patrimoniul donatorului liber de orice drepturi constituite între timp asupra lui, sub rezerva dispozițiilor art. 1.648 C. civ.

Aceasta înseamnă că, *în raporturile dintre părți*, sunt pe deplin aplicabile prevederile art. 1.554 C. civ., în temeiul cărora donatarul este ținut să-i restituie donatorului bunul pe care l-a primit[1]. Dacă bunul nu poate fi restituit în natură liber de orice drepturi constituite între timp asupra lui, raporturile dintre părți se vor reglementa potrivit dispozițiilor din materia restituirii prestațiilor (art. 1.640 și urm. C. civ.)[2].

În ceea ce privește *efectele restituirii față de terți*, regula este aceea că, dacă bunul donat a fost înstrăinat, revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii are ca efect desființarea dreptului dobândit de terț: *resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis*. Soluția este logică în cazul terților de rea-credință, dar nu se justifică în privința celor de bună-credință. De aceea, art. 1.648 C. civ. consacră următoarele *excepții*, când acțiunea în restituire nu poate fi exercitată împotriva: i) terțului care a dobândit cu bună-credință un drept tabular (art. 901 și 909 C. civ.); ii) terțului dobânditor al proprietății mobiliare prin posesia de bună-credință (art. 937 C. civ.); iii) terțului care a dobândit dreptul de proprietate prin uzucapiune (art. 930, 931 și 939 C. civ.); iv) terțului de bună-credință în favoarea căruia au fost constituite drepturi reale (ipotecă, uzufruct, uz, abitație etc.)[3].

---

[1] Pentru practica judiciară recentă în care acțiunea în revocarea donației pentru neexecutarea fără justificare a sarcinii întreținerii donatorului a fost admisă, a se vedea: Jud. Turda, sent. civ. nr. 824/2016; Jud. Botoșani, sent. civ. nr. 5527/2017; T. Sibiu, s. I civ., dec. nr. 257/2017, toate publicate pe *www.rolii.ro*.

[2] Pentru amănunte, a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 149-150.

[3] De exemplu, art. 937 alin. (5) C. civ. prevede că „Dispozițiile prezentului articol se aplică în mod corespunzător și în legătură cu dobândirea dreptului de uzufruct și a dreptului de uz asupra unui bun mobil". Tot astfel, art. 901 alin. (3) C. civ. prevede că „Dispozițiile prezentului articol sunt aplicabile și terțului care a dobândit cu bună-credință un drept de ipotecă în temeiul unui act juridic încheiat cu titularul de carte funciară ori cu succesorul său în drepturi, după caz".

Secțiunea a II-a
Opozabilitatea efectelor contractului față de terți

44. Reguli aplicabile. Opozabilitatea efectelor contractului de donație față de terți este asigurată în mod diferit, în funcție de dreptul care este transmis prin contract. Astfel:

a) *În ceea ce privește bunurile mobile*, art. 919 alin. (1) C. civ. prevede că, până la proba contrară, acela care stăpânește bunul este prezumat posesor. De asemenea, art. 935 C. civ. dispune că oricine se află la un moment dat în posesia unui bun mobil este prezumat că are un titlu de dobândire a dreptului de proprietate asupra bunului. În fine, potrivit art. 936 C. civ., cu excepția cazurilor prevăzute de lege (cum ar fi navele aeronavele și alte asemenea bunuri supuse unor formalități de publicitate), posesia de bună-credință a bunului mobil asigură opozabilitatea față de terți a actelor juridice constitutive sau translative de drepturi reale. După cum s-a spus[1], „principiul înscris în art. 936 C. civ. își va găsi aplicarea ori de câte ori proprietarul unui bun mobil îl înstrăinează succesiv către mai multe persoane, punând-o în posesie pe una dintre ele. [...] Interesează faptul că, prin aplicarea dispozițiilor art. 936, dintre dobânditorii succesivi, cel care a fost pus în posesie va face opozabilă dobândirea dreptului de proprietate sau a oricărui drept real privitor la un bun mobil față de terți, categorie care include, de această dată, și pe ceilalți dobânditori subsecvenți ai aceluiași bun, cu condiția ca cel pus în posesie să fi fost de bună-credință"[2].

---

[1] C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 415. Art. 1.275 C. civ. dispune: „(1) Dacă cineva a transmis succesiv către mai multe persoane proprietatea unui bun mobil corporal, cel care a dobândit cu bună-credință posesia efectivă a bunului este titular al dreptului, chiar dacă titlul său are dată ulterioară. (2) Este de bună-credință dobânditorul care, la data intrării în posesie, nu a cunoscut și nici nu putea să cunoască obligația asumată anterior de înstrăinător. (...)".

[2] Precizăm că, spre deosebire de Codul civil din 1864, sub imperiul căruia se admitea că cel care dobândea cu bună-credință un bun mobil de la un *neproprietar*, chiar și printr-un act cu titlu gratuit (donație), devenea proprietar al acelui bun prin posesia de bună-credință, art. 937 alin. (1) C. civ. prevede că „Persoana care, cu bună-credință, încheie cu un neproprietar un act translativ de proprietate *cu titlu oneros* având ca obiect un bun mobil devine proprietarul acelui bun din momentul luării sale în posesie efectivă".

b) *În privința transferului cu titlu gratuit al unui drept de creanță* (*cesiunea de creanță cu titlu gratuit*), opozabilitatea față de terți se realizează după cum urmează[1]: i) *față de debitorul cedat*, prin acceptarea cesiunii printr-un înscris cu dată certă sau printr-o comunicare scrisă a cesiunii, pe suport hârtie sau în format electronic, în care se arată identitatea cesionarului, se identifică în mod rezonabil creanța cedată și se solicită debitorului să plătească cesionarului [art. 1.578 alin. (1) C. civ.]; ii) *cesiunea unei universalități de creanțe*, actuale sau viitoare, nu este opozabilă terților decât prin înscrierea cesiunii în arhivă; cu toate acestea, cesiunea nu este opozabilă debitorilor cedați decât din momentul comunicării ei (art. 1.579 C. civ.); iii) *față de fideiusorul debitorului cedat*, în același mod ca și față de debitorul cedat (acceptare sau comunicare); iv) în cazul cesiunii cu titlu gratuit de venituri (de exemplu, cesiunea chiriilor viitoare produse de un imobil), prin notarea în cartea funciară [art. 902 alin. (2) pct. 6 C. civ.][2].

c) Cu privire la bunurile imobile, art. 885 alin. (1) C. civ. prevede că, „Sub rezerva unor dispoziții legale contrare, drepturile reale asupra imobilelor cuprinse în cartea funciară se dobândesc, *atât între părți, cât și față de terți*, numai prin înscrierea lor în cartea funciară, pe baza actului sau faptului care a justificat înscrierea". Rezultă că și între părțile contractante efectul constitutiv sau translativ de drepturi reale imobiliare înscrise în cartea funciară este condiționat de înscrierea în cartea funciară a titlului de dobândire a drepturilor reale imobiliare. Dacă dreptul de proprietate sau alt drept real ce formează obiectul contractului de donație nu a fost înscris în cartea funciară, nu se va produce transmiterea dreptului de la donator la donatar.

Art. 56 din Legea nr. 71/2011 prevede, *cu caracter tranzitoriu*, că „(1) Dispozițiile Codului civil privitoare la dobândirea drepturilor reale imobiliare prin efectul înscrierii acestora în cartea funciară se aplică *numai după finalizarea lucrărilor de cadastru* pentru fiecare unitate administrativ-teritorială și deschiderea, la cerere sau din oficiu, a cărților funciare pentru imobilele respective, în conformitate cu dispozițiile Legii cadastrului și a

[1] A se vedea și L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, pp. 469-471.

[2] Art. 902 alin. (3) C. civ. prevede că, „În sensul prezentului articol, prin *terți* se înțelege orice persoană care a dobândit un drept real sau un alt drept în legătură cu imobilul înscris în cartea funciară".

publicității imobiliare nr. 7/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare. (2) Până la data prevăzută la alin. (1), înscrierea în cartea funciară a dreptului de proprietate și a altor drepturi reale, pe baza actelor prin care s-au transmis, constituit ori modificat în mod valabil, *se face numai în scop de opozabilitate față de terți*". Aceasta înseamnă că vreme de mai mulți ani înscrierile în cartea funciară, care se vor putea face numai în baza unui contract de donație încheiat în *formă autentică*, vor continua să asigure doar opozabilitatea față de terți a dreptului dobândit de către donatar. Între părți, din momentul încheierii sale valabile, contractul de donație va asigura transferul proprietății sau al dreptului donat și, evident, va fi opozabil.

În privința donației, există și *o regulă specială*: potrivit art. 909 alin. (2) C. civ., față de terțele persoane care au dobândit cu bună-credință un drept real *prin donație* sau legat cu titlu particular, acțiunea în rectificare tabulară, sub rezerva prescripției dreptului la acțiunea de fond[1], nu se va putea introduce decât în termenul de decădere de 5 ani, socotiți de la înregistrarea cererii lor de înscriere. Așadar, donatarul poate paraliza acțiunea în rectificare tabulară dacă invocă împlinirea termenului de decădere de 5 ani. În plus, donatarul se mai poate apăra și prin invocarea uzucapiunii tabulare, în condițiile art. 931 C. civ.[2].

Subcapitolul IV
Cauzele legale de revocare a donațiilor

45. Precizări prealabile. După cum am văzut[3], părțile pot stipula în contract – cu respectarea principiului irevocabilității – anumite clauze (condiții) care pot duce la desființarea contractului.

---

[1] Acțiunea de fond poate fi, după caz, o acțiune în anulare, rezoluțiune, reducțiune sau orice altă acțiune întemeiată pe o cauză de ineficacitate a actului juridic [art. 907 alin. (3) teza a II-a C. civ.].

[2] Potrivit art. 931 C. civ., „(1) Drepturile celui care a fost înscris, fără cauză legitimă, în cartea funciară, ca proprietar al unui imobil sau titular al unui alt drept real, nu mai pot fi contestate când cel înscris cu bună-credință a posedat imobilul timp de 5 ani după momentul înregistrării cererii de înscriere, dacă posesia sa a fost neviciată. (2) Este suficient ca buna-credință să existe în momentul înregistrării cererii de înscriere și în momentul intrării în posesie".

[3] *Supra*, nr. 20.

Independent de aceste clauze prevăzute expres de părțile contractante, legea prevede două cauze de revocare, numite cauze *legale* de revocare, deoarece operează fără a fi prevăzute în contract: revocarea pentru neexecutarea fără justificare a sarcinii și pentru ingratitudine[1].

Aceste două cauze *nu contravin principiului irevocabilității* și deci nu reprezintă excepții de la acest principiu[2], deoarece intervenirea lor nu depinde de voința donatorului (fiind asemănătoare condiției rezolutorii cazuale).

În ambele cazuri, revocarea *nu operează de drept*, ci este judiciară; revocarea se pronunță numai la cererea persoanelor îndreptățite a introduce acțiunea și numai în baza aprecierii de către instanță a faptelor de neexecutare a sarcinii de către donatar ori succesorii săi în drepturi, respectiv de ingratitudine săvârșite de donatar.

Întrucât revocarea pentru neexecutarea sarcinii am analizat-o în cele ce precedă[3], în continuare vom analiza revocarea pentru ingratitudine. Precizăm că toate donațiile (autentice, simulate, indirecte, daruri manuale) sunt supuse revocării pentru cauză de ingratitudine[4]. În final, vom prezenta cazurile în care intervine revocarea promisiunii de donație.

---

[1] Codul civil din 1864 a consacrat și o a treia cauză legală de revocare a donațiilor, și anume *revocarea pentru nașterea unui copil*. Astfel, donația se revoca *de drept* în cazul în care donatorul nu avea niciun copil sau alt descendent în momentul încheierii contractului de donație și posterior i se năștea un copil din căsătorie sau din afara căsătoriei. Acțiunea în restituirea bunului donat – proprietatea fiind redobândită de drept – se prescria după 30 de ani de la nașterea copilului. Pentru amănunte, a se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, vol. III, 2007, pp. 252-258. Noul Cod civil nu a mai reglementat această cauză legală de revocare, întrucât afecta în mod grav securitatea circuitului civil. De altfel, aplicabilitatea practică a fost redusă.

Art. 96 din Legea nr. 71/2011 dispune că prevederile art. 829 din Codul civil din 1864 nu se aplică în cazul în care copilul s-a născut după intrarea în vigoare a Codului civil. Rezultă că, în situația în care copilul s-a născut anterior datei de 1 octombrie 2011 și sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Codul civil din 1864, donația s-a revocat de drept, iar efectele se pot produce și în prezent, dat fiind termenul de 30 de ani în care se poate intenta acțiunea în restituire.

[2] În sens contrar, în mod surprinzător, a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 446 din 30 mai 2006, publicată în M. Of. nr. 587 din 6 iulie 2006.

[3] *Supra*, nr. 43.

[4] Revocarea pentru ingratitudine este o cauză *generală* de revocare a donațiilor, pe când revocarea pentru neexecutarea sarcinilor este specifică donației cu sarcini.

Secțiunea I
Revocarea pentru ingratitudine

46. Cauze. Acestea sunt limitativ enumerate de art. 1.023 C. civ.:

a) *dacă donatarul a atentat la viața donatorului, a unei persoane apropiate lui sau, știind că alții intenționează să atenteze, nu l-a înștiințat pe donator.* Nu se cere o condamnare penală, este suficient să se stabilească *intenția de a ucide*, intenția manifestă a donatarului de a curma viața donatorului sau a unei persoane apropiate lui (care poate fi o rudă, soț, concubin etc.). Este necesar ca donatarul să fi acționat cu discernământ[1]. Uciderea din culpă nu este cauză de revocare. Se poate dispune revocarea și atunci când donatarul a cunoscut că anumite persoane intenționau să-l ucidă pe donator sau pe anumite persoane apropiate acestuia și nu i-a comunicat acest lucru; se apreciază că și în acest caz donatarul are un comportament ingrat;

b) *dacă donatarul se face vinovat de fapte penale, cruzimi sau injurii grave față de donator.*

„Fapte penale" înseamnă infracțiunile săvârșite de donatar împotriva persoanei donatorului sau a patrimoniului acestuia[2], chiar dacă donatarul nu a fost condamnat penal prin hotărâre definitivă pentru fapta săvârșită[3].

---

[1] Dacă donatarul a acționat fără discernământ, donația nu se revocă – TJ Mureș, dec. civ. nr. 365/1982 (cu *Note* de N. Pleșan și V. Pătulea), în RRD nr. 9/1983, pp. 46-52.

[2] În practică s-a dispus revocarea unei donații, reținându-se că pârâtul a incendiat casa reclamantului, focul fiind stins de acesta din urmă (Jud. Mizil, sent. civ. nr. 655/2015, publicată pe *www.rolii.ro*).

[3] A se vedea și M.-M. Oprescu, *Contractul de donație*, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 241. Într-o speță (a se vedea Jud. Tecuci, sent. civ. nr. 483/2017, publicată pe *www.rolii.ro*) s-a dispus revocarea donației reținându-se că pârâtul – fără a fi fost condamnat penal – s-a făcut vinovat de săvârșirea de fapte penale față de reclamantă, instanța luând în considerare, pe lângă depozițiile martorilor, o hotărâre judecătorească prin care a fost emis ordinul de protecție în favoarea reclamantei și împotriva pârâtului, precum și două procese-verbale prin care pârâtul a fost sancționat contravențional în baza art. 2 pct. 1 („săvârșirea în public de fapte, acte sau gesturi obscene, proferarea de injurii, expresii jignitoare sau vulgare, amenințări cu acte de violență împotriva persoanelor sau bunurilor acestora, de natură să tulbure ordinea și liniștea publică sau să provoace indignarea cetățenilor ori să lezeze demnitatea și onoarea acestora sau a instituțiilor publice") și 24 („provocarea ori participarea efectivă la scandal, în locuri sau localuri publice") din Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice.

„Cruzimi" înseamnă acele fapte săvârșite de către donatar de natură a provoca suferințe fizice sau psihice donatorului, fapte care denotă lipsă de milă față de suferințele acestuia.

„Injurii grave" înseamnă fapte grave săvârșite de către donatar care constau în atingerea adusă onoarei sau reputației donatorului prin cuvinte, gesturi sau acte jignitoare. În aprecierea caracterului „grav" trebuie să se țină seama de relațiile dintre părți, de mediul din care provin, de limbajul pe care îl folosesc în mod curent, de contextul săvârșirii faptelor etc.[1].

În toate cazurile, gravitatea faptelor se apreciază de instanță, ținându-se seama de circumstanțele concrete[2]. Se cere însă ca fapta să fi fost săvârșită *cu intenție*;

---

[1] Într-o speță soluționată de Curtea de Apel Craiova (dec. civ. nr. 317/2009, publicată pe *www.scj.ro*) s-a solicitat revocarea donației pentru ingratitudine, reclamanta (care donase un apartament fiului și nurorii sale) susținând că împotriva sa au fost comise „injurii grave". Acțiunea a fost admisă, iar în motivare s-a reținut că „Injuriile cuprind insultele și orice acte cu caracter ofensator pentru donator, care afectează imaginea acestuia în societate sau care demonstrează un comportament opus recunoștinței pe care donatarul trebuie să o manifeste față de persoana care i-a adus o majorare cu titlu gratuit a patrimoniului. Deși pârâta (donatara) avea un titlu de proprietate asupra apartamentului în care locuia reclamanta (donatoare) și a obținut o hotărâre judecătorească pentru reintegrarea sa în locuință, s-a reținut că la executarea silită a avut o atitudine ostilă față de reclamantă, căreia i-a cerut să părăsească locuința, fără a ține seama că aceasta a fost cea care i-a donat imobilul pârâtei și că are în plasament un minor. Modul în care pârâta a insistat ca reclamanta să fie evacuată din locuință a fost corect considerat de tribunal ca fiind asimilabil injuriilor grave în sensul legii, deoarece pârâta ar fi trebuit să manifeste față de donatoare respect și gratitudine, iar refuzul de a-i permite să folosească locuința este nejustificat, mai ales că între părți existau raporturi de afinitate".

[2] Simplele certuri între părți sau împrejurarea că donatarul l-a amenințat pe soțul donatoarei nu atrage revocarea (TJ Hunedoara, dec. civ. nr. 877/1983, în RRD nr. 3/1984, p. 69; a se vedea și: TMB, s. a III-a civ., dec. nr. 846/1995, în *Culegere TMB 1993-1997*, pp. 22-25; C. Ap. Iași, s. civ., dec. nr. 288/1998, publicată în *Indaco Lege 4*; Jud. Timișoara, sent. civ. nr. 3029/2013, irevocabilă prin dec. civ. nr. 3/2014 a T. Timiș; T. București, s. a IV-a civ., sent. civ. nr. 813/2017, publicate pe *www.rolii.ro*). De asemenea, s-a reținut că „simpla stare conflictuală existentă între părți nu poate conduce la revocarea legală a donației" (C. Ap. București, s. a III-a civ., dec. nr. 542/1995, citată de L.C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic civil...*, vol. II, *op. cit.*, p. 212). Tot astfel, s-a decis că intentarea unui proces penal în care s-a pronunțat o soluție de achitare nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a conduce la revocarea donației pentru

c) *dacă donatarul refuză în mod nejustificat să asigure alimente donatorului ajuns în nevoie, în limita valorii actuale a bunului donat, ținându-se însă seama de starea în care se afla bunul la momentul donației*[1]. Refuzul nu este sancționat cu revocarea dacă donatorul avea rude (sau alte persoane) obligate și în situația de a-i acorda întreținere[2] și nici atunci când donatarul este lipsit el însuși de mijloacele de a procura alimente. În ceea ce privește cuantumul, alimentele nu trebuie să treacă peste valoarea darului[3] și, în consecință, dacă acesta piere fortuit, donatarul

---

ingratitudine (C. Ap. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1409/2002, în *Practică judiciară civilă 2001-2002*, pp. 106-108).

În schimb, în jurisprudența franceză a fost reținută ca injurie gravă intentarea unei acțiuni în evacuare în condițiile în care între părți era încheiat în mod valabil un contract de comodat (Cass. 1ère civ., 20 mai 2009, *Obs.* M. Grimaldi, în RTDciv. 2009, p. 565, citată de D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 226).

[1] În practică s-a decis că faptul că donatoarea este o persoană în vârstă și care are nevoie de sprijin nu poate fi confundat cu noțiunea de „persoană ajunsă în nevoie" prevăzută de lege, donatoarea având mijloacele materiale de a-și asigura întreținerea și putând să-și asigure singură întreținerea din veniturile personale (Jud. Sector 6 București, sent. civ. nr. 6866/2015, publicată pe *www.rolii.ro*). Evident, dacă donatorul refuză alimentele oferite de donatar, nu poate cere revocarea donației (TS, col. civ., dec. nr. 1572/1968, în RRD nr. 4/1969, p. 178).

[2] În practică a fost respinsă cererea de revocare a donației reținându-se că donatorul „merge zilnic la fiica sa pentru a servi masa", aceasta din urmă executându-și obligația legală de întreținere reglementată de Codul civil (Jud. Baia de Aramă, sent. civ. nr. 172/2017, publicată pe *www.rolii.ro*).

[3] Aceasta înseamnă că evaluarea se face ca și cum bunul ar fi rămas în patrimoniul donatorului, având un preț mai mare sau mai mic numai în funcție de evoluția obiectivă a prețurilor, fără a ține seama de sporul (de exemplu, prin investiții noi) sau de scăderea valorii (de exemplu, demolări) ca urmare a faptei donatarului. De exemplu, dacă un imobil donat valora 20.000 de lei și ulterior, când donatorul are nevoie de alimente, datorită creșterii prețului imobilelor, el va valora 30.000 de lei, imobilul va fi prețuit la 30.000 de lei, pentru că o asemenea creștere s-ar fi înregistrat și dacă bunul ar fi rămas în patrimoniul donatorului. Dacă, dimpotrivă, imobilul valora la data donației 20.000 de lei și, când donatorul are nevoie de alimente, valorează 30.000 de lei exclusiv datorită îmbunătățirilor aduse de donatar, imobilul se va evalua la 20.000 de lei. În fine, dacă imobilul valora la data donației 20.000 de lei și, la data la care donatorul are nevoie de alimente, valorează 30.000 de lei, sporul de 6.000 de lei fiind determinat de creșterea prețului imobilelor, iar cel de 4.000 de lei de îmbunătățirile aduse de donatar, imobilul se va evalua la 26.000 de lei.

poate refuza acordarea lor[1]. În toate cazurile, refuzul nejustificat de alimente este sancționat numai prin posibilitatea revocării donației; donatorul nu are acțiune în justiție pentru a cere întreținere de la donatar[2]. Tot astfel – asemănător obligației civile imperfecte (naturale) –, nici donatarul nu are acțiune în restituirea (prin echivalent) a prestațiilor efectuate de bunăvoie (art. 1.471 C. civ.), chiar dacă existau persoane în stare și obligate la întreținere potrivit legii. Spre deosebire însă de obligațiile naturale, atitudinea negativă a donatarului constând în refuzul de alimente are o sancțiune specifică, și anume revocarea donației pentru ingratitudine.

47. Acțiunea în revocare[3] pentru ingratitudine este o *pedeapsă civilă* și se caracterizează prin următoarele:

a) Este o acțiune *strict personală* și deci poate fi intentată numai de persoana împotriva căreia faptele au fost săvârșite, adică numai *de către donator*. Implicând dezlegarea unei probleme morale de vinovăție și de iertare sau de aplicare a pedepsei, acțiunea nu poate fi exercitată nici de către creditorii donatorului, pe calea acțiunii oblice (art. 1.560 C. civ.), și nici de către moștenitorii lui (deși acțiunea are caracter patrimonial).

În mod excepțional, *moștenitorii devin titularii acțiunii în revocare*:

– dacă donatorul a decedat înainte de expirarea termenului de un an în care acțiunea putea fi intentată, fără ca donatorul să îl fi iertat pe donatar[4];

– dacă donatorul a decedat fără să fi cunoscut cauza de revocare; în acest caz, moștenitorii pot introduce acțiunea în revocare în termen de un an de la data morții donatorului. Evident, dacă moștenitorii donatorului vor afla mai târziu că donatarul a săvârșit fapta de ingratitudine, termenul de un an va curge de la data la care au aflat.

---

[1] În acest sens, s-a observat că alimentele sunt datorate, într-un fel oarecare, *propter rem*. A se vedea Ph. Malaurie, *op. cit.*, p. 227, nr. 459.

[2] Nu trebuie confundat refuzul „de alimente" cu refuzul „de a acorda întreținere", întrucât noțiunea de întreținere este mult mai largă și include, pe lângă procurarea de alimente, și asigurarea de îmbrăcăminte, încălțăminte, menaj, folosința unei locuințe corespunzătoare, îngrijirile și cheltuielile necesare în caz de boală etc.

[3] Revocarea donațiilor pentru ingratitudine nu se poate obține pe cale de excepție (a se vedea TJ Bihor, dec. civ. nr. 178/1979, în RRD nr. 12/1979, p. 40).

[4] Dacă, atât timp cât s-a aflat în viață, donatorul și-a exercitat dreptul de apreciere morală asupra faptelor donatarului și l-a iertat, expres sau tacit, moștenitorii donatorului nu pot reveni asupra acestei aprecieri.

Tot astfel, acțiunea pornită de către donator *poate fi continuată de moștenitorii acestuia.*

b) Fiind vorba de aplicarea unei pedepse, ceea ce nu se produce niciodată de drept, titularul acțiunii (donatorul sau, în condițiile arătate, moștenitorul lui) – cunoscând faptul de ingratitudine – *îl poate ierta* pe donatar (dar nu poate renunța la acțiunea în revocare cu anticipație, înainte de producerea actelor sau faptelor de ingratitudine, de exemplu, prin contractul de donație[1]).

Iertarea se prezumă (fără a fi admisă proba contrară) dacă a trecut un an din ziua în care donatorul a știut că donatarul a săvârșit fapta de ingratitudine[2], fără ca înăuntrul acelui an să fi cerut revocarea[3]. Acest termen de un an este un *termen de prescripție*, care este supus cauzelor de întrerupere și de suspendare stabilite în materie de prescripție, putând opera și repunerea în termen. În cazul în care faptele de ingratitudine sunt repetate, termenul se calculează în raport de ultima[4].

---

[1] O astfel de eventuală renunțare contravine prevederilor art. 11 C. civ., potrivit cărora „Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri".

[2] Este posibil ca donatorul să cunoască fapta (de exemplu, furtul unor bunuri din gospodăria sa), dar să afle mai târziu că donatarul este autorul. În acest caz, termenul de un an va curge doar de la data la care donatorul a aflat că donatarul este autorul faptei de ingratitudine.

[3] În schimb, iertarea nu poate avea loc sub forma renunțării la efectele hotărârii judecătorești de revocare a donației, dacă hotărârea a fost executată în fapt de părți, de bunăvoie sau silit. În asemenea situație, renunțarea echivalează cu o nouă transmisiune de bunuri către foștii donatari și necesită încheierea unui nou contract de donație, cu respectarea condițiilor de fond și de formă (TS, col. civ., dec. nr. 719/1955, în LP nr. 3/1957, p. 363).

[4] În cazul refuzului de alimente, deoarece îndatorirea este continuă, termenul de un an nu se aplică (TS, col. civ., dec. nr. 1572/1968, în RRD nr. 4/1969, p. 178). Dacă însă nevoia donatorului în acordarea alimentelor a încetat (de exemplu, a primit o moștenire care îi asigură întreținerea), termenul de un an devine aplicabil și începe a curge din ziua imediat următoare încetării nevoilor alimentare (a se vedea L. Mihai, A. Kolischer, *Termenul revocării donației pentru ingratitudine*, în SCJ nr. 3/1985, pp. 248-249). Iar dacă îndatorirea alimentară a încetat prin moartea donatorului, acțiunea în revocarea donației pentru neexecutarea în trecut poate fi introdusă de moștenitorii lui în termen de un an de la deces.

c) Acțiunea poate fi exercitată *numai împotriva donatarului*. Dacă el moare după introducerea acțiunii, aceasta *poate fi continuată împotriva moștenitorilor*. Dacă donatarul moare înainte de introducerea acțiunii, aceasta nu poate fi introdusă împotriva moștenitorilor săi. Dacă sunt mai mulți donatari, acțiunea în revocare nu poate fi admisă decât împotriva acelora care s-au făcut vinovați de ingratitudine[1].

d) *În privința efectelor* admiterii acțiunii în revocare pentru ingratitudine, deosebim între efectele generale și efectele speciale.

d.1) Referitor la *efectele generale*, regula este aceea că bunul donat trebuie *restituit în natură*, iar donatarul trebuie să îl despăgubească pe donator pentru sarcinile constituite în folosul terților persoane (ipotecă, uzufruct, abitație, servituți etc.). Dacă restituirea în natură nu este posibilă, donatarul va fi obligat să plătească valoarea bunului, socotită *la data soluționării cauzei*[2]. Determinarea valorii bunului donat se face, de regulă, prin expertiză, probă care se poate administra atât în fața primei instanțe, cât și, dacă este cazul, în fața instanței de apel. Atât în cazul restituirii în natură, cât și în cel al restituirii prin echivalent se va ține seama, în plus sau în minus, de sporul de valoare sau de degradările provenite din faptul donatarului sau al terților[3].

În privința fructelor, legea [art. 1.025 alin. (2) C. civ.] prevede că donatarul va fi obligat să restituie fructele pe care le-a perceput începând cu data introducerii cererii de revocare a donației (deși de la comiterea faptei

---

[1] A se vedea, de exemplu, Jud. Târgu Mureș, sent. civ. nr. 6347/2016, publicată pe *www.rolii.ro* (revocarea a fost admisă doar în raport cu ginerele, nu și cu fiica donatoarei). Face excepție ipoteza în care contractul cuprinde o clauză conform căreia actele de ingratitudine comise de unul dintre donatari duce la revocarea lui și față de ceilalți (TS, col. civ., dec. nr. 681/1955, în CD 1955, pp. 81-82).

[2] Intenția legiuitorului a fost aceea ca donatorului să i se restituie bunul în natură sau, dacă acest lucru nu este posibil, să i se restituie valoarea acestuia, *calculată ca și când bunul ar fi rămas în patrimoniul donatorului*. Soluția propusă în doctrină (a se vedea D. Chirică, *Succesiunile și liberalitățile*, *op. cit.*, p. 229) de a se aplica și în acest caz soluțiile prevăzute de art. 1.640-1.641 C. civ. (ca valoarea să fie stabilită fie în raport cu momentul dobândirii bunului de către donatar, fie în raport cu momentul înstrăinării sau pieirii bunului) se poate dovedi mai puțin avantajoasă pentru donator. Soluția consacrată de Codul civil creează condițiile ca, în situația în care bunul nu i se poate restitui în natură, donatorul să își poată procura un bun similar.

[3] M.B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 333.

donatarul ar trebui să fie tratat ca un posesor de rea-credință). Dispoziția se explică numai prin faptul că până în momentul introducerii cererii nu se știe care va fi atitudinea donatorului: îl va ierta sau nu. De asemenea, se dorește ca donatarul să pună în valoare în mod corespunzător bunul donat, mai ales dacă acesta constă într-un teren arabil sau cultivat cu viță-de-vie ori pomi fructiferi, iar lăsarea în nelucrare ar afecta potențialul productiv al terenului și l-ar putea prejudicia și pe donator.

d.2) Referitor la *efectele speciale*, art. 1.026 C. civ. prevede că „Revocarea pentru ingratitudine **nu are niciun efect** în privința drepturilor reale asupra bunului donat dobândite de la donatar, cu titlu oneros, de către terții de bună-credință și nici asupra garanțiilor constituite în favoarea acestora. În cazul bunurilor supuse unor formalități de publicitate, dreptul terțului trebuie să fi fost înscris anterior înregistrării cererii de revocare în registrele de publicitate aferente". Câteva *precizări* sunt necesare:

i) acțiunea în revocare pentru ingratitudine nu are natura juridică a unei acțiuni în rezoluțiune (cum este revocarea pentru neexecutarea sarcinii), ci este *o acțiune în restituire cu caracter de pedeapsă* – deci personală –, ceea ce înseamnă că, în principiu, admiterea acțiunii *nu produce efecte retroactive față de terți*;

ii) pentru ca drepturile reale dobândite de terți și garanțiile constituite în favoarea acestora să fie menținute, este necesar ca dobândirea să se fi făcut cu titlu oneros, iar terții să fie de bună-credință. Sunt de bună-credință terții care nu au cunoscut că donatorul a formulat cererea de revocare a donației. În cazul bunurilor supuse unor formalități de publicitate (imobile, nave, aeronave, drepturi de proprietate intelectuală – brevete, mărci, desene/modele etc.), pentru ca terțul să fie considerat de bună-credință, este necesar ca dreptul său (de proprietate, uzufruct, abitație, ipotecă etc.) să fi fost înscris în registrele de publicitate anterior înregistrării în aceste registre a cererii de revocare pentru ingratitudine[1];

[1] Potrivit art. 902 alin. (2) pct. 19 C. civ., sunt supuse notării în cartea funciară „acțiunile pentru apărarea drepturilor reale înscrise în cartea funciară, acțiunea în partaj, acțiunile în desființarea actului juridic pentru nulitate, rezoluțiune ori alte cauze de ineficacitate, acțiunea revocatorie, precum și orice alte acțiuni privitoare la alte drepturi, fapte, alte raporturi juridice în legătură cu imobilele înscrise". Acțiunea în revocarea donației pentru ingratitudine poate fi inclusă în categoria acțiunilor „în desființarea actului juridic pentru alte cauze de ineficacitate". Este foarte important pentru donator ca, de îndată ce sesizează instanța, să noteze acțiunea în revocare pentru ingratitudine în

iii) admiterea acțiunii în revocare va produce efecte și împotriva terților dobânditori de bună-credință de la donatar, dacă dobândirea s-a făcut cu titlu gratuit. Astfel, dacă donatarul va dona bunul unui donatar subsecvent, admiterea acțiunii în revocare va avea ca efect și desființarea dreptului donatarului subsecvent. Legiuitorul l-a preferat pe donator, care se luptă să evite o pagubă, iar nu pe terțul dobânditor cu titlu gratuit, care se luptă să păstreze un avantaj pur gratuit.

Secțiunea a II-a
Revocarea promisiunii de donație

48. Cazuri. Potrivit art. 1.022 C. civ., „(1) Promisiunea de donație se revocă *de drept* dacă anterior executării sale se ivește unul dintre cazurile de revocare pentru ingratitudine prevăzute la art. 1.023. (2) De asemenea, promisiunea de donație se revocă *de drept* și atunci când, anterior executării sale, situația materială a promitentului s-a deteriorat într-o asemenea măsură încât executarea promisiunii a devenit excesiv de oneroasă pentru acesta ori promitentul a devenit insolvabil".

Alin. (1) al art. 1.022 C. civ. are în vedere ipoteza în care între momentul încheierii promisiunii de donație și momentul la care trebuia să se încheie contractul de donație beneficiarul promisiunii săvârșește o faptă de ingratitudine, care reprezintă o cauză de revocare. În acest caz, promisiunea de donație se revocă de drept. Pe cale de consecință, dacă beneficiarul promisiunii de donație intentează o acțiune în justiție prin care solicită obligarea promitentului la plata de daune-interese, conform art. 1.014 alin. (2) C. civ., promitentul se va putea apăra probând faptul că beneficiarul a comis o faptă de ingratitudine și promisiunea a fost revocată în puterea legii. În acest caz, acțiunea în despăgubiri va fi respinsă. Nu excludem nici ipoteza în care promitentul-donator se adresează instanței cu o cerere de chemare în judecată prin care solicită să se constate inexistența dreptului beneficiarului la despăgubiri ca urmare a revocării de drept a promisiunii de donație. Revocarea nu devine una judiciară, pentru că instanța nu dispune revocarea

registrul de publicitate corespunzător; procedând astfel, se creează premisele ca admiterea acțiunii în revocare să aibă ca efect nu numai desființarea dreptului donatarului, ci și desființarea dreptului terțului dobânditor după momentul notării.

promisiunii de donație, ci doar *constată* că revocarea s-a produs de drept, ca urmare a intervenirii unuia dintre cazurile de ingratitudine.

Alin. (2) al art. 1.022 C. civ. are în vedere ipoteza în care între momentul încheierii promisiunii de donație și momentul la care trebuia să se încheie contractul de donație situația materială a promitentului-donator s-a deteriorat într-o asemenea măsură încât executarea promisiunii a devenit excesiv de oneroasă pentru acesta (de exemplu, a fost nevoit să acopere costurile foarte mari ale unei intervenții chirurgicale la care a fost supus el însuși sau o rudă apropiată, anumite bunuri au fost afectate de calamități naturale și trebuie refăcute, societatea la care era asociat a intrat în insolvență, și-a pierdut capacitatea de muncă sau a fost concediat etc.) *ori promitentul a devenit insolvabil*[1]. Insolvabilitatea este o stare de fapt care presupune faptul că activul patrimonial care poate fi supus, potrivit legii, executării silite este insuficient pentru a acoperi pasivul. Și în cazurile avute în vedere de alin. (2) sunt valabile chestiunile de ordin procedural pe care le-am prezentat mai sus, referitoare la constatarea fie pe cale principală (în cadrul acțiunii intentate de către promitent), fie pe cale incidentală (în cadrul acțiunii în despăgubiri intentate de către beneficiarul promisiunii) a faptului că a intervenit revocarea de drept a promisiunii de donație.

[1] În cazul în care promitentul a devenit insolvabil, contractul de donație care s-ar încheia ar fi lovit de nulitate relativă, în temeiul art. 12 alin. (2) C. civ. A se vedea *supra*, nr. 9.3.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SOCIETATEA COMERCIALĂ
UNIVERSUL
JURIDIC
S.R.L.
BUCUREȘTI - ROMÂNIA

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prof. univ. dr. FRANCISC DEAK s-a născut la 9 decembrie 1927 în Şimleu Silvaniei şi a absolvit cu diplomă de merit Facultatea de Drept din Cluj, promoţia 1951.

A predat dreptul civil la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti între anii 1951 şi 1997, devenind una dintre cele mai importante personalităţi ale ştiinţei juridice din România. În această calitate, a format zeci de generaţii de jurişti, pentru care a constituit un model de profesionalism, creativitate, riguozitate, exigenţă şi onestitate.

Prof. univ. dr. FRANCISC DEAK a încetat din viaţă la 11 mai 2001.

Volumul al III-lea al ediţiei a V-a a fost actualizat de fostul său colaborator, Romeo Popescu, profesor la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti.

BCU IASI / CENTRALA UNIVERSITARA

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN
Ai tot DREPTUL să alegi!
www.ujmag.ro

ISBN general 978-606-39-0107-2
ISBN vol. III 978-606-39-0110-2
9 786063 901102